

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ» ІМЕНІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧІНИ
УНІВЕРСИТЕТ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ В ПЕРЕЯСЛАВІ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ

м. Чернігів, 11 квітня 2024 р.

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ» ІМЕНІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
УНІВЕРСИТЕТ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ В ПЕРЕЯСЛАВІ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА

МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ
В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ**

м. Чернігів, 11 квітня 2024 р.

*Чернігів
2024*

**Матеріали
Всеукраїнської студентської
науково-практичної інтернет-конференції**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ
В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ**

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

НОСОВЕЦЬ Наталія Михайлівна – проректор з наукової роботи, кандидат педагогічних наук, професор кафедри педагогіки, психології і методики технологічної освіти Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка.

БЕЛАН Тетяна Григорівна – кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри педагогіки, психології і методики технологічної освіти Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка.

ПІСКУН Оксана Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки, психології і методики технологічної освіти Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка.

ДЖЕВАГА Григорій Васильович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки, психології і методики технологічної освіти, заступник директора ННІ професійної освіти та технологій Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка.

ГОРЕЛЬКО Дарина Миколаївна – старший лаборант кафедри педагогіки, психології і методики технологічної освіти Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка.

Рекомендовано до друку
на засіданні Навчально-наукового інституту професійної освіти та технологій
Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(Протокол № 9 від 25 квітня 2024 р.)

© НУЧК імені Т. Г. Шевченка, 2024
© Автори, 2024

ЗМІСТ

Секція 1

ТРАДИЦІЙНІ ТА ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ЗДІЙСНЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

- Олександр ВАСИЛЕНКО, Вадим РЕБЕНОК*
ПЕДАГОГІЧНІ ІННОВАЦІЇ У ПРОЦЕСІ ВИКОРИСТАННЯ
НЕТРАДИЦІЙНИХ ФОРМ НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН 10
- Марина ЖОРОВА, Руслан ЛАВРОВ*
ПОДОЛАННЯ ОСВІТНИХ ВТРАТ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ 12
- Володимир КОСТЕЛЬ*
ПОШУК ШЛЯХІВ МОТИВАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ
ДО НАВЧАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 15
- Андрій ЛИТВИН, Олексій ТОРУБАРА*
ІННОВАЦІЙНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ
ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ (ТРАНСПОРТ) 17
- Катерина ПРИСІВОК, Руслан ЛАВРОВ*
РЕАЛІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 19
- Максим РАДІОНОВ, Олена ПЛУТОК*
ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ 21
- Денис СЕМЕНЯГА, Тетяна БЕЛАН*
ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗВО
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ 23
- Ольга СОРОКА, Віра КУРОК*
ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ 25

Секція 2

ЗМІЩЕННЯ НАВЧАННЯ ЯК СПОСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ УКРАЇНИ

- Олена БОРЗИЛО, Андрій КОЛЯДА*
КОГНІТИВНА ВІЗУАЛІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ В ПРОФЕСІЙНО-
ТЕОРЕТИЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ 28
- Станіслав ВДОВЕНКО, Олена ВДОВЕНКО*
ОСОБЛИВОСТІ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА
ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ 30
- Наталія ГОРДІЙКО, Світлана МАЗУРЕНКО*
ОСОБЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ
ПРИ ВИВЧЕННІ ДИСЦИПЛІН НАПРЯМКУ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ 32

<i>Аліна ГУЛЬКО, Талят АЗІЗОВ</i> ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ІНФОРМАТИКИ.....	34
<i>Олександр КОВТУН</i> ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ.....	36
<i>Вадим ОВДІЄНКО</i> ЕЛЕКТРОННЕ НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ЗВО УКРАЇНИ.....	38
<i>Дмитро САЛОЇД, Тетяна БЕЛАН</i> ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЗІТТО.....	40

Секція 3

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

<i>Альона БЕЛАН, Дарина НИКИПОРЕЦЬ</i> ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	42
<i>Домніка Варга Власта, Леся КРАВЧЕНКО</i> ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ УЧНІВ 5-6 КЛАСІВ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	45
<i>Богдан ВНУЧКОВ, Тетяна РАДЧЕНКО, Володимир ЗІНЧЕНКО</i> ФОРМУВАННЯ SOFT SKILLS СТАРШОКЛАСНИКІВ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ ЗАСОБАМИ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	47
<i>Михайло ДАЦЮК, Станіслав ТКАЧУК</i> СУТНІСТЬ І ЗАВДАННЯ КОНТРОЛЮ В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	50
<i>Катерина ДОРОШЕНКО, Володимир ЗІНЧЕНКО</i> ПРОФЕСІЙНА ОРІЄНТАЦІЯ ЯК НАПРЯМ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ.....	53
<i>Алла ЖУРАВЕЛЬ, Марина КАБИШ</i> ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.....	56
<i>Людмила ЗОЛОТАРЬОВА, Марина КАБИШ</i> ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В 5-6-Х КЛАСАХ	59
<i>Артем КЛИПА, Надія БОРИСЕНКО</i> STEM-ОСВІТА ЯК ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ РОЗВИТКУ ТВОРЧОСТІ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	61
<i>Анастасія КУШТА, Ольга РАДЧЕНКО</i> ОСОБЛИВОСТІ ТА РОЛЬ ЕКСКУРСІЙ У ДОСЛІДЖЕННІ НАВКОЛИШНЬОГО СВІТУ МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ	63
<i>Світлана ЛАЗЕБНА, Марина КАБИШ</i> ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ В УЧНІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	66
<i>Артур МОРОЗ, Євгеній ГОВОРОВ</i> ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ГАЛУЗІ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ.....	69
<i>Володимир ПАВЛОВ, Олена ПЛУТОК</i> ПЛАНУВАННЯ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ТЕХНОЛОГІЧНІЙ ОСВІТНІЙ ГАЛУЗІ ЗА УМОВ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ	72

<i>Людмила РЕВА, Марина КАБИШ</i> КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ШКОЛІ.....	74
<i>Надія СТАХОВИЧ, Ольга ОРЛОВА</i> ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ	77
<i>Радомир ХОЦЬКИЙ, Василь ГЕТТА</i> РОЛЬ ТЕХНІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ У ФОРМУВАННІ В УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ ПРЕДМЕТНИХ І КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ	79

Секція 4

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

<i>Дарія АНЩЕНКО, Оксана ПИСКУН</i> АКТИВІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ ЗАСОБАМИ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ	81
<i>Дмитро БЕЗДЕТКО, Тетяна БЕЛАН</i> ПЕРЕВАГИ ЗАСТОСУВАННЯ ІКТ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗПТО	84
<i>Валентин БОБИР, Григорій ДЖЕВАГА</i> ОЦИФРУВАННЯ ПАПЕРОВИХ НАВЧАЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ ЗА ДОПОМОГОЮ СКАНЕРІВ І ФОТОАПАРАТУРИ	86
<i>Олена БОКШИЦ, Олексій ТОРУБАРА</i> ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ ЗПТО ЗАСОБАМИ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	88
<i>Юрій БОЛЬШАКОВ, Руслан ЛАВРОВ</i> ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ВАЖІЛЬ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ	90
<i>Костянтин БОРИСЕНКО</i> ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ МАЙСТРАМИ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ	92
<i>Дмитро БОРИСОВ, Сергій ГОРЧИНСЬКИЙ</i> ЗАЛУЧЕННЯ СТУДЕНТІВ ДО НЕФОРМАЛЬНОЇ ТА ІНФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ ПРИ ВИВЧЕННІ ПРОГРАМУВАННЯ МОВОЮ С#	94
<i>Данило ГАПОТЧЕНКО, Володимир ТОЛМАЧОВ</i> ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ	97
<i>Данило ГАПОТЧЕНКО, Тетяна ХОРУЖЕНКО</i> ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	99
<i>Богдан ГЛУХАНИЧ, Володимир ТОЛМАЧОВ</i> ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ	101
<i>Олександр ЗАСІК, Наталія КУШНАРЬОВА</i> ВИКОРИСТАННЯ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	103
<i>Олексій ІВАЩЕНКО, Станіслав МАРЧЕНКО</i> ВИКОРИСТАННЯ ІКТ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	105

Яна КАШПЕРЕНКО, Леся КРАВЧЕНКО ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ ВИКОРИСТАННЯ ТЕСТОВОЇ ОБОЛОНКИ LEARNINGAPPS В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ.....	108
Марія МЕХ, Лариса МЕХ ВПЛИВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА ЗМІНУ ТРАДИЦІЙНИХ МОДЕЛЕЙ НАВЧАННЯ ТА ВИКЛАДАННЯ	110
Денис МИХАЙЛОВСЬКИЙ, Володимир ТОЛМАЧОВ РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК ЧЕРЕЗ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	112
Віталій МОРЕЙКО, Наталія КУШНАРЬОВА ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ У ВИКОРИСТАННІ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНФОРМАТИКИ	113
Андрій ОХОНЬКО, Наталія КУШНАРЬОВА ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В НАВЧАННІ	115
Максим ПЕТРЕНКО ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ ПІД ЧАС ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ	118
Михайло ПРИЙМАК, Леся КРАВЧЕНКО ВІЗУАЛІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЯК УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ.....	119
Богдан ПУСТОВІТ, Андрій ЛИТВИН ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ	122
Олег РИМАН, Віктор ШАКОТЬКО ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПРИ ФОРМУВАННІ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ	124
Оксана САВЧЕНКО, Катерина ГОРЧИНСЬКА НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ СУЧАСНИМ ІНСТРУМЕНТАМ ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ У КОНТЕКСТІ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОГО СУСПІЛЬСТВА	126
Олександр ТУР, Катерина ЯРОЩУК ІНФОРМАЦІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ОСНОВНА ПЕРЕДУМОВА ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ДО ВИКОРИСТАННЯ ІКТ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	129
Сергій ШЕСТАК, Оксана КОРОБАНЬ ПРОБЛЕМАТИКА ВПРОВАДЖЕННЯ ІТ-ТЕХНОЛОГІЙ В ОРГАНІЗАЦІЮ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ	132
Владислав ЮЩЕНКО ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	134

Секція 5

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ

ТЕХНОЛОГІЧНОЇ І ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

<i>Аліна АББАСОВА, Віра КУРОК</i> ХУДОЖНЯ ВИШИВКА ЯК РІЗНОВИД УКРАЇНСЬКОГО ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА.....	136
<i>Артем АНДРОСЕНКО, Станіслав БУРЧАК</i> ДО ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ.....	138
<i>Володимир АРЕП'ЄВ, Станіслав ТКАЧУК</i> САМОСТІЙНА РОБОТА УЧНІВ ЯК ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ.....	140
<i>Микола АРНАУТОВ, Ірина ПОВЕЧЕРА</i> ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ ПІЗНАВАЛЬНОЇ САМОСТІЙНОСТІ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ.....	143
<i>Назар БІРЮК, Борис ГРУДИНІН</i> ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ НЕПЕРЕРВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УКРАЇНІ.....	146
<i>Ольга БОНДАРЧУК, Вячеслав ЛЮЛЬЧЕНКО</i> ФОРМУВАННЯ ТЕХНІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ ХАРЧОВОЇ ГАЛУЗІ.....	148
<i>Юлія БУГЛАК</i> ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ.....	150
<i>Вікторія ВЕРЕТЕНІК, Світлана МАЗУРЕНКО</i> НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ ТЕХНОЛОГА ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ.....	152
<i>Андрій ГРЕЧАНИК, Надія БОРИСЕНКО</i> ПРОЄКТНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ДОСЯГНЕННЯ ОСНОВНИХ ЦІЛЕЙ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ.....	154
<i>Олександр ГУЦАЛ, Віталій БЕРБЕЦ</i> ДИДАКТИЧНИЙ АНАЛІЗ РІВНІВ АКТИВНОСТІ САМОСТІЙНОЇ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	156
<i>Леонід ДВОРНІКОВ, Надія БОРИСЕНКО</i> ПРОЄКТНО-ТЕХНОЛОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ СТАРШОКЛАСНИКІВ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК УНІВЕРСАЛЬНИЙ МЕТОД НАВЧАННЯ.....	158
<i>Володимир ДМИТРЕНКО, Станіслав БУРЧАК</i> ПРОЄКТНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ВАГОМИЙ СКЛАДНИК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ.....	160
<i>Євген ДРОЗДИК, Андрій ЛИТВИН</i> ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В ЕПОХУ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ.....	162
<i>Ростислав ЗАГАРЮЙ, Станіслав МАРЧЕНКО</i> РОЗВИТОК ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК УЧНІВ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	164
<i>Ірина КАМЕНСЬКА, Олексій ТОРУБАРА</i> СУЧАСНІ КАТАЛІЗАТОРИ ЗМІН В ОСВІТНІЙ ГАЛУЗІ.....	166
<i>Дмитро КИЧЕНОК, Тетяна БЕЛАН</i> ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДУ ЗПТО.....	168

Анна КОЛОМІЄЦЬ, Валентина ХАРИТОНОВА РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ПІДЛІТКІВ У ПОЗАШКІЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАСОБАМИ ХУДОЖНЬОЇ ВИШИВКИ.....	170
Анатолій КОРОТИЧ СТРУКТУРА ПІДГОТОВКИ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	173
Олександр КУРОК НАСТУПНІСТЬ «ЗЗСО – ЗВО» В ЕКОНОМІЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ.....	175
Максим ЛЕГЕДЗА, Наталія ДУБОВА ВИКОРИСТАННЯ ДІЛОВИХ ІГОР У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ХАРЧОВОГО ПРОФІЛЮ.....	177
Вадим ЛИСИЙ, Володимир ТОЛМАЧОВ ВИКОРИСТАННЯ САМОРОБНИХ ВЕРСТАТІВ З ЧПУ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ.....	179
Андрій ЛУКАСЕВИЧ, Тетяна БЕРБЕЦ ПРОФІНФОРМАЦІЯ – ПОЧАТКОВА ЛАНКА ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ ОСВІТИ ПІДЛІТКІВ.....	181
Антон МОСКАЛЕНКО, Алла ПРИГОДІЙ ІННОВАЦІЇ В ГАЛУЗІ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	183
Анастасія МУРГА, Олена НАГАЙЧУК ВИКОРИСТАННЯ РІЗНОРІВНЕВИХ ЗАВДАНЬ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	185
Віта НАСІННИК, Тетяна ГАЗУКА РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА «ТОВАРОЗНАВСТВО ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ» У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ УЧНІВ ЗПТО.....	188
Ганна НАСОНЕНКО, Надія БОРИСЕНКО ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	190
Олександр НОВІКОВ, Тетяна ХОРУЖЕНКО РОЗВИТОК ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ СТАРШОКЛАСНИКІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ «КОМП'ЮТЕРНА ІНЖЕНЕРІЯ» НА ПРОФІЛЬНОМУ РІВНІ.....	192
Софія ОХРІМЧУК, Лариса СУСЛО АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ «КУЛЬТУРИ БЕЗПЕКИ» У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ «МАГІСТР».....	194
Марія ПАНЧЕНКО, Тетяна ХОРУЖЕНКО ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ЕТНОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ У ПРОЦЕСІ ПРОЄКТУВАННЯ ГЕРДАНУ.....	196
Валерія ПЕТРУСЕВИЧ, Наталія БОНДАР ПЕРЕВАГИ 3-D МОДЕЛЮВАННЯ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНЖЕНЕРНОЇ ТА КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРАФІКИ.....	198
Владислав ПОЛІЩУК, Тетяна БЕРБЕЦ АКТУАЛІЗАЦІЯ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ.....	200
Дмитро ПРИЛІПКО, Наталія ДУБОВА ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД У ПІДГОТОВЦІ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ ХАРЧОВОГО ПРОФІЛЮ.....	202
Владислав ПУСТИННИК, Надія БОРИСЕНКО МІСЦЕ ЕЛЕКТРОТЕХНІЧНИХ ЗНАТЬ ТА УМІНЬ У ПРОЄКТНО-ТЕХНОЛОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	204

Олексій РУДЕНКО, Інна ЛЕВЧЕНКО ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ ПРАКТИЧНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ В КОНТЕКСТІ ЗПТО.....	206
Олег СТЕЛЬМАХ, Володимир МЯХКОТА, Ярослав ЗАМОРА КЕЙС-ТЕХНОЛОГІЇ ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ	209
Лариса СТЕПАНЕЦЬ, Валентина ХАРИТОНОВА ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ПРАЦІ УЧНІВ 5-9 КЛАСІВ ЗАСОБАМИ НАРОДНОГО МИСТЕЦТВА	211
Микола ТОКАР, Олександр ШУЛЬГА МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ТЕХНІЧНИХ ПРОЄКТІВ У ШОСТОМУ КЛАСІ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	213
Марія УСИК, Леся КРАВЧЕНКО ОПТИМІЗАЦІЯ ДИДАКТИЧНИХ УМОВ ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЗАУРОЧНОЇ ПРЕДМЕТНО-ПЕРЕТВОРЮВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ	215
Анастасія ФЕДОРЕНКО, Віра КУРОК ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ НАВЧАННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ ВИШИВАННЯ БІСЕРОМ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ	217
Ольга ФЕДОРОВА, Наталія ДУБОВА ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ХАРЧОВОЇ ГАЛУЗІ	219
Юрій ФЕДОРУК, Наталя ГНЕДКО ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДВИЩЕНІ ЯКОСТІ НАВЧАННЯ УЧНІВ ВИЩИХ ПРОФЕСІЙНИХ УЧИЛИЩ.....	221
Михайло ХОРУЖЕНКО, Віра КУРОК ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ АВТОСПРАВИ	225
Микола ЧУМАКОВ, Станіслав МАРЧЕНКО ФОРМУВАННЯ Й РОЗВИТОК КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	227

Секція 6 ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Анна ВИСОЦЬКА, Віра КУРОК ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗЗСО В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	229
Наталія КИРИЧЕНКО, Наталія МІНЬКО ВИКОРИСТАННЯ АРТ-ПЕДАГОГІКИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ	231
Олександр КУЧУК, Віталій БЕРБЕЦ ДИДАКТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЕТАПІВ ТВОРЧОГО ПРОЦЕСУ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	233
Інна ЛЕВЧЕНКО, Олексій ТОРУБАРА ДІАГНОСТИКА РІВНЯ СФОРМОВАНOSTІ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ У ЗВО	235
Інна ПАЛЬГУЙ ДЕФІНІТИВНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ «ПСИХОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ УЧИТЕЛЯ»	238
Олексій ЯРОШЕНКО, Микола ХОВРИЧ ПЕРВИННА ДІАГНОСТИКА ІНТЕРНЕТ-АДИКЦІЇ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	240

СЕКЦІЯ 1

ТРАДИЦІЙНІ ТА ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ЗДІЙСНЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Олександр ВАСИЛЕНКО,

*студент магістратури,
ННІ професійної освіти та технологій,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка,
(м. Чернігів) vadmix2016@gmail.com*

Вадим РЕБЕНОК,

*доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри професійної освіти та
безпеки життєдіяльності,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка,
(м. Чернігів) vadmix2016@gmail.com*

ПЕДАГОГІЧНІ ІННОВАЦІЇ У ПРОЦЕСІ ВИКОРИСТАННЯ НЕТРАДИЦІЙНИХ ФОРМ НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН

Актуальність. Педагогічні інновації в сучасній професійно-технічній освіті відіграють надзвичайно важливу роль у підготовці молодого покоління до вимог сучасного ринку праці й упровадженні нетрадиційних форм занять у закладах професійно-технічної освіти. Визначення педагогічних інновацій та їхньої ролі у професійно-технічній освіті є актуальною задачею, яка вимагає ретельного аналізу та розуміння.

Педагогічні інновації можна визначити як систематичні зміни в освітньому процесі та педагогічній практиці з метою поліпшення результатів навчання й виховання учнів. Ці інновації можуть включати в себе нові методи, підходи, технології, матеріали, організаційні форми та інші елементи освітнього процесу. Головною метою педагогічних інновацій є створення ефективних умов для здобуття учнями необхідних знань, вмінь та навичок.

Виклад основного матеріалу. Сучасний ринок праці вимагає від фахівців більш широкого спектру навичок та знань, ніж коли-небудь раніше. Швидка технологічна зміна, глобалізація та інші фактори створюють необхідність у відповідній підготовці учнів. Традиційні методи навчання можуть бути недостатньо ефективними у цьому контексті, тому що вони не завжди спрямовані на розвиток критичного мислення, творчості та інших важливих навичок, необхідних для сучасної робочої сили.

Викладачі в ЗПТО також повинні адаптуватися до нових вимог та реалій сучасного освітнього процесу. Це включає в себе розвиток інноваційних підходів до викладання, використання сучасних технологій та активне впровадження кращих практик з інших

галузей освіти. Педагоги повинні бути готові до постійного навчання та змін у своїй методичній практиці.

Конкурентоспроможність закладів професійно-технічної освіти також залежить від їхньої здатності привертати учнів. Впровадження нетрадиційних форм навчання може стати привабливим фактором для молоді, яка шукає більше цікавих та змістовних способів навчання [2].

Педагогічні інновації у процесі використання нетрадиційних форм навчання в ЗПТО спрямовані на забезпечення активності та самостійності учнів. Ці підходи стимулюють їх до активної участі в освітньому процесі, сприяють розвитку аналітичного мислення, творчості, а також сприяють виробленню навичок роботи в команді та розвитку соціальних компетенцій [1].

Педагогічні інновації у використанні нетрадиційних форм навчання сприяють індивідуалізації освітнього процесу. Вони дозволяють враховувати індивідуальні потреби та особливості кожного учня, допомагаючи їм здобувати знання відповідно до власного темпу та стилю навчання.

Адаптація педагогічних інновацій до специфіки професійно-технічної освіти є надзвичайно важливим аспектом розвитку сучасного освітнього процесу. Заклади професійно-технічної освіти мають свої унікальні особливості та завдання, і впровадження нетрадиційних форм навчання вимагають уважного врахування цих факторів.

Важливо зазначити, що професійно-технічна освіта орієнтована на підготовку учнів до конкретних видів професійної діяльності. Це означає, що навчання повинно бути спрямовано на розвиток практичних навичок, здатність до розв'язання конкретних та специфічних завдань. У цьому контексті, педагогічні інновації повинні бути спрямовані на створення навчальних ситуацій, що відповідають реальним вимогам професійної практики.

Професійно-технічна освіта часто має обмежений час для навчання, оскільки багато учнів обирають цей шлях для якнайшвидшого виходу на ринок праці. Тому педагогічні інновації повинні бути спрямовані на ефективне використання часу, розвиток здатності до швидкого набуття необхідних навичок та підготовку до реальної практичної діяльності.

Специфіка професійно-технічної освіти передбачає активну співпрацю з підприємствами та роботодавцями. Педагогічні інновації повинні сприяти розвитку партнерських відносин між навчальними закладами та підприємствами, а також враховувати потреби роботодавців у відповідно підготовлених фахівцях.

Важливо враховувати індивідуальні особливості учнів в професійно-технічній освіті. Педагогічні інновації повинні надавати можливість фахівцям розвивати свої сильні сторони та працювати над покращенням слабких, забезпечуючи індивідуалізований підхід до навчання [3].

Адаптація педагогічних інновацій до специфіки професійно-технічної освіти є критично важливою для підвищення якості навчання та підготовки учнів до професійної діяльності. Специфіка професійно-технічної освіти вимагає гнучкості та реалізації інноваційних підходів, які враховують конкретні потреби та завдання цього типу освіти. Тільки через адаптацію інновацій до специфіки ЗПТО можна досягти максимальних результатів у навчанні та підготовці фахівців для сучасного ринку праці.

Використання педагогічних інновацій у процесі впровадження нетрадиційних форм навчання в закладах професійно-технічної освіти надає значні переваги та відкриває численні можливості для покращення якості навчання і підготовки учнів. Цей підхід відіграє важливу роль у сучасній освіті та забезпечує більш динамічне й ефективне навчання.

Педагогічні інновації впливають на підвищення зацікавленості учнів у навчанні. Такі форми навчання, як проектна діяльність, групові проекти, використання інтерактивних технологій, рольові ігри, стимулюють активність та підвищують мотивацію учнів до здобуття знань. Це дозволяє їм більш глибоко засвоювати матеріал та розвивати критичне мислення.

Впровадження педагогічних інновацій у ЗПТО вимагає уважного розгляду перешкод та викликів, з якими можуть стикатися викладачі та учні. Подолання цих перешкод може бути досягнуте шляхом підтримки навчання, створення умов для адаптації та індивідуального підходу. Важливо пам'ятати, що успішне впровадження інновацій може покращити якість навчання та підготовку учнів до професійної діяльності в умовах швидкої зміни освітнього середовища.

Висновки. Таким чином, упровадження педагогічних інновацій дозволяє педагогам більш творчо підходити до викладання та розвивати свої власні професійні навички. Вони сприяють виробленню індивідуальних підходів до кожного учня та відкривають нові можливості для вдосконалення освітнього процесу. Педагогічні інновації допомагають підвищити практичну релевантність навчання. Учні отримують можливість застосовувати теоретичні знання у практичних ситуаціях, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу та підготовці до майбутньої професійної діяльності. Це особливо важливо у сфері професійно-технічної освіти, де практичні навички мають вирішальне значення.

Список використаних джерел

1. Буряк І. Бурян як метафора інноваційної освіти. *Інноваційна освіта*. 2020. № 3. С. 45–50.
2. Заклевський В. І. Організація навчального процесу в закладах професійно-технічної освіти: сучасні підходи та проблеми. *Вища освіта в Україні*. 2019. № 2. С. 34–47.
3. Черепанова А. В. Історія становлення поняття інноваційна педагогічна технологія. *Науковий вісник південноукраїнського державного педагогічного університету*. 1999. №2. С. 32–35.

Марина ЖОРОВА,

*студентка бакалаврату,
ННІ професійної освіти та технологій,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) marinazorova100n@gmail.com*

Руслан ЛАВРОВ,

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економіки і управління,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) lavrus2017@gmail.com*

ПОДОЛАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Актуальність. Сьогодні, безсумнівно, Україна перебуває в дуже складних умовах (спочатку пандемія, викликана COVID-19, а потім війна з росією), які мають вплив на освітній процес. У різний час країни світу почали проводити моніторингові дослідження, щоб з'ясувати фактори (індивідуальні, структурні) щодо наслідків дистанційної освіти. Тяжкий психоемоційний стан учасників освітнього процесу, який зумовлений дистанційною освітою, прямо впливає на якість навчання й досягнення очікуваних результатів або спричиняє проблеми зі знаннями та навичками. Окреслені питання можна розглядати як втрати в освіті. Проблема освітніх втрат для нашої країни є невизначеною, а масштаб таких втрат складно оцінити. Очевидно, що це може серйозно позначитися як на майбутньому житті самих учнів, так і на загальному розвитку держави. Тому подолання цієї проблеми повинно стати одним із пріоритетів освітньої системи України.

Виклад основного матеріалу. У 2022/2023 навчальному році представники МОН України в співпраці з проектом «Підтримка державних реформ в Україні» (SURGe) виступили з ініціативою організації та проведення початкового етапу моніторингових досліджень якості освіти в закладах загальної середньої освіти під час воєнного стану [4].

Прийняте рішення було викладено в наказі МОН України від 28 березня 2023 року № 347, яким деталізовано порядок здійснення загальнодержавного моніторингового дослідження з оцінювання якості освіти в закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану. Як повідомляє ННІНО, дослідження охоплювало вибірку з 232 закладів загальної середньої освіти України. Фахівці УЦОЯО нещодавно опублікували аналітичний звіт про результати проведеного моніторингу. Завдяки аналізу досліджень вітчизняних і міжнародних учених визначено ряд проблем, які можуть вплинути на якість навчання українських здобувачів освіти під час воєнного стану [3]. Зупинимося докладніше на деяких питаннях.

По-перше, право на освіту на тимчасово окупованих територіях. Точний характер навчального процесу на цих територіях наразі невідомий. Водночас, беззаперечним є той факт, що через триваючі військові дії та окупацію освіта в повній мірі на вказаних територіях не забезпечується [1].

По-друге, здобувачі освіти, які проживають на територіях, що постраждали від активних бойових дій. Для них єдиним варіантом навчання є дистанційна освіта, яка має як багато переваг, так і певні недоліки. Крім того, психологічне благополуччя учнів та викладачів викликає особливе занепокоєння. Постійна загроза обстрілів і ракетних ударів, що призводять до жертв і масштабних руйнувань, може серйозно вплинути на їх психічне здоров'я [2, 5].

По-третє, здобувачі освіти, які були змушені переїхати в інші регіони України чи за кордон, часто стикаються з проблемами адаптації до нового середовища. Вони можуть втратити знайоме коло спілкування та зв'язки з попереднім навчальним закладом, а процес звикання вимагає часу і може викликати значний стрес. Діти, які переїхали в інші країни, зіштовхуються з проблемою балансу навчання в закордонних школах та онлайн-уроками в українських школах [2, 6].

З жовтня 2022 року до середини лютого 2023 року Україна зафіксувала серію інтенсивних ракетних обстрілів, у результаті чого на всій території відбулися часті відключення електричної енергії. Це суттєво вплинуло на освітній процес, зокрема учнів і викладачів, які займалися дистанційним навчанням [1].

Доречно визнати, що понесені протягом цього періоду освітні втрати є кумулятивними. Несвоєчасна реалізація ефективних заходів очікувано матиме далекосяжні наслідки для економіки й загального добробуту країни. Одним із можливих рішень щодо усунення освітніх недоліків є проведення в закладах освіти педагогічної діагностики, яка передбачає збирання інформації про навчальний процес, оцінку знань, умінь і навичок учнів, визначення напрямів удосконалення. Тобто головною метою таких зусиль є оптимізація процесу навчання, з'ясування індивідуальних потреб здобувачів освіти, покращення освітніх програм тощо [4].

Інструментами сучасної педагогічної діагностики є оцінка рівня досягнень учня та вимірювання результатів навчання до і після діагностичного процесу. Це дозволяє зібрати необхідні відомості для визначення успішності навчання, окреслення сильних, а також слабких сторін. Розуміючи, які теми вивчаються, педагоги, відповідно, можуть ефективніше планувати майбутні уроки [1].

Яким повинен бути дієвий алгоритм діагностики освітніх втрат? Першим етапом є первинна діагностика, яка вимагає підбору завдань, що відповідають критеріям оцінювання, визначеним у Державному стандарті для попереднього класу. Вкрай важливо розробити діагностичний інструментарій, який буде не тільки інформативним та ефективним, але й функціональним. Разом із тим, потрібно встановити чіткі критерії та схеми оцінки, щоб учні розуміли процес оцінювання. Для

збору вичерпних даних варто використовувати різні методи, включаючи тестування, спостереження, експериментування, інтерв'ю тощо.

На початковому етапі здійснюється визначення рівня втрат і постановка навчальних завдань, а потім на основі результатів складається програма для усунення освітніх втрат. Вчителі застосовують прийоми та техніки активного навчання, зокрема формувальне оцінювання як частину процесу подолання втрат у навчанні [3].

З метою завершення циклу впровадження програм нівелювання освітніх втрат додатково проводиться вторинна або вихідна діагностична оцінка, яка слугує оцінкою успішності учня в засвоєнні матеріалу. Заради досягнення достовірності даних завдання призначаються тим самим групам, які були оцінені спочатку. Вторинна діагностика передбачає комплексний аналіз і подальше вивчення результатів попереднього оцінювання для встановлення причин та наслідків освітніх втрат, а також відіграє вирішальну роль при вдосконаленні освіти, сприяючи адаптації підходів і реалізації ефективних стратегій для всіх учнів [3].

Висновки. Таким чином, проблема подолання освітніх втрат серед здобувачів освіти залишається актуальною через недостатню методологічну базу результативного вирішення даного проблемного питання та обмежені можливості якісного здійснення моніторингових досліджень у закладах загальної середньої освіти. Нині важливим є виявлення навчальних втрат і розробка конкретних механізмів їх компенсації та забезпечення циклічного педагогічного діагностування для постійного поліпшення освітнього процесу й надолуження освітніх втрат.

Список використаних джерел

1. Бичко Г., Терещенко В. Навчальні втрати: сутність, причини, наслідки та шляхи їх подолання. URL: https://testportal.gov.ua/wpcontent/uploads/2023/04/Learning-losses_Ukraine.pdf (дата звернення: 01.04.2024).
2. Головка М., Локшина О., Топузов О. Освітні втрати в період воєнного стану: проблеми діагностики та компенсації. *Український педагогічний журнал*. 2023. № 1. С. 5–13. URL: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2023-1-5-13> (дата звернення: 01.04.2024).
3. Когут І., Нікуліна О., Сирбу О., Жерьобкіна Т., Назаренко Ю. Війна та освіта. Як рік повномасштабного вторгнення вплинув на українські школи. *Cedos, International Renaissance Foundation*. URL: https://cedos.org.ua/wp-content/uploads/ua-saved_overview-report-2022-web.pdf (дата звернення: 14.03.2024).
4. Наказ МОН України від 28 березня 2023 р. № 347 «Про організаційні заходи щодо підготовки й проведення загальнодержавного моніторингового дослідження якості освіти в закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану». URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-organizacijni-zahodi-shodo-pidgotovki-j-provedennya-zagalnodержavnogo-monitoringovogo-doslidzhennya-yakosti-osviti-u-zakladah-zagalnoyi-serednoyi-osviti-v-umovah-voyennogo-stanu> (дата звернення: 03.04.2024).

Володимир КОСТЕЛЬ,

*аспірант кафедри технологічної
і професійної освіти,
Глухівський національний педагогічний
університет імені Олександра Довженка
(м. Глухів) borisgly@gmail.com*

ПОШУК ШЛЯХІВ МОТИВАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ДО НАВЧАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Актуальність. Стимулювання до освітньої активності студентів є ключовим аспектом у закладі освіти. Це особливо актуально в умовах воєнного стану, коли мотивація здобувачів освіти перетворюється на складний психологічний процес, враховуючи різноманітні фактори, які впливають на їхню мотиваційну сферу та уявлення про навчання.

Суспільне замовлення на освіту вимагає підвищення якості освітнього процесу, формування конкурентоздатного випускника. Мотивація до навчання не лише сприяє розвитку інтелектуальних здібностей, а й впливає на загальний розвиток особистості. Педагоги, які спонукають здобувачів освіти до активного навчання, вважаються найкращими, бо саме такий підхід сприяє підвищенню якості освітнього процесу.

Навчання стає найбільш успішним, коли здобувачі освіти мають позитивне ставлення до нього і залучені до освітнього процесу. Це вимагає від педагогічних фахівців майстерності, досвіду та психологічного настрою для створення позитивних мотивів студентів, які розвивають їхні інтереси та креативність.

Відсутність внутрішнього стимулу може призвести до напруженості та зменшення креативності учнів, тоді як наявність внутрішніх мотивацій сприяє їхній творчій активності. Тому викладачам важливо ефективно стимулювати, утримувати та підтримувати мотивацію студентів.

Жорсткі умови воєнного стану спричинили значні зміни як у загальній освітній системі, так і в сфері вищої педагогічної освіти. Освітній процес був переміщений з аудиторій закладів освіти до домівок студентів та викладачів, що призвело до додаткових труднощів у його організації та проведенні.

Виклад основного матеріалу. Внаслідок втрати постійного контролю над освітньою діяльністю та переходу до використання Інтернет-технологій, викладачі стикаються з проблемою знаходження нових методів стимулювання студентів до активності в освітньому процесі.

Один з можливих варіантів – це комплексне використання безкоштовних програмних інструментів. Це означає поєднання використання хмарних сервісів Google разом із мобільним додатком Viber для смартфонів.

Невід'ємною частиною освітнього процесу є контроль та оцінювання знань студентів. Поєднання можливостей сервісів Google та Viber значно спрощує цей процес, особливо для куратора академічної групи. До його функцій належить забезпечення своєчасного виконання студентами усіх покладених на них завдань.

Не заходячи у деталі алгоритму цих програмних засобів, ми розглянемо результати досвіду, набутого під час організації освітньої діяльності майбутніх педагогічних фахівців у Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка.

Цей процес включав кілька етапів:

- перший етап: підготовка (створення документу зі спільним доступом та визначення індивідуальної траєкторії для кожного студента по кожній навчальній дисципліні, створення групи в додатку Viber для обміну інформацією та спілкування);
- другий етап: впровадження (надання студентам доступу до документу та групи в додатку Viber та пояснення їх роботи, наповнення контентом);
- заключний етап: оцінка (перевірка результатів освітньої діяльності).

Комбінація використання цих програмних засобів дозволила легко забезпечити ефективну взаємодію між студентами, викладачами та куратором групи протягом усього освітнього процесу. Кожен учасник мав постійний доступ до навчальних матеріалів, можливість отримати консультацію в будь-який момент та аналізувати результати діяльності учасників взаємодії, що забезпечувало сталу інформаційну підтримку та мотивацію студентів для активної освітньої діяльності.

Використання цих програмних засобів має важливу перевагу у тому, що воно не потребує додаткових витрат на обладнання та професійну підтримку, воно є доступним і мобільним, що значно підвищує мотивацію всіх учасників освітнього процесу.

Висновки. Результати нашого дослідження вказують на деякі ключові висновки. У складних умовах воєнного стану сучасні студенти виявляють два провідні мотиви навчання: пізнавальний і професійно-ціннісний. Пізнавальний мотив виявляється у їхньому бажанні отримувати нові знання, розвивати вміння та навички, тоді як професійно-ціннісний мотив полягає у їхньому прагненні стати кваліфікованими фахівцями та досягти успіху у своїй галузі.

Наше дослідження також показало, що воєнний стан в Україні впливає на зниження мотивації студентів до активної участі в освітньому процесі, однак використання хмарних сервісів Google разом із мобільним додатком Viber для смартфонів може частково нівелювати означений процес.

Майбутні дослідження можуть фокусуватися на глибшому аналізі мотиваційної сфери студентів, включаючи чинники і механізми формування їхньої позитивної освітньої мотивації.

Список використаних джерел

1. Опанасенко Ю. Покоління Z: нові виклики для освіти. *Обласна наук.-практ. інтернет-конф. Нова грамотність у цифровому столітті*. Черкаси, 2016. С. 51–54.
2. Сойчук Р. Інформаційно-комунікаційні технології у виховному процесі та сучасне підростаюче покоління: погляд на проблему. *Інноватика у вихованні*. Вип. 4, 2016. С. 220–230.
3. Толлок Д. В., Сіра І. Т. Мотивація студентів до навчання в умовах воєнного стану. *Наумовські читання : зб. тез доп. учасників XX Всеукр. наук.-метод. конф. здобувачів вищ. освіти та молодих вчених, присвяч. 300-річчю з дня народж. Г. С. Сковороди*. Харків, 3–4 листоп. 2022 р. Харків, 2022. С. 358–360.

Андрій ЛИТВИН,

студент магістратури,
ННІ професійної освіти та технологій,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) anlutoun@gmail.com

Олексій ТОРУБАРА,

доктор педагогічних наук, професор,
директор ННІ професійної освіти та технологій,
Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) olextorubara2020@gmail.com

ІННОВАЦІЙНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ (ТРАНСПОРТ)

Актуальність. У ХХІ столітті настає період переходу до суспільства, орієнтованого на високі технології та інформаційні потоки. В цьому контексті якість людського потенціалу, рівень освіченості та культури стають ключовими факторами для досягнення економічного та соціального прогресу країни.

Освіта у ХХІ столітті перетворюється на освіту, спрямовану на розвиток особистості. Її основними складовими є розвивальна та культуротворча спрямованість, виховання відповідальної особистості, здатної до самоосвіти та саморозвитку. Сутність особистості полягає в її здатності критично мислити, аналізувати різноманітну інформацію, а також використовувати набуті знання та навички для творчого розв'язання проблем.

Виклад основного матеріалу. Вхідження України в світовий освітній простір спричинює приведення вітчизняних освітніх стандартів у відповідність до норм світового співтовариства. Відповідно суспільство прагне бути більш людиноцентристським, що спонукає освіту перебувати у постійному творчому пошуку щодо віднаходження найбільш ефективних систем власної організації та технологій навчання [1, 93].

Швидкий прогрес у розвитку суспільства вимагає постійного перегляду стратегій і тактики в освіті, а також оновлення навчальних планів та програм для окремих дисциплін. Навіть при зростанні обсягів навчального матеріалу, тривалість навчання залишається незмінною. Це вимагає удосконалення сучасних методів організації навчальних занять для підготовки фахівців.

Удосконалення процесу підготовки фахівців потребує не тільки поліпшення якості навчальних планів і програм, а й зумовлює також новітнє осмислення професійного розвитку майбутнього фахівця, який повинен володіти новітніми інноваційними технологіями [2, 91].

Актуальність теми в сучасному світі важлива з кількох причин:

– *швидкі зміни у транспортній сфері:* завдяки технологічному прогресу, транспортна галузь постійно змінюється. Впровадження інноваційних педагогічних методів і технологій допомагає забезпечити, що майбутні фахівці освоюють не лише класичні знання, а й навички, необхідні для роботи в сучасному транспортному середовищі.

– *потреба у підготовці кваліфікованих кадрів:* зростання конкуренції на ринку праці у сфері транспорту підкреслює важливість підготовки висококваліфікованих спеціалістів. Використання інноваційних педагогічних методів допомагає забезпечити відповідність програм підготовки сучасним вимогам ринку праці.

– *швидкість зміни технологій:* технологічний прогрес у сфері транспорту відбувається дуже швидко. Використання інноваційних педагогічних технологій допомагає підготувати студентів до використання новітніх технологій та розуміння їхнього впливу на транспортну інфраструктуру та середовище.

– *потреба у розвитку креативності та адаптивності:* сучасні виклики у транспортній галузі вимагають від фахівців не лише технічних знань, а й здатності

думати креативно та адаптивно. Інноваційні педагогічні технології сприяють розвитку цих навичок у студентів.

Отже, дослідження та розвиток інноваційних педагогічних технологій у фаховій підготовці транспортних фахівців є надзвичайно актуальними для забезпечення успішного розвитку та конкурентоспроможності сучасного транспортного сектору.

Проблема полягає в тому, що у фаховій підготовці фахівців професійної освіти в галузі транспорту відчутною є відставаність від швидкого розвитку технологій і вимог ринку праці. Традиційні методи навчання не завжди здатні ефективно передавати новітні знання та практичні навички, які потрібні для роботи в сучасному транспортному середовищі. Брак адаптації освітніх програм до сучасних технологій та вимог ринку праці призводить до недофінансування та недооцінювання важливості інноваційних педагогічних підходів. Ця ситуація може призвести до недостатньої підготовки фахівців і, в кінцевому рахунку, до зниження конкурентоспроможності транспортного сектору та недосягнення його потенціалу розвитку. Тому необхідно вирішити проблему відставання у фаховій підготовці транспортних фахівців через впровадження інноваційних педагогічних технологій та адаптацію освітніх програм до сучасних вимог.

На нашу думку, інноваційні педагогічні технології – це цілеспрямована, системна сукупність нових, оригінальних способів, прийомів, педагогічних дій і засобів, що охоплюють увесь навчальний процес від визначення мети до одержання результатів. Їх впровадження веде до якісного покращення освітнього процесу та кращого засвоєння знань студентами.

Ключовими характеристиками інноваційних педагогічних технологій є:

- *новизна*: ґрунтуються на нових наукових знаннях, ідеях та підходах до навчання;
- *ефективність*: забезпечують високий рівень засвоєння знань та розвитку учнів;
- *орієнтація на особистість*: враховують індивідуальні особливості та потреби

кожного учня;

- *інтерактивність*: передбачають активну участь учнів у освітньому процесі;

– *практичність*: мають чітку практичну спрямованість та готують учнів до реального життя;

- *відкритість*: допускають модифікацію та вдосконалення.

Серед інноваційних технологій, що доцільно використовувати під час фахової підготовки, можна виділити: проєктне навчання, проблемне навчання, дидактичні ігри, інтерактивні методи навчання, диспути, круглі столи, кейс-метод, метод портфоліо тощо [2].

Висновки. Важливо зазначити, що інноваційні педагогічні технології не є універсальними. Їх ефективність залежить від багатьох факторів, таких як рівень підготовки студентів, кваліфікація викладача, матеріально-технічне забезпечення закладу освіти.

Використання інноваційних педагогічних технологій: підвищує мотивацію та інтерес студентів до навчання; розвиває критичне мислення, креативність та самостійність; готує студентів до життя в умовах інформаційного суспільства.

Впровадження інноваційних педагогічних технологій є важливим завданням сучасної освіти. Це дозволяє покращити якість освіти та підготувати студентів до успішного життя в майбутньому.

Список використаних джерел

1. Євтодок А. В. Аксиологічні засади сучасної системи освіти України. *Педагогічний пошук*, 2, 12–15. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pedp_2014_2_5 (дата звернення: 11.03.2024).
2. Носаченко І. М. Інтерактивні технології у професійному навчанні. *Інформаційно-телекомунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи: збірник наукових праць*. Частина 2.; за ред. М. М. Козяра та Н. Г. Ничкало. Львів: ЛДУ БЖД, 2009. С. 91.
3. Шевченко Л. С. Застосування інноваційних педагогічних методик майбутніми учителями технологій. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наук. пр.* Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2015. [вип. 43]. С. 94–99.

Катерина ПРИСІВОК,

*студентка бакалаврату
ННІ професійної освіти та технологій,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) 12122006katerina@gmail.com*

Руслан ЛАВРОВ,

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економіки і управління,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) lavrus2017@gmail.com*

РЕАЛІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Актуальність. Сучасні реалії України зумовлені складними викликами через широкомасштабну збройну агресію росії. При утвердженні національної ідентичності та громадянської позиції важливим елементом є становлення патріотизму. В умовах воєнного конфлікту особливого значення набуває здійснення національно-патріотичного виховання в системі освіти, оскільки вважається ключовим інструментом формування національної свідомості й громадянського суспільства.

Виклад основного матеріалу. Однією з головних складових національно-патріотичного виховання є включення в навчальні програми матеріалів з історії України, які розкривають визначні етапи боротьби за незалежність, відданість національним ідеалам і героїчні подвиги українського народу. Це дозволяє молоді зрозуміти вагомість національної самостійності та цінність власного культурного надбання [1, 27].

Новітня Стратегія національно-патріотичного виховання розглядає такі основні частини: громадсько-патріотичне, військово-патріотичне й духовно-моральне виховання. У ході аналізу Стратегії встановлено, що громадсько-патріотичний аспект передбачає впровадження в свідомості та почуттях особистості патріотичних цінностей, переконань і пошани до культурної та історичної спадщини України, прищеплення поваги до Конституції України, законів і символіки держави. Набуття молодим поколінням патріотичного досвіду формується шляхом готовності до участі в державотворенні. У свою чергу активна участь у побудові громадянського суспільства, спілкування з соціальними інститутами та державними органами вимагає вміння захищати права й свободи людини, виявляти відповідальність і здатність розв'язувати конфлікти, спираючись на демократичні принципи [5].

Військово-патріотичний аспект виховання полягає в спонуканні молоді до здобуття військових знань, досягненні відповідного рівня фізичної підготовки та стійкості, підвищенні престижу військової служби й розвитку мотивації, яка спрямована на готовність боронити Україну, а також включає в себе зміцнення почуття шанобливого ставлення до солдата як захисника рідної землі [4].

Завершальний елемент національно-патріотичного виховання – духовно-моральний аспект – сприяє освоєнню молоддю соціального досвіду на базі усвідомлення духовних цінностей українського народу та зорієнтований на формування толерантного сприйняття інших національностей, різних культур і традицій, закріплення гуманістичної моральності як основи громадянського суспільства та виховання найкращих рис української ментальності (свобода, працелюбність, чесність, доброта, справедливість тощо), запобігання проявам сепаратизму, українофобії, шовінізму й фашизму [1, 28].

Заради успішної реалізації національно-патріотичного виховання доречно залучити до цього процесу педагогічних працівників, які відіграють ключову роль у формуванні світогляду здобувачів освіти. Тому вкрай актуальним та необхідним є розроблення спеціальних програм і проведення виховних заходів для підвищення національної та громадянської самосвідомості серед молодого покоління, особливо в умовах воєнного стану. Сьогодні в Україні існує велике різноманіття інформаційно-методичних матеріалів щодо питань національно-патріотичного виховання в закладах освіти. Розглянемо декілька прикладів, за якими можна побудувати індивідуальну стратегію національно-патріотичного виховання здобувачів освіти:

1. «Школа патріота» – програма може використовуватись при роботі зі школярами середнього й старшого шкільного віку, охоплює цілий комплекс занять, зокрема відвідування музеїв і пам'яток історії України, організацію системи тематичних уроків, участь у конкурсах із національної символіки та патріотичного виховання.

2. «Молодіжний патріотичний табір» – програма, яка орієнтована на учнів старших класів і студентів. Учасники табору отримують можливість поглибити свої знання про історію та культуру України, а також взяти участь у спільних патріотичних заходах і проектах.

3. «Уроки героїзму» – програма передбачає проведення спеціальних уроків із вивчення життя та подвигів українських героїв і патріотів. Учні мають змогу дізнатися про найважливіші історичні факти та особистості, які вплинули на розвиток національної свідомості.

4. «Патріотичні гуртки та клуби» – програма, яка скерована на створення спеціалізованих гуртків і клубів патріотичного виховання, де школярі можуть займатися всебічним вивченням історії, культури й традицій України, активно брати участь у патріотичних зустрічах і подіях.

5. «Медіа-проект «Моя Україна» – програма, що націлена на формування медійної грамотності й патріотичне виховання молоді. Учні створюють медіа-продукти (відеоролики, презентації, соціальні медіа-кампанії), які висвітлюють найголовніші аспекти історії та культури України.

Отже, потрібно передбачити для здобувачів освіти нові можливості стати представниками громадських і волонтерських ініціатив, спрямованих на захист національних інтересів та підтримку військових, які знаходяться на передовій. Це дозволить юнакам і дівчатам відчувати себе частиною великої національної спільноти й збагнути цінність особистого внеску в наближення перемоги над ворогом.

Висновки. Таким чином, реалізація національно-патріотичного виховання в закладах освіти України в умовах воєнного стану є надзвичайно важливою для зміцнення національної єдності, консолідації українського суспільства, що має вирішальне значення при формуванні україноцентричного характеру молодого покоління та підготовці його до викликів, які стоять перед нашою країною.

Список використаних джерел

1. Бех І., Чорна К. Програма українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді. *Гірська школа Українських Карпат*. 2015. № 12-13. С. 27-37.
2. Національно-патріотичне виховання. Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua> (дата звернення: 01.04.2024).
3. Основи розвитку сфери національно-патріотичного виховання: методичний посібник для фахівців у сфері НПВ / О. Сіра, В. Волков, О. Ярошенко. Житомир: ДІСМП. 2021. 100 с.
4. Патріотизм у розумінні сучасної молоді. URL: <https://vinobu.vn.ua> (дата звернення: 03.04.2024).
5. Про Стратегію національно-патріотичного виховання. Указ Президента України від 18 травня 2019 року № 286/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 01.04.2024).

Максим РАДІОНОВ,

*студент бакалаврату
ННІ професійної освіти та технологій,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) radionovmaksim09@gmail.com*

Олена ПЛУТОК,

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри економіки та управління,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) erlutok@gmail.com*

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Актуальність. У завданнях формування державної політики у сфері професійно-технічної освіти на рівні з організацією науково-методичного забезпечення, впровадження у навчально-виробничий процес досягнень науки, техніки, нових технологій, передового досвіду, постає завдання впровадження інноваційних педагогічних технологій [1].

Виклад основного матеріалу. Саме слово (innovatio) запозичене з англійської мови й означає «нововведення» або «новаторство», тобто, у протилежність традиційному. Щодо педагогічної інноватики, то інноваційна педагогічна технологія – цілеспрямоване, систематичне і послідовне впровадження в практику оригінальних, новаторських способів, прийомів педагогічних дій і засобів, що охоплюють цілісний навчально-виховний процес від визначення його мети до очікуваних результату [5].

Педагогічній технології, як і технології загалом, властиві деякі спільні риси і, зокрема, педагогічній технології притаманний процес, і, що важливо те, що у педагогічному процесі, як і в будь-якому технологічному процесі, є мета. У випадку професійно-технічної підготовки переслідується мета підготовки для суспільства освіченого і компетентнісного фахівця, конкурентноспроможного на ринку праці.

У порівнянні з традиційними педагогічними методиками педагогічні технології мають перевагу у тому, що характеризуються більш вищим ступенем ефективності, надійності і гарантованості результату [2].

Учені розрізняють наступні педагогічні технології:

1. Освітня технологія, що відображає загальну стратегію розвитку освіти, єдиного освітнього простору. Призначена для розв'язання стратегічних для системи освіти завдань: прогнозування розвитку освіти, проєктування і планування цілей, результатів, основних етапів, способів, організаційних форм освітньо-виховного процесу. Такими інноваційними технологіями професійно-технічної освіти виступають: Концепція Державної цільової соціальної програми розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на 2022-2027 роки, Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» [1; 3], система безперервної освіти тощо.

2. Педагогічна технологія в загальнопедагогічному розумінні характеризує цілісний освітній процес з його метою, змістом і методами навчання. Педагогічна технологія відображає тактику реалізації освітніх технологій у навчально-виховному процесі за наявності відповідних умов, акумулює та виражає загальні ознаки та закономірності навчально-виховного процесу незалежно від конкретного навчального предмета. Кожна конкретна педагогічна технологія відображає модель навчально-

виховного та управлінського процесів у навчальному закладі, об'єднує в собі їх зміст, форми і засоби. Вона може охоплювати й спеціалізовані технології, що застосовуються в інших галузях науки і практики.

Яскравим прикладом інноваційних педагогічних технологій професійно-технічної підготовки можуть бути інформаційно-комунікаційні технології, електронне навчання, дуальна освіта, промислові технології за професійним спрямуванням тощо.

3. Предметна педагогічна технологія, що являє собою сукупність методів і засобів для реалізації визначеного змісту навчання в межах одного предмета (методика викладання предмета) моделює шлях освоєння конкретного навчального матеріалу у межах предмета вивчення, теми, питання. На відміну від методики навчання, що являє собою сукупність різноманітних методів навчання, але не вибудовує їх у певній послідовності, педагогічна ж технологія завжди передбачає визначену логіку, певну послідовність педагогічних методів і прийомів, спільність дій учителя і учнів, що мають забезпечити конкретний результат їхнього розвитку. Інакше кажучи, педагогічній технології, як і технології загалом, властивий алгоритмічний характер, що виявляється у точному однозначному приписі про виконання у визначеній послідовності операцій (дій), які ведуть до запланованого результату. Проте, точний пропис дій учителя і учнів не позбавляє творчості як учителя, так і учнів.

Прикладом може слугувати ігрова технологія, технологія проблемного навчання, групові технології, комп'ютерне навчання, дистанційне навчання тощо.

4. Локальна технологія або технологія навчання відображає освоєння конкретного навчального матеріалу у межах певного предмета, теми, питання, являє собою вирішення окремих дидактичних і виховних завдань і в межах обраної технології. Навчальні технології потребують спеціальної організації начального змісту, адекватних йому форм і методів (предметне навчання, технологія використання опорних схем, використання конспектів тощо).

5. Персонал-технологія присутня у досвіді педагогів-новаторів [2; 4].

Висновки. Загальною рисою, що об'єднує різні педагогічні технології є те, що в них планується і здійснюється такий навчальний процес, який повинен гарантувати досягнення поставлених цілей та виконання стратегічних завдань освітньої державної політики.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник. Київ: Академвидав, 2004. 352 с.
3. Концепція Державної цільової соціальної програми розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на 2022-2027 роки. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1619-2021-%D1%80#Text>
4. Освітні технології: Навч.-метод. посіб. О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін.; за заг. ред. О. М. Пехоти. Київ: А.С.К., 2001. 256 с.
5. Яцик Т. О., Степанюк В. В. Словник коротких термінів з педагогіки. Луцький фаховий педагогічний коледж КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради. Луцьк: ФОП Мажула Ю. М., 2022. 50 с.

Денис СЕМЕНЯГА,

*студент бакалаврату,
ННІ професійної освіти та технологій,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) denys.semeniaga@gmail.com*

Тетяна БЕЛАН,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри педагогіки,
психології і методики технологічної освіти
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) tatjanabelan@ukr.net*

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗВО В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Актуальність. Організація освітнього процесу в закладах вищої освіти (ЗВО) в умовах воєнного стану є важливою складовою функціонування суспільства в умовах кризи та загрози безпеці. Воєнний стан відзначається підвищеною напруженістю, нестабільністю та загрозою для безпеки населення. У таких умовах, освітній процес стає особливо важливим, оскільки він забезпечує підготовку населення до ефективного функціонування в умовах кризи, включаючи збереження національної ідентичності, збереження культурних цінностей та забезпечення економічного розвитку.

Виклад основного матеріалу. Впровадження воєнного стану в Україні за Указом Президента України № 64/2022 від 24 лютого 2022 року відзначилося різкими трансформаціями у всіх сферах суспільного життя. Це суттєво вплинуло на організацію освітнього процесу в закладах вищої освіти, як стверджує пункт 3 цього Указу. Згідно з ним, у зв'язку із уведенням воєнного стану, тимчасово можуть обмежуватися конституційні права і свободи громадян, включаючи право, зазначене у статті 53 Конституції України [2].

Одним з основних викликів, які виникають у контексті організації освітнього процесу в умовах воєнного стану, є забезпечення безпеки учасників освітнього процесу. Зважаючи на підвищену загрозу терористичних атак та воєнних дій, необхідно приділяти особливу увагу забезпеченню безпеки приміщень ЗВО, а також безпеки студентів, викладачів та іншого персоналу. Для цього можуть використовуватися різноманітні заходи, включаючи підвищення контролю за доступом до приміщень, проведення тренувань з евакуації та дії у надзвичайних ситуаціях, а також встановлення систем безпеки та спостереження.

Інший важливий аспект організації освітнього процесу в умовах воєнного стану – це забезпечення доступу до якісної освіти для всіх категорій населення. У зв'язку з обмеженими ресурсами та обмеженими можливостями доступу до закладів освіти через військові дії, необхідно розробляти та впроваджувати програми дистанційної освіти та забезпечувати доступ до навчального матеріалу через Інтернет та інші засоби зв'язку. Крім того, важливо розглядати можливості для організації мобільних навчальних груп, які б могли надавати освітні послуги на місцях, що не мають можливості для постійного доступу до ЗВО.

Особливу увагу також слід звертати на використання інноваційних технологій в освітньому процесі в умовах воєнного стану. Технології e-learning, відеоконференції та віртуальна реальність можуть стати ефективними інструментами для надання якісної освіти в умовах обмежених можливостей фізичного присутності в ЗВО. Важливо забезпечити не лише доступ до цих технологій, але й підготовку викладачів та студентів до їх використання, щоб забезпечити максимальну ефективність навчання [3].

Один із способів організації освітнього процесу у закладах вищої освіти полягає у використанні інституційного та нормативного забезпечення, яке починаючи з 24 лютого 2022 року втілюється наступним чином:

- перенесенням закладів вищої освіти з території активних бойових дій або зон можливого руйнування на території або підпорядкування до інших закладів, які знаходяться в зоні відносної безпеки;

- організацією навчання у дистанційному, змішаному (гібридному) форматі з використанням інструментів дистанційного зв'язку та освіти;

- виявленням недоліків та їх подальшим усуненням у сфері адміністративно-управлінської діяльності в освіті;

- переорієнтацією в підготовці кадрів.

В умовах воєнного стану навчання у всіх закладах освіти, включаючи заклади вищої освіти, при можливості проводиться у формі дистанційного навчання.

Керівники закладів вищої освіти, незважаючи на активні бойові дії, зобов'язані:

- здійснювати заходи цивільного захисту на особливий період відповідно до планів;

- інформувати учасників освітнього процесу про можливі надзвичайні ситуації, надавати інформацію щодо обмежень, наслідків, методів захисту та необхідних дій у разі виникнення надзвичайних ситуацій;

- організовувати заходи для захисту учасників освітнього процесу у разі надзвичайних ситуацій;

- залучати додаткові ресурси у разі надзвичайних ситуацій;

- створювати та використовувати матеріальні резерви для запобігання та усунення надзвичайних ситуацій;

- інформувати про загрозу надзвичайних ситуацій, які можуть призвести до припинення освітніх послуг;

- проводити евакуацію студентів із закладів освіти за планом у разі загрози їхньому життю та здоров'ю (якщо навчання відбувається офлайн) [1].

У ситуації воєнного стану заклади вищої освіти повинні швидко адаптуватися до змін, щоб забезпечити освітній процес та безпеку студентів і персоналу. Основним завданням у таких умовах є організація дистанційної координації роботи всіх працівників, що потребує використання електронних технологій не лише для проведення навчання, а й для керування освітніми процесами, забезпечення електронного документообігу та іншого [1].

Організація освітнього процесу в умовах воєнного стану також може потребувати співпраці з іншими секторами суспільства, зокрема з військовими та гуманітарними організаціями. Наприклад, може бути корисним організувати спільні проекти з військовими закладами для надання освітніх послуг військовослужбовцям та їх родинам. Також важливо співпрацювати з гуманітарними організаціями для надання підтримки та допомоги вразливим групам населення, які можуть бути особливо постраждалими в умовах воєнного конфлікту.

Висновки. Організація освітнього процесу в умовах воєнного стану представляє собою великий виклик, але також і можливість для розвитку та зміцнення суспільства. Важливо забезпечити безпеку учасників освітнього процесу, забезпечити доступ до якісної освіти для всіх категорій населення, використовувати інноваційні технології та адаптувати зміст і методи навчання до потреб умов воєнного стану. Також важливо співпрацювати з іншими секторами суспільства та міжнародними партнерами для забезпечення успішності освітнього процесу та підтримки всіх його учасників.

Список використаних джерел

1. Освіта України в умовах воєнного стану. Інформаційно-аналітичний збірник. Міністерство освіти і науки України. Київ, 2022. 358 с.
2. Про роботу закладів освіти в умовах воєнного стану. Освіта, 2022. URL: <https://osvita.ua/news/85835/> (дата звернення 14.03.2024).
3. Указ Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» № 64/2022 від 24 лютого 2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення 15.03.2024).

Ольга СОРОКА,

*аспірантка, факультет технологічної
і професійної освіти,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
(м. Глухів) olyavasilencko@gmail.com*

Віра КУРОК,

*доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України,
завідувач кафедри технологічної
і професійної освіти,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
(м. Глухів) virakurok@gmail.com*

ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

Актуальність. Важливу роль у системі вищої освіти відіграють інновації, впровадження яких в освітній процес сприяє підвищенню якості надання освітніх послуг. Погоджуємося з думкою В. Курок, що необхідним кроком на шляху реформування в контексті інтеграції до європейського освітнього простору має стати розроблення інноваційних підходів до теоретичних та методичних засад підготовки майбутніх фахівців у закладах вищої освіти [2].

Інноваційне навчання змінює вектор моделі поведінки здобувачів освіти, потребує більшої ініціативи, творчого підходу та особистої позиції в освітньому процесі, передбачає не отримання, а набуття, створення та формування знань, умінь та навичок самими здобувачами освіти, що призводить до значного підвищення їх продуктивності [4]. У сучасну цифрову епоху, все частіше постає питання використання інноваційних педагогічних технологій у системі вищої освіти. Підготовка конкурентоздатного вчителя технологій потребує застосування інноваційних технологій навчання в професійній підготовці, що є на сьогодні не просто тенденцією, а необхідністю.

Виклад основного матеріалу. Для кращого розуміння проблеми необхідно розглянути різницю поняття «освітні технології», «педагогічні технології», «технології навчання». Як наголошує С. Сисоева, що у сучасних психолого-педагогічних дослідженнях з проблеми розробки і впровадженнь технологій навчання раціональною є класифікація технологій за напрямками 1) методологічні освітні технології (на рівні педагогічних теорій, концепцій, підходів); 2) стратегічні освітні технології (на рівні організаційної форми взаємодії); 3) тактичні освітні технології (на рівні методики, методу, прийому навчання) [3]. Спираючись на цю наукову позицію, науковці М. Михайліченко та Я. Рудик, вибудували таке логічне осмислення поняття «технології» від загального сприйняття до конкретного застосування: освітні технології – педагогічні технології – технології навчання (дидактичні технології), технології виховання, технології управління навчальним процесом [3].

Таким чином, освітня технологія відображає загальну стратегію розвитку освіти, єдиного освітнього простору; педагогічна технологія – тактику реалізації освітніх технологій у освітньому процесі на наявності певних умов; технологія навчання моделює шлях освоєння конкретного навчального матеріалу в межах відповідного предмета теми, питання, та за багатьма параметрами наближена до окремої методики [1].

У своєму дослідженні спираємося на таке трактування поняття «інноваційна педагогічна технологія» і розуміємо його як процесуально структуровану сукупність прийомів і методів, спрямованих на вивчення, актуалізацію й оптимізацію інноваційної педагогічної діяльності, у результаті якої створюються та матеріалізуються нововведення, що викликають якісні зміни в освіті [3].

З-поміж низки інноваційних педагогічних технологій ми обрали ті, що можуть якнайефективніше сприяти формуванню екологічної компетентності майбутніх учителів технологій. Це технологія дистанційного навчання, інформаційно-комунікаційна технологія, проєктна технологія, тренінгова технологія, кейс-технологія.

Під час визначення педагогічних технологій формування екологічної компетентності майбутніх учителів технологій керувалися методологічними вимогами, яким повинна відповідати будь-яка педагогічна технологія: концептуальність, системність, діагностичність, алгоритмізованість, відтворюваність, ефективність, керованість, коригованість тощо [1].

Технологія дистанційного навчання. Зважаючи на ситуацію, яка склалася в Україні спочатку на тлі складної епідеміологічної ситуації, а потім воєнних дій, ця технологія набула широкого і в деяких випадках необхідного застосування. Окрім того, передумовою впровадження та розповсюдження технологій дистанційної освіти є бурхливий розвиток інформаційних і комунікаційних технологій (ІКТ) або, актуальних сьогодні, цифрових технологій (розглядаємо, як об'єднання комп'ютерних, електронних, інформаційних, інформаційно-комунікаційних та телекомунікаційних технологій [5]).

Технологія дистанційного навчання передбачає використання онлайн-інструментів для здійснення освітньої діяльності, зворотного зв'язку, функціонування у середовищі дистанційного навчання таких як: Classroom, Moodle, Microsoft Teams, Padlet, Mentimeter, Google Form, Plickers, Kahoot, Quizizz, Google, Learning Apps, Zoom, Skype, тощо. Основними формами онлайн-комунікації, які використовуються в синхронному та асинхронному режимі є: відеоконференція, форум, блог, чат, електронна пошта, онлайн-анкетування тощо.

Інформаційно-комунікаційна технологія. У процесі формування екологічної компетентності майбутніх учителів технологій нами використовувалися:

- веб-ресурси і платформи для дистанційного навчання, обміну інформацією, дискусій, доступу до навчальних матеріалів тощо;
- онлайн-комунікація (використання електронної пошти, чатів, відеоконференцій для спілкування, консультування та обговорення тем);
- мультимедійні матеріали (використання відео, аудіо, презентацій для навчання та демонстрації матеріалу з екологічної тематики);
- соціальні мережі (використання соціальних мереж для спілкування, обміну ідеями, ресурсами та іншими корисними матеріалами);
- інтерактивні навчальні платформи (використання спеціалізованих платформ з можливістю створення тестів, опитувань, взаємодії з викладачем тощо);
- мобільні додатки (використання спеціалізованих мобільних додатків для навчання, взаємодії та отримання актуальної інформації з екологічної сфери).

Проєктна технологія. У контексті формування екологічної компетентності майбутніх учителів технологій особливого значення набуває проєктна технологія навчання. Актуальність застосування проєктної технології в фаховій підготовці майбутніх учителів технологій обумовлено такими аспектами: залучення до активного самостійного навчання здобувачів освіти; розвиток критичного мислення, оскільки процес проєктування у контексті екологічних аспектів часто вимагає від студентів аналізу, оцінки та критичного мислення; інтеграція різнопланових екологічних знань і вмінь; робота в команді; застосування отриманих знань на практиці; самостійне прийняття рішень та несення відповідальності; мотивування до екологічно доцільної діяльності.

Тренінгова технологія. Застосування екологічних тренінгів, на нашу думку, є дійовим засобом під час формування екологічної компетентності майбутніх учителів

трудового навчання та технологій. Знання на тренінгу не подаються у готовому вигляді, а стають продуктом активної діяльності самих учасників. У центрі уваги – самостійне навчання учасників та інтенсивна взаємодія. Когнітивна цінність тренінгу полягає в тому, що в процесі такого навчання відбувається інтенсивне використання досвіду, знань, якими володіють студенти. Загалом метою тренінгів, що реалізуються в системі екологічної підготовки є розширення знань та вмінь, що слугує основою для прийняття рішень у найближчому до студента довіллі. Під час участі у тренінгах через моделювання спеціально створених ситуацій студенти вчаться передбачати і оцінювати всі можливі позитивні і негативні наслідки пропонованих життєвих ситуацій, відчувати власну причетність через ставлення до природи як до цінності, а ведучий тренінгу – впливати на їх усвідомлювані та підсвідомі екологічні цінності. У ході обговорення і спілкування чиниться взаємний вплив одне на одного, формується екологічний світогляд. У результаті кожний студент самостійно обирає оптимальне рішення, коригує власну екологічну поведінку та освітню діяльність. Цінність тренінгової технології також полягає у рефлексії отриманих знань, які мають переломитися через інтелект, досвід, емоційні переживання, що забезпечується повноцінним зворотнім зв'язком.

Кейс-технологія. Метою використання цієї технології під час формуванні екологічної компетентності майбутніх учителів технологій вважаємо набуття екологічних знань і вмінь та використання їх на практиці через вирішення реальних екологічних ситуацій та проблем, набуття досвіду аналізувати інформацію під професійним кутом. Робота здобувачів освіти над екологічними кейсами допомагає здобувачам освіти систематизувати екологічну інформацію, розвивати аналітичні та критичні навички аналізу суперечливих ситуацій, а також приймати обґрунтовані та ефективні рішення, засновані на системі екологічних цінностей, аргументовано висловлювати власні погляди та відстоювати свою екологічну позицію.

Висновки. Отже, виокремлені педагогічні технології не заперечують використання інших, а на нашу думку, ефективно впливають на формування екологічної компетентності майбутніх учителів технологій у процесі фахової підготовки. Кожна з них спрямована на розвиток різних складників екологічної компетентності та має своє конкретне застосування.

Список використаних джерел

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навчальний посібник. Київ: «Академвидав», 2004. 352 с.
2. Курок В. П. Технологічна освіта України в контексті інтегрування до європейського освітнього простору. *Актуальні питання сучасної педагогіки: творчість, майстерність: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Кременчук, 13 березня 2020 р.* Кременчук: Методичний кабінет 2020. С. 18–22.
3. Михайліченко М. В., Рудик Я. М. Освітні технології: навчальний посібник. Київ: ЦП «КОМПРИНТ», 2016 583 с.
4. Самоленко Т. В., Янченко І. М., Бражник В. М. Використання інноваційних технологій за умов дистанційного навчання студентів у закладах вищої освіти. *Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи.* 2021. Т. 2, №80. С. 121–124.
5. Черненко А. В. Цифрові технології у процесі навчання майбутніх учителів іноземних мов. *Педагогіка та психологія.* 2020. № 61. С. 193–200.

СЕКЦІЯ 2

ЗМІШАНЕ НАВЧАННЯ ЯК СПОСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Олена БОРЗИЛО,

*студентка магістратури,
ННІ професійної освіти та технологій,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка,
(м. Чернігів) eborzilo452@gmail.com*

Андрій КОЛЯДА

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
лісового господарства та агротехнологій,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка,
(м. Чернігів) ankolne1983@gmail.com*

КОГНІТИВНА ВІЗУАЛІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ В ПРОФЕСІЙНО-ТЕОРЕТИЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ

Актуальність. В сучасному світі лавиноподібного поширення інформації дуже важливо вміти грамотно працювати з інформаційними потоками. Така інформаційна насиченість на будь-якому рівні освіти, у тому числі й у системі професійно-технічної освіти, вимагає використання таких освітніх технологій, які б сприяли подоланню «візуального хаосу» та дозволили б вирішити цілу низку завдань: забезпечення інтенсифікації навчання шляхом структуризації навчального матеріалу, вдосконалення та розвиток критичного та візуального мислення, зорового сприйняття, образного представлення знань та навчальних дій, візуальної грамотності та візуальної культури.

Зручними дидактичними інструментами є різноманітні методи та прийоми технології візуалізації навчальної інформації. За допомогою цих технологій можна вирішити багато завдань, що ставляться на етапі первинної професійної підготовки кваліфікованого робітника. Тому виникає необхідність володіння технологією візуалізації навчання як можливості інтенсивного засвоєння навчального матеріалу.

Виклад основного матеріалу. Сучасний учень закладу професійно-технічної освіти, мислення якого можна охарактеризувати як «цифрове», безліч потрібної інформації отримує з різних джерел і частина з них при відборі сприймається поверхнево. При цьому без відсутності навичок осмисленого читання виникають труднощі сприйняття великого обсягу інформації, де візуалізація даних здатна підвищити ефективність цього процесу: якісна візуалізація набагато спрощує та прискорює розуміння складної інформації. У науці відомо, що візуальну інформацію людський мозок обробляє на 70% швидше, ніж текст [3].

Візуалізацією прийнято вважати графічне подання змісту інформації, викладення інформації невербальним способом. Основними функціями, притаманними візуальній інформації є: освітня, інформаційно-комунікативна, ідеологічна, культурно-рекреативна, розважальна та ін. В даний час в усьому світі, у всіх галузях науки накопичено великий вибір засобів і методів візуалізації: логічна структура навчальної інформації у формі графіків, продукційна модель, логіко-змістова модель, фреймова модель, конспект-схема, модель семантичної мережі, іконіка, інфографіка, скрайбінг, таймлайн, фішбоун, когнітивно-графічні елементи, карта пам'яті, логіко-графічна схема та ін. У зв'язку з розвитком ІКТ усі цифронароджені технології, такі як гейміфікація, електронне та нативне навчання та інші, ґрунтуються на поданні інформації за допомогою візуалізації. На практиці з усіх перерахованих вище методів широко застосовується найбільш поширена статична інфографіка, рідше – інтерактивна та відеографіка [4].

Основним засобом візуалізації навчальної інформації є технічні засоби: комп'ютер, інтерактивна дошка, проєктор. Переважаючими виступають презентації в Power Point, тематичні відеоролики та програмні засоби: текстові системи, технології мультимедіа та анімація. У наші дні розвиток цифрових технологій, доступність високошвидкісної глобальної мережі інтернет сприяють розвитку засобів візуалізації, використанню електронних наукових, навчальних комплексів та нової цифрової техніки: комп'ютери нового покоління, сучасні смартфони, гаджети. У цьому контексті відповідна матеріально-технічна база ЗПТО, яка включає візуально-технічні засоби, передачі інформації, є вимогою за умовчанням.

Якщо коротко розглянути роль візуалізації у професійно-технічній освіті, то насамперед вона особливо важлива у просуванні освітніх послуг. Це насамперед оформлення зовнішнього вигляду головної веб-сторінки освітнього сайту, яка розробляється методом фреймування. Для ефективності передачі об'ємної інформації в табличному каркасі веб-сторінки використовуються різні методи та прийоми технології візуалізації: привабливі фотографії, інфографіка, графічні зображення, відео та інше. Поряд із сайтом при просуванні освітніх послуг активно використовують інформаційні банери та буклети з візуальним контентом. Презентабельність візуального контенту спонукає користувачів активно використовувати його та є відмінним способом передачі інформації більш приємним та зрозумілим чином [1].

Аналіз освітніх сайтів ЗПТО Чернігівської області показує, що така технологія подачі інформації здебільшого багатофункціональна, оскільки контент складається не лише з навчальної інформації, але й засобів для спілкування користувачів: чати, форуми тощо. Освітні частини сайтів професійно-технічної освіти складаються з певної структури, систематизовані за тематичними напрямками, які у свою чергу розбиті на модулі, де останнім часом застосовуються такі нові прийоми візуалізації, як інфографіка, скрайбінги, таймлайн та ін. Безумовно, особлива увага приділяється дидактичній, змістовній частині навчальних сайтів. Навчальний матеріал викладачам багато в чому доводиться систематизувати та структурувати у візуальний ряд цифрових навчальних джерел та організувати їх отримання електронним способом, що є природним та невід'ємним засобом навчання [2].

Аналіз контенту сайтів ЗПТО показує, що з усіх методів і способів візуального структурування найчастіше застосовуються фреймовий метод, діаграми, граф-схеми, опорні схематичні конспекти, таймлайн та ін.

На сьогоднішній день у професійно-технічній освіті очні теоретичні заняття практично всіх викладачів супроводжуються візуальною презентаційною наочністю, де навчальний матеріал подається у структурованому вигляді за різними методами та прийомами візуалізації, що, безсумнівно, є основою контенту електронного навчання. Частина презентаційних слайдів ілюструє не тільки усну інформацію, але й носія змістовного матеріалу, а частина – це дублювання лекційної вербальної інформації, що при необхідності дозволяє слухачам курсів відновити навчальну інформацію.

Висновки. Метод візуалізації навчальної інформації у професійно-технічній освіті як один із методів когнітивних технологій є інноваційним та об'єктивним процесом, викликаним цифровізацією всіх сфер життя суспільства. Активне застосування викладачами методів візуалізації для системного засвоєння навчальної інформації за

допомогою засобів ІКТ є одним із показників ефективного вирішення педагогічних завдань, оскільки грамотне стиснення та структурування інформації підвищує якість інформаційної насиченості та наочність навчальних матеріалів. При цьому, маючи достатній рівень візуального мислення, викладачі повинні враховувати необхідний рівень візуального мислення учнів і підвищувати рівень своєї цифрової компетентності з метою використання широкого спектру хмарних інструментів візуалізації даних.

Список використаних джерел

1. Вітченко А. М., Корнєва А. О., Коваленко А. М. Характеристика сучасних технологій візуалізації навчального матеріалу для дітей шкільного віку. Чернігів, 2019. URL: <https://eub.chnpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3201/1>
2. Коляда А. М., Агієнко М. В. Використання методу схематизації в процесі навчання автосправи. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*. Чернігів, 2023. № 24. С. 170–175
3. Семеніхіна О. В., Друшляк М. Г. Принцип когнітивної візуалізації і його використання у навчанні математики. *Фізико-математична освіта*. Суми, 2017. Вип. 3. С. 136–140.
4. Юрченко А. О. Особливості когнітивно-візуального підходу під час візуалізації навчального матеріалу з математики. *Інноваційна педагогіка: науковий журнал*. Одеса, 2019. № 11, т. 3. С. 62–67.

Станіслав ВДОВЕНКО,

студент бакалаврату,
ННІ професійної освіти та технологій,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) vis1968@ukr.net

Олена ВДОВЕНКО,

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри професійної освіти
та безпеки життєдіяльності,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) vl1941@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Актуальність. Реалії сьогодення диктують нові вимоги до організації освітнього процесу в закладах вищої освіти України. Під час постійно існуючої загрози для життя учасників освітнього процесу та забезпечення їхньої безпеки в умовах воєнного стану, що триває з початку збройної агресії Російської Федерації проти України, в закладах вищої освіти запроваджується дистанційна форма навчання.

Виклад основного матеріалу. Проаналізувавши публікації, присвячені дистанційній формі навчання в процесі підготовки майбутнього педагога професійного навчання, можна виділити декілька переваг даної форми навчання, а саме:

- доступність навчання для здобувачів освіти, незалежно від їх географічного положення;
- мобільність зв'язку між учасниками освітнього процесу;
- використання в освітньому процесі сучасних інформаційних і телекомунікаційних технологій, що дає змогу постійно актуалізувати знання;

- розвиток творчого та інтелектуального потенціалу майбутнього педагога професійного навчання за рахунок самоорганізації, прагнення до нових знань, уміння володіти комп'ютерними програмами і технікою тощо [3].

Але поряд з перевагами є недоліки, і без сумніву, головною проблемою залишається ефективність і якість практичної підготовки педагога професійного навчання. Досліджуючи особливості проведення лабораторних занять в умовах дистанційного формату, які впливають на якість засвоєння практичних умінь і навичок, виділяємо наступні недоліки:

1. Обмін інформацією відбувається завдяки інформаційно-комунікативним технологіям. Відсутність безпосереднього контакту є серйозним недоліком дистанційної освіти під час професійної підготовки.

2. Низький рівень технічного та ресурсного забезпечення. При проведенні практичних занять дистанційно учасники освітнього процесу повинні мати вільний доступ до якісних технологій, вебресурсів, мережі Інтернет, адже якість практичного навчання за допомогою дистанційних технологій напряму залежить від гарної технічної оснащеності [3]. Забезпечення засобами навчання учасників освітнього процесу суттєво різниться в зв'язку з їх матеріальним становищем (відсутність потрібної техніки вдома, відсутність безперервного доступу до мережі Інтернет).

3. Перед учасниками освітнього процесу виникає непросте завдання – розуміння новітніх комп'ютерних програм, інновацій, методів віртуального спілкування.

4. Неможливість відпрацювання практичних навичок. Дистанційна форма навчання за своєю сутністю унеможливорює забезпечення виробничих умов для проведення практичних занять в процесі професійної підготовки та використання лабораторного обладнання та матеріалів.

Практична підготовка є однією із основних складових фахової майстерності майбутнього педагога професійного навчання. Неможливість використання лабораторного обладнання та матеріалів в умовах дистанційного навчання може бути компенсована застосуванням в процесі практичної підготовки спеціальних програмних продуктів: віртуальні лабораторії, електронні тренажери, електронні лабораторні практикуми. На наш погляд, саме застосування віртуальної лабораторії позитивно впливає на ефективність практичної підготовки майбутнього педагога професійного навчання в умовах дистанційного формату.

Віртуальна лабораторія – це віртуальне навчальне середовище, яке дозволяє моделювати поведінку об'єктів реального світу в комп'ютерному середовищі і допомагає в оволодінні новими знаннями та вміннями [2]. Віртуальна лабораторія являє собою програмно-апаратний комплекс, що дозволяє проводити досліди без безпосереднього контакту з реальною установкою або при повній її відсутності [1].

Використання віртуальних лабораторій найбільш гостро стоїть у вищій освіті, де впроваджена дистанційна форма навчання, адже проведення практичних занять на основі віртуальної лабораторії сприяє активізації розумової та самостійної діяльності студентів [4].

До основних переваг впровадження ВЛ в освітній процес при дистанційній формі навчання відносимо:

- відсутність необхідності придбання дорогого устаткування і матеріалів;
- можливість зберігати великий обсяг інформації у поєднанні з наочністю, графічною та відеоінформацією;
- можливість забезпечити набуття майбутніми педагогами професійного навчання досвіду виконання практичних завдань у нестандартних і проблемних ситуаціях;
- здобувачі освіти можуть миттєво переглянути свої помилки та проаналізувати їх;
- виконання практичного завдання можна виконати у зручний для здобувача освіти час і місці.

Висновки. У підвищенні якості практичної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання у дистанційному форматі набувають поширення віртуальні лабораторії. Саме в умовах віртуальної лабораторії у майбутніх педагогів професійного навчання формується вміння самостійно знаходити варіанти вирішення проблемних завдань, готовність застосовувати отримані знання на практиці. Віртуальні лабораторії

підвищують ефективність дистанційного навчання під час проведення практичних занять, надають широкі можливості для формування та вдосконалення професійних навичок.

Список використаних джерел

1. Паніхідіна О. В. Використання віртуальних лабораторій під час викладання практичних занять. *Медсестринство*. 2013. № 4. С. 35–36.
2. Семеніхіна О. В., Шамоня В. Г. Віртуальні лабораторії як інструмент навчальної та наукової діяльності. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2011. №1(11). С. 341–346.
3. Сисоєва С. О. Проблеми дистанційного навчання: педагогічний аспект. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2003. Вип. 3-4. С. 78–87.
4. Юрченко А. О, Хворостіна Ю. В. Віртуальна лабораторія як складова сучасного експерименту. *Вісник: педагогіка, соціальна робота*. Ужгород: Вид-во Ужгородського університету, 2016. Вип 2 (39). С. 281–283.

Наталія ГОРДІЙКО,

*студентка бакалаврату,
ННІ професійної освіти та технологій,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) rustammirzeli@gmail.com*

Світлана МАЗУРЕНКО,

*доцент кафедри професійної освіти
та безпеки життєдіяльності,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) mazurenkosvetlana5@gmail.com*

ОСОБЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ ПРИ ВИВЧЕННІ ДИСЦИПЛІН НАПРЯМКУ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Актуальність. Основними формами здобуття вищої освіти у сучасних закладах є: очна (денна, вечірня), заочна, дистанційна, мережева, дуальна форми навчання. Слід зазначити, що форми здобуття вищої освіти використовувались по-різному. Традиційно найбільше використовувались очна (денна, вечірня) та заочна форми навчання. Та все змінюється. І формат здобуття освіти – не виняток. В останні роки на перше місце вийшла дистанційна форма здобуття освіти. З року в рік кількість вузів, що вводять дистанційну форму навчання зростає, також збільшується і кількість спеціальностей за такою формою [2].

Виклад основного матеріалу. У професійній підготовці майбутніх викладачів технологій легкої промисловості НУЧК імені Т. Г. Шевченка широке впровадження дистанційної форми навчання було спричинене карантинними обмеженнями через пандемію, а потім через повномасштабне вторгнення з боку російської федерації, яке триває й досі.

Дистанційна освіта – це форма навчання, при якій студент знаходиться на відстані від педагога. В даний час ця форма навчання припускає, як правило, наявність у

студента і педагога доступу до Інтернету, телекомунікаційного обладнання та ПК (комп'ютер, ноутбук, смартфон, планшет). Однак, можуть бути варіанти обміну матеріалами та інформацією в неелектронному форматі. Це може бути поштове посилання або особиста передача даних на паперових або електронних носіях. При всьому цьому має бути налагоджена синхронна взаємодія (співпраця в режимі реального часу) між викладачем та студентом за допомогою програми для відео Zoom-конференцій, а також сервіс для відеозустрічей Google Meet. В такому режимі відбувається проведення лекцій та семінарів.

Електронні лекції мають свої особливості, які відрізняють їх від традиційних: чітко структурований зміст; блокова схема побудови матеріалу; розвинена гіпертекстова структура; використання додаткових прийомів викладу матеріалу (звук, анімація, графіка). Асинхронна взаємодія учасників навчального процесу відбувається через електронно-навчальну платформу Moodle, на якій викладачі розміщують навчальний матеріал (у вигляді лекцій та презентацій). Такий формат навчання дає можливість студенту займатися в будь який час доби [3].

Але разом з тим є інші сторони такого формату. Такою важливою проблемою, що виникла в період дистанційного навчання, є неможливість комунікації у звичному режимі: між викладачем і студентом за умов традиційного очного навчання відбувається постійна комунікація (вербальна й невербальна), під час дистанційного навчання соціальна комунікація зменшується, її невербальна частина майже зникає. І виникає проблема: як організувати комунікацію між викладачем і студентом, студентами між собою під час синхронної онлайн-зустрічі, а також, якою має бути віртуальна навчальна комунікація в асинхронному режимі, щоб вона не займала весь вільний час викладача і студента.

Друга складова частина навчання – практичні заняття, які є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми для здобуття першого освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності 015 «Професійна освіта (Технологія виробів легкої промисловості)» і є складовою навчального процесу, оскільки передбачає практичну професійну підготовку. Вона є логічним продовженням теоретичного навчання і завершальним етапом професійної підготовки, що спрямована на закріплення та реалізацію набутих предметних, психолого-педагогічних, науково-методичних компетенцій, необхідних для майбутньої діяльності в закладах професійної освіти. І тут виникає питання: як правильно організувати практичні заняття і донести правильно процеси роботи з обладнанням, та ознайомити з технологією швейного виробництва? Викладач має ознайомити студента з відповідним обладнанням. Студент, в свою чергу, повинен зрозуміти та розібратися з його роботою та нюансами, які виникають безпосередньо під час роботи на обладнанні. Вивчити та засвоїти процеси послідовності виконання технологічних процесів в умовах дистанційної форми вкрай важко. Ця ланка в дистанційній формі навчання потребує уваги та вдосконалення.

Висновки. Організація якісного масового дистанційного навчання – складний і багатофакторний процес, який зараз знаходиться лише на початку становлення. Але кропітка систематична робота щодо впровадження технологій дистанційного навчання в освітній процес допоможе згодом досягти позитивних результатів.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <http://www.osvita-konotop.gov.ua/zakon-ukraini-vid-05-09-2017-2145-viii-proosvitu.html>
2. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні: постанова Міністерства освіти і науки України від 20 грудня 2000 р. URL: <http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/00.html>.
3. Технологія виробів легкої промисловості: програма та методичні рекомендації для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 015 професійна освіта (технологія виробів легкої промисловості) / упор. Е. У. Гуцало. Кіровоград: ЦДПУ ім. В. В. Винниченка, 2020. 45 с.

Аліна ГУЛЬКО,

*студентка магістратури,
факультет інженерно-педагогічної освіти,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини
(м. Умань) alinahulko88@gmail.com*

Таліят АЗІЗОВ,

*доктор технічних наук, професор кафедри
техніко-технологічних дисциплін,
охорони праці та безпеки життєдіяльності,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини
(м. Умань) talyat.azizov@idpu.edu.ua*

ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ІНФОРМАТИКИ

Актуальність. В сучасному цифровому світі, змішане навчання на уроках технологій та інформатики є ключовим. Цей підхід об'єднує традиційні методи з передовими технологіями, забезпечуючи гнучкість та індивідуалізацію навчання. Учні не лише освоюють основні концепції, але й використовують цифрові ресурси для розвитку творчого мислення та навичок. Цей плавний перехід дозволяє створити стимулююче навчальне середовище, де учні розширюють свої знання інтерактивно. Змішане навчання допомагає підготувати учнів до викликів цифрового світу, забезпечуючи необхідні інструменти для успішного функціонування в сучасному суспільстві.

Виклад основного матеріалу. Дослідженням змішаного навчання займалися такі зарубіжні вчені, як О. Пітерс, К. Сміт, Р. Холмберг, Д. Даніель, М. Мур, Д. Харрісон, М. Аллен, Т. Андерсон, Р. Деллін, Д. Боат, Ф. Ведемеєр, Д. Кіган та інші. Їхні дослідження підкреслюють важливість змішаного навчання в сучасному освітньому процесі.

Серед наших вчених також є велике зацікавлення у цій темі. Серед цих вчених: В. М. Кухаренко, С. М. Березенська, К. Л. Бугайчук, Н. Ю. Олійник, Т. О. Олійник, О. В. Рибалко, Н. Г. Сиротенко, які провели важливі дослідження щодо ефективності змішаного навчання в українському контексті [3].

Змішане навчання сприяє розвитку навичок самостійного навчання учнів, оскільки вони мають навички працювати самостійно з онлайн-ресурсами, проводити дослідження та вирішувати завдання [4, 144].

Змішане навчання – це навчання, за якого частина пізнавальної діяльності учнів відбувається на уроці під безпосереднім керівництвом учителя, а інша – у самостійній роботі з електронними ресурсами. Цей підхід відкриває нові можливості для створення більш гнучких і інтерактивних навчальних програм, що відповідають потребам сучасного освітнього середовища.

Змішане навчання на уроках технологій та інформатики – це підхід, який комбінує традиційні методи навчання з використанням сучасних технологій. Цей підхід відкриває нові можливості для покращення ефективності навчання та розвитку учнів у цифровому віці.

Використання методів змішаного навчання на уроках технологій та інформатики відображає собою новаторський підхід, який поєднує передові технології з традиційними методами викладання. Ця стратегія наголошує на важливості синергії найкращих аспектів обох методів для досягнення максимальної ефективності в процесі навчання.

Виявлення ефективності змішаного навчання на уроках технологій та інформатики може бути унікальним завданням, оскільки воно залежить від різноманітних факторів, що включають, але не обмежуються:

Першим фактором, що впливає на ефективність змішаного навчання на уроках технологій та інформатики, є індивідуалізація навчання. Завдяки змішаному навчанню учні можуть працювати власним темпом та обирати способи сприйняття інформації,

що сприяє індивідуалізації процесу навчання та забезпечує більш ефективне сприйняття матеріалу.

Важливо враховувати такий аспект як залучення учнів. Застосування інтерактивних технологій, відеоуроків, віртуальних лабораторій та інших електронних ресурсів на уроках технологій та інформатики сприяє підвищенню зацікавленості учнів. Це може стимулювати більший інтерес та мотивацію до вивчення предмету, що в свою чергу сприяє покращенню навчального процесу.

Один з найвагоміших аспектів змішаного навчання – це розвиток навичок самостійності та критичного мислення. Цей підхід дозволяє учням більше контролювати свій навчальний процес, навчатися самостійно шукати та аналізувати інформацію, а також вирішувати завдання. Такий підхід сприяє розвитку критичного мислення та навичок самостійності, що є ключовими у сучасному освітньому процесі.

Гнучкість та доступність є ключовими перевагами змішаної форми навчання. Це дає можливість учням вивчати матеріал у зручній для них час і місці, використовуючи різноманітні електронні ресурси та платформи. Наприклад, учень може переглядати відеоуроки на своєму смартфоні під час поїздки до школи або виконувати завдання через інтерактивну платформу вдома за зручним для нього графіком. Такий підхід сприяє індивідуалізації навчання та врахуванню різних стилів навчання учнів.

Коллективна взаємодія та обмін знаннями також відносять до ключових аспектів змішаного навчання. Цей метод створює сприятливі умови для співпраці між учнями та вчителями, дозволяючи їм обмінюватися інформацією, обговорювати навчальний матеріал та разом вирішувати завдання у віртуальному освітньому середовищі. Учасники можуть спільно виконувати проєкти через спеціалізовані платформи або обговорювати теми у спільних онлайн-форумах. Такий підхід сприяє формуванню спільної робочої атмосфери та розвитку комунікативних навичок серед учасників навчального процесу [2, 90].

Важливо враховувати, що ефективність змішаного навчання залежить від ретельного планування, якісного контенту та використання відповідних технологічних інструментів. Також слід враховувати індивідуальні особливості учнів та вчителів для оптимального досягнення навчальних цілей.

Науковці, проводячи дослідження ефективності змішаного навчання на уроках технологій та інформатики, підкреслюють кілька ключових моментів. Дослідження демонструють, що індивідуалізація навчання у змішаному форматі сприяє кращому засвоєнню матеріалу учнями, оскільки вони можуть адаптувати темп та методи навчання відповідно до власних потреб [1, 157].

Інтерактивні технології створюють динамічне навчальне середовище, залучаючи учнів та дозволяючи їм взаємодіяти з матеріалом. Це сприяє глибокому розумінню, розвитку критичного мислення та наданню персоналізованого навчання, а також допомагає розвинути навички, необхідні у сучасному світі.

Дослідження в галузі змішаного навчання на уроках технологій та інформатики вказують на ряд переваг. Наприклад, індивідуалізація навчання дозволяє вчителям адаптувати уроки до потреб кожного учня, забезпечуючи оптимальне засвоєння матеріалу. Використання інтерактивних технологій на уроках стимулює активну участь учнів та розвиває їхнє критичне мислення та аналітичні навички.

Однією з ключових переваг змішаного навчання на уроках технологій та інформатики є збагачення навчального процесу за рахунок використання інтерактивних онлайн-ресурсів та засобів навчання. Учні можуть взаємодіяти з відповідними технологіями, розвивати навички роботи з сучасними програмами та платформами, що відповідають вимогам ринку праці.

Змішане навчання сприяє розвитку комунікативних навичок, оскільки учні активно спілкуються та співпрацюють під час виконання завдань. Це також сприяє формуванню та підтримці важливих соціальних вмінь, необхідних в сучасному суспільстві.

Висновки. Говорячи про ефективність змішаного навчання на уроках технологій та інформатики слід зазначити, що змішане навчання є важливим інноваційним підходом у сучасній освіті. Воно поєднує в собі передові технології з традиційними методами викладання, що сприяє підвищенню зацікавленості учнів та покращенню їх навчальних результатів. Змішане навчання дозволяє індивідуалізувати навчальний процес, розвиває навички самостійності та критичного мислення, забезпечує гнучкість

та доступність до навчального матеріалу, сприяє співпраці та обміну інформацією між учнями та вчителями. Ці переваги підтверджують ефективність використання змішаного навчання на уроках технологій та інформатики, що робить його перспективним напрямом для подальшого розвитку освітнього процесу.

Список використаних джерел

1. Семенович Г. Р. та ін. Змішане навчання як сучасна форма побудови навчального процесу. *Інформаційні технології та інноваційні методики навчання в закладах вищої освіти*. 2023. № 70. С. 155–175.
2. Мізюк В., Дмитрієва М. Використання мобільних технологій на уроках інформатики в умовах змішаного навчання. *Український Педагогічний журнал*. 2019. Т. 3. С. 85–93.
3. Кухаренко В. М. та ін. Теорія та практика змішаного навчання: монографія. Харків: НТУ «ХП», 2016. 284 с.
4. Ткачук Г. В. Змішане навчання та особливості використання ротаційної моделі у навчальному процесі. *Інформаційні технології в освіті*. 2017. № 4 (33). С. 143–156.

Олександр КОВТУН,

*аспірант кафедри професійної освіти
та безпеки життєдіяльності,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) okovtun324@gmail.com*

ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ

Актуальність. Невпинний розвиток інформаційних технологій постійно вносить свої корективи в систему освіти. Сучасний освітній процес важко уявити без використання різноманітних технологій і застосунків, які дозволяють комбінувати різні медіаформати. Такий підхід є не просто тенденцією, а кардинальною зміною в тому, як подається, сприймається і розуміється навчальний матеріал. У багатьох розвинутих країнах світу ці технології використовуються для покращення та вдосконалення освітніх і виховних процесів, що підвищує якість знань та посилює мотиваційний аспект.

Виклад основного матеріалу. Мультимедійні технології – це інноваційний спосіб подання інформації, який поєднує різноманітні формати та засоби, такі як текст, зображення, відео, аудіо та інтерактивні елементи. Вони створюють можливість для багатомірного і візуально привабливого сприйняття матеріалу, що полегшує засвоєння інформації та сприяє глибшому розумінню теми. Вони дозволяють створювати інтерактивні навчальні матеріали, віртуальні екскурсії, тренувальні симуляції та багато іншого.

Мультимедійні технології не замінять викладача повністю, але можуть покращити та розширити його роль, що призводить до підвищення ефективності навчання студентів. Дослідження показують, що люди запам'ятовують до 20% відеоінформації та до 30% аудіоінформації, але якщо використовувати комбінацію візуального, аудіо та практичного сприйняття, ефективність запам'ятовування може сягати 80% [2]. Крім того, використання мультимедійних технологій в освітньому процесі дозволяє краще розкрити творчий потенціал кожного студента, сприяючи індивідуальному розвитку.

Використання мультимедійних технологій у підготовці майбутніх викладачів вносить значний вклад у збагачення змісту освітнього процесу, розширення його форм та методів (включно з інтеграцією візуального та аудіального сприйняття матеріалу, а також використанням динамічних навчальних матеріалів). Такий підхід забезпечує більшу ефективність у систематизації та узагальненні знань, дає змогу моделювати освітній процес, адаптувати його до потреб студентів за допомогою завдань різних рівнів складності та інтерактивних веб-елементів (таких як тести та електронні

посилання для самостійного вивчення). Це сприяє створенню професійно орієнтованого освітнього середовища, де навчальні матеріали регулярно оновлюються та легко доступні, тим самим збільшуючи активність самостійної роботи студентів, мотивуючи їх до самоосвіти та саморозвитку, а також дозволяючи ефективніше використовувати час, як під час практичних занять, так і в самостійній роботі.

Мультимедійні засоби навчання доцільно використовувати на етапі самостійної підготовки студентів, на лекціях, на семінарських, практичних та лабораторних заняттях. У процесі проведення лекцій, найчастіше використовуються презентації, що поєднують в собі різноманітні мультимедійні елементи. Програми, такі як Microsoft PowerPoint, Google Slides, Prezi, Canva, надають можливість створювати інтерактивні презентації з використанням тексту, зображень, відео та аудіо. Головна перевага полягає в можливості використання інтерактивної взаємодії викладача як з програмно-апаратним засобом, так і одночасне спілкування з аудиторією.

Електронні підручники стають незамінними для самостійного вивчення матеріалу. Під час практичних занять активно застосовуються тестові програми для перевірки засвоєних знань, електронні зошити, інтерактивні вправи різного рівня складності та відеозавдання.

Особливо ефективним є використання комп'ютерних мультимедійних програм у системі поточного та проміжного контролю. Спеціально розроблені програми тестування не лише дозволяють студентам перевіряти свої знання, а й економлять час викладачів, що дозволяє їм зосередитися на більш конструктивних аспектах навчання та взаємодії зі студентами.

Широкого використання набули онлайн-ресурси. Інтернет забезпечує доступ до безлічі ресурсів, які можуть бути корисними для навчання. Це можуть бути веб-сайти з навчальними матеріалами, онлайн-курси, форуми для обговорення професійних тем, а також спеціалізовані програми та сервіси. Інтернет також дозволяє студентам спілкуватися з колегами та викладачами, обмінюватися досвідом.

Завдяки інформаційно-технологічним засобам, студенти можуть брати участь у віддалених навчальних програмах та курсах. Ця можливість набуває особливого значення в наші дні, коли дистанційна освіта стає все більш популярною [1, 1166].

При виборі мультимедійного інструментарію викладачу необхідно враховувати унікальні особливості кожної навчальної дисципліни, її термінологію, методи дослідження та закономірності. Мультимедійні засоби мають бути адаптовані до цілей навчального курсу та гармонійно інтегруватися в освітній процес.

Мультимедійні засоби, що супроводжуються зображеннями або анімацією, значно більше привертають увагу, ніж просто текст. Вони сприяють належному емоційному стану у слухачів, що робить їх популярними в різних методах навчання. Одні віддають перевагу читанню, інші – слуханню або перегляду відео. Крім того, мультимедійні засоби дають студентам можливість вибирати, як саме їм найкраще засвоювати матеріал, як використовувати інтерактивні можливості програм, і як організувати командну роботу.

Висновки. Використання мультимедійних технологій є важливою ланкою професійної підготовки сучасного викладача. Мультимедіа стає не лише інструментом для покращення засвоєння навчального матеріалу, а й потужним засобом для розвитку важливих професійних та особистісних якостей студентів, підготовки їх до ефективної роботи та неперервного самовдосконалення у майбутньому.

Список використаних джерел

1. Пасько О. М., Бондаренко Н. А. Педагогічні умови використання мультимедійних технологій у професійній підготовці майбутніх фахівців з графічного дизайну. *Наукові інновації та передові технології*, 2024, 3 (31). С. 1159–1172.
2. Рябуха А. Ю. Використання мультимедійних технологій у діяльності педагога. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2013. С. 70–79.

Вадим ОВДІЄНКО,

*аспірант кафедри педагогіки,
психології і методики технологічної освіти,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) ovdienvad@ukr.net*

ЕЛЕКТРОННЕ НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ЗВО УКРАЇНИ

Актуальність. Електронне навчання в системі професійної освіти закладів вищої освіти (ЗВО) України останнім часом отримало особливу актуальність у зв'язку з розвитком сучасних інформаційних технологій та їхнім потенціалом у покращенні якості навчання. Система професійної освіти в Україні стоїть перед викликом адаптуватися до вимог сучасного ринку праці та забезпечити студентів необхідними знаннями та навичками, які відповідають сучасним вимогам і тенденціям у світі.

Виклад основного матеріалу. Електронна форма навчання, яка дозволяє підготувати необхідні кадри для суспільства в потрібній кількості за мінімальний період із мінімальними витратами, отримує пріоритет у процесі реформування освітніх систем у багатьох країнах світу, включаючи США, Великобританію, Канаду, Німеччину, Францію, а також Україну [2].

Експерти ЮНЕСКО підтримують ідею, що сучасна особа може відповідати потребам інформаційного суспільства завдяки використанню e-learning як сучасної освітньої технології [1]. Згідно з визначенням фахівців ЮНЕСКО, e-Learning – це організація освітнього процесу за допомогою Інтернет-мережі та мультимедіа.

Виділимо такі основні фактори впровадження e-learning в університетах:

- необхідність підвищення ефективності роботи університету;
- необхідність поліпшення якості навчання;
- конкуренція за студентів.

Електронне навчання в системі професійної освіти закладів вищої освіти України востаннє отримало особливу актуальність у зв'язку з розвитком сучасних інформаційних технологій та їхнім потенціалом у покращенні якості навчання. Система професійної освіти в Україні стоїть перед викликом адаптуватися до вимог сучасного ринку праці та забезпечити студентів необхідними знаннями та навичками, які відповідають сучасним вимогам і тенденціям у світі. Використання електронного навчання може стати важливим інструментом для досягнення цієї мети.

Однією з основних переваг електронного навчання є його гнучкість та доступність. Студентам надається можливість отримувати знання у будь-який зручний для них час і місці, що особливо важливо для тих, хто має робочі або сімейні зобов'язання. Завдяки електронному навчанню можна створити індивідуальні навчальні програми, які враховують потреби кожного студента, його темп навчання та рівень підготовки. Це дозволяє підвищити ефективність освітнього процесу та забезпечити краще засвоєння матеріалу.

Також значущим аргументом на користь активного використання електронного навчання в системі професійної освіти ЗВО є діяльність сучасних викладачів в контексті введення Закону України «Про вищу освіту» [3] та зменшення обсягів аудиторної роботи, а також збільшення та розширення форм самостійної роботи студентів.

Слід відзначити, що [4]:

- e-learning – це можливість отримувати освітній контент у будь-якому віці. Це інструмент для тих, хто бажає розвиватися та підвищувати свій рівень знань на будь-якому етапі свого життя;

- e-learning – це можливість взаємодіяти з людьми з різних часових поясів, спілкуватися з ними, організувати діалог як ефективний спосіб навчання та засвоєння знань;

- e-learning – це величезне інформаційне поле з гнучким доступом до навчальних матеріалів;

- e-learning – це підвищена самостійність та мобільність;

- e-learning – це орієнтація на впровадження інноваційних методів та технологій навчання.

Завдяки таким можливостям розширюються горизонти використання електронного навчання, на яке зорієнтовані сучасні освітні системи.

Варто відзначити основні тенденції впровадження e-learning в систему професійної освіти ЗВО:

- переосмислення ролі викладачів;

- перехід до компетентнісного навчання;

- акцент на використанні відкритих освітніх ресурсів;

- широке застосування змішаного (гібридного) навчання;

- використання колаборативних технологій.

Однак, разом з перевагами електронного навчання існують і виклики, з якими стикаються заклади вищої освіти. Наприклад, необхідно забезпечити високу якість навчальних матеріалів та інструментів для електронного навчання. Це означає, що викладачі повинні бути готові до використання сучасних технологій та володіти необхідними навичками для створення та редагування електронних курсів. Крім того, потрібно забезпечити високу швидкість Інтернет-мережі та належну технічну базу для комфортного проведення електронних занять.

Ще однією проблемою є забезпечення мотивації студентів до самостійної роботи та вивчення матеріалу в електронній формі. Оскільки електронне навчання часто відбувається дистанційно, студентам може бракувати мотивації та дисципліни для систематичного вивчення матеріалу. Тому важливо розробляти ефективні системи контролю та стимулювання, які сприяють активному залученню студентів до навчання.

Висновки. Електронне навчання в системі професійної освіти ЗВО України є важливим і перспективним напрямком розвитку освіти. Його впровадження може допомогти підвищити якість навчання, зробити його більш гнучким та доступним, підготувати студентів до викликів сучасного ринку праці та забезпечити їм необхідні знання та навички для успішної кар'єри в умовах цифрової економіки. Однак для досягнення цих цілей необхідно вирішити ряд проблем та викликів, пов'язаних з електронним навчанням.

Список використаних джерел

1. Всеукраїнська асоціація електронного навчання. URL: <http://kvn3e3learning.blogspot.com/search?updated3min=2015301301T00:00:00308:00&updated3max=2016301301T00:00:00308:00&max3results=9> (дата звернення 06.03.2024)
2. Гуржій А. М., Лапінський В. В. Взаємозв'язок інформатизації суспільства й системи освіти. *Комп'ютер в системі освіти*, №8(128). 2015. С. 5-9.
3. Закон України «Про вищу освіту». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556318> (дата звернення 05.03.2024)
4. e-Learning: Міфи, можливості, перспективи. URL: <http://www.towave/pub/e3learn3ing3mify3vozmozhnosti3perspektivy.html> (дата звернення 04.03.2024)

Дмитро САЛОЇД,

*студент магістратури,
ННІ професійної освіти та технологій,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) brekfost1411@gmail.com*

Тетяна БЕЛАН,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри педагогіки,
психології і методики технологічної освіти,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) tatjanabelan@ukr.net*

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЗПТО

Актуальність. Змішане навчання, що поєднує елементи традиційного та дистанційного навчання, користується великою популярністю в усьому світі. В першу чергу це пов'язано з розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, які вже стали невід'ємною частиною нашого життя. Також пандемія COVID-19, а з лютого 2022 року і повномасштабне вторгнення РФ в Україну, підкреслили важливість адаптивності освітніх систем до змінних умов, що змусило багато закладів освіти шукати нові підходи до навчання.

Виклад основного матеріалу. У загальному розумінні змішане навчання або blended learning – це навчання, за якого частина пізнавальної діяльності студентів відбувається на заняттях під безпосереднім керівництвом викладача, а інша – у самостійній роботі з електронними ресурсами.

Є кілька варіантів так званого «змішування», а саме:

- поєднання очної форми з дистанційною;
- поєднання різних форматів навчання у межах однієї групи (основне очне навчання із використанням технологій дистанційного навчання та різних форм роботи з електронними ресурсами, онлайн-курсами тощо);
- поєднання самостійного навчання та співпраці в групі;
- змішування основного навчального контенту (підручників та навчальних матеріалів) із зовнішніми матеріалами (електронними ресурсами) [2].

Найпоширенішою в Україні наразі є практика поєднання очної та дистанційної форм.

Ефективно організоване змішане навчання має численні переваги:

1. Забезпечує гнучкість для всіх учасників освітнього процесу.
2. Дає можливість студентам обирати індивідуальний темп навчання.
3. Сприяє розвитку у студентів практичного підходу до навчання, де викладач вже не виступає джерелом інформації, а є фасилітатором.
4. Підвищує цифрові навички студентів та стимулює їх самостійність у здобутті знань.
5. Надає викладачам можливість зробити навчання більш індивідуалізованим, враховуючи потреби кожного студента.

Існує декілька класифікацій моделей змішаного навчання. Найпопулярнішою є класифікація за Майклом Хорном та Гізер Стейкер, яка включає: ротаційну модель (ротації за станціями, ротації за лабораторіями, індивідуальні ротації та перевернутий клас), гнучку модель, самостійне змішування і віртуальне середовище.

Ротаційна модель передбачає зміну виду діяльності в межах одного заняття. Тобто студенти діляться на підгрупи і чергують онлайн- та офлайн-заняття за певним графіком, який розробляє викладач. Перевагою даної моделі є підлаштування способів роботи та графіків під потреби здобувачів освіти.

У *гнучкій моделі* основним джерелом навчальних матеріалів і ресурсів є онлайн-система. Студенти, навіть під час присутності на заняттях, працюють у цифровому середовищі, де вони переглядають відеолекції та користуються іншими ресурсами, виконують інтерактивні вправи та практичні завдання. Водночас викладач, який присутній в аудиторії, надає консультації та допомагає у вирішенні проблемних ситуацій. Здобувачі освіти або викладачі також можуть працювати вдома, а консультації здійснювати під час онлайн-зустрічей в Zoom, Google Meet, Zoho Meeting тощо.

Модель *самостійного змішування* (з англ. self-blend, або ж A La Carte model) передбачає вибір окремих онлайн-курсів у доповнення до традиційної освітньої програми. За такої моделі можна тимчасово перейти до дистанційного формату для деяких занять, а решту дисциплін продовжувати вивчати очно.

Самостійне змішування робить освітній процес більш гнучким, оскільки студенти мають можливість вибирати курси відповідно до своїх потреб аби здобути додаткові знання або надолужити пройдений матеріал. Водночас такий підхід потребує високої самодисципліни та мотивації.

І остання модель змішаного навчання – *віртуальне середовище*. Вона передбачає поділ часу на відвідування очних занять та дистанційним навчанням [3].

Вибір певної моделі змішаного навчання залежить від багатьох чинників, таких як готовність викладачів та студентів, наявність ресурсів, особливості дисциплін тощо.

Одним із методів організації змішаного навчання є використання платформи Moodle (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment). Це одна з найпопулярніших платформ у освітніх системах багатьох країн світу. Вона відома своєю надійністю, модульністю, безпекою та зручністю в управлінні навчально-освітнім процесом студентів. Платформа сприяє взаємодії між викладачами та здобувачами освіти через форуми, чати, блоги, обговорення та інші інструменти. Крім того, Moodle надає інформацію про активність студентів, включаючи звіти про відвідування, результати тестів, облік часу та інші дані для аналізу успішності навчання.

На платформі Moodle можна створювати онлайн-курси з різноманітними типами матеріалів, такими як тексти, відео, аудіо, зображення, інтерактивні завдання тощо. Кожен курс може бути організований у логічні розділи або теми. Студенти самостійно вивчають матеріал, виконують навчальні завдання, складають іспити у формі онлайн-тестування, залучаються до обговорень тощо.

Висновки. Отже, розвиток змішаного навчання, яке об'єднує переваги традиційного та інтерактивного підходів, може стати одним із ключових напрямків модернізації усієї освітньої галузі. Варіанти моделей змішаного навчання роблять освітній процес більш гнучким, дозволяючи викладачам адаптувати його до індивідуальних освітніх потреб студентів. Це сприяє розвитку у них ключових навичок та компетенцій.

Список використаних джерел

1. Blended Learning: An Innovative Approach: URL: <https://eric.ed.gov/?id=EJ1124666> (дата звернення 15.03.2024).
2. Змішане навчання: як організувати якісний освітній процес в умовах війни: URL: <https://sqe.gov.ua/zmishane-navchannya-yak-organizuvati-yaki/> (дата звернення 15.03.2024).
3. Пасічник О., Єлфімова Ю., Чушак Х., Шинаровська О., Донець А. Змішане навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти: Навчально-методичний посібник. Київ: 2021. 92 с.

СЕКЦІЯ 3

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Альона БЕЛАН,

*студентка бакалаврату,
ННІ професійної освіти та технологій,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) al_belka@ukr.net*

Дарина НИКИПОРЕЦЬ,

*учитель української мови і літератури,
класний керівник 6-В класу СЗОШ №2
з поглибленим вивченням іноземних мов
(м. Чернігів) darynanikiporets24@gmail.com*

ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Актуальність. У сучасних умовах зростає важливість ролі класного керівника в організації освітнього процесу під час дистанційного навчання. Запровадження дистанційної форми навчання вимагає від педагогів нових знань, навичок та компетентностей для успішного здійснення педагогічної діяльності в онлайн-середовищі. Класні керівники відіграють ключову роль у підтримці психологічного комфорту учнів, організації взаємодії з батьками, мотивації до навчання та вирішенні конфліктних ситуацій. Таким чином, дослідження цієї проблеми є актуальним для практичних учителів, методистів та науковців, оскільки воно сприятиме розробці та впровадженню ефективних стратегій та методів роботи класного керівника у дистанційному навчанні.

Виклад основного матеріалу. Починаючи з 2020 року, проблема дистанційного навчання стала надзвичайно актуальною не лише в усьому світі, але й в Україні. Це стало наслідком поширення Covid-19, що змусило всі школи перейти на дистанційну форму навчання. В умовах повномасштабного вторгнення РФ освітній процес продовжується в онлайн-форматі. Згідно із Законом України «Про освіту» та

Концепцією Нової української школи виховання стає невід'ємною складовою освітнього процесу, охоплюючи всі аспекти шкільного життя та базуючись на загальнолюдських цінностях [6].

Зміни, що настали внаслідок впровадження Нової української школи (НУШ), вплинули на всіх учасників освітнього процесу: учнів, вчителів і батьків. Оскільки ця концепція ґрунтується на принципах педагогіки партнерства, це означає, що вона передбачає чітко визначену систему відносин між усіма учасниками освітнього процесу. Ці відносини ґрунтуються на принципах добровільності та спільних інтересів, повазі та рівноправності всіх учасників, а також активному залученні до спільних завдань та готовності взяти на себе відповідальність за їх результати, дотримуючись визначених норм і цінностей кожної сторони [1, 6].

У зв'язку з карантинними заходами, які були введені у 2020 році, всі заклади освіти в Україні перейшли на дистанційне навчання [2]. Це означає, що навчання проводилось за допомогою комп'ютерних та телекомунікаційних технологій, які забезпечували взаємодію між учителями та учнями на різних етапах навчання, а також самостійну роботу з матеріалами, що були доступні через інформаційну мережу [5, 5].

Під час переходу до онлайн-навчання у різних школах та інших освітніх закладах виявлено, що вибір конкретної моделі організації напряму залежить від рівня вмінь та досвіду учасників навчального процесу у користуванні комп'ютерами та інформаційними технологіями, а також від ступеня мотивації учнів і готовності вчителів до використання нових методів навчання [3]. Це призвело до того, що в різних закладах освіти були вибрані різні підходи до організації дистанційного навчання, використовуючи різноманітні онлайн-платформи, сервіси та інструменти.

Зміст виховної роботи охоплює набір ідей, прикладів та фактів, які використовуються у процесі виховання для досягнення конкретних цілей і завдань. Цей зміст реалізується через різноманітні форми, такі як уроки (присвячені пам'яті, доброті, милосердю), бесіди, диспути, учнівські збори, лінійки та інші заходи, а також через індивідуальну, групову та масову роботу [4, 10].

Освітній процес у форматі онлайн вимагає від педагогів освоєння нових онлайн-платформ для забезпечення зв'язку з учнями та передачі інформації на будь-якій відстані. Завдяки Zoom учасники виховних заходів можуть брати участь у зустрічах з класними керівниками та цікавими особистостями, навіть якщо вони тимчасово чи постійно проживають в іншому місті або країні. Для естетичного розвитку та розширення кругозору учнів важливі візити до театрів, музеїв та історичних місць. В умовах дистанційного навчання це організовується за допомогою онлайн подорожей, екскурсій, театральних вистав та музейних виставок, які транслюються у соціальних мережах.

Зручність полягає також у тому, що пряма трансляція залишається доступною у вигляді відеозапису, який можна переглянути у будь-який зручний час, якщо учні не могли взяти участь у прямому ефірі. Крім того, спільні перегляди можуть бути збережені за допомогою таких платформ, як Google Classroom, де вчителі оголошують час та тему, а потім учасники можуть переглянути матеріали на YouTube-каналі або власному відеоматеріалі відповідно до заданої теми. Це не лише важливо для дистанційних уроків, а й для проведення класних годин, які можуть бути обговорені після перегляду. Учні можуть ділитися своїми враженнями в чаті, записувати їх у відео або блозі, або виконувати творчі завдання для подальшого обговорення.

Організація навчального процесу та виховної роботи у школах під час воєнного стану потребує глибокого осмислення та ефективних підходів. З метою забезпечення безпеки учнів та їхнього фізичного, психологічного, соціального та духовного благополуччя, навчальний процес організовується у формі дистанційного навчання, а заходи з виховної роботи, які заплановані класним керівником на навчальний рік, проводяться шляхом інтерактивного спілкування.

На сьогоднішній день усі завдання, що висуваються перед класними керівниками у виховному процесі, можуть бути виконані у форматі онлайн. Використання дистанційної форми організації виховної роботи визнається як найбільш передове. Успішність цього підходу залежить від якісного виконання своїх професійних обов'язків класними керівниками та вміння застосовувати ними інформаційно-комунікаційних технологій у своїй діяльності. З огляду на ситуацію в країні, усі аспекти виховного процесу, що стоять перед класними керівниками, потребують переосмислення та адаптації до онлайн-середовища. Використання цифрових інструментів та технологій стає важливою складовою успішної виховної діяльності, сприяючи не лише збереженню, але й підвищенню якості виховання учнів. Крім того, ефективне використання онлайн-ресурсів відкриває нові можливості для інтерактивності, творчості та індивідуалізації виховного процесу.

Висновки. Дистанційне навчання вимагає від педагогів нових знань та навичок у сфері використання інформаційних технологій та онлайн-платформ, а психологічна підтримка учнів, сприятиме сприятливому клімату та активній співпраці з батьками. Успішна діяльність класного керівника у дистанційному навчанні базується на комплексному підході та використанні інноваційних педагогічних методик і технологій.

Список використаних джерел

1. Бабко Т., Банах О., Вознюк А., Коломоець Г., Кудрик Л., Мельник О. Нова українська школа: організація взаємодії з батьками учнів початкової школи. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2020. 208 с.
2. Деякі питання організації дистанційного навчання: наказ Міністерства освіти і науки України від 08.09. 2020 р. №1115: зареєстровано в Міністерстві юстиції України 28.09.2020 р. №941/35224. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/z0941-20#Text>
3. Дистанційне навчання: виклики, результати та перспективи. Порадник. З досвіду роботи освітян міста Києва : навч.-метод. посіб. Упоряд.: 27 Воротникова І. П., Чайковська Н. В. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 456 с.
4. Кондрашова Л. В, Лаврентьева О. О, Зеленкова Н. І. Методика організації виховної роботи в сучасній школі: навч. посіб. Кривий Ріг: КДПУ. 187 с.
5. Методика дистанційного навчання: збірник статей / За редакцією В. А. Ребрини. Хмельницький: ХОІППО. 2021. 99 с.
6. Щодо організації виховного процесу в закладах освіти у 2022/23 н.р. (Дод.1) URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-organizaciyi-vihovnogo-procesu-v-zakladah-osviti-u20222023-n-r>

Домніка Варга Власта,

*студентка бакалаврату,
факультет інженерно-педагогічної освіти,
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини
(м. Умань) dekanattpf@meta.ua*

Леся КРАВЧЕНКО,

*кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри техніко-технологічних дисциплін,
охорони праці та безпеки життєдіяльності,
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини
(м. Умань) kravchenkolesia@ gmail.com*

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ УЧНІВ 5-6 КЛАСІВ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ

Актуальність. До актуальних проблем технологічної підготовки в нових соціально-економічних умовах належать: виховання в учнів основ економічної грамотності, здатності сприймати і використовувати економічну інформацію; відбір видів праці, які найбільше цікавлять дітей у зв'язку з модернізацією економіки; підвищення педагогічної компетенції вчителів у питаннях організації дитячої праці в умовах трудового навчання, формування соціальної активності учнів засобами трудового навчання і виховання.

Виклад основного матеріалу. Розвиток соціальної активності особистості дитини в процесі технологічної підготовки обумовлений певними особливостями праці: результативність, яка сприяє вихованню цілеспрямованості, звички доводити почату справу до кінця, адже планування майбутнього результату, необхідність виконання запланованого, можливість використання результату спонукають дитину серйозно ставитися до роботи; творчий характер, що розвиває налаштованість дитини на пошук, удосконалення своєї праці і себе у праці; немає нетворчої праці, оскільки за будь-яких обставин дитина має змогу зробити щось по-новому, не так, як завжди, знайти нові форми взаємодії з однолітками.

Педагогічний аспект формування соціальної активності особистості відображено у працях сучасних українських науковців О. В. Безпалька, І. Д. Беха, І. І. Гавриш, Л. В. Канишевської, М. В. Уйсімбаєвої та ін.

Соціальна активність – енергійна, посилена діяльність, діяльний стан, діяльна участь у чомусь. Вона є однією з характеристик способу життєдіяльності суб'єкта (особистості, групи, спільноти), що відображає міру (рівень) спрямованості здібностей, знань, навичок, концентрації вольових, творчих зусиль на реалізацію невідкладних потреб, інтересів, мети, ідеалів завдяки освоєнню, збереженню чи перетворенню існуючих або створенню нових умов, життєво важливих зв'язків з природним і соціальним середовищем, формуванню особистих соціальних якостей. Вона здійснюється в індивідуальній, груповій, колективній, масовій формах і проявляється в різних сферах життєдіяльності людини: трудовій, політичній, культурно-дозвілєвій, професійній, побутовій тощо [3].

У контексті нашого дослідження соціальна активність особистості підлітка розглядається як інтегративна якість, яка охоплює соціальні знання і досвід, потребу в само-реалізації й досягненні суспільно значущих цілей і характеризується спрямованістю на різні види соціально корисної діяльності, готовності брати на себе відповідальність за прийняті рішення і власні дії й виявляється в конкретній соціальній діяльності.

Соціальна активність особистості є інтегративною якістю, яка охоплює соціальні знання і досвід, потребу в самореалізації й досягненні суспільно значущих цілей і характеризується спрямованістю на різні види соціально корисної діяльності, готовності брати на себе відповідальність за прийняті рішення і власні дії й виявляється в конкретній соціальній діяльності. Ця якість найбільш ефективно формується у підлітковому віці, і кращим засобом для її формування є соціально значуща діяльність, до якої підлітки залучаються в процесі виховання. Це забезпечує засвоєння й відтворення соціального досвіду, гармонійне входження підлітка в суспільне життя.

Трудове виховання – «цілеспрямований процес формування у дітей трудових навичок і вмінь, поваги до праці дорослих, звички до трудової діяльності». Його завдання полягає у «формуванні в дітей стійких переконань, що праця є життєвою необхідністю» [2].

Першочергове завдання вчителя технологій – це формування в учнів соціальної активності шляхом емоційного позитивного ставлення до уроків праці. Для цього педагог має використовувати нестандартні форми проведення занять та цікаві для дітей за змістом і способом використання об'єкти праці, якими вони будуть користуватися [3].

Цілеспрямовані спостереження, досліди, прості лабораторні роботи допомагають розвивати пізнавальну активність учнів, яка стимулює пошук школярами найкращих варіантів вирішення практичних завдань конструювання, виготовлення і впорядкування виробу, самостійно знаходити причини невдач, ліквідувати наслідки помилок.

У галузі забезпечення соціальної активності учнів на уроках технологій учні повинні знати:

- значення праці людей найпоширеніших професій, традиції українського народу, пов'язані з трудовою діяльністю;

- організацію робочого місця, культуру праці;

- початкові політехнічні поняття, види технічних моделей;

Учні повинні вміти:

- готувати своє робоче місце;

- використовуючи знання з інших предметів, виготовляти наочно-дидактичні матеріали у відповідності до програми з технологій;

- контролювати трудову діяльність, об'єктивно оцінювати власні вироби та результати праці інших учнів [4].

Особиста активність, як міцний фактор, що стимулює діяльність, характеризується такими особливостями:

- позитивною емоцією щодо діяльності («навчання подобається»);

- наявність пізнавальної сторони цієї емоції («мені цікаво знати»);

- вираження безпосереднього мотиву, що є типовим для самої діяльності [1, 176].

Формуванню соціальної активності у процесі навчання технологій сприяють і екскурсії, які в трудовому навчанні розглядаються як форма організації навчально-виховного процесу. Проведення екскурсії на виробництво сприяє зміцненню зв'язків з життям, оскільки учні знайомляться з працею дорослих не з книг, не з розповіді вчителя, а безпосередньо в робочій обстановці.

Широкі можливості залучення школярів до соціальної активності та творчої діяльності мають масові форми позаурочної роботи, які займають чільне місце у системі виховного процесу в закладах загальної середньої освіти. До масових форм роботи з трудового виховання відносяться бесіди і розповіді про працю дорослих, зустрічі з виробничниками, перегляд кінофільмів про виробництво, екскурсії, спортивно-технічні змагання і конкурси, виставки дитячих робіт, свята та ярмарки.

Висновки. Отже, соціальна активність особистості є інтегративною якістю, яка охоплює соціальні знання і досвід, потребу в самореалізації й досягненні суспільно значущих цілей і характеризується спрямованістю на різні види соціально корисної діяльності, готовності брати на себе відповідальність за прийняті рішення і власні дії й виявляється в конкретній соціальній діяльності. Ця якість найбільш ефективно формується у підлітковому віці, і кращим засобом для її формування є соціально значуща діяльність, до якої підлітки залучаються в процесі навчання технологій. Це забезпечує засвоєння й відтворення соціального досвіду, гармонійне входження підлітка в суспільне життя.

Список використаних джерел

1. Грабовська С., Чолій С. Соціальна активність у процесі соціалізації особистості. *Проблеми загальної та педагогічної психології* : зб. наук. пр. Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка АПН України ; за ред. С. Д. Максименка. Київ: 2010. Т. XII. Ч. 1. С. 171–181.
2. Гушулей Й. М. Загальнотехнічна підготовка учнів в процесі трудового навчання. Київ, 2000. 312 с.
3. Дорофєєв О. С. Технологія ранньої соціалізації. *Позакласний час*. 2008. № 1. С. 12–15.
4. Уйсімбаєва М. Соціальна активність особистості як чинник суспільного розвитку. 2015. С. 3–5. URL: <http://www.kspu.kr.ua/ua/ntmd/konferentsiy/2> (дата звернення 18.03.2024).

Богдан ВНУЧКОВ,

*студент магістратури,
факультет технологічної і професійної освіти,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
(м. Глухів) vnuchkov.bogdan96@gmail.com*

Тетяна РАДЧЕНКО,

*студентка магістратури,
Факультет технологічної і професійної освіти,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
(м. Глухів) zosh4syaivo@gmail.com*

Володимир ЗІНЧЕНКО,

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки,
психології, соціальної роботи та менеджменту,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
(м. Глухів) volod_zin@i.ua*

ФОРМУВАННЯ SOFT SKILLS СТАРШОКЛАСНИКІВ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ ЗАСОБАМИ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Актуальність. Формування soft skills (м'яких навичок) в учнів має надзвичайно велике значення для забезпечення їх успіху в освіті та подальшій професійній діяльності. М'які навички, такі як комунікація, співпраця, креативність, критичне мислення, розв'язання проблем, лідерство та адаптивність, допомагають учням вирішувати складні завдання, пристосовуватися до змін у навколишньому середовищі та успішно співпрацювати з іншими людьми. Тому дуже важливо їх формувати протягом всього періоду навчання у закладах загальної середньої освіти.

Проблемі формування в учнів soft skills останніми роками присвячено значну кількість досліджень [1], але можливості проєктної діяльності на уроках технологій не характеризувались достатньою мірою.

Виклад основного матеріалу. Формування м'яких навичок учнів сприяє їхньому розвитку як особистостей, допомагає підвищити рівень самооцінки та впевненості у власних силах. Крім того, ці навички є важливими для підготовки молодих людей до майбутніх професійних викликів, оскільки сучасний ринок праці вимагає не лише технічних знань, але й здатності працювати в команді, вирішувати конфлікти та швидко адаптуватися до змін.

Soft skills – це навички, які допомагають людині успішно взаємодіяти з іншими та досягати своїх цілей.

До них можна віднести здатність вчитись, комунікаційні навички, емпатію, толерантність, творчість, критичне мислення, спроможність до розв'язання проблем, уміння працювати в команді тощо.

Формування м'яких навичок у навчанні є дуже важливим аспектом освіти, оскільки вони допомагають учням стати успішними та адаптивними у сучасному світі. Ось деякі шляхи, які варто використовувати для формування м'яких навичок у навчанні:

1) Проектні технології (залучення учнів до проектів, де вони повинні спільно ставити завдання, розподіляти функції, співпрацювати, комунікувати та розв'язувати проблеми разом).

2) Дидактичні, ділові, рольові ігри та симуляції (допомагають учням розвивати навички комунікації, співпраці, критичне мислення, вирішення конфліктів та прийняття рішень).

3) Дослідницька діяльність (розвиває аналітичні і творчі здібності).

4) Тренінги з розвитку м'яких навичок (з емпатії, лідерства, толерантності, критичного мислення тощо).

5) Волонтерська діяльність (розвиває емпатію, соціальну активність і відповідальність, лідерство, комунікабельність).

Ці підходи допоможуть не лише у формуванні м'яких навичок учнів, а й підготують їх до успішного функціонування в сучасному суспільстві.

Трудове навчання і технології володіють безмежним потенціалом для формування soft skills. Уроки технологій мають на меті вивчення та розвиток практичних навичок учнів у сфері виробництва, дизайну, робототехніки, підприємництва та інших аспектів. Основна мета уроків технологій полягає в тому, щоб навчити учнів працювати з різноманітними матеріалами, інструментами та технологіями, розвивати їх творчі здібності та практичні навички.

На уроках технологій учні можуть вивчати різні аспекти:

1) Робота з різними матеріалами (навчання обробці різних конструкційних матеріалів для виготовлення виробів).

2) Використання інструментів (ознайомлення з різноманітними інструментами та доцільним їх використанням у роботі).

3) Дизайн та конструювання (розвиток навичок у галузі дизайну, моделювання та конструювання з використанням інформаційних технологій).

4) Робототехніка та програмування (вивчення основ робототехніки, програмування роботів та автоматизованих систем).

5) Технології виробництва (ознайомлення з сучасними промисловими технологіями в поширених галузях виробництва, включаючи 3D-друк, лазерну різку та інші).

Уроки технологій допомагають учням розвивати практичні навички, творчість, аналітичне мислення та працювати в команді, що є важливими для їх успішного пристосування до вимог сучасного світу технологій.

Особливу увагу слід приділити проектним технологіям (метод проектів).

Педагогічний словник надає таке визначення цього терміну: «метод проектів є системою навчання учнів, у процесі якого вони набувають знань та вмінь планування й виконання певних завдань – проектів» [3].

У результаті застосування методу проектів учень оволодіває здатністю активно сприймати і здобувати інформацію, самостійно аналізувати, колективно обговорювати, приймати рішення, оцінюючи можливі наслідки, визначати досягнення поставленої мети, що корелює з м'якими навичками.

О. Коберник виокремив такі види педагогічних проектів:

1) соціально-освітні: проектування освітніх систем і процесів; проекти життєвої стратегії особистості, учнівських і педагогічних колективів;

2) навчальні: навчальні завдання та ситуації, методи проектів на конкретних уроках; проекти індивідуальних навчальних програм;

3) виховні: проекти в системі розвитку життєвої та діяльнісної компетентності учнів, їх соціалізації; культурологічні проекти;

4) технологічні: творчі мережні проекти в навчальному закладі; проекти технологій навчання учнів;

5) дослідницькі: ігрові, інформаційні, телекомунікаційні, комп'ютерні;

6) індивідуальні, групові та колективні проекти: особистісно орієнтовані, індивідуально-творчі, колективно-творчі [2].

Звернемо увагу насамперед на навчальні проекти. Здатності, яких набувають учні у процесі проектної діяльності в освітньому процесі:

- планувати свою роботу, попередньо прораховуючи можливі результати;
- використовувати варіативні джерела інформації;
- самостійно збирати і накопичувати матеріал;
- аналізувати, зіставляти факти, аргументувати свою думку;
- приймати рішення;
- установлювати соціальні контакти;
- створювати «кінцевий продукт» – матеріальний результат проектної діяльності;
- презентувати створене перед аудиторією, оцінювати себе та інших [4].

Проектні технології сприяють розвитку критичного мислення, на формування якого робить акцент НУШ.

Основна ідея розвитку критичного мислення – створити таку атмосферу навчання, при якій учні спільно з учителем активно працюють, свідомо розмірковують над процесом навчання, відстежують, підтверджують, спростовують або розширюють знання, нові ідеї, почуття або думки про навколишній світ. Основні особливості технології розвитку критичного мислення в умовах сучасної школи:

1. Важливим є не обсяг знань, а здатність їх здобувати і використовувати в житті.
2. Не заучувати готові знання, самостійно їх здобувати і перевіряти.
3. Спілкування і діяльність, інтерактивність і партнерські відносини між педагогом і учнями.
4. Здатність мислити критично – це не пошук недоліків, а об'єктивна оцінка плюсів і мінусів об'єкта чи процесу (SWOT-аналіз).

Саме ці особливості є домінантними на уроках технологій і сприяють практичному застосуванню знань та навичок, розвивають креативність, критичне мислення. Палітра проектів надзвичайно широка. Це може бути:

1. Дизайн та створення одягу: учні можуть створити свої дизайни одягу, намалювати їх, вибрати тканини та матеріали, і виготовити модель за власною концепцією.
2. Оформлення інтер'єру приміщення: учні командно висувають і обговорюють ідею оформлення, виконують технічні та економічні розрахунки, створюють модель (макет), реалізують на практиці.
3. Розробка веб-сайту: учні можуть працювати у командах, щоб створити веб-сайт на певну тему або проект, використовуючи можливості веб-технологій.
4. Виготовлення робототехнічних конструкцій: учні можуть створити робота за допомогою конструкторів типу LEGO Mindstorms або Arduino, програмуючи його для виконання певних завдань.

5. Дизайн продукту: учні можуть придумати та розробити новий продукт, включаючи його дизайн, креслення та презентацію.

6. Виготовлення предметів з використанням 3D-друку: учні можуть створити моделі за допомогою програм для 3D-моделювання та надрукувати їх на 3D-принтері.

Ці та інші проекти допомагають учням застосовувати теоретичні знання на практиці, розвивають їхні технічні навички та стимулюють творчий підхід до навчання.

Висновки. Формування і розвиток у здобувачів м'яких навичок є важливим завданням на будь-якому рівні освіти. Технологічна освіта має широкі можливості для формування soft skills. Особливим потенціалом у цьому відношенні володіє метод проектів, який сприяє розвитку м'яких навичок, креативності і критичного мислення.

Список використаних джерел

1. Жукова О. А., Косогова А. Є. Розвиток soft skills в учнів загальноосвітніх шкіл у процесі позакласної роботи через вирішення математичних задач у форматі гри. *Наукові записки кафедри педагогіки*. 2020. Випуск 47. С. 21–31.
2. Коберник О. Проектна технологія: можливості застосування в освіті. *Педагогіка вищої та середньої школи*. 2012. Вип. 36. С. 11–18.
3. Педагогічний словник / За ред. М. Д. Ярмаченко. Київ: Педагогічна думка. 2001. 516 с.
4. Шелудько І. Досвід використання методу проектів на уроках «Технологій» у загальноосвітніх навчальних закладах США. *Порівняльна професійна педагогіка*. 2015. 5(3). С. 99–104.

Михайло ДАЦЮК,

*студент бакалаврату,
факультет інженерно-педагогічної освіти,
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини
(м. Умань) mykhaylo.datsiuk@udpu.edu.ua*

Станіслав ТКАЧУК,

*доктор педагогічних наук, професор,
декан факультету інженерно-педагогічної освіти,
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини
(м. Умань) stanislav660@ukr.net*

СУТНІСТЬ І ЗАВДАННЯ КОНТРОЛЮ В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Актуальність. Докорінні зміни соціально-економічних умов життя суспільства викликають суттєві перетворення в системі освіти. Школа в усі часи була й залишається своєрідною моделлю, дзеркалом, що відбиває життя та проблеми суспільства. Вона однією з перших реагує на всі зміни, здійснює постійний зв'язок сучасного з минулим і майбутнім.

Виклад основного матеріалу. Після отримання державного суверенітету Україна стала на шлях відновлення усіх ланок життя. Демократичні зміни мали значний вплив і на сферу освіти. У зв'язку з децентралізацією навчальної системи виникла необхідність у створенні чіткої державної системи контролю.

Гострою проблемою сьогодні є також визнання національних сертифікатів, які були б співвідносними і відповідали світовим стандартам. Однією з причин ускладнень у визначенні аналогів освітніх документів є недосконалість системи контролю та оцінювання в середніх навчальних закладах України. Контроль та оцінювання залишилися суб'єктивними, методи їх реалізації – застарілими.

Отже, виникає необхідність впровадження системи контролю максимальної об'єктивності та можливості вимірювання оцінки за допомогою якісних та кількісних показників. Впровадження сучасних методів контролю та оцінки у практику навчання в українських закладах освіти забезпечило б дотримання вимог, що висувуються до контролю, – об'єктивність, надійність, вимірюваність, цілеспрямованість, систематичність, тощо, – і дозволило б зробити навчання ефективним та наблизити його до світових стандартів.

Результативність процесу навчання багато в чому залежить від ретельності розробки методики контролю знань. Контроль знань необхідний при будь-якій системі навчання і будь-якій організації навчального процесу. Це засіб управління навчальною діяльністю учнів. Але для того, щоб поряд з функцією перевірки реалізувалися і функції навчання, необхідно створити певні умови, найважливішою з яких є об'єктивність перевірки знань.

Важливою ланкою навчального процесу є діагностика знань, умінь і навичок учнів. Від її правильної організації багато в чому залежить результат навчання. В процесі діагностики виявляються переваги і недоліки знань та умінь учнів, що дає можливість керувати навчальним процесом, вдосконалювати форми і методи навчання.

Контроль та оцінка знань, умінь та навичок учнів – невід'ємний структурний компонент навчального процесу. Виходячи з логіки процесу навчання, він є, з одного боку, завершальним компонентом оволодіння певним змістовним блоком, а з другого – своєрідною зв'язуючою ланкою в системі навчальної діяльності особистості. При правильній організації навчально-виховного процесу контроль сприяє розвитку пам'яті, мислення та мови учнів, систематизує їхні знання, своєчасно викриває прорахунки навчального процесу та служить їх запобіганню [3, 109].

Добре організований контроль знань учнів сприяє демократизації навчального процесу, його інтенсифікації та диференціації навчання. Він допомагає вчителю отримати об'єктивну інформацію (зворотній зв'язок) про хід навчально-пізнавальної діяльності учнів

Контроль – це виявлення, встановлення та оцінка знань учнів, тобто визначення об'єму, рівня та якості засвоєння навчального матеріалу, виявлення успіхів у навчанні, прогалин в знаннях, уміннях та навичках окремих учнів та всього класу для внесення необхідних коректив в процес навчання, для вдосконалення його змісту, методів, засобів та форм організації [2, 25].

Виявлення, контроль, оцінка й облік знань учнів – важлива проблема теорії і практики навчання. Без перевірки або самоперевірки засвоєних знань, набутих умінь і навичок неможливе якісне здійснення цієї проблеми. Тому контроль знань учнів завжди був, є і буде важливою складовою частиною навчального процесу, хоч і ставлення до нього зазнавало певних змін. Міняються окремі форми і способу контролю знань, але його головна суть – знати, наскільки вдало відбувся процес засвоєння вивченого матеріалу, – залишається незмінною. Вона визначається самою природою процесу навчання.

Важливим структурним компонентом навчального процесу, пов'язаним з його цілями, змістом і методами, є контроль. Від результатів контролю значною мірою залежать постановка цілей і завдань навчання, вибір і послідовність застосування його методів. Завдяки контролю реалізується зворотній зв'язок, що дає змогу оперативно регулювати і корегувати процес навчання, ставити конкретні завдання на наступний урок.

Основна мета контролю як дидактичного засобу управління навчанням полягає в забезпеченні ефективності навчання шляхом систематизації знань, умінь і навичок учнів, самостійного застосування ними здобутих знань на практиці. До його завдань також належить стимулювання учнів старанно навчатися, формування в них прагнення до самоосвіти.

Контроль та оцінка знань, умінь та навичок учнів – невід'ємний структурний компонент навчального процесу. Виходячи з логіки процесу навчання, він є, з одного боку, завершальним компонентом оволодіння певним змістовним блоком, а з другого – своєрідною зв'язуючою ланкою в системі навчальної діяльності особистості.

При правильній організації навчально-виховного процесу контроль сприяє розвитку пам'яті, мислення та мови учнів, систематизує їхні знання, своєчасно викриває прорахунки навчального процесу та служить їх запобіганню. Добре організований контроль знань учнів сприяє демократизації навчального процесу, його інтенсифікації та диференціації навчання. Він допомагає вчителю отримати об'єктивну інформацію (зворотній зв'язок) про хід навчально-пізнавальної діяльності учнів.

Контроль – це виявлення, встановлення та оцінка знань учнів, тобто визначення об'єму, рівня та якості засвоєння навчального матеріалу, виявлення успіхів у навчанні, прогалин в знаннях, уміннях та навичках окремих учнів та всього класу для внесення необхідних коректив в процес навчання, для вдосконалення його змісту, методів, засобів та форм організації.

Зауважимо, що складовою частиною контролю виступає перевірка, завдання якої є виявлення знань, умінь та навиків учнів та порівняння їх з вимогами, певними навчальними програмами. В цьому випадку контроль виконується виключно з метою оцінювання знань, умінь та навиків учнів. Заключним актом контролю в такому разі є виставлення вчителем певної оцінки (балу).

Основні завдання контролю – виявлення рівня правильності, об'єму, глибини та дійсності засвоєних учнями знань, отримання інформації про характер пізнавальної діяльності, про рівень самостійності та активності учнів в навчальному процесі, встановлення ефективності методів, форм та способів їх навчання.

Контроль – це підсистема в рамках системи навчання в цілому, яка реалізує притаманні їй функції, яка має свій об'єкт, свої методи.

Процес контролю й оцінки навчальної діяльності учнів має спиратися на вимоги принципів систематичності, об'єктивності, диференційованості й урахування індивідуальних особливостей учнів, гласності, єдності вимог, доброзичливості. Використовуючи оцінку, учитель має володіти педагогічним тактом, виявляти високий рівень педагогічної культури. Адже «найголовніше заохочення, – зауважував В. О. Сухомлинський, –

і найсильніше (та не завжди дійове) покарання в педагогічній праці – оцінка. Це найгостріший інструмент, використання якого потребує величезного вміння і культури».

В залежності від дидактичної мети використовують різні види контролю за навчанням: попередній, побіжний, повторний, тематичний, періодичний, підсумковий, комплексний.

Існують загальні положення, які враховуються при використанні бальної системи оцінки. Більш чіткий характер мають нормативи оцінок, які подаються в навчальних програмах з окремих дисциплін, оскільки співвідносяться з конкретними знаннями, уміннями та навичками учнів з предметів. Вчитель повинен ознайомитися з ними і керуватися їх положеннями у своїй повсякденній роботі.

Іншою формою оцінки, як було вже згадано вище, є оцінне судження. Воно сприяє розумінню учнями якості та рівня засвоєних знань, умінь та навичок, включає оцінку способів роботи учнів, їх ставлення до навчання, ступінь їх старанності, коротко характеризує відповіді учня. Обґрунтовуючи бал, вчитель аналізує виявлені знання за формою, змістом, обсягом, з погляду правильності та виразності мовлення. Значну користь можуть принести окремим учням вказівки вчителя про те, які саме прогалини в знаннях необхідно подолати, яку конкретно роботу потрібно для цього використати. Важлива мета використання оцінного судження – зробити вимоги і критерії оцінки вчителя відомими всьому класу. З використанням оцінного судження пов'язане і вміння учнів розгорнуто проаналізувати свою роботу, виявити залежність своєї оцінки від способу роботи. Якщо об'єктивно встановлений бал підбиває підсумок роботи школяра в минулому, то розумне, добре, продумане слово під час його виставлення націлює учня на майбутнє.

Потрібно зауважити, що ще не всі вчителі вміють по справжньому користуватися таким потужним інструментом, впливу на психіку учнів, стимулювання їх пізнавальних можливостей, як об'єктивна оцінка знань. В книзі «Серце віддаю дітям» В. О. Сухомлинський справедливо твердив, що «... саме головне заохочення і саме сильне покарання в педагогічній праці – оцінка. Це найбільш гострий інструмент, використання якого потребує величезного вміння та культури... Якщо хочете, то оцінка – це один з самих тонких інструментів виховання» [3, 57].

Почуття міри, додержання педагогічного такту, об'єктивності потрібні вчителю завжди. Але найнеобхіднішими вони є при оцінюванні знань, умінь та навичок, бо цей процес найглибше проникає в особисті переживання учнів.

Висновки. Таким чином, дидактична проблема контролю та оцінки рівня підготовки учнів одна з найбільш складних. Навіть найкраще технологічно продуманий урок з оцінки знань та умінь учнів приречений на крах, якщо між учителем та учнями немає взаєморозуміння, довіри один до одного.

Список використаних джерел

1. Амонашвілі Ш. Оцінювання – замість оцінки / Сторінки з книги «Роздуми про гуманну педагогіку». *Сільська школа України*. 2001. № 10.
2. Бербец В. В. Поєднання форм і методів контролю навчальних досягнень учнів в процесі проєктно-технологічної діяльності. Київ: Міленіум, 2004. С. 27–34.
3. Бербец В. В. Проблеми та перспективи впровадження інформаційних технологій в процесі контролю навчальних досягнень учнів на уроках трудового навчання. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методи навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. Зб. наук. пр. У 2-х част. Ч.1. / Редкол.: І. Я. Зязюн (голова) та ін. Київ-Вінниця, 2002. 571 с.
4. Іванюк І. В. Система оцінювання знань учнів у школах зарубіжних країн. Аналіз практики. *Педагогіка толерантності*. 2001. № 2. С. 126–129.
5. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти. *Міністерство освіти і науки, Інститут педагогіки АПН України*. 2000. № 4. С. 2–6.
6. Сікорський П. До проблеми визначення критеріїв педагогічного оцінювання. *Рідна школа*. 2001. № 8. С. 3–6.

Катерина ДОРОШЕНКО,

*студентка магістратури,
ННІ педагогіки і психології,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
(м. Глухів) dorosenkokaterina278@gmail.com*

Володимир ЗІНЧЕНКО,

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки,
психології, соціальної роботи та менеджменту,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
(м. Глухів) volod_zin@i.ua*

ПРОФЕСІЙНА ОРІЄНТАЦІЯ ЯК НАПРЯМ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Актуальність. Професійна орієнтація в школі є надзвичайно важливою, оскільки вона допомагає учням усвідомити свої інтереси, здібності та цілі щодо майбутньої кар'єри. Проблема професійної орієнтації широко розглядалася філософами, соціологами, психологами, педагогами (Д. Закатнов, О. Мельник, В. Симоненко, Є. Павлютенков, М. Тименко, Б. Федоришин, М. Янцур, В. Ярошенко і ін.). Вченими визначені основні цілі, завдання та структурні компоненти профорієнтаційної роботи в закладі загальної середньої освіти, проведені дослідження в галузі психології професійного самовизначення, розроблені психологічні методики, що дозволяють виявити професійно важливі особливості, розроблені основні форми і методи профорієнтації, виявлені можливості навчальних предметів для реалізації роботи з професійної просвіти і виховання, професійної консультації, професійного добору. Разом з тим система управління профорієнтаційною діяльністю школи та роль керівника закладу загальної середньої освіти у цьому процесі досліджено недостатньо.

Виклад основного матеріалу. Внаслідок відсутності належної уваги з боку керівництва виникають труднощі при здійсненні профорієнтаційної роботи в практиці шкільної освіти: вчителі ведуть цю роботу епізодично, мають неповні уявлення про професії, їх зміст та особливості, систему підготовки кадрів, не володіють методами профорієнтації, відчують брак відповідних методичних посібників, а значна частина учнів старших класів відчують труднощі у виборі професії, мало обізнані щодо застосування знань в різних галузях професійної діяльності; керівники закладів освіти не використовують у повному обсязі можливості кадрового добору та професійної адаптації молодих педагогічних працівників; у багатьох випадках відсутня чітко виражена система формування власної освітньо-професійної та кар'єрної траєкторії.

Ведучи мову про використання напрацювань профорієнтації в управлінській діяльності керівника закладу загальної середньої освіти, слід насамперед охарактеризувати сутність професійної орієнтації, виявити її складові та функції.

Протягом останніх десятиліть у суспільстві відбувається трансформація соціально-економічних відносин, змінюється система цінностей, пріоритетів, зростає значущість для особистості матеріального благополуччя. Професійна орієнтація в цьому плані займає виважене місце, адже у ній закладено технологію розвитку позитивного ставлення людини до праці.

Головне завдання професійної орієнтації полягає у вивченні того обсягу інформації, з якими учень має прийти до вибору професії, а доросла людина – до необхідного внесення змін в досвід набутої діяльності.

Слід відзначити, що місія, мета завдання професійної орієнтації – це змінні категорії. Вони соціально детерміновані і співвідносяться із змінами, що відбуваються в світі професій і формують світоглядний профіль особистості.

Вихідною позицією професійної орієнтації є визнання особистості як суб'єкта саморозвитку в процесі її пізнавальної діяльності. Процес саморозвитку покладається в основу формуючих функцій профорієнтації, а її засоби набувають при цьому характеру необхідних сприятливих умов стимулювання особистості до профорієнтаційної діяльності і через це до самопізнання, самокорекції і саморозвитку із спрямуванням на оптимальне вирішення проблеми професійного самовизначення.

Загальноосвітня школа за останні роки суттєво втратила свої профорієнтаційні позиції, відійшла від профорієнтаційної роботи з учнями, чим практично звела їх підготовку до професійного самовизначення на самоплив.

У сучасних умовах при стихійній орієнтації учні ставлять на перше місце два чинники: об'єктивний – хороша заробітна плата і суб'єктивний – робота за професією має бути цікавою, творчою. Щодо інформації про заробітну плату, то вона надходить до учнів з реклами і не потребує педагогічного втручання і корекції. Суб'єктивний же погляд на відповідність обраної професії своїм інтересам, можливостям несе в собі загрозу фатальної помилки щодо вибору професії, якщо школа не допомогла учню своєчасно розібратися в індивідуально-психологічних особливостях.

Будь-яка діяльність, зокрема і профорієнтаційна, для підтримання її ефективності потребує управління. Професійна орієнтація – система, керована на різних рівнях – від загальнодержавного до шкільного. Кожен з цих рівнів має свою структуру. Так, система управління профорієнтацією в загальноосвітній школі здійснюється за ієрархічним принципом: директор школи – його заступник – практичний психолог – соціальний педагог – профконсультант – класний керівник – учитель – учень та його діяльність з професійного самовизначення.

Діяльність суб'єкта профорієнтаційного управління (від директора закладу до вчителя) може бути виражена за допомогою двох видів управлінських функцій: функцій-операцій, тобто дій по управлінню, спільних для всіх суб'єктів; функцій-задач, котрі виникають у зв'язку з конкретним об'єкт-суб'єктом управління і характеризуються з урахуванням специфіки його змісту та структури.

Для того, щоб сформувати ефективний колектив закладу освіти, слід здійснювати добір кадрів (професійний відбір), діагностувати рівень їх професійної придатності (професійна діагностика), забезпечувати якомога кращі умови для роботи і розвитку (професійна адаптація), створювати умови для професійного зростання і особистісного саморозвитку. Тобто майже всі компоненти системи професійної орієнтації присутні в діяльності менеджера освіти.

Розглядаючи місце профорієнтаційної діяльності у роботі керівника закладу освіти слід розглянути його профорієнтаційну компетентність: її сутність, структуру та функції. Питання профорієнтаційної компетентності та її формування у педагогів досліджувались великою кількістю вчених.

Так, Х. Процко характеризує профорієнтаційну компетентність як інтегративну систему умінь майбутніх учителів здійснювати професійні функції у процесі профорієнтаційної роботи, враховуючи освітні потреби учнів, забезпечуючи обґрунтоване спрямування професійного самовизначення та створювати умови для його здійснення [2].

О. Сагадіна профорієнтаційну компетентність визначає «...як інтегральну здатність педагога, результат сформованості особистісних якостей, мотиваційно-ціннісних орієнтацій і практичного використання системи знань, умінь, що забезпечують організацію ефективної педагогічної взаємодії в організації профорієнтаційної роботи» [3].

Ми розглядаємо профорієнтаційну компетентність менеджера освіти (керівника закладу) як багаторівневе і багатовекторне утворення особистості, яке забезпечує здатність до організації профорієнтаційної роботи з учнями, належного обґрунтованого добору кадрів, створення умов для успішної адаптації молодих педагогів та формування власної професійної траєкторії, професійної мобільності та конкурентоздатності.

Профорієнтаційна компетентність виконує в структурі особистості та діяльності керівника закладу освіти такі основні функції: профорієнтологічну, методичну і праксеологічну [1].

Профорієнтологічний аспект передбачає володіння основами профорієнтології (теорії профорієнтаційної роботи – професійної просвіти, діагностики, консультації, професіографії, професійного виховання, побудови кар'єри тощо).

Методичний аспект профорієнтаційної компетентності керівника освітнього закладу передбачає наявність готовності до організації профорієнтаційної роботи в закладах освіти, забезпечення профільного навчання. Адже допрофільну, профільну підготовку і професійну орієнтацію неможливо розглядати окремо.

Праксеологічний аспект профорієнтаційної компетентності менеджера освіти передбачає забезпечення умов для якомога кращого виконання своїх професійних функцій.

В структурі профорієнтаційної компетентності виділяємо мотиваційно-ціннісний, когнітивний, операційно-діяльнісний та оцінно-рефлексивний компоненти.

Ведучи мову про систему формування та розвитку профорієнтаційної компетентності керівників закладів загальної середньої освіти, яка передбачає її розвиток протягом професійної діяльності для післядипломної освіти і підвищення кваліфікації пропонується курс «Профорієнтологія і кар'єра».

У змісті курсу передбачено реалізацію основних аспектів профорієнтаційної компетентності: профорієнтологічного, методичного і праксеологічного. Названий курс інтегрує відомості з педагогіки, психології, методики навчання і виховання, менеджменту.

Курс складається з 3-х змістових модулів, що відповідають профорієнтологічному, методичному і праксеологічному аспектам профорієнтаційної компетентності:

1. Теоретичні основи профорієнтації.
2. Організація профорієнтаційної роботи вчителя.
3. Професійна кар'єра.

Для активізації вивчення програмового матеріалу, слухачам пропонується обрати види індивідуальних завдань, об'єднаних назвою педагогічного проекту, наприклад: «Використання інформаційно-комунікаційних технологій в процесі управління профорієнтаційною роботою в загальноосвітній школі», «Професійна кар'єра педагога» тощо.

Запровадження наведеного курсу сприятиме розвитку профорієнтаційної компетентності керівників закладів загальної середньої освіти.

Висновки. Управління професійною орієнтацією в закладі загальної середньої освіти є важливою функцією його керівника. Для успішної реалізації цієї функції менеджер освіти повинен володіти профорієнтаційною компетентністю, для розвитку якої пропонується курс підвищення кваліфікації «Профорієнтологія і кар'єра».

Список використаних джерел

1. Зінченко В. П. Сутність та функції профорієнтаційної компетентності педагога. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Серія: Педагогічні науки.* Випуск 37. Частина 2. Глухів: РВВ ГНПУ, 2018. С. 31–40.
2. Процько Х. В. Характеристика критеріїв та рівнів сформованості профорієнтаційної компетентності майбутніх вчителів технологій. *Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Серія «Педагогічні науки».* Чернігів: ЧДПУ, 2009. № 71. С. 121–124.
3. Сагадіна О. Ю. Формування готовності вчителів до консультативної профорієнтаційної роботи з учнями старшої школи в системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників. *Наукова педагогічна думка. Науково-методичний журнал.* 2017. Вип. № 2 (90). Рівне: РОППО, 2017. С. 113–115.

Алла ЖУРАВЕЛЬ,

*студентка магістратури,
ННІ філології та історії,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
(м. Глухів) alla.juravel190573@gmail.com*

Марина КАБИШ,

*кандидат філологічних наук, ст. викладач кафедри
української мови, літератури та методики навчання,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
(м. Глухів) marinkabysh@gmail.com*

ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Актуальність. Ігрові технології в освітньому процесі є джерелом підвищення навчального інтересу до предметів, формування різних компетентностей, які визначені Державним стандартом базової і повної загальної освіти. Також дуже важливо те, що в процесі використання гри на занятті змінюється підхід до навчання, що теж рекомендується чинними нормативними документами: використовуючи ігрові технології, замість суб'єкт-об'єктної взаємодії (як у класичному, репродуктивному методі навчання) відбувається суб'єктна комунікація.

Ігри залучають до освітнього процесу всіх учнів, сприяють активній взаємодії та підвищують навчальну мотивацію. Крім того, вони забезпечують необхідну для ефективного навчання інтерактивність (моментальний зворотній зв'язок), що робить ігри привабливими для школярів, які можуть побачити результат навчальної діяльності «тут і зараз». Успішна інтеграція ігрових технологій, принципів та прийомів до навчального процесу створює комфортні умови навчання та сприяє підвищенню ефективності лінгвістичної освіти.

Виклад основного матеріалу. Особливість гри як педагогічного прийому виявляється в тому, що, окрім засвоєння матеріалу, учень може бути особисто залучений до навчального процесу. Ігрові технології охоплюють досить значну групу прийомів та методів проведення занять, представлених різноманітними навчальними іграми. Відмінність педагогічної гри від звичайної в тому, що гра, запланована під час уроку, має певну мету (найчастіше – розвивальну, навчальну чи виховну) і результат, який чітко відповідає запланованій меті.

Ігрова технологія спрямована на те, щоб навчити школяра усвідомлювати мотиви свого навчання, поведінки у грі та в житті, тобто формувати цілі та програми самостійної діяльності та передбачати її найближчі результати. Одна з особливостей ігрової технології в тому, що в цілому позитивний результат щойно проведеної гри завжди можна повторити. У цьому одна з важливих цінностей ігрової технології.

У нашому дослідженні поняття «ігрові інтерактивні технології» трактуємо як сукупність методів та прийомів організації педагогічного процесу, що реалізуються у формі гри з освітніми цілями.

Відповідно до нових вимог Державного стандарту кожен учитель у своїй роботі повинен використовувати сучасні педагогічні технології для найкращого розвитку в школярів універсальних навчальних дій. Одним із засобів їх формування є, на нашу думку, застосування ігрових технологій на уроках української мови. Вони забезпечують розв'язання соціально-культурних завдань; є засобом підготовки до виконання соціальних ролей та функцій у сучасному суспільстві, професійної та особистісної соціалізації, професійно-особистісного розвитку; формують відносини в колективі.

Ігрова технологія є традиційною у сфері освіти, але також вона відповідає всім сучасним параметрам, які сприяють розвитку конкурентоспроможної особистості школяра.

Активний пошук інноваційних технологій, зокрема провадження ігор на уроках української словесності, здійснювали відомі методисти та вчителі-практики Н. Голуб, О. Горошкіна, С. Караман, К. Климова, Л. Мелешко, М. Пентилюк та інші.

У наукових розвідках Л. Мелешко визначено педагогічні засади ефективної навчально-ігрової діяльності, що спрямована на формування мовленнєвої компетентності учнів 5–6 класів. Дослідницею запропоновано методіку формування мовленнєвої компетентності учнів 5–6 класів на уроках української мови з використанням ігрової діяльності на засадах компетентнісного підходу. Л. Мелешко розробила такі типи навчально-ігрових завдань: 1) підготовчі (мовні, мовленнєвознавчі); 2) мовленнєві текстові; 3) комунікативно-ситуативні [4].

Сучасні методисти О. Горошкіна, Л. Попова, М. Пентилюк, І. Хом'як вважають, що в школі важливе місце належить інтерактивному навчанню, зокрема завданням в ігровій формі або нестандартним урокам (урок-подорож, урок-гра, урок-змагання тощо). Ігрові технології як форма навчання, як зауважують дослідники, «організують, розвивають учнів, розширюють їхні пізнавальні можливості, виховують учнів» [1, 27].

І. Космідайло дослідила провадження мовних ігор з метою формування українськомовної особистості учнів. Вона розглядає мовну гру як ефективний метод навчання, оскільки вона має значний дидактичний і розвивальний потенціал, спрямована на формування в учнів мовної стійкості, комунікативного досвіду та лінгвістичної креативності [3, 37].

А. Олійник розробила систему ігрових методів під час навчання морфології в профільних класах [5]. На думку філологині, гра як інтерактивний метод успішно застосовується під час проведення нестандартних уроків, розробляючи які педагог добирає цікаві й нестандартні для учнів дидактичні ігри й завдання. На практиці А. Олійник довела, що завдяки тісній співпраці всіх суб'єктів навчального процесу можна організувати результативний урок, який пробуджує зацікавленість в учнів до опанування української мови, зокрема її розділу – морфології, розвиває їхні комунікативні, пізнавальні та творчі здібності. Зміст таких нестандартних уроків із ігровими технологіями інтегрує набуті компетентності, які в подальшому школярі можуть реалізувати на практиці.

У навчальному посібнику «Інтелектуальні ігри на уроках української мови та літератури» під редакцією О. Маленко [2] запропоновано плани-конспекти уроків з української мови та літератури, які розроблені в ігровій формі, для учнів 5–11-х класів. Широко представлені такі ігрові технології, як брейн-ринги, вікторини, ярмарки, інтелектуальні аукціони, КВК, ігри «Крок за кроком», «Щасливий випадок», «Що? Де? Коли?», «LG еврика», «Морський бій», різні тематичні турніри та ігрові дидактичні матеріали. Запропоновані розробки уроків словесності були апробовані на уроках учителями-словесниками з різних регіонів України.

Систематизація досвіду учителів-практиків, представленого на особистих сайтах педагогів, у журнальних статтях та навчально-методичних збірниках, дозволила виділити найбільш уживані лінгвістичні ігри, основний поділ яких здійснюється за тематичним принципом, згідно з яким, ігри поділяються на фонетичні, лексико-фразеологічні, морфологічні, орфографічні та синтаксичні. Розглянемо кожен підкатегорію більш детально:

1. *Фонетичні ігри*. Усі фонетичні ігри умовно поділяються на власне фонетичні та комунікативно-фонетичні. До першої групи відносяться ігри, що містять завдання на фонемне розрізнення слів, розрізнення глухих і дзвінких, твердих і м'яких приголосних, визначення будови слова, його поділу на склади, визначення наголошеного та ненаголошеного складів, особливості наголосу. До другої групи відносяться ігри на вдосконалення якісних характеристик мовлення, а саме, на відтворення тембру голосу, на розширення діапазону, на відпрацювання умінь вибору темпу та висоти звучання, на вміння витримувати паузи, дотримуватися загального ритму мовлення.

2. *Лексико-фразеологічні ігри*. До цієї категорії належать завдання, на виявлення семантичного значення слова (кросворд, сканворд, асоціації, словникове доміно і т.д.), розвиток навичок усного монологічного та діалогічного мовлення, збільшення активного та пасивного словникового запасу.

3. *Морфологічні та словотвірні ігри*. Основна мета цих ігор – розвинути навичку поділу слова на частини та виявити спосіб, за допомогою якого це слово було утворено. До цієї категорії належать ігри, що пропонують учасникам сформулювати нові однокореневі слова, вигадати слово з новим префіксом або суфіксом, вигадати слово за морфемною схемою або вигадати свою схему.

4. *Орфографічні ігри*. Ігри, створені для закріплення навичок правопису слів і морфем, відпрацювання вже вивчених орфограм, наприклад: правопис ненаголошених голосних у корені слова, правопис голосних е-и у префіксах тощо.

5. *Синтаксичні ігри*. Лінгвістичні ігри, метою яких є відпрацювання навичок правильної побудови словосполучень і речень.

Ще однією поширеною класифікацією є поділ ігор залежно від цілей уроку, на якому передбачається проведення гри. Так, орієнтуючись на цю класифікацію, учитель може дібрати методичний матеріал відповідно до характеристики запланованої їм діяльності та бажаного результату. Серед ігор виділяють: *навчальні* (спрямовані на засвоєння матеріалу, відпрацювання навичок з конкретної теми); *контрольні та узагальнювальні* (спрямовані на оцінювання якості знань, часто використовуються в письмовому чи тестовому вигляді); *розвивальні* (створені для розвитку пізнавальних здібностей: уваги, пам'яті, сприйняття тощо); *репродуктивні* (спрямовані на відтворення отриманої інформації, повторення вивченого матеріалу); *продуктивні* (спрямовані на відкриття нових знань, визначення теми уроку, формулювання нових правил).

І, нарешті, третьою найпоширенішою класифікацією є розподіл лінгвістичних ігор залежно від предметного завдання. Цю групу складають: *графічні ігри* (створені для засвоєння значень, написань і вживань всіх літер українського алфавіту); *словникові ігри* (сприяють збагаченню словникового запасу учнів, вдосконаленню лексичного складу мовлення); *граматичні ігри* (прищеплюють навички практичного застосування правил орфоєпії, словотвору, морфології, синтаксису); *логічні ігри* (створені для розвитку логічного мислення учнів, вміння виділяти предмет із сукупності подібних, вибудовувати логічні судження, аргументовано доводити свою позицію).

Висновки. Отже, використання ігрових інтерактивних технологій на уроках української мови дозволяє ефективно засвоювати весь комплекс компетенцій та активізувати розумову та мовленнєву діяльність у процесі оволодіння ними; забезпечує засвоєння мови на вищому рівні.

Список використаних джерел

1. Горошкіна О. М., Попова Л. О. Сучасний урок української мови: від планування до проведення. Харків: Видавнича група «Основа», 2010. 111 с.
2. Інтелектуальні ігри на уроках української мови та літератури. Випуск 2 / уклад. О. О. Маленко. Харків: Вид. група «Основа», 2009. 170 с.
3. Космідайло І. Мовна гра як метод формування українськомовної особистості учня ліцею. *Методи навчання української мови: сучасний контекст: збірник матеріалів круглого столу, присвяченого пам'яті члена-кореспондента НАПН України, доктора педагогічних наук, професора Біляєва Олександра Михайловича (25 березня 2021 р., м. Київ)*. Київ: Педагогічна думка, 2021. С. 35–40.
4. Мелешко Л. В. Формування мовленнєвої компетентності учнів у процесі навчання української мови з використанням комп'ютерних ігор. *Інформаційні технології і засоби навчання: електрон. наук. фахове вид.* 2017. Том 60. № 4. С. 87–94.
5. Олійник А. Застосування ігрових методів у процесі навчання морфології української мови (профільний рівень). *Методи навчання української мови: сучасний контекст: збірник матеріалів круглого столу, присвяченого пам'яті члена-кореспондента НАПН України, доктора педагогічних наук, професора Біляєва Олександра Михайловича (25 березня 2021 р., м. Київ)*. Київ: Педагогічна думка, 2021. С. 54–58.

Людмила ЗОЛОТАРЬОВА,

*студентка магістратури, ННІ філології та історії,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
(м. Глухів) Ualudmilka@ukr.net*

Марина КАБИШ,

*кандидат філологічних наук, ст. викладач кафедри
української мови, літератури та методики навчання,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
(м. Глухів) marinkabysh@gmail.com*

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В 5-6-Х КЛАСАХ

Актуальність. Сьогодні від рівня освіти залежить стратегічний розвиток особистості, суспільства, нації та держави загалом. Для того, щоб підготувати учня, компетентного в усіх сферах життєдіяльності, необхідно використовувати інноваційні технології навчання, що стимулюють розвиток пізнавальної, комунікативної та особистісної активності особистості.

Українська мова є тим навчальним предметом, пізнавальна цінність якого надзвичайно висока: на таких уроках формується мислення, прищеплюється почуття любові до рідної мови, через мову осмислюються загальнолюдські цінності, виховується особистість, за допомогою мови відбувається інтелектуальний розвиток дитини, засвоєння всіх інших навчальних дисциплін.

Виклад основного матеріалу. Інновація – це феномен, який передбачає суть, методи, прийоми, технології та зміст нового. Термін «інновація» походить від латинського слова «novatio», що означає «оновлення» (або «зміна»), та префіксу «in», який перекладається з латинської мови як «в напрямі», якщо перекладати дослівно «innovatio» – «у напрямі змін» [3, 136].

Інноваційні методи – це методи, основані на використанні сучасних досягнень науки та інформаційних технологій в освіті, спрямовані на розвиток творчих здібностей та самостійності (методи проблемного та проєктного навчання, дослідницькі методи, тренінгові форми, що передбачають актуалізацію творчого потенціалу та самостійності учнів) [1, 15].

На заняттях, де застосовуються інноваційні методи, можна простежити стабільну активність учнів, особливу атмосферу успіху, що сприяє кращому засвоєнню знань та умінь, школярі починають мислити креативно, нестандартно, що позитивно позначається на засвоєнні освітніх програм. І це не випадково, адже інноваційні методи сприяють активізації процесу навчання з метою підвищення його ефективності та досягнення значних освітніх результатів.

У Державному стандарті базової загальної освіти визначено ключові компетентності, серед яких однією з найголовніших є вільне володіння державною мовою, зокрема «здійснювати комунікацію в усній та письмовій формі на основі знання функцій мови, ресурсів (лексики, граматики) і норм сучасної української літературної мови...» [2].

У мовно-літературній галузі визначено комунікативний потенціал, зокрема передбачено формування таких умінь, як «розуміти, аналізувати й інтерпретувати інформацію», «висловлювати думки, почуття, погляди в усній та письмовій формі», «дотримуватися культури мовлення та норм мовленнєвого етикету», «розв'язувати нестандартні завдання з використанням потенціалу української мови» [2]. Проаналізувавши перелік умінь і навичок, ми дійшли висновку, що комунікативний потенціал мовно-літературної галузі пов'язаний із вивченням саме шкільного розділу «Лексика», зокрема ефективна комунікація може бути забезпечена шляхом збагачення активного й потенційного словникового запасу учнів; формування вмінь оцінювати власне та чуже мовлення з точки зору точного, доречного та виразного слововживання, дотримання основних лексичних норм як в усному, так і писемному мовленні, уміння розпізнавати

й характеризувати основні види виражальних засобів лексики (синоніми, антоніми, омоніми тощо) у мовленні, доречно використовувати сталі вирази в мовленні; розвиток навичок лексичного аналізу слів, визначення лексичного значення слова, пояснення значень багатозначних слів, стилістичного забарвлення слів, сфери вживання, підбір синонімів, антонімів, паронімів; формування вміння використовувати словники різних видів, оволодіння основними стилістичними ресурсами лексики. Отже, можемо висновкувати, що розділ «Лексика» відіграє важливу роль у навчанні та подальшому становленні особистості учня, а саме для досягнення ним тих головних цілей, які визначені державним замовленням.

Інноваційні підходи до вивчення лексикології сприятимуть практичному спрямуванню й допомагатимуть учням оволодіти багатством української мови, відповідальному ставленню до вибору й уживання кожного слова, розумінню його виражальних можливостей, удосконаленню мовленнєвої культури здобувачів освіти. Розглянемо на конкретних прикладах, як можна впроваджувати інноваційні методи під час вивчення лексикології.

1. *Метод емпатії.* Суть його виявляється в тому, що людина «вживається» в інший об'єкт чи інші умови. Думки та почуття, які виникають у дитини, є освітнім продуктом, що може бути представлений в усній чи писемній формі. Цей метод вчить розглядати об'єкт з різних точок зору, створювати олюдне, об'ємне його зображення, привчає залучати до пізнання не лише розум, а й почуття.

2. *Метод смислового бачення,* який виявляється в тому, що вчитель налаштовує дітей на пошук відповідей на проблемні запитання типу «Яке походження цього об'єкта?», «Які його особливості?», «Чому так, а не інакше?» і т. п.

3. *Метод евристичного спостереження.* Метою цього методу є навчання учнів здобувати та конструювати знання у процесі спостережень над мовним матеріалом.

4. *Метод евристичних запитань.* Щоб дізнатися щось про будь-який об'єкт, необхідно поставити найголовніші запитання: Хто? Що? Навіщо? Де? Чим? Як? Коли? Треба вчити дітей ставити запитання щодо кожного мовного явища, його ознак, зв'язків.

5. *Метод дослідження,* який передбачає вибір будь-якого об'єкта дослідження. Наприклад, учням пропонується самостійно дослідити певне питання за таким планом: мета дослідження; план роботи; факти про об'єкт; нові факти, отримані у процесі подальшого дослідження; питання та проблеми, що виникли, версії відповідей, гіпотези; рефлексійні міркування; отримані результати; висновки.

6. *Метод символічного бачення.* Цей метод особливо ефективний на заняттях з мови, тому що передбачає відшукування різноманітних зв'язків між символом та запозичуваним об'єктом дійсності. Можна запропонувати з'ясувати символіку різних рослин, кольорів, птахів, гербів. Важливо показати учням багатоплановість, національну специфіку символів у різних культурах народів світу.

7. *Метод прогнозування.* Цей метод стосується реального процесу або такого, що планується. Наприклад, учитель пропонує дослідити динаміку утворення сленгової лексики з урахуванням умов, що склалися в сучасному суспільстві. Учні вивчають динаміку зростання вживання сленгу, ознайомлюються зі словниками, періодичними виданнями, цифрами, наведеними у статистичних довідниках. Відповідно до отриманих результатів та закономірностей учні прогнозують рівень вживання сленгу. Через певний період часу прогноз порівнюється з реальною картиною дійсності, проводиться обговорення результатів і висновків.

8. *Метод пізнавальних ігор («Угадай слово»).* Особливо цінною є гра як метод навчання, яка організовує, розвиває школярів, сприяє розширенню їхніх пізнавальних можливостей, вихованню учнів. У процесі вивчення лексикології ігрові технології є доречними передусім у 5–6 класах, бо саме в цьому віці ігрові форми забезпечують найкраще засвоєння лексичного матеріалу, підвищують зацікавленість у навчанні та долають перешкоди, формують здатність до комунікації. Пізнавальні ігри на уроках української мови захоплюють учнів, активізують їх. Діти в процесі ігрової діяльності вчать формулювати запитання, уважно слухати товаришів, зв'язувати окремі факти, систематизувати знання.

Такі інноваційні технології дозволяють викликати в дітей інтерес до навчального матеріалу з лексикології, сформулювати в учнів досвід творчої діяльності, реалізувати ідею співпраці. За такої організації здійснюється активна взаємодія усіх учнів класу,

інтенсифікація й оптимізація освітнього процесу. Переваги інтерактивних методів формування мовної компетентності в процесі вивчення лексики виявляються в тому, що на уроці української мови створюється атмосфера співробітництва, що дозволяє більш повно реалізувати особистісно орієнтоване навчання.

Висновки. Отже, проблема впровадження інноваційних методів на уроках української мови є досить актуальною. Учені-методисти та вчителі-практики здійснюють постійний науково-методичний пошук ефективних сучасних технологій відповідно до вікових особливостей учнів, тематики уроків та сучасних вимог до мовної освіти школярів. Інноваційні методи створюють для школярів умови для пізнання, самоствердження, творчості, емоційної насолоди, спілкування, самостійності, самореалізації.

Здійснене дослідження не вичерпує всіх аспектів порушеної проблеми і є перспективним напрямом для подальшого провадження інноваційних методів під час вивчення інших розділів мовознавства.

Список використаних джерел

1. Богданова І. М. Педагогічна інноватика: навчальний посібник. Одеса: ТЕС, 2000. 148 с.
2. Державний стандарт базової середньої освіти (Постанова КМУ № 898 від 30.09.2020 року) URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/ (дата звернення: 16.02.2024).
3. Сучасний словник іншомовних слів: близько 20 тис. слів і словосполучень; уклали: О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк. Київ: Довіра, 2006. 789 с.

Артем КЛИПА,

*студент магістратури,
факультет технологічної і професійної освіти,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
(м. Глухів) klipaartem26@gmail.com*

Надія БОРИСЕНКО,

*кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри
технологічної і професійної освіти,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
(м. Глухів) nbori7enko@gmail.com*

STEM-ОСВІТА ЯК ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ РОЗВИТКУ ТВОРЧОСТІ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ

Актуальність. Економічні та соціальні зміни в Україні зумовили необхідність реформування системи освіти, зокрема, визначення методологічних засад, обґрунтування нових цілей і завдань освітньої політики, удосконалення змісту і методики навчання технологій, упровадження нових освітніх технологій з метою забезпечення належних умов для розвитку та розкриття потенціалу особистості як основи повноцінної реалізації в усіх сферах життєдіяльності. Зазначене актуалізує необхідність підготовки компетентного креативного випускника, творчо та інтелектуально розвинену особистість, яка здатна ухвалювати нові, цікаві, нестандартні рішення, ефективно розв'язувати складні завдання, добре орієнтуватись у застосуванні новітніх технологій.

Виклад основного матеріалу. Важливість означених цілей підтверджено в державних документах, а саме: Законі України «Про повну загальну середню освіту» (2020), Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти (2011), Державному стандарті базової середньої освіти (2020), Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року (2016).

Креативна особистість розвивається в процесі реалізації технологічної освітньої галузі на уроках технологій. Проектно-технологічна діяльність учнів на уроках технологій має широкі можливості впровадження STEAM-освіти й формує низку актуальних компетентностей здобувачів освіти, зокрема: спілкування рідною та іноземними мовами, основні компетентності у природничих науках і технологіях, математична компетентність, компетентність у цифрових технологіях; соціальна і громадянська компетентності; уміння вчитися; ініціативність і підприємливість; усвідомлення й вираження культури.

Наразі відбувається активний розвиток цифрових технологій, постійна зміна пріоритетів у сучасній педагогічній освіті. У зв'язку з цим формуються нові погляди щодо реалізації міждисциплінарної інтеграції, яскравим представником якої є STEAM-освіта. У межах таких інноваційних підходів здійснюється зміщення традиційної освітньої парадигми до парадигми STEAM. Вона ґрунтується на створенні сприятливих умов для командної роботи, пошуку рішень, розвитку критичного мислення, формування творчого ставлення до дійсності з опорою на наявні знання і застосування їх в реальному житті [3]. Це є дуже близьким до змісту проектно-технологічної діяльності.

STEAM-освіта – інтегроване навчання здобувачів освіти за такими профільними дисциплінами, як: природничі науки (Science), технології (Technology), технічна творчість (Engineering), мистецтво (Arts), математика (Mathematics) у міждисциплінарному і прикладному контекстах.

Зважаючи на вищенаведене перед закладами загальної середньої освіти актуалізується завдання формування освіченої, всебічно розвиненої, особистості, готової до інноваційної діяльності. Ці процеси мають відбуватися відповідно до Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, (розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988).

Як зазначають науковці Д. Коломієць, Ю. Бабчук, О. Бірюк, наразі традиційним знаннєцентрованим підходом до освіти не вдається забезпечити формування готовності здобувачів освіти до розв'язування проблем, що виникають протягом життя та трудової діяльності [1]. Наразі педагоги, батьки, заклади освіти, стейкхолдери звертають увагу на запровадження STEAM-освіти в освітній процес. Вона є способом задоволення потреби суспільства у підготовці молоді до творчого вирішення проблем у будь-якій сфері.

Схарактеризуємо STEM- та STEAM-освіту.

STEM- та STEAM – це акроніми, утворені із перших літер англійських слів (S – science, T – technology, E – engineering, A – arts (для STEAM-освіти), M – mathematics), тобто інтегруються науки про природу, технології, технічну творчість (інженерію), мистецтво (для STEAM-освіти), математику. Система освіти, побудована описаним чином, спонукає до оволодіння сучасними різнобічними знаннями з названих галузей, формує навички творчої діяльності, сприяє розвитку інноваційного та критичного мислення.

STEM-освіта являє собою систему, де усі складники взаємопов'язані та працюють в єдності. Уведення складової STEM – Arts додає здобувачам освіти умінь працювати з інформацією та відображувати її графічними засобами. Це сприятиме результативному пошуку, практичному застосуванню споживачем отриманих проектних рішень. Цей компонент надає емоційності проекту, таким чином приносячи більше користі.

Як зазначається у Методичних рекомендаціях щодо розвитку STEM-освіти в закладах загальної середньої та позашкільної освіти у 2023/2024 навчальному році, введення STEM-освіти на базовому й профільному рівнях є суттєвим кроком щодо формування технологічних і наукових навичок здобувачів освіти. Педагогам рекомендовані до застосовування проектно-орієнтоване навчання (метою якого є розробити навчальний проект, орієнтуючись на досвід інших та власний досвід); інженерне проектування (полягає в моделюванні виробів); проблемне навчання (увага в процесі навчання робиться на життєві ситуації, за рахунок чого здобувачі освіти мають можливість усвідомити, як STEM-знання застосовуються в їхньому житті), навчання винахідництву (шляхом пошуку творчих рішень) [2].

Висновки. Отже, STEAM-освіта готує здобувачів освіти до успішного подальшого навчання та майбутнього працевлаштування. Вона передбачає оволодіння науковими поняттями, формування технічних та творчих навичок шляхом застосування знань у галузях інженерії, технологій, мистецтва та математики.

Список використаних джерел

1. Коломієць Д. І., Бабчук Ю. М., Бірюк О. О. STEAM-проекти на уроках трудового навчання. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. Випуск 49. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/376498.pdf>
2. Лист ІМЗО від 01.08.2023 № 21/08-1242 «Методичні рекомендації щодо розвитку STEM-освіти в закладах загальної середньої та позашкільної освіти у 2023/2024 навчальному році». URL: https://znayshov.com/News/Details/metodychni_rekomentatsii_shchodo_rozvytku_stem-osvity_2023_2024
3. Пікалова В. В. Реалізація STEAM-освіти в проєктній діяльності майбутнього вчителя математики. *Open educational e-environment of modern University*. № 9. 2020. С. 95–103.

Анастасія КУШТА,

студентка бакалаврату, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка (м. Тернопіль) kushtanastya@gmail.com

Ольга РАДЧЕНКО,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та менеджменту освіти, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка (м. Тернопіль) uan.olga1208@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ТА РОЛЬ ЕКСКУРСІЙ У ДОСЛІДЖЕННІ НАВКОЛИШНЬОГО СВІТУ МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ

Актуальність. Перед суспільством постійно постають нові виклики, які вимагають безперервного удосконалення освітньої сфери, передусім дошкільної та початкової ланок освіти, оскільки тут закладаються базові компетентності й потенційні можливості для розвитку особистості дитини. «Метою початкової освіти є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості» [3]. У цьому контексті актуалізується роль екскурсії як важливої форми навчання, яка сприяє формуванню стійкого інтересу до пізнання та дослідження навколишнього світу.

Виклад основного матеріалу. Екскурсія є формою організації освітнього процесу, яка дозволяє проводити спостереження, безпосередньо вивчати різні предмети, явища і процеси в природних або штучно створених умовах. Екскурсії мають велике пізнавальне і виховне значення. Вони конкретизують, поглиблюють і розширюють знання учнів. На екскурсіях учні перевіряють на практиці теоретичні знання і трансформують їх в уміння і навички. При цьому ще С. Русова звертала увагу на те, що екскурсія «підіймає настрій учнів, відкриває їм широкі горизонти, збуджує... громадянське почуття» [1, 93], тобто значною мірою впливає на емоційну почуттєву сферу та ставлення учнів.

Головна дидактична мета екскурсій – формування нових знань через безпосередні спостереження за природними, соціальними, виробничими об'єктами і явищами, долучення школярів до дослідницької діяльності: аналізу й порівняння властивостей об'єктів, явищ, їх закономірностей з метою узагальнення інформації, пізнання навколишнього світу [4, 205].

В освітній програмі визначено пропонований зміст навчального матеріалу – зміст навчання, теми практичних блоків, робіт, проєктів, тематику досліджень, практичної роботи учнів тощо. Водночас не конкретизовано види практично-пізнавальних робіт, в тому числі й екскурсій, відповідно і не зазначено їх кількість, тематику, не прописаний зміст. Але це ніяким чином не зменшує їх ролі в освітньому процесі. Академічна свобода вчителя надає йому можливість самостійно визначати кількість екскурсій, тематику, місце і час на їх проведення, а також досліджувані об'єкти та явища.

Тематика екскурсій та цільових прогулянок може бути дуже різноманітна. Проведення і тематика екскурсій мають бути передбачені (продумані) учителем при складанні календарно-тематичного плану з курсу.

У структурі самої екскурсії виділяються наступні етапи: вступна бесіда, самостійна робота дітей з виконання завдань, бесіда за матеріалами самостійних робіт, узагальнююча бесіда, підведення підсумків екскурсій [4, 204–205].

Основою ефективної діяльності учнів під час екскурсії є спостереження. Під час спеціально організованих спостережень діти навчаються сприймати довкілля та аналізувати його, формулювати запитання та шукати на них відповіді, розвивають критичне мислення. Крім того, спостереження можуть бути використані як основа для дискусій та проєктних робіт, що сприяє розвитку комунікаційних та соціальних навичок [2; 5].

Щоб розвинути в учнів спостережливість і пробудити інтерес до природи рідного краю, доцільно ініціювати складання разом з дітьми пам'ятки-інструкції для екскурсії. Ці пам'ятки можна вивісити у класі поряд з календарем природи. Запропонуємо зразки таких пам'яток [5]:

Вітаємо тебе, юний досліднику!

Екскурсія – це не просто прогулянка, а справжня подорож у світ нового та цікавого. Щоб ця подорож була приємною та безпечною, ось декілька порад:

Перед екскурсією:

1. Будь готовим до знань! Уважно прослухай інструктаж учителя, дізнайся про маршрут та правила поведінки.
2. Збери все необхідне: блокнот, ручку, фотоапарат, перекус та воду.
3. Одягнися по погоді: комфортне взуття та одяг зроблять твою подорож приємнішою.
4. Повідом близьким про маршрут: поділися з ними своїми планами та часом повернення.

Під час екскурсії:

1. Увімкни режим «увага»: уважно слухай екскурсовода, щоб не пропустити цікаві факти та історії.
2. Будь чемним та ввічливим: не перебивай екскурсовода, не заважай іншим слухати, не сміти та не бери нічого чужого.
3. Тримайся групи: не відходь від екскурсовода та інших учасників екскурсії, щоб не загубитися.
4. Будь дослідником: не бійся задавати питання, якщо щось незрозуміло.
5. Зроби екскурсію незабутньою: роби фото, записуй цікаві факти, ділися своїми враженнями з друзями.

Після екскурсії:

1. Поділися своїми відкриттями: розкажи рідним та друзям про те, що ти дізнався, покажи їм фото та поділися своїми враженнями.

2. Збережи спогади: напиши відгук про екскурсію, створи фотоальбом або колаж.

Пам'ятай:

1. Екскурсія – це чудова можливість розширити свій кругозір, дізнатися про нові цікаві місця та подружитися з однокласниками.
2. Дотримуючись правил поведінки, ти зробиш екскурсію приємною не лише для себе, але й для оточуючих.
3. Не бійся бути дослідником, адже світ сповнений таємниць, які чекають на тебе!

Проведення екскурсій вимагає відповідної підготовки та організаційних зусиль з боку вчителя. Важливо визначити мету та завдання екскурсії, обрати місце проведення, підготувати матеріали для роботи з школярами, які б відповідали віковим особливостям учнів, їхнім інтересам та рівню розвитку. Основні методичні рекомендації для організації спостережень учителем у процесі навчання можуть включати наступне:

1. Визначте мету спостереження: перш ніж почати спостереження, визначте, що саме ви хочете дослідити або з'ясувати.

2. Використовуйте інструменти спостереження: виберіть інструменти, які допоможуть збирати інформацію, наприклад, форму для оцінювання або чек-лист для відстеження певних показників.

3. Визначте параметри оцінювання: встановіть критерії, за якими ви будете оцінювати ефективність уроку. Ці параметри можуть бути пов'язані з викладанням матеріалу, взаємодією з учнями, використанням різноманітних методів та ін.

4. Створіть план спостереження: розробіть план, що включає в себе параметри оцінювання та інструменти, які будуть використовуватися.

5. Проведіть спостереження: відвідайте урок та збирайте необхідну інформацію за допомогою визначених інструментів та критеріїв.

6. Аналізуйте результати: після завершення спостереження проаналізуйте зібрану інформацію, порівняйте результати з встановленими параметрами та зробіть висновки про ефективність уроку.

7. Дайте зворотній зв'язок щодо проведеного спостереження.

Хочемо звернути увагу, що екскурсії можуть бути ефективним засобом інтеграції різних предметів та тем. Під час екскурсії молодші школярі спостерігають не лише за природою, а й культурними та історичними пам'ятками, побутом та діяльністю, творчими та мистецькими здобутками відомих особистостей.

Також екскурсії можуть бути ефективним інструментом оцінювання компетентностей молодших школярів та рівня їхнього загального розвитку. Під час екскурсій вчителі можуть спостерігати за учнями в різних ситуаціях, аналізувати та оцінювати їх поведінку. У ході екскурсії можлива діагностика та самооцінка рівня навчальних досягнень.

Висновки. Таким чином, екскурсії сприяють не лише формуванню природничої компетентності учнів, а й мають позитивний вплив на розвиток креативності, соціальних навичок та емоційного інтелекту молодших школярів, вчать дітей співпраці та взаємодії. А використання різних методів та форм роботи з дітьми дозволяє підібрати найбільш оптимальний спосіб розвитку компетенцій у кожного учня, враховуючи його індивідуальні особливості та потреби.

Список використаних джерел

1. Борис У. Навчальні екскурсії з природознавства в початковій школі України крізь призму історико-педагогічного дискурсу. *Молодь і ринок*. № 9-10 (207-208), 2022. С. 90-95.
2. Войтенко О. Л. Спостереження і спостережливість як активні форми пізнання навколишнього середовища. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Наукові записки Рівненського педінституту*. Вип. 14. Рівне: РДПІ, 2001. С.101-105.
3. Державний стандарт початкової загальної освіти. Документ v-695290-05, поточна редакція – Прийняття від 06.12.2005 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-695290-05#Text> (дата звернення: 30.03.2024).
4. Крюкова О. В. Особливості проведення екскурсійної роботи в початкових класах. *Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: Зб. наук. пр. / Редкол.: Т. І. Сущенко (відп. ред.) та ін. Вип.21. Київ Запоріжжя, 2018. С. 203-216.*
5. Латукко Поліна Олександрівна Пам'ятка для учнів «Правила поведінки учнів під час екскурсій». URL: <https://vseosvita.ua/library/pamatka-dla-ucniv-pravila-povedinki-ucniv-pid-cas-ekskursij-162332.html> (дата звернення: 30.03.2024).

Світлана ЛАЗЕБНА,

*студентка магістратури,
ННІ філології та історії,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
(м. Глухів) sveta230386@gmail.com*

Марина КАБИШ,

*кандидат філологічних наук,
ст. викладач кафедри
української мови, літератури та методики навчання,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
(м. Глухів) marinkabysh@gmail.com*

ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ В УЧНІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Актуальність. Основна ідея модернізації вітчизняної освіти полягає в тому, що головним її результатом мають стати не окремі знання, навички та вміння, а здатність та готовність людини до ефективної та продуктивної діяльності у різних соціально значущих ситуаціях.

Особливе місце в сукупності важливих завдань навчання посідає проблема формування дослідницьких умінь в учнів. Актуалізація ролі науки та завдання модернізації школи вимагають формування в молоді вмінь творчо, самостійно здобувати знання. Опанування загальними вміннями, навичками, способами діяльності як суттєвими елементами культури є необхідною умовою розвитку та соціалізації учнів. Пізнавальна діяльність передбачає використання елементів причинно-наслідкового та структурно-функціонального аналізу, дослідження нескладних реальних зв'язків та залежностей, вивчення сутнісних характеристик об'єкта, що вивчається, участь у проектній діяльності, в організації та проведенні навчально-дослідницької роботи: висуванні гіпотез, здійсненні їх перевірки, володінні прийомами дослідницької діяльності, елементарними прийомами прогнозу.

Усе це підтверджує значущість навчально-дослідницької діяльності та свідчить про зростання вимог суспільства до формування готовності здобувачів освіти до дослідницької діяльності в сучасних умовах, зумовлених реформуванням суспільства та системи освіти.

Виклад основного матеріалу. Формування в учнів спеціальних знань, а також загальних умінь та навичок, необхідних у дослідницькому пошуку – одне з основних завдань сучасного навчання. Опанування цих важливих когнітивних інструментів – запорука успішності дитячої пізнавальної діяльності. Сам факт ефективного використання школярем спеціальних умінь та навичок дослідницького пошуку вчені розглядають як найважливіший індикатор пізнавальної потреби.

До визначення «дослідницькі вміння» існує кілька підходів. З позиції традицій вітчизняної психології дослідницькі вміння характеризують «як індивідуально-психологічні особливості особистості, які є суб'єктивними умовами успішного здійснення дослідницької діяльності» [5, 79]. Такими індивідуально-психологічними особливостями, що дозволяють школярам ефективно здійснювати дослідницьку діяльність у будь-якій галузі знань, є такі вміння: бачити проблеми; ставити питання; висувати гіпотези; давати визначення поняттям; класифікувати; спостерігати; проводити експерименти; робити висновки та узагальнення; структурувати матеріал; пояснювати, доводити та захищати свої ідеї [5, 80].

Н. Недодатко трактує дослідницькі вміння як «складне психічне утворення (синтез дій інтелектуальних, практичних, самоорганізації та самоконтролю, засвоєних та закріплених у способах діяльності), що є основою готовності учня до пізнавального пошуку та виникає в результаті керівництва навчально-дослідницькою діяльністю учнів» [2]. На думку вченої, дослідницькі вміння відображають такі якості та властивості особистості, як уміння помічати протиріччя, формулювати актуальну проблему, ставити мету та завдання дослідження, висувати гіпотезу, добирати й використовувати методи дослідження, здійснювати збір та аналіз інформації, самостійно планувати діяльність за різними етапами, апробувати гіпотезу, доводити свою точку зору, оцінювати власну діяльність.

В. Новосьолова характеризує навчально-дослідницькі вміння як різновид загальнонавчальних умінь; вони, на думку вченої, становлять систему дій, які перебувають у підпорядкуванні логіки наукового дослідження та свідомо використовується школярами в освітньому процесі для формування нових знань [3, 186].

Більшість педагогів розглядають дослідницькі вміння як результат і ступінь дослідницької діяльності, тобто здатність до проведення самостійних спостережень, експериментів, що набувається в процесі розв'язання різноманітних дослідних завдань.

До основних дій, виконуваних під час розв'язання дослідницьких завдань, відносять такі: постановка дослідницьких завдань; планування вирішення завдань; висунення гіпотез; побудова вимірюваних величин та вимірювальних шкал; збір вихідної інформації (спостереження); експериментування; аналіз даних експериментів чи спостережень і побудова узагальнень; побудова моделей та робота з ними.

Вітчизняна дослідниця Н. Москалюк пропонує класифікувати вміння на:

– *операційні* (порівняння, аналіз та корегування твердження, класифікація, встановлення причинно-наслідкових зв'язків, визначення зв'язку побудови і функцій, доведення та аргументування);

– *тактичні* (вибір, аналіз, презентація наукової інформації, висунення гіпотези, робота з графічним організатором, використання та побудова моделі, окреслення напрямку експерименту, визначення предмета і об'єкта дослідження, проведення статистичної обробки результатів, формування висновку за результатами експерименту);

– *стратегічні* (здійснення цілісного аналізу дослідження за його описом, планування дослідження, проведення теоретичного та експериментального дослідження) [1, 5].

Н. Недодатко розробила структуру навчально-дослідницьких умінь, у якій виокремила такі компоненти: *інтелектуальний* (знання, операції аналізу й синтезу, узагальнення й систематизації, порівняння, абстрагування, моделювання, уміння здійснювати опис об'єктів, які вивчаються чи за якими спостерігаються; індуктивний висновок; встановлення причинно-наслідкових зв'язків, постановка проблеми й висунення припущення, пошук та використання аналогій, дедуктивних висновків та доказів); *практичний* (використання навчальної, додаткової й довідкової літератури, вибір матеріалів для експерименту, вимірювання величин у процесі експерименту, оформлення результатів дослідження за допомогою графіків, діаграм, таблиць тощо); *самоорганізація і самоконтроль* (планування, раціональне використання часу й способів діяльності, регулювання й перебудова своїх дій, самоперевірка отриманих результатів, самооцінка) [2].

На думку дослідниці, такі основні навчально-дослідницькі вміння, як спостереження і порівняння, виявлення причинно-наслідкових зв'язків, висунення гіпотези, проведення дослідів та експериментів є найбільш загальними й достатніми для розв'язування дослідних завдань.

С. Омельчук уводить у науковий обіг поняття «мовні навчально-дослідницькі уміння» та пропонує їх характеристику як сукупності якостей особистості дитини, що забезпечують її готовність до виконання цілеспрямованих аналітико-синтетичних та

пошуково-перетворювальних дій (операцій), практичне застосування мовних систематизованих знань у процесі теоретичних і практичних наукових розвідок [4, 48].

У цілому нині механізм формування дослідницьких умінь може бути представлений послідовністю таких операцій: визначення мети дії; забезпечення мотиваційної основи дії; опертя на засвоєні знання та власний досвід учня у здійсненні дії; розуміння наукових засад дії; послідовність (алгоритм) виконання прийомів; закріплення дії через систему спеціальних вправ (під керівництвом, контролем, підтримкою педагога); самоконтроль учня за виконанням дії; самостійне виконання дії.

Дослідницькі вміння – це складне формування, що складається з різноманітних дій, кожна з яких вимагає ретельного відпрацювання та подальшої інтеграції в єдине ціле. Реалізація запропонованого механізму формування дослідницьких умінь стає можливою за умови активної пізнавальної позиції самого учня, яка залежить від мотиваційної стійкості до необхідності набуття знань та спеціальних додаткових умінь; функціонування відповідної технології навчання, яка враховує природу способів діяльності, специфіку дослідницьких завдань, вікові особливості та можливості учнів.

Відзначимо, що школярі, які мають сформовані навички дослідницького пошуку, максимально швидко адаптуються в зовнішньому середовищі, активно в ньому функціонують і успішно соціалізуються в суспільстві. Саме тому так важливо збільшувати в освітній практиці частку дослідницького компонента та створювати оптимальні умови для залучення до активної пізнавальної діяльності.

Висновки. Отже, теоретичний аналіз праць засвідчує, що в науково-методичній літературі існують різні трактування поняттям «дослідницькі вміння». Ураховуючи наявні визначення, ми інтерпретуємо зазначений термін так: «дослідницькі вміння» у широкому розумінні – це сукупність інтелектуальних і практичних умінь, що дозволяють школярам успішно вирішувати творче, дослідницьке завдання. Ці вміння є складними та багатокомпонентними та складаються з більш часткових умінь.

Список використаних джерел

1. Москалюк Н. В. Формування дослідницьких умінь майбутніх учителів природничого профілю в процесі вивчення біологічних дисциплін: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / ТНПУ. Тернопіль, 2013. 19 с.
2. Недодатко Н. Технологія формування навчально-дослідницьких умінь школярів. *Рідна школа*. 2005. № 6 (869). С. 21–23.
3. Новосолова В. І. Реалізація методу спостереження в шкільному підручнику української мови. *Проблеми сучасного підручника: збірник тез Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (електронне наукове видання) (Київ, 20-21 травня 2021р.)*. Київ: Педагогічна думка, 2021. С. 182–184.
4. Омельчук С. Дослідницький підхід до навчання мови: лінгводидактичний словник-довідник: навчальний посібник. Київ: [б.в.], 2015. 56 с.
5. Соціолого-педагогічний словник / за ред. В. В. Радула. Київ: ЕксОб, 2004. 304 с.

Артур МОРОЗ,

студент бакалаврату,
 ННІ професійної освіти та технологій,
 Національний університет
 «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
 (м. Чернігів) kotwsapozax.12@gmail.com

Євгеній ГОВОРОВ,

кандидат педагогічних наук,
 доцент кафедри лісового господарства
 та агротехнологій,
 Національний університет
 «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
 (м. Чернігів) govorov584@gmail.com

ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ГАЛУЗІ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Актуальність дослідження пояснюється необхідністю проведення докорінної реформи загальної середньої освіти, яка сприятиме подоланню негативних тенденцій та комплексу проблем, що накопичилися за останні роки в системі освіти. Реформування саме в технологічній освітній галузі сприятиме підготовці вмотивованих фахівців, які вмітимуть критично мислити, вирізнятимуться креативністю, здатністю адаптуватися до соціуму, володітимуть комплексом, як загальних, так і певних спеціальних компетентностей.

Виклад основного матеріалу. Освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою [2].

Метою технологічної освітньої галузі є реалізація творчого потенціалу учня, формування критичного та технічного мислення, готовності до зміни навколишнього природного середовища без заподіяння йому шкоди засобами сучасних технологій, здатності до підприємливості та інноваційної діяльності, партнерської взаємодії, використання техніки і технологій для задоволення власних потреб, культурного та національного самовираження. Вивчення технологічної освітньої галузі сприяє формуванню технічно, технологічно і комп'ютерно освіченої особистості, підготовленої до життя в умовах сучасного високотехнологічного інформаційного суспільства. При цьому технологічна освітня галузь є основою для формування технологічної культури випускників шкіл та успішного проходження ними подальшої професійної підготовки.

Проаналізувавши тенденції та напрямки, за якими побудована концепція Нової української школи, вивчивши ключові компетентності, можна сміливо констатувати що всі вони в тій чи іншій мірі реалізуються в технологічній освітній галузі.

Зміст технологічної освітньої галузі в новій українській школі реалізовується відповідно до вимог Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898 [1].

Основою формування ключових компетентностей є особистісні якості, особистий, соціальний, культурний і навчальний досвід учнів; їх потреби та інтереси, які мотивують до навчання; знання, уміння та ставлення, що формуються в освітньому, соціокультурному та інформаційному середовищі, у різних життєвих ситуаціях.

Вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів з технологічної освітньої галузі і передбачають, що учень:

- формує ідею та втілює задум у готовий продукт за алгоритмом проектно-технологічної діяльності;
- творчо застосовує традиційні і сучасні технології;

- ефективно використовує техніку, технології та матеріали без заподіяння шкоди навколишньому середовищу;
- турбується про власний побут, задоволення власних потреб та потреб суспільства [4].

Базова середня освіта має такі цикли, як адаптаційний (5–6 класи) та цикл базового предметного навчання (7–9 класи). Це дає змогу враховувати вікові та індивідуальні особливості розвитку і потреби учнів.

Шляхи досягнення результатів вчитель визначає самостійно відповідно до матеріально-технічної бази навчальних майстерень (кабінетів), інтересів і здібностей учнів, фахової підготовки самого учителя.

Модельна навчальна програма (згідно з Законом України «Про повну загальну середню освіту») – документ, що визначає орієнтовну послідовність досягнення очікуваних результатів навчання учнів, зміст навчального предмету (інтегрованого курсу) та види навчальної діяльності учнів, рекомендовані для використання в освітньому процесі в порядку, визначеному законодавством [3].

Заклад освіти здійснює вибір модельних навчальних програм для закладів загальної середньої освіти з програм, яким надано гриф «Рекомендовано Міністерство освіти і науки України». З текстами модельних навчальних програм технологічної освітньої галузі та їх авторськими презентаціями можна ознайомитися на сайті інституту модернізації змісту освіти, або сайті міністерства освіти [5].

Спираючись на вибрану модельну навчальну програму, вчитель може розробити навчальну програму предмету, яка має містити опис результатів навчання в обсязі не меншому, ніж визначено Державним стандартом та/або відповідною модельною навчальною програмою. Навчальна програма розроблена на основі модельної навчальної програми визначає послідовність досягнення результатів навчання учнів з технологічної освітньої галузі, опис змісту та видів навчальної діяльності учнів із зазначенням орієнтовної кількості годин, необхідних на її провадження, та затверджується педагогічною радою закладу освіти.

На основі модельної навчальної програми вчитель розробляє календарно-тематичне планування з урахуванням навчальних можливостей учнів. Календарно-тематичне та поурочне планування здійснюється вчителем у довільній формі, у тому числі з використанням друкованих чи електронних джерел. Формат, обсяг, структура, зміст та оформлення календарно-тематичних планів та поурочних планів-конспектів є індивідуальною справою вчителя.

Розробляючи календарно-тематичне планування пріоритетними мають бути дослідницькі, творчі, проблемно-пошукові методи навчання та форми організації діяльності дітей – колективна, групова, індивідуальна. Особливу увагу слід приділяти організації групової роботи учнів.

В концептуальних засадах Нової української школи наголошено на суб'єктності учня, необхідності оволодіння учнями способами навчальної діяльності, досвіду взаємодії з іншими людьми та організації сучасного освітнього творчого середовища [4].

Під час реалізації змісту технологічної освітньої галузі Нової української школи варто використовувати різні види навчальної діяльності, як: дослідницька, проєктна, конструкторська, графічна, творча, практична, художня та інші. Це сприятиме формуванню навчальної активної діяльності учнів, вони матимуть можливість брати участь в дискусіях, проводити дослідження, виявляти активність та допитливість. Вчитель на власний розсуд та спільно з усіма учасниками проєктної діяльності, визначає місце для формування ключових компетентностей в освітньому процесі та відповідні для цього методи та форми організації учнів, техніки, програмні і цифрові пристрої тощо [4].

Під час реалізації змісту технологічної освітньої галузі чільне місце має відводитися творчим завданням (проєктам), які передбачають застосування знань, умінь та навичок у незнайомій ситуації, практичним заняттям з елементами пошукової й дослідницької діяльності, з елементами творчості. Широко мають застосовуватися завдання, спрямовані на формування навичок самостійної роботи, роботи в парі, малій групі чи колективі з реалізації навчальних проєктів/виготовлення виробів. Готуючись до уроку, вчитель повинен обдумати, як використовуючи різні методи і прийоми,

подати новий матеріал. Об'єкти праці слід вибирати з урахуванням індивідуальних особливостей здобувачів освіти, їх досвіду, фізичного розвитку та інших факторів, які впливають на продуктивність праці.

Використання під час проведення уроків елементів STEM-освіти задовольнить зацікавленість дітей технікою та сприятиме формуванню критичного мислення у школярів, уміння працювати, як в команді, так і самостійно.

Для реалізації мети освіти відповідно до Закону України «Про освіту» необхідно оновити не лише зміст освіти, а й матеріально-технічне оснащення кабінетів/майстерень тощо [2]. Іншими словами – організувати сучасне безпечне освітнє середовище з урахуванням вікових особливостей, фізичного, психічного та інтелектуального розвитку дітей, їх особливих освітніх потреб. Організація нового освітнього середовища передбачає оновлення матеріально-технічного оснащення, упровадження сучасних освітніх методик та технологій в освітній процес, широке використання ІК-технологій, мультимедійних засобів навчання. Комфортне освітнє середовище, сприятиме творчому розвитку й мотивації учнів до навчання, формуванню зовнішніх мотивів, які у подальшому породжують диференційовані пізнавальні інтереси.

Втілюючи ідеї педагогіки партнерства, вчителю необхідно використовувати в своїй роботі не тільки стандартні методи організації навчально-виховного процесу, але в більшій мірі виявляти ініціативу і будувати навчання і виховання таким чином, щоб дитина була постійно залучена до спільної діяльності. Як інструменти педагогіки партнерства можна використовувати цікаві й захоплюючі розповіді, відверту бесіду, справедливу і незалежну оцінку, заохочення творчих успіхів, особистий приклад, зустрічі з цікавими людьми, спільний пошук рішень, спільні суспільно корисні справи, благодійні акції тощо. Тоді уроки технологій/трудоного навчання будуть місцем, де діти здобувають не лише знання, а й вміння їх застосовувати. Вони будуть безпечним середовищем для розвитку, де діти вчатьсЯ творчо працювати та спілкуватися між собою.

Висновки. Проаналізувавши тенденції та напрямки, за якими побудована концепція Нової української школи, ми дійшли висновку, що всі вони в певній мірі реалізуються в технологічній освітній галузі, адже метою технологічної освітньої галузі є реалізація творчого потенціалу учня. Шляхи досягнення результатів вчитель визначає самостійно, а в плануванні своєї роботи спирається на модельні навчальні програми, що вже розроблені і рекомендовані Міністерством освіти.

Щодо форм та змісту організації діяльності, то особливу увагу слід приділяти організації групової роботи, звісно враховуючи індивідуальні особливості кожного з учнів. Під час реалізації змісту технологічної освітньої галузі значне місце відводиться творчим завданням та проєктній діяльності. На уроках технологій слід частіше втілювати ідеї педагогіки партнерства.

Також критичним є організація нового освітнього середовища, що передбачає оновлення матеріально-технічного оснащення майстерень та кабінетів.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт базової середньої освіти URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinskashkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti>
2. Закон України «Про освіту» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
3. Закон України «Про повну загальну середню освіту» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
4. Концепція Нової української школи URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainskashkola-compressed.pdf>
5. Модельні навчальні програми для 5-9 класів нової української школи. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoyi-ukrayinskoyi-shkoli-zaprovadzhuuyutsya-poetapno-z-2022-roku>

Володимир ПАВЛОВ,

*учитель технологій,
Чернігівська загальноосвітня школа I-III ступенів № 3
Чернігівської міської ради
(м. Чернігів) pavlov.v@cheschool3.ukr.education*

Олена ПЛУТОК,

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри економіки та управління,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) eplutok@gmail.com*

ПЛАНУВАННЯ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ТЕХНОЛОГІЧНІЙ ОСВІТНІЙ ГАЛУЗІ ЗА УМОВ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Актуальність. З 1 вересня 2022 року стартувала нова українська школа середньої освіти на базовому рівні навчання адаптаційного циклу (5-6 класи) та, попри воєнний стан, продовжує свій поступ переходом до базового предметного циклу (7-9 класи). Очевидним є те, що з упровадженням концептуальних ідей нової української школи, що полягають у зміні змісту освіти, орієнтованого на формування компетентностей, цінностей, партнерства між учнями, учителями і батьками тощо, змінюються і підходи до планування навчальної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Основоположним документом планування навчальної діяльності в умовах нової української школи став розроблений та затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 року Державний стандарт базової середньої освіти [1].

Відповідно до умов означеного стандарту навчальний процес в умовах нової української школи, на відміну від попереднього предметного, зорієнтований за освітніми галузями: мовно-літературна, математична, природнича, технологічна, інформатична, соціальна і здоров'язбережувальна, громадянська та історична, мистецька, фізична культура.

Освітній процес на всіх рівнях освітньої галузі підпорядковується єдиній меті, спрямований на реалізацію компетентнісного потенціалу через розвиток умінь і ставлень та формування базових знань.

Метою технологічної освітньої галузі є реалізація творчого потенціалу учня, формування критичного та технічного мислення, готовності до зміни навколишнього природного середовища без заподіяння йому шкоди засобами сучасних технологій і дизайну, здатності до підприємливості та інноваційної діяльності, партнерської взаємодії, використання техніки і технологій для задоволення власних потреб, культурного та національного самовираження [1].

Планування обсягу навчального навантаження з технологічної освітньої галузі здійснюється відповідно до базового навчального плану для закладів загальної середньої освіти. Державним Стандартом визначено 7 варіантів базових навчальних планів, що відповідають різним навчальним потребам дітей.

Наприклад, відповідно до базового навчального плану закладів загальної середньої освіти для класів (груп) з українською мовою навчання на технологічну освітню галузь на адаптаційному циклі навчання (5-6 класи) рекомендовано 140 годин на рік. Крім того на цьому циклі навчання навчальне навантаження не повинно бути

меншим за 70 годин на рік та не більшим за 210 годин на рік. На базовому предметному циклі навчання (7-9 класи) рекомендоване навчальне навантаження складає 105 годин на рік, мінімальне навчальне навантаження – 105 годин, а максимальне – 210. Заклад загальної середньої освіти самостійно визначає певну кількість годин на вивчення освітньої галузі у рекомендованих межах та затверджує у освітній програмі навчального закладу, яка складена відповідно до типової освітньої програми [4].

Освітня програма закладу загальної середньої освіти може бути складена окремо для кожного циклу навчання або наскрізна для базової середньої освіти. Різниця між рекомендованою та мінімальною кількістю навчальних годин у кожній освітній галузі може бути перерозподілена на інші освітні галузі в межах максимальних значень, а також на вибіркові освітні компоненти.

Освітня програма закладу загальної середньої освіти повинна містити навчальний план та перелік навчальних програм і модельних програм, на основі чого можливе календарно-тематичне планування. Вивчення технологій може здійснюватися за однією з обраних модельних програм, що складені на основі Державного стандарту базової середньої освіти [3].

У модельній навчальній програмі орієнтовно визначено зміст навчального предмета, види навчальної діяльності, послідовність досягнення очікуваних результатів навчання учнів. Важливо ретельно обирати модельну навчальну програму, на основі якої створюється навчальна програма, яка б максимально відповідала освітнім потребам учнів. Оптимізувати роботу створення навчальної програми можна використовуючи електронний інструментарій «Конструктор навчальних планів і програм» [2].

Висновки. Важливо зауважити, що вчитель технологій повинен творчо підійти до створення на основі модельної програми робочої програми та календарно-тематичного планування, використовуючи усі можливості для формування життєво необхідних компетентностей учнів та формування обов'язкових результатів навчання, які закладені у Державному стандарті.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт базової середньої освіти URL: https://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/ (дата звернення 19.03.2024)
2. Конструктор навчальних планів і програм URL: <https://nus.org.ua/news/konstruktor-navchalnyh-program-dlya-vchyteliv-rozroblyi-instruktsiyi-z-korystuvannya> (дата звернення 19.03.2024)
3. Модельні навчальні програми для 5-9 Нової української школи (запроваджуються поетапно з 2022 року) URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoyi-ukrayinskoyi-shkoli-zaprovadzhu> (дата звернення 19.03.2024)
4. Типова освітня програма для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти URL: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2021/01/Typovoyi-osvitnoyi-prohramy-dlya-5-9-klasiv.pdf> (дата звернення 19.03.2024)

Людмила РЕВА,

*студентка магістратури, ННІ філології та історії,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
(м. Глухів) lyudmilareva07@gmail.com*

Марина КАБИШ,

*кандидат філологічних наук, ст. викладач кафедри
української мови, літератури та методики навчання,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
(м. Глухів) marinkabysh@gmail.com*

КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ШКОЛІ

Актуальність. У сучасному мовознавстві останніх десятиліть відбулися значні зміни, пов'язані насамперед із трансформацією парадигми наукового опису світу: системоцентричний опис фактів навколишньої дійсності, властивий науковій думці, поступово змінився антропоцентричним підходом, коли в центрі вивчення мовної системи перебуває її автор і носій – людина, і найбільший інтерес у дослідників викликає питання: як у мові відображаються загальнолюдські, національно-культурні й індивідуальні властивості мовця. Ці зміни не могли не позначитися на системі навчання української мови в школі.

Звернення до проблеми обґрунтування принципів та пошуку шляхів реалізації культурологічного підходу до вивчення української мови є актуальним та має практичне значення. В аспекті цього підходу українська мова усвідомлюється не лише як накопичення знань і формування вмій і навичок, але і як засіб становлення особистості, розуміння нею причетності до свого українського народу, до своєї країни, до свого краю.

Виклад основного матеріалу. Усвідомлення культури як умови становлення, чинника та духовно-практичного підґрунтя соціального розвитку детермінувало появу нового фундаментального методу наукового пізнання, що одержав назву «культурологічний підхід». Сутність цього підходу полягає в тому, що під час вивчення об'єктів, процесів та явищ суспільного та особистісного характеру акцентовано на характеристиці та аналізі найбільш характерних для них культурних аспектах.

Культурологічний підхід передбачає трактування культури як процесу особистісного відкриття, створення світу культури, участі в культурному діалозі, у якому відбувається індивідуально-особистісна актуалізація смислу. У першу чергу, культурологічний підхід є принципово гуманістичним за своїм характером, оскільки визнає людину передусім суб'єктом культури, її головною дійовою особою. Можна стверджувати, що культурологічний підхід – це спроба перегляду і подолання соціокультурних опозицій, дихотомій шляхом синтезу, цілісного погляду на світ через призму культури.

На початку ХХІ століття, як слушно зауважує І. Зязюн, змінилася культурна реальність, у якій перебуває сучасна людина. «Культура не просто надає зараз людині якусь інформацію, вимагає від людини не просто осмислення і правильного сприймання свого змісту, але й уміння працювати із самою інформацією» [3, 565].

На важливості провадження культурологічного підходу в освіту наголошує В. Кремень, зауважуючи, що сучасне суспільство набуває ознак людиноцентристськості. У таких умовах індивідуальний розвиток людини стає головним показником прогресу, а також є важливою передумовою подальшого розвитку суспільства. Учений зазначає,

що найпріоритетнішими сферами у XXI ст. є наука як сфера, у якій продукуються нові знання, й освіта як сфера, у якій олюднюються знання й забезпечується індивідуальний розвиток людини [4, 6].

Культурологічний підхід до навчання української мови в школі – явище не нове, проте в умовах компетентнісного підходу та сучасної особистісно орієнтованої освіти він набуває особливого значення, оскільки дозволяє зорієнтувати всі рівні володіння мовою на формування культурологічної компетенції учнів. Культурологічний підхід передбачає таку організацію системи навчання, у якій замість системи «навчання мови – ознайомлення з культурою» у центрі уваги виявляється відношення «навчання мови – ознайомлення з культурою – навчання мови». За такого дидактичного підходу культура країни сприймається як складник комунікативних потреб учнів.

В останні роки з'явилася значна кількість робіт, присвячених культурологічному підходу до вивчення української мови у закладах загальної середньої освіти (О. Біляєв, А. Буднік, В. Дороз, О. Горошкіна, С. Караман, Л. Мацько, А. Нікітіна, Н. Остапенко, М. Пентиліук, Т. Симоненко, М. Скуратівський, М. Стельмахович та ін.).

Культурологічний підхід, до провадження якого орієнтують усі державні освітні документи з мовної освіти, на сучасному етапі має різні інтерпретації. У концепціях, стандартах, програмах використовуються такі терміни, як «культурологічний», «культурознавчий», «українознавчий», «лінгвокультурознавчий», «етнокультурознавчий», «соціокультурний». Деякі автори їх ототожнюють, інші ж наголошують на їх розрізненні, пояснюючи різними аспектами навчання мови, акцентуалізацією на культурному чи національному компонентах.

У методиці навчання української мови культурологічний підхід передбачає формування уявлень про українську культуру як матеріальну та духовну цінність. Українськими лінгводидактами (А. Буднік, В. Дороз, Т. Симоненко та ін.) визначено два напрями вивчення культури України в контексті навчання української мови: 1) навчання української мови в контексті української культури, пізнання, розуміння української культури, відображеної в мові, є головним напрямом; 2) вивчення культури українського народу в культурному діалозі, розуміння унікальності української мови та її багатства в порівнянні з іншими культурами та мовами.

Л. Мацько слушно зауважує, що лінгвокультурологічне дослідження необхідно пов'язувати з «вивченням видів і типів знань, представлених у мовних знаках, та винайденням механізмів здобуття цих знань; аналізом умов виникнення й розвитку мовних знаків та осмисленням законів, що їх регулюють; вивченням співвідношення мовних знаків і культурних реалій, у них відображених» [5, 112].

Більшість українських лінгводидактів (В. Дороз, М. Пентиліук, Т. Симоненко та ін.) до змістового складника культурологічного підходу відносять відомості з мови, літератури, історії та інших шкільних курсів, а також життєвого досвіду народу тощо. У процесі навчання в здобувачів освіти формується власний оригінальний погляд на життя, світоглядні установки, цінності та ідеали, що сприяє органічному входженню індивіда в суспільство, визначенню свого місця у світі, реалізації потенційних можливостей особистості. Отже, дослідники розкривають зміст культурологічного підходу, акцентуючи на життєвому досвіді й особистісних характеристиках школяра.

Реалізацію культурологічного підходу більшість українських учених-методистів убачають в роботі з текстом на уроках української мови, тобто організовується робота щодо вибору, конструювання та систематизації текстів, що мають виховний потенціал та передбачають формування морально-етичних, патріотичних, екологічних переконань та естетичних уподобань здобувачів освіти.

Специфіка реалізації культурологічного підходу на уроках української мови виявляється у формуванні вмій і навичок здійснювати історико-культурологічні коментарі до національно-культурних компонентів; проводити етнолінгвістичне дослідження, самостійно укладати мовні, літературно-краєзнавчі альбоми рідного краю чи окремого регіону України; добирати культурологічну інформацію з різних джерел, опанувати різні способи узагальнення, систематизації культурологічної інформації,

готувати тематичні зустрічі, екскурсії, олімпіади, ігри, вікторини, конкурси, а також укладати тематичні словники-тезауруси або власну електронну бібліотеку.

На думку Н. Бондаренко, виховання в людини культури як мета особистісно зорієнтованого навчання може бути реалізованою лише за допомогою культурологічної освіти, у якій слова, мова, думки про культуру втілюються в науково організовану систему і забезпечують умови для становлення культури як суб'єкта діяльності [1, 6].

Навчання української мови з погляду культури переважно базується на понятті картини світу мови. В. Жайворонок убачає в картині світу «все те, що йде передусім від людини або етносу, результат людського сприйняття, фантазій, мисленневих процесів і перетворювальної діяльності» [3, 9]. Дослідник зазначає, що всесвіт постає для людини предметом пізнання, тому, осмислюючи його, людина пізнає і саму себе, оскільки її внутрішній, суб'єктивний світ є відображенням світу зовнішнього, об'єктивного. Важливим елементом процесу пізнання виступає мова, тому феномен світу, пізнаного через мову, постає для людини образами її мови [3, 9–10].

Різні одиниці мови по-різному виконують функції збереження та трансляції культурної інформації: на першому місці, безумовно, – це слово. Саме воно стає центром культурологічного підходу до вивчення української мови, пропонованого сучасними методистами. Такий підхід передбачає поєднання мови та культури в процесі формування комунікативної та культурологічної компетентності учнів, збагачення їх словникового запасу одиницями мови з культурним компонентом, мистецтвознавчими термінами, розвиток зв'язного мовлення, створення передумов спілкування в соціально-культурній сфері.

Увага до слова як носія культурної інформації визначається насамперед його особливою роллю в механізмах людської пам'яті, воно є основною одиницею номінації, словами промовець оперує в мовленнєвій діяльності. Водночас не менш значущими в цьому відношенні виявляються й інші елементи мови, що беруть участь у процесах оформлення та зберігання культурних знань, наприклад, стійкі словесні комплекси, до яких належать, наприклад, фразеологізми, прислів'я, крилаті слова.

Висновки. Отже, можна зробити такі основні узагальнення щодо культурологічного підходу: усвідомлення освітнього процесу як феномену культури; культуровідповідність стає найважливішою умовою розвитку освіти та засобом реалізації ідеї її гуманізації; спрямованість освіти до людини через культуру; визнання її вирішальним чинником розвитку особистісних якостей; єдність аксіології та культурної антропології для забезпечення комплексності методичного підходу тощо.

Список використаних джерел

1. Бондаренко Н. Методи навчання української мови крізь призму компетентнісного підходу. *Дивослово*. 2013. № 12. С. 2–8.
2. Жайворонок В. В. Українська етнолінгвістика: Нариси. Київ: Довіра, 2007. 262 с.
3. Зязюн І. А. Філософія педагогічної дії: монографія. Черкаси: Вид. від ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2008. 608 с.
4. Кремень В. Г. Філософія освіти ХХІ століття. *Педагогіка і психологія*. № 1 (XXXVIII). 2003. С. 3–12.
5. Мацько Л. Стилїстика й історія української літературної мови у лінгводидактичному полі підготовки українських філологів. *Вісник Львівського університету. Серія «Філологія»*. Львів, 2010. С. 110–116.

Надія СТАХОВИЧ,

*студентка бакалаврату,
факультет інженерно-педагогічної освіти,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини
(м. Умань) oolga2475@gmail.com*

Ольга ОРЛОВА,

*кандидат технічних наук, доцент кафедри
техніко-технологічних дисциплін,
охорони праці та БЖД,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини
(м. Умань) o.m.orlova@udpu.edu.ua*

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Актуальність. Інклюзивне навчання в українських школах тільки почало своє впровадження в освіті. Кожна дитина унікальна та неперевершена, вона наділена природними здібностями та талантами. Завдання Нової української школи – допомагати в розкритті та розвитку талантів кожної дитини, а також дітей з особливими освітніми потребами, які залучені в освітній процес завдяки створенню інклюзивних класів в закладах загальної середньої освіти. Процедура впровадження інклюзивного навчання має інноваційний і творчий характер, оскільки пов'язана із постійним пошуком нових та ефективних способів організації навчання з урахуванням особливостей освітніх потреб його учасників [2].

Виклад основного матеріалу. Одним із шляхів розвитку дітей із особливими освітніми потребами є залучення їх до продуктивних видів діяльності, формування усвідомленого виконання ними предметно-практичних дій. Основною метою предмету «Трудове навчання» є розвиток технічно освіченої особистості, підготовленої до самостійного життя та діяльності, спрямованої на позитивні зміни в сучасному високотехнологічному інформаційному суспільстві. Одним із завдань предмета є створення умов для самореалізації кожного учня, озброєння його загальнотрудовими знаннями та вміннями, надання можливості творчо працювати. В рамках уроків трудового навчання інклюзивна освіта розширює потенціал кожної дитини, вносить вклад в їх особистісний розвиток, сприяє формуванню таких цінностей, як гуманність, толерантність і готовність надати допомогу [1, 432–433].

Сучасний період розвитку нашої держави ставить перед освітою, як основою у формуванні свідомого громадянина, нові завдання – підвищення виховного потенціалу освітнього процесу, посилення ролі громадянської освіти, розвиток демократичних засад у житті школи та організації соціальної практики учнів. Нині суспільству необхідні не лише освічені люди, а ще й активні, конкурентоспроможні особистості у вирішенні життєвих і професійних проблем, відповідальні не тільки за своє, але і за благополуччя країни [1, 447].

Формування компетентності учнів можливе завдяки доцільно організованій виховній роботі навчального закладу. Необхідно зробити її доступною в розумінні змісту, орієнтованою на кожного учасника, заснованою на принципах гуманізму, незалежною від швидкоплинних соціально-політичних змін у державі. Сформуванню компетентності учнів – навчити їх самостійності, внутрішньої свободи і соціальної активності, відповідальності в цілому не тільки за діяльність, але і за прийняті рішення.

Для цього необхідно апелювати до моральних якостей особистості, і якщо потрібно, розвивати їх. Такими якостями виступають чесність, сміливість, відкритість, гуманізм, почуття обов'язку і справедливості, громадянськості, патріотизму. Тому вчитель несе відповідальність за особистість учня, який, ставши спеціалістом в будь-якій сфері діяльності, в першу чергу залишається громадянином країни й частиною соціуму [1, 448].

Головні завдання, щоб створити умови для розвитку творчого потенціалу дітей з відхиленнями в розвитку на уроках трудового навчання є:

- прищепити любов і повагу до народної творчості;
- формувати трудові навички і уміння дітей з вадами розумового розвитку;
- навчити учнів навичкам і прийомам традиційної та художньої обробки матеріалів різних видів;
- навчити застосовувати отримані знання й уміння на практиці;
- виховати працьовитість, ощадливість, акуратність в роботі з матеріалами і інструментами;
- розвинути в учнів навички екологічної культури;
- розвинути в учнів самостійність, щоб адаптуватися до соціальних умов [4].

Необхідними умовами формування інклюзивного середовища в закладах загальної середньої освіти є подолання соціальних та психологічних бар'єрів, впровадження педагогіки партнерства, створення універсального дизайну та розумних пристосувань у закладах освіти в межах безбар'єрного фізичного простору.

Крім того, державою визначено перелік основних елементів забезпечення архітектурної доступності та умов для організації інклюзивного навчання в закладі освіти:

- доступність прилеглої території до будівлі закладу освіти (шляхи руху, зона паркування транспорту);
- безбар'єрний вхід (входи, виходи, сходи, пандуси);
- безперешкодний рух у приміщеннях (коридори, ліфти, підйомники, позначення, піктограми), доступність до дверних і відкритих прорізів; пристосування приміщень (шляхів руху, загальних і санітарних приміщень, рекреаційних зон) [3].

Висновки. Отже, можливість використання різних завдань на уроках трудового навчання для інклюзивних дітей дуже велика. Матеріальна база кабінету трудового навчання має відповідати умовами інклюзивного середовища. Результат засвоєння та розвитку творчих здібностей дітей залежить від нестандартного підходу вчителя до планування уроків для дітей з особливими освітніми потребами та його внутрішньої позиції по відношенню до особливих дітей [2].

Список використаних джерел

1. Вовк Н. В., Дубограй А. П. Педагогічні умови ефективного формування громадянської компетентності в учнів на уроках трудового навчання. *Вісник науки та освіти. Сер. Педагогіка*. 2023. Вип. 10 (16). С. 445–457. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/vno/article/view/7127/7168> (дата звернення: 15.03.2024).
2. Крючкова С. С. Методика організації інклюзивного освітнього середовища на уроках трудового навчання у 5-9 класах / науковий керівник – доктор пед. наук, доц. С. Л. Кучер. Кривий Ріг: КДПУ, 2021. 91 с. URL: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/5554>. (дата звернення: 12.03.2024).
3. Методичні рекомендації щодо організації навчання осіб з особливими освітніми потребами – лист МОН від 30 серпня 2021 р. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/metodichni-rekomendaciyi-shodo-organizaciyi-navchannya-osib-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami-list-mon>. (дата звернення: 11.03.2024).
4. Особливості викладання трудового навчання в інклюзивних класах: URL: <https://naurok.com.ua/dosvid-osoblivosti-vikladannya-trudovogo-navchannya-v-inklyuzivnih-klasah-146930.html> (дата звернення: 11.03.2024).

Радомир ХОЦЬКИЙ,

*студент магістратури,
ННІ професійної освіти та технологій,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) work99radya@gmail.com*

Василь ГЕТТА,

*кандидат педагогічних наук, професор кафедри
технологічної освіти та інформатики,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів)*

РОЛЬ ТЕХНІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ У ФОРМУВАННІ В УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ ПРЕДМЕТНИХ І КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

Актуальність. Сьогодення характеризується стрімкими змінами у всіх сферах нашого життя. Зростають вимоги на ринку праці, до трудової мобільності людини, кваліфікованості трудових резервів тощо. Важливим стає не тільки обсяг знань, а й уміння їх використовувати, оперувати й управляти інформацією, активно діяти, поповнювати самоосвітою.

На ці зміни безумовно повинна реагувати освіта, навчальні заклади всіх рівнів і перш за все школа, пріоритетом якої має бути зміст освіти та якість.

Про це говориться в документах про освіту. Державній національній програмі «Освіта», Законах України «Про освіту», Державному стандарті, де наголошується на необхідності створення передумов для формування творчої, активної особистості, здатної діяти в умовах повсякденного життя. Одним із напрямків реалізації поставлених завдань є впровадження в освіту компетентнісно орієнтованого навчання.

Виклад основного матеріалу. Теоретичні засади компетентнісного підходу у навчанні висвітлюють педагоги В. М. Бібік, О. І. Локшина, О. В. Овчарук, О. І. Пометун, О. Я. Савченко та інші.

Під поняттям «компетентнісний підхід» розуміється спрямованість освітнього процесу на формування та розвиток предметних і ключових компетентностей.

Поняття «компетентність» багатогранне. Педагоги і психологи його трактують дещо по різному. Проте узагальнююче можна сказати, що компетентність – це багатогранне новоутворення в свідомості людини, яка спонукає її продуктивно діяти на основі наявних знань, умінь, світогляду та отриманого досвіду [2]. Ключовим у визначенні, на нашу думку, є слово діяти, бо в процесі продуктивної діяльності виникають мотиви, потреба в знаннях, уміннях, використанні досвіду, дотриманні поведінкових норм тощо. Щоб продуктивно діяти, перш за все потрібні наукові знання, основні з яких учні отримують під час організованого навчання.

З об'єктами діяльності дещо складніше. До об'єктів діяльності, наприклад, можна віднести навчальну. Проте практика показує, що в шкільних умовах важко відійти від пояснювально-ілюстративного, так званого, традиційного навчання. При значній кількості учнів у класі важко врахувати інтереси, здібності кожного з них. Ще складніше організувати продуктивну самостійну навчальну роботу, без якої і годі говорити про компетентність.

Як показує вивчення шкільної практики і досвіду, значні можливості для формування складових компетентності має технічна творчість, при умові якщо вона організована за проектною методикою. Технічна творчість організовується в

позаурочний час в спеціально організованих гуртках при школі чи інших закладах освіти. Основним в їх діяльності є врахування інтересу школярів. Інтерес як мотив виступає рушійною силою діяльності, спонукає до формування всіх складових компетентності.

Проведені нами дослідження показують, що ефективність і якість формування складових компетентності значно залежить від організації технічної творчості, врахування теоретичних і методичних умов проведення. Найкращих результатів можна досягнути, коли технічна творчість організована за проєктною технологією, яка передбачає не тільки виготовлення певного виробу, а й складання технічної документації.

Вибір виробу для виготовлення є дуже важливим. Перш за все треба, щоб його складність відповідала можливостям та інтересам учнів. Досвід показує, що при виборі виробу більшість учнів керуються інтересом і майже не враховують його складність, тим більше технологічність. Про користь для формування компетентності годі й говорити. Тому вчитель, керівник гуртка повинен ненав'язливо спрямувати вибір, переконати учня, щоб він свідомо змінив свою думку.

Зміст проєкту повинен бути прототипом промислового. Він повинен включати такі етапи: організаційно-підготовчий, конструкторський, технологічний і заключний (випробувальний).

Організаційно-підготовчий етап повинен включати обґрунтування теми проєкту, аналіз конструкції виробу, вибір матеріалів для його виготовлення.

Конструкторський етап повинен включати створення ізометричного ескізу виробу, розробку його специфікації, виготовлення креслень деталей виробу, розрахунок витрат на електроенергію, оплату праці, визначення собівартості виробу та величину прибутку.

Технологічний етап – розробка технологічних карт та виготовлення деталей виробу.

Заключний етап – розробка умов випробування і критеріїв оцінки якості виготовленого виробу [3].

Практика виготовлення проєктів за зазначеними вище етапами та їх складовими показує, що деякі учні без особливого бажання виконують вимоги проєкту. Тому керівник гуртка повинен аргументовано переконати їх, довести, що продуманий проєкт, виключає помилки у виготовленні виробу, гарантує економічність і його якість.

Окремі учні під час виготовлення виробу не користуються проєктом, виготовляють виріб навмання. При цьому часто звертаються із запитаннями до вчителя, інших учнів, копіюють їх дії. Цього допускати не можна, треба намагатись спрямувати роботу учнів за проєктом.

Технічна грамотність якраз і полягає в тому, щоб при роботі з технікою людина дотримувалась встановлених вимог до конструкторської, технологічної та експлуатаційної діяльності і формувала свою технічну компетентність.

На заключному етапі виготовлення виробу має відбуватись співставлення отриманого результату з проєктом. Це дає можливість в подальшому більш ґрунтовно готувати проєкт, усвідомлювати його важливість, цілеспрямованіше діяти. Не менш важливим є й оцінювання результатів. Досвідчені керівники гуртків доручають оцінювання самим гуртківцям шляхом виставлення певної кількості балів.

Висновки. Кропітка робота в гуртках технічної творчості вносить свою важливу частку в формування в учнів як предметних, так і ключових компетентностей.

Список використаних джерел

1. Амелькін В. І. та ін. Технічна творчість учнів. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 458 с.
2. Гетта В. Г., Єрмак С. М. Компетентнісний підхід щодо підготовки фахівців у закладах вищої освіти. *Науковий вісник Сіверщини. Серія: Освіта, соціальні та поведінкові науки*. Чернігів: 2019. С. 28–38.
3. Тарара А. М. Технічна творчість учнів основної школи у процесі проєктної і технологічної діяльності. Київ: Педагогічна думка, 2014. 133 с.

СЕКЦІЯ 4

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Дарія АНІЩЕНКО,

*студентка бакалаврату,
ННІ професійної освіти та технологій,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) anishenkodasha2003@gmail.com*

Оксана ПИСКУН,

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки,
психології і методики технологічної освіти,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) oks76@ukr.net*

АКТИВІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ ЗАСОБАМИ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ

Актуальність. Сьогодні цифрові технології стали невід'ємною частиною нашого життя – від зручних мобільних додатків до інноваційних методів навчання в школах. Вони активно проникають у сферу освіти, тим самим революціонізуючи її і відкриваючи безліч нових можливостей. Так, сучасні цифрові технології урізноманітнюють форми і методи навчання і виховання; роблять освітній процес можливим, навіть за відсутності безпосереднього контакту вчителя й учня; підвищують ступінь наочності навчального матеріалу; розширюють якість і доступність різних джерел інформації; раціоналізують і прискорюють процес вивчення навчального матеріалу; збагачують коло уявлень учнів, задовольняють їх допитливість, якнайповніше відповідають науковим і культурним інтересам і запитам учнів; роблять доступним для сприйняття учнів такий матеріал, який без цифрових засобів є недоступним; активізують пізнавальну діяльність учнів, сприяють свідомому засвоєнню матеріалу, розвивають мислення, просторову уяву, уважність, спостережливість; створюють емоційне відношення учнів до інформації; забезпечують можливість інтерактивної взаємодії всіх учасників навчального процесу; є засобом заохочення учнів до навчання в ігровій формі; є засобом розвитку творчих здібностей учнів, а також засобом контролю і корекції, оцінювання і реєстрації навчальних досягнень учнів. Крім

того, цифрові інструменти дозволяють персоналізувати навчання, враховуючи індивідуальні потреби та можливості кожного учня [4].

На уроках технологій цифрові інструменти також можуть бути незамінними помічниками в діяльності вчителя і учнів, причому не лише в онлайн, але й в офлайн навчанні. Метою нашого дослідження є визначення освітніх можливостей різноманітних цифрових інструментів, онлайн-ресурсів в активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів на уроках технологій.

Виклад основного матеріалу. Уроки технологій відрізняються від інших предметів широкою варіативністю змісту навчального матеріалу, і передусім, великою кількістю різноманітних технологій, які учні освоюють у процесі активної практичної діяльності під час виконання проєктів.

Для того щоб учні хотіли навчитись, слід використовувати цікаві ресурси та цифрові інструменти. Дітям набагато більше подобається дивитися відео, ніж читати підручник, і на уроках це обов'язково потрібно використовувати. Ігри та соцмережі приваблюють людей саме тому, що там цікаво, та можна відпочити і розслабитись. І чогось подібного учні чекають від уроків технологій. Вони приходять туди з бажанням перепочити, психологічно розвантажитися, приємно, але з користю провести час, зробити щось своїми руками, отримати задоволення, втілюючи свої мрії, проявити себе і почути схвалення своїх дій [1].

Цифрові інструменти дозволяють подавати матеріал в текстовому, графічному, відео форматах, організувати спільну творчу роботу, в цікавій формі здійснювати контроль та рефлексію навчальних досягнень учнів. На уроках технологій цифрові інструменти є незамінними помічниками у створенні творчих проєктів, починаючи від пошуку необхідної інформації – до розробки конструкції майбутнього виробу. Так, наприклад, можна застосовувати програми для розробки схем вишивки або 3D моделювання об'єктів проєктування.

Проте, варто пам'ятати, що презентації, відео чи ігри не можуть займати увесь урок технологій, потрібно залишати час на практичну роботу учнів. Уроки з використанням цифрових ресурсів мають бути практичного спрямування: цифрові ресурси мають не замінювати діяльність, а гармонійно доповнювати її.

На різних етапах уроку технологій з метою активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів можна використовувати велику кількість цифрових інструментів. Розглянемо їх докладніше.

Так, під час мотивації, активізації уваги, рефлексії можна використовувати інтерактивні дошки Padlet і Linoit; програми для дизайну та візуалізації навчального матеріалу Canva, VistaCreate; для створення інтерактивних робочих аркушів Wizer; для роботи з інтерактивними плакатами Genially, Thinglink; для створення презентацій у вигляді анімацій Moovly. Наприклад, добре відому в середовищі педагогів інтерактивну дошку Padlet можна ефективно застосовувати для активізації творчого мислення й уяви учнів під час пошуку ідей для проєкту, мозкових штурмів, коли учні спільно можуть створювати мудборд – «дошку (карту) бажань», додаючи на неї різноманітні зображення, зокрема моделі-аналоги, текст, власні малюнки тощо. Одним із найпопулярніших сервісів серед учителів є платформа графічного дизайну Canva, що дозволяє створювати презентації, аркуші завдань, технологічні картки, короткі відео, плакати, інфографіку, логотипи тощо [1; 2; 3].

Для систематизації і компактного графічного представлення навчальної інформації варто застосовувати сервіси для створення ментальних карт (Coggle, Mapul, XMind, MindMeister, Freemind, Bubble тощо) [2]. Інтелект-карти зокрема дуже доречні для збору й оформлення всієї необхідної інформації про об'єкт проєктування.

На етапі вивчення нового матеріалу можна використовувати такі ресурси як YouTube (відео), SoundCloud (аудіо), Google Docs (текст), Dropbox (всі згадані формати), Google Drive (всі згадані формати). Сервіс EDpuzzle дає можливість за лічені хвилини створити навчальні матеріали на основі відеороликів [3]. Але краще використовувати декілька форматів одночасно, наприклад, показати відео виконання технологічних операцій, зобразити у вигляді інфографіки послідовність технологічного процесу і

надрукувати його, а потім закріпити все в ході спільного обговорення. Для більшої візуалізації, наприклад, при засвоєнні правил безпечної праці й організації робочого місця, можна створювати комікси разом з учнями на таких платформах як Canva, Pixton, StoryboardThat [1].

На етапі проєктування виробу методами фантазування, біоформ, фокальних об'єктів, комбінаторики можна застосовувати гру Minecraft Education [1].

Такі програми як 3D Mozaik, Google SketchUp, Blender, Autodesk 3ds Max, Cinema 4D, Sculptris, IClone, AutoCAD, Sweet Home 3D, NanoCAD, Lego Digital Designer, Visicon, Paint 3D здатні перетворити навчання в захопливу пригоду для втілення дитячих мрій. Інструменти віртуальної і доповненої реальності потребують спеціального апаратного і програмного забезпечення, проте, якщо така можливість є, вони надають учневі унікальні можливості: перенестися в іншу історичну епоху або точку світу (Google Expeditions), роздивитися об'єкт у тривимірному просторі з усіх боків (Merge Cube), провести віртуальні дослідження та експерименти.

Є й спеціалізовані програми, які стануть у нагоді при розробці схеми вишивки, мозаїки, бісерного ткацтва тощо, – FlossCross, Ornament Name, Текстова вишивка [1].

Для перевірки рівня засвоєння знань учнів та рефлексії можна використовувати інтерактивні завдання, створені на таких онлайн-ресурсах, як Kahoot!, Wordwall, Quizizz, Edpuzzle, OnlineTestPad, Mentimeter, Socrative, Plickers Quizlet, Puzzlecup (кросворди). В цих програмах можна знайти як вже готові завдання на певну тему, так і створити їх самостійно. Наприклад, Mentimeter можна застосувати для швидкого онлайн-опитування і представлення результатів у вигляді хмари слів, або для взаємооцінювання учнівських виробів, або для рефлексії і самооцінювання. Перевірити засвоєння учнями теоретичного матеріалу можна за допомогою ігрових завдань і квестів, створених в Kahoot!, де учні можуть грати в команді чи індивідуально, одночасно з усіма на уроці чи самостійно у зручний час [1; 2; 3].

Висновки. Сучасне життя дуже швидко змінюється, освітні онлайн ресурси зараз інтенсивно розробляються, з кожним днем їх стає все більше. Педагог не може бути осторонь цього процесу, він працює з молодим поколінням, яке народилося і живе в цифровому середовищі, а отже вчитель мусить бути сучасним, опановувати нові педагогічні інструменти. Ці нові цифрові інструменти дозволять вчителю проводити цікаві інтерактивні уроки як в онлайн, так і в офлайн форматі, покращуючи пізнавальну активність учнів.

На заняттях з технологій інтерактивні цифрові інструменти підвищують ступінь візуалізації навчального контенту, спонукають учнів до спільного творчого пошуку, заохочують до вивчення матеріалу в ігровій формі, допомагають здійснювати рефлексію та формувальне оцінювання.

Список використаних джерел

1. Батюк В. Практичне використання онлайн-ресурсів на уроках технологій. *Офіційний Youtube-канал освітнього проєкту «На Урок»*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=vawQeddi7kM&t=4s> (дата звернення 03.03.2024)
2. Бондаренко Л. Цифрові інструменти для якісного уроку. *Офіційний Youtube-канал освітнього проєкту «На Урок»*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=IUmw24olo0Q> (дата звернення 02.03.2024)
3. Даниліна Е. Формувальне оцінювання на уроках технологій: практичні поради та прийоми. *Офіційний Youtube-канал освітнього проєкту «На Урок»*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=7WA5jBxFRn0> (дата звернення 03.03.2024)
4. Пискун О.М. Педагогічні основи застосування технічних засобів в освіті. Конспект лекції. *Система дистанційного навчання Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*. URL: https://moodle.chnpu.edu.ua/pluginfile.php/104756/mod_resource/content/1/%D0%9B%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%A2%D0%97%D0%9D_2_2024.pdf (дата звернення 04.03.2024)

Дмитро БЕЗДЕТКО,

*студент магістратури,
ННІ професійної освіти та технологій,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) dbezdetko@gmail.com*

Тетяна БЕЛАН,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри педагогіки,
психології і методики технологічної освіти,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) tatjanabelan@ukr.net*

ПЕРЕВАГИ ЗАСТОСУВАННЯ ІКТ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗПТО

Актуальність дослідження. У сучасних умовах, коли науково-технічний прогрес набуває все більших обертів, застарілі методи та засоби навчання вже не відповідають його вимогам. Це спонукає суспільство до пошуку та застосування інноваційних педагогічних методів в освітньому процесі. Така потреба особливо є актуальною при формуванні професійних умінь і навичок. Так як для ефективнішого їх засвоєння, освітній процес вимагає застосування великої кількості наочного матеріалу та інтерактивних засобів, які в свою чергу значно покращують освітній процес та допомагають у досягненні навчальних цілей.

Виклад основного матеріалу. Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ, від англ. Information and communications technology, ICT) – це широкий спектр технологій, які використовуються для зберігання, обробки, передачі та обміну інформацією в різних форматах. Це може включати комп'ютерні системи, інтернет, телекомунікаційне обладнання (таке як мобільні телефони та супутниковий зв'язок), а також різні програми та застосунки [2, 5].

Сучасні інформаційні технології вирізняються наявністю глобальної мережі Інтернет, її різноманітних сервісів, що охоплюють широкий спектр інструментів і платформ. Комунікаційні сервіси включають електронну пошту (Gmail, Outlook.com), миттєві повідомлення та чати (Telegram, WhatsApp, Viber), а також відеоконференції (Zoom, Microsoft Teams, Google Meet). Соціальні мережі, такі як Facebook, Instagram, Twitter, дозволяють користувачам спілкуватися, обмінюватися контентом. Професійні мережі, наприклад LinkedIn, сприяють налагодженню та підтримці професійних контактів. Щодо обміну файлами, на вибір є хмарні сховища, такі як Google Drive, Dropbox, iCloud, або P2P-сервіси, наприклад BitTorrent. Освітні ресурси представлені масовими відкритими онлайн-курсами (MOOCs) на платформах, таких як Coursera, edX, а також платформами для самоосвіти – Khan Academy, Udemy. Інформаційні та довідкові сервіси включають пошукові системи, Google та Bing, а також енциклопедії та словники, зокрема Wikipedia.

Загалом ІКТ можна охарактеризувати як сукупність різноманітних технологічних інструментів і ресурсів, що використовуються для забезпечення процесу комунікації та створення, поширення, збереження і управління інформацією.

В закладах освіти активно використовуються ІКТ при вивченні більшості навчальних предметів. Нові інформаційно-комунікаційні технології у навчанні дозволяють прискорити освітній процес, збільшити швидкість усвідомлення, розуміння та глибину засвоєння великих обсягів інформації. Серед основних шляхів їх застосування можна виділити наступні: застосування інформаційно-комунікаційних технологій під час здійснення проектного і дослідницького навчання; застосування мультимедійних засобів навчання; розробка дистанційних курсів; використання засобів Інтернет з метою пошуку інформації тощо [1, 124].

Використання ІКТ в освітньому процесі ЗПТО дає можливість вирішувати такі актуальні питання:

- використовувати у навчанні здобутки новітніх інформаційних технологій;
- створювати інтерактивні навчальні середовища, що заохочують активну участь у процесі навчання;
- удосконалювати навички самостійної роботи студентів в інформаційних базах даних, мережі Інтернет;
- можливість автоматизувати та узагальнити процеси оцінювання знань, що сприяє об'єктивності та швидкості надання результатів;
- інтенсифікувати освіту, поліпшити засвоєння студентами знань, зробити процес навчання цікавішим і змістовнішим [2, 13].

Інформаційно-комунікативні технології навчання відкривають нові можливості для розвитку творчості студентів. Вони дозволяють їм активно залучатися до освітнього процесу, переходячи від пасивного отримання інформації до активної участі. Студенти можуть самостійно шукати та використовувати необхідну інформацію, а також розробляти власні методи та стратегії для досягнення навчальних цілей.

Крім того, інтерактивність інформаційних технологій, таких як відеоуроки, веб-семінари, онлайн-платформи для обміну думками та інші, сприяють активній участі студентів в освітньому процесі. Вони можуть обговорювати матеріал, спільно працювати над завданнями та спілкуватися зі студентами інших закладів освіти.

Використання комп'ютера на уроках також сприяє оптимізації роботи викладача, що робить процес навчання більш захоплюючим, різноманітним та інтенсивним. Зокрема, це прискорює процес запису важливих елементів матеріалу, оскільки їх можна виводити на екран, уникаючи необхідності повторювати текст кілька разів. Для студентів це означає відсутність очікування, поки викладач повторить необхідний фрагмент.

Використання комп'ютерних тестів і діагностичних комплексів на заняттях дозволяє викладачу швидко отримувати об'єктивну оцінку рівня засвоєння матеріалу всіма студентами і вчасно вносити корективи. Це також дозволяє вибирати рівень складності завдань для певної групи чи конкретного студента окремо.

Узагальнюючи все вище зазначене, можна виокремити такі переваги застосування ІКТ в освітньому процесі ЗПТО:

- підвищення зацікавленості та загальної мотивації до навчання за допомогою нових методів роботи та включення в пріоритетний напрямок науково-технічного прогресу;
- персоналізація навчання: кожен працює в режимі, який відповідає його власним потребам і вподобанням;
- об'єктивність контролю;
- активізація навчання через застосування привабливих та змінних форм подачі інформації, конкуренцію між студентами та бажання отримати вищу оцінку;
- розвиток вмій і навичок для творчої діяльності;
- формування інформаційної культури;
- оволодіння навичками швидкого прийняття рішень у складних ситуаціях;
- забезпечення доступу студентів до банків інформації та можливість швидкого отримання необхідного матеріалу;
- збільшення інтенсивності самостійної роботи студентів;
- зростання обсягу виконаних завдань на уроці.

Висновки. Отже, застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі має цілу низку переваг. Їх використання не лише значно покращує якість освіти та робить її більш доступною й ефективною, але й готує студентів до життя та роботи в умовах швидкого технологічного розвитку, що робить їхнє застосування не лише актуальним, але й необхідним елементом сучасної освітньої системи.

Список використаних джерел

1. Сергієнко Т. І. Інформаційні технології в освіті. *Українські студії в європейському контексті*. №6, 2023. С. 121-126.
2. Швачич Г. Г., Толстой В. В., Петречук Л. М., Іващенко Ю. С., Гуляєва О. А., Соболенко О. В. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології: Навчальний посібник. Дніпро: НМетАУ, 2017. 230 с.

Валентин БОБИР,

*студент магістратури,
ННІ професійної освіти та технологій,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка,
(м. Чернігів) bobyur_valentyn@ukr.net*

Григорій ДЖЕВАГА,

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки,
психології і методики технологічної освіти,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) dzhevaga.g@gmail.com*

ОЦИФРУВАННЯ ПАПЕРОВИХ НАВЧАЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ ЗА ДОПОМОГОЮ СКАНЕРІВ І ФОТОАПАРАТУРИ

Актуальність. Наявні методичні і навчальні матеріали, що зберігаються у шкільних кабінетах, можуть бути як у паперовому, так і цифровому вигляді. Використовувати цифровий формат інформації звичайно простіше і ефективніше за допомогою сучасних засобів інформаційно-комунікативних технологій, враховуючи також вимушений тимчасовий формат дистанційної освіти. Проте, залишається частка матеріалів, які були створені у паперовому вигляді, зокрема плакати, які мають досить великі розміри формату А1 чи А0, фото і відео матеріали у аналоговому форматі. Ці навчально-методичні посібники вимагають особливого підходу до їх оцифрування, якщо не можливо створити новий цифровий аналог або на його розробку буде витрачено занадто багато часу, щоб встигнути до проведення уроків.

Метою дослідження є висвітлення можливостей сучасних технічних засобів отримання інформації у цифровому вигляді, а також визначення обсягу навчального матеріалу для вивчення учнями засобів оцифрування інформації в аналоговому вигляді.

Виклад основного матеріалу. Інформація – найбільша цінність сучасності і доступ до неї – проблема, яка вирішується тільки за її наявності в електронному вигляді [1]. Спираючись на сучасні досягнення науково-технічного прогресу, можна запропонувати лише один спосіб вирішення швидкого і своєчасного питання опрацювання будь-якої інформації – переведення інформації документів на паперових носіях в цифровий вигляд.

Для переведення інформації в цифровий вигляд зазвичай використовують сканери – пристрої, за допомогою яких відбувається переведення проєкції паперового аркушу у зображення цифрового формату [2]. З найбільш доступних для поставлених цілей пристроїв оцифрування можна виділити стаціонарні планшетні і планетарні сканери. Окремою групою технічного обладнання для оцифровки також слід виділити можливість отримання електронних зображень за допомогою фототехніки і камер мобільних пристроїв – смартфонів і планшетів [4].

Отримана зі скануючого обладнання інформація зберігається у форматах TIFF, RAW, JPG, PNG, PCX, BMP і інших цифрових форматах [3]. Для роботи з отриманими цифровими зображеннями використовується такі растрові графічні редактори та програми-конвертори як: Paint, Gimp, Adobe PhotoShop, LightRoom, FineReader або будь-які онлайн конвертори.

На етапі отримання цифрових зображень важливою складовою є розуміння кінцевої мети роботи. Для раціонального використання наявних засобів доцільним є організація робочого простору і однотипності сканування кожного об'єкта (сторінки,

зображення, малюнку та інше). В подальшому це зручно у використанні пакетної обробки зображень з однаковими налаштуваннями для кожного файлу, наприклад сторінки відсканованих планів-конспектів чи фотоматеріалів. Якщо необхідно оцифрувати великоформатні документи, то важливо отримувати і зберігати цифрові документи у максимальній якості. Це дозволяють забезпечити формати RAW і TIFF з роздільною здатністю від 300 точок на дюйм і більше без спотворень і артефактів. Якщо отримані зображення у подальшому будуть розпізнаватися у вигляді тексту чи малюнків, то достатньо буде виставити у налаштуваннях 200-300 dpi і формат – JPG [4].

Для учнів на уроках інформатики буде корисною інформація про технологію оцифрування історичних документів у архівних установах і бібліотеках України. Широко використовують сканування для отримання цифрових фондів користування і зберігання копій справ і важливих документів. Про що свідчать різноманітні державні програми «Оцифрування документів» на один, два чи більше років. Інтеграція закордонних проєктів в комплексне оцифрування національних архівних фондів (FamilySearch). Наявність скануючого обладнання в більшості сучасних організацій і в установах культури і освіти говорить про те, що ця технологія має надзвичайну актуальність і значно прискорює процес роботи з інформацією, яка потім буде більш доступна для дослідників, аспірантів, науковців.

У ході дослідження встановлено, що використання скануючого обладнання у навчальному процесі може впливати на:

- швидкість в стандартизацію опрацювання великих обсягів інформації;
- гнучкість у виборі засобів і методів отримання кінцевого результату;
- спонукати до творчого використання технічних засобів вводу, обробки і зберігання інформації комп'ютерною системою;
- підготовку рефератів, наукових і творчих робіт в умовах дистанційного навчання.

Проблеми, які потрібно розглядати з учнями на уроках інформатики у питанні сканування й обробки цифрових даних:

- доступність і уніфікація програмного забезпечення;
- достатня кількість стаціонарних сканерів потрібного формату у читальних залах бібліотек і архівах;
- створення баз даних з відомостями про вже відскановані навчальні матеріали з подальшим наданням доступу до них.

Висновки. Заклади освіти на сьогоднішній день мають не усе необхідне устаткування для оцифрування інформації особливо проблематично якісно сканувати плакати великих форматів та фотоматеріали.

Список використаних джерел

1. Поняття інформація. *Вікіпедія. Вільна енциклопедія* URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Інформація#:~:text=Інформація%20\(від%20лат.,незалежно%20від%20форми%20їх%20подання](https://uk.wikipedia.org/wiki/Інформація#:~:text=Інформація%20(від%20лат.,незалежно%20від%20форми%20їх%20подання) (дата звернення 1.04.2024).
2. Електронна інформація та її види URL: https://stud.com.ua/34518/informatika/elektronna_informatsiya_vidi#google_vignette (дата звернення 1.04.2024).
3. Типи зображень (формати файлів) та їх використання URL: <https://poligrafika.com.ua/uk/tipi-zobrazhen-formati-fajliv-ta> (дата звернення 1.04.2024).
4. Державний архів Чернігівської області. Інструкція про переведення документів на паперових носіях в цифровий вигляд. Укладач В. В. Бобир. Чернігів, 2013. 58 с.

Олена БОКШИЦ,

*студентка магістратури,
ННІ професійної освіти та технологій,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) alenabokshic@gmail.com*

Олексій ТОРУБАРА,

*доктор педагогічних наук, професор,
директор ННІ професійної освіти та технологій,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) olextorubara2020@gmail.com*

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ ЗПТО ЗАСОБАМИ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Актуальність. Запровадження високоякісної нової системи навчання у закладах професійно-технічної освіти у сучасному сьогоденні є неможливим без урахування можливостей нових технологій навчання, серед яких чільне місце займають сучасні комп'ютерні технології. Комп'ютерні технології забезпечують потрібні умови для активізації пізнавальної та комунікативної функції кожного здобувача професійно (професійно-технічної) освіти, надаючи можливість засвоїти новий матеріал, одержати достатню фахову інформацію, ознайомитися з текстами професійно-педагогічного спрямування для формування необхідних компетентностей.

Використання нових комп'ютерних технологій маніфестує незмірні можливості комп'ютера як засобу навчання із застосуванням мультимедійних навчальних програм. В сучасних умовах освітньої галузі комп'ютерні технології допомагають у проведенні тестування, моніторингу освітнього процесу, під час підготовки дидактичних матеріалів, використання ресурсів і послуг Інтернету для аудиторної і самостійної роботи, а також у проектній діяльності учнів закладів професійно-технічної освіти.

Виклад основного матеріалу Одне з актуальних завдань сучасних закладів професійно-технічної освіти – пошук оптимальних шляхів щодо зацікавлення учнів навчанням, підвищення їх розумової активності адже освітня галузь, покликана забезпечити підготовку учнів закладів професійно-технічної освіти до життя як у буденному сьогоденні, так і у майбутній виробничій діяльності у світі різноманітних зв'язків, відносин, комунікативних можливостей.

Багато науковців розглядали питання розвитку та формування комунікативної компетентності в освітній галузі засобами комп'ютерних технологій. Осібно, сутність цього поняття вивчали Н. Бутенко, О. Жирун, М. Заброцький, структуру комунікативної компетентності педагога досліджували Н. Волкова, С. Петрушин та інші.

Аналіз досліджень із проблеми використання комп'ютерних технологій в учнів ЗПТО дозволяє визначити основні напрями активного застосування комп'ютерних технологій у освітньому середовищі: розширення можливостей підвищення якості освіти, відкриття нових можливостей розвитку мислення учнів, підбір індивідуальних способів отримання знань шляхом самостійної роботи за допомогою інформаційно-комп'ютерних технологій як фактору зближення сфери освіти з реальним світом, що поєднує традиційні та сучасні методи навчання і сприяє створенню єдиного освітнього інформаційного середовища [1; 4].

Широке застосування комп'ютерних технологій в галузі освіти визначається багатьма чинниками. Впровадження комп'ютерних технологій в освітню галузь сучасної освіти значно пришвидшує передавання знань і накопиченого технологічного та соціального досвіду людства не тільки від покоління до покоління, а й від однієї людини до іншої. Сучасні комп'ютерні технології, підвищуючи якість навчання й освіти, дають змогу людині успішніше й швидше адаптуватися до навколишнього середовища, до соціальних змін. Це дає кожній людині можливість одержувати необхідні знання як сьогодні, так і в постіндустріальному суспільстві. Активне й ефективне

впровадження цих технологій в освіту є важливим чинником створення нової системи освіти, що відповідає вимогам процесу модернізації традиційної системи освіти [5].

У такий період нової стадії розвитку освітньої галузі та інформаційного суспільства в цілому, проблема комунікації є досить актуальною. Адже освітня сфера, покликана забезпечити підготовку учнів ЗПТО зокрема до життя у світі різноманітних зв'язків, відносин, комунікативних можливостей. Одним із джерел їх розвитку є комунікативна компетенція як особливий тип активного взаємообміну інформацією у майбутній професійній діяльності.

Процес формування комунікативної компетентності передбачає: засвоєння знань про способи взаємодії з оточуючими; оволодіння уміннями і навичками використовувати засоби мови як в усному, так і в писемному мовленні; розвиток діалогічного і монологічного мовлення; визначення поняття, структури і змісту на різних вікових етапах; застосування системного підходу, забезпечення взаємодії різних суб'єктів, напрямків і технологій в цілях досягнення повноцінного результату; підбору методу, розробки програми, напрямів, технології і техніки розвитку комунікативної компетентності учнів закладів професійно-технічної освіти.

Комунікативна компетентність визначається чіткою структурою і компонентами, а саме: гностичним, когнітивним, ціннісно-смысловими, емоційними та поведінковими компонентами. Всі вони, виконуючи свої функції, формують в учнів закладу професійно-технічної освіти фахову комунікацію та компетентність.

О. А. Жирун у своїх дослідженнях зазначала, що рівень «спілкування – сприймання людьми один одного» передбачає розвиток особистості як прояв її перцептивно-рефлексивних, емоційно-емпатійних можливостей [3].

Кожен педагог, формуючи комунікативну компетентність в учнів ЗПТО має доцільно використовувати можливості продуктивного навчання, а саме:

- бути компетентним у здійсненні комунікативної та інтерактивної функції спілкування;
- бути компетентним у реалізації суб'єктної взаємодій з партнерами по спілкуванню;
- бути компетентним у розв'язанні як продуктивних, так і репродуктивних задач спілкування;
- бути компетентним у реалізації як поведінкового, операційно-інструментального, так і особистісного, глибинного рівня спілкування;
- бути компетентним у обговоренні проблем, формуванні власної точки зору;
- мати вміння доводити власну позицію;
- мати вміння презентувати свій продукт.

Висновки. Ефективним засобом підвищення рівня формування комунікативної компетентності в учнів ЗПТО засобами комп'ютерних технологій є організація спільних навчань як в онлайн, так і офлайн режимах, тренінгів, круглих столів, під час яких, крім професійного розвитку особистої майстерності, учні закладів професійно-технічної освіти відпрацьовують узгоджені дії у групах, обмінюються своїми знаннями, досвідом, вчаться один в одного, що в подальшому позитивно впливає на ефективний розвиток і формування професійної комунікації і компетентності.

Список використаних джерел

1. Бокшиц О. М. Особливості організації самостійної роботи в учнів закладу професійно-технічної освіти. *Гуманітарний дискурс суспільних проблем: минуле, сучасне, майбутнє: матеріали Всеукраїнської наук., конф., з міжнародною участю*. 20 квітня 2023 року, м. Черкаси. Черкаси: ЧПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2023. С. 252–254.
2. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація: навч. посіб. Київ: ВЦ «Академія», 2006. 256 с.
3. Жирун О. А. Педагогічна комунікація в аспекті професійної ідентичності. *Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка*. 2010. № 1. С. 100–104.
4. Каменська І., Бокшиц О. Соціальні мережі як інструмент неформальної освіти при підготовці педагога професійного навчання. *Соціум. Документ. Комунікація*. 2022. (15). С. 296–314.
5. Чемерис Н. В. Застосування ІКТ в освітньому процесі загальноосвітнього навчального закладу. URL: <https://urok-ua.com/zastosuvannya-ikt-v-osvitnomuprotsesi-zagalnoosvitnogo-navchalnogo-zakladu/> (дата звернення 20.03.2024).

Юрій БОЛЬШАКОВ,

студент бакалаврату
ННІ професійної освіти та технологій,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів), takohotdog@gmail.com

Руслан ЛАВРОВ,

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економіки і управління,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) lavrus2017@gmail.com

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ВАЖІЛЬ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Актуальність. Сфера освіти в Україні зазнала значних реформ за роки незалежності. Сьогодні розвиток інформаційних технологій сприяє змінам у суспільстві в цілому, а особливо в системі освіти. Труднощі, які пов'язані зі складною військовою ситуацією в державі, зумовлюють необхідність пошуку рішень для забезпечення максимально ефективного функціонування освітнього процесу. У дослідженні аналізуються основні проблеми, що виникли в системі освіти України та організації навчального процесу в період воєнного стану. Визначено роль, яку відіграють інформаційні технології в умовах сучасної освіти, а також перспективи й можливості підвищення рівня впровадження інформаційних технологій в освітній процес як важливої складової освіти під час війни.

Виклад основного матеріалу. Повномасштабне вторгнення росії в Україну створило цілком нові труднощі в освітньому секторі з серйозними наслідками, які вимагають негайного реагування, а саме [1, 2]:

- 1) руйнування інфраструктури;
- 2) значне скорочення фінансування освіти;
- 3) безпека не може гарантуватися всім учасникам освітнього процесу;
- 4) учні та викладачі змушені евакуюватися.

З початком повномасштабного вторгнення Міністерство освіти і науки України від 28 березня 2022 року видало наказ № 274 «Про деякі питання організації доступу до загальної середньої освіти та освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні» [3], який запровадив інновації, що сприяли підтримці навчального процесу, а також забезпеченню його безперервності та ефективності. Одним із прийнятих рішень було відновлення навчання там, де є змога працювати в дистанційному режимі. Міністерство освіти і науки України розробило низку інструментів для організації дистанційного навчання, котрі стали корисними всім учасникам освітнього процесу [3]. Зокрема, стартував освітній проєкт «Навчання без кордонів», у рамках якого слухачі можуть дивитися трансляцію курсу на телеканалах Pixel, Plus Plus, MEGOGO, 1+1 Video, Kyivstar TV та інших платформах [2].

Цифровізація й поява нових інформаційних технологій відкриває широкі можливості для розвитку освіти. Введення сучасних технологій та цифрових інструментів у навчальний процес покращує якість і підвищує доступність освіти, що виявилось ключовою перевагою в умовах воєнного стану. Так, головними перевагами використання інформаційних технологій в системі освіти вважаються [4, 117]:

1. Підвищення рівня ефективності навчання. Впровадження різноманітних цифрових інструментів робить навчальний процес більш інтерактивним та ефективним. Наприклад, онлайн-курси, відеокурси, вебінари роблять навчання більш гнучким і зручним для всіх учасників навчального процесу.

2. Покращення якості освіти. Застосування інформаційних технологій дозволяє підвищити якість освіти, надаючи ширший спектр інформації й можливостей для точнішої оцінки знань.

3. Зменшення витрат на освіту. Інформаційні технології сприяють зниженню вартості освіти за рахунок економії використання навчальних матеріалів та експлуатації інфраструктури.

4. Розвиток інформаційної грамотності. Інформаційні інструменти в освіті розвивають цифрову грамотність, яка є невід'ємною частиною сучасного світу.

5. Можливість дистанційного навчання. Діджиталізація освіти робить можливим дистанційне навчання, що важливо в нинішніх умовах. Сьогодні існує велика кількість інноваційних технологій, які активно інтегруються в різні сфери суспільного життя, включаючи економіку й освіту.

До найпопулярніших технологій в навчальному процесі належать [2]:

1. Zoom – одна з найбільш відомих програм для відеоконференцій, яка набула популярності під час пандемії COVID-19. Zoom має безкоштовну версію, яка пропонує можливості віддалено проводити вебінари, зустрічі та курси.

2. Google Meet – ще один варіант для дистанційного навчання. Google Meet, як і Zoom, має безкоштовну версію, що дозволяє проводити відеоконференції.

3. Microsoft Teams – це інструмент для колективної роботи й спілкування, що включає функції відеоконференцій та обміну даними. Користуватися Microsoft Teams можна безкоштовно, але за деякі функції доведеться внести додаткову плату.

Процес дистанційної освіти є дуже успішним, але має бути комплексним, щоб створити необхідні безпечні умови здобувачам освіти для максимально ефективного дистанційного навчання. Дистанційне навчання може відбуватися в багатьох формах: відеоконференції, віртуальні класи, відеокурси, навчання за допомогою інтерактивних мобільних додатків і т.і. Перераховані форми стали доступними та ефективними завдяки введенню в навчальний процес новітніх сучасних технологій.

Освіта досить швидко впроваджує інформаційні технології. Для цього існує багато ресурсів [1, 4]:

– електронні підручники – електронні версії традиційних підручників, що значно полегшує доступ до матеріалів;

– електронні навчальні матеріали – це матеріали в різних форматах, які складають інтерактивні елементи (відео, аудіо, зображення та інші додаткові матеріали), що допомагають здобувачам освіти краще засвоїти нове;

– відеоуроки – деякі навчальні відеоматеріали (відеолекції, демонстрації, презентації тощо), до яких можна отримати доступ онлайн або завантажити з Інтернету.

Висновки. Застосування інформаційних технологій в сучасній освіті відкриває нові можливості та позитивно впливає на освітній процес шляхом підвищення якості освіти, забезпечення доступу до навчання, використання персоналізованих методів і нових засобів навчання, розвитку професійного вдосконалення викладачів та здобувачів освіти. Отже, реалії сьогодення обумовлюють необхідність підлаштовуватися під новітні виклики й видозмінюватися, а запровадження інформаційних технологій допомагає долати освітні проблеми, які спричинені війною.

Список використаних джерел

1. Данилевський В., Чепурна Н. Особливості освітньої діяльності в умовах воєнного часу. *Педагогічний вісник*. 2022. № 1–2. С. 2–5.
2. Полібіна К. В. Ефективність дистанційних освітніх технологій в умовах пандемії. Інфокомунікаційні та комп'ютерні технології. 2021. Т. 2, № 2. DOI: <https://doi.org/10.36994/2788-5518-2021-02-02-21> (дата звернення: 03.04.2024).
3. Про деякі питання організації здобуття загальної середньої освіти та освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні: наказ МОН України від 28.03.2022 р. № 274. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0274729-22#Text> (дата звернення: 02.04.2024).
4. Розлуцька Г., Невмержицька О., Назаров В. Формування інформаційної компетентності учнів закладів загальної середньої освіти I ступеня засобами сервісів Google. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: "Педагогіка. Соціальна робота"*. 2022. Вип. 2 (51). С. 117–122.

Костянтин БОРИСЕНКО,

аспірант кафедри професійної освіти та

безпеки життєдіяльності,

Національний університет «Чернігівський колегіум»

імені Т. Г. Шевченка,

(м. Чернігів) vadmix2016@gmail.com

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ МАЙСТРАМИ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Актуальність. Інформаційно-комунікаційні технології здійснюють великий вплив на всі сфери нашого життя. Однією з ключових галузей, яку вони трансформують, є освіта. Застосування ІКТ в освітньому процесі відкриває нові горизонти можливостей та перетворює традиційний підхід до навчання. Потік нової інформації, реклами та використання комп'ютерних технологій на телебаченні призводять до значної уваги щодо виховання учнів та їх сприйняття оточуючого світу.

Адаптація до сучасних інформаційно-комунікаційних мережевих систем стає важливою модернізацією після отримання педагогічної освіти. Ці системи орієнтовані на потреби педагога і надають можливість неперервного самовдосконалення та самореалізації, забезпечують доступність до різних форм підвищення кваліфікації. Вони також гнучкі та інтегрують формальну й неформальну освіту, що створює цілісне освітнє середовище для професійного зростання майстрів виробничого навчання.

Виклад основного матеріалу. Використання комп'ютерних тестів та діагностичних комплексів у процесі заняття дозволяє майстру виробничого навчання швидко отримувати об'єктивну картину рівня засвоєння матеріалу всіма учнями та вчасно коригувати процес навчання. Також є можливість вибору рівня складності завдання для кожного учня.

Цей метод навчання сприяє ефективнішому засвоєнню сучасних інформаційних технологій учнями. Інтеграція з інформатикою дозволяє учням оволодівати комп'ютерною грамотністю та застосовувати її в різних предметах, зокрема, вирішуючи математичні завдання, створюючи графіки та малюнки для робіт. Це також стимулює розвиток творчих здібностей учнів [1].

Використання сучасних інформаційних технологій в навчанні є однією з найважливіших та стійких тенденцій у світовому освітньому процесі. В останні роки вітчизняні освітні заклади все частіше використовують комп'ютери та інші засоби ІКТ при вивченні більшості освітніх компонентів [2].

Програмне забезпечення, яке застосовується під час навчання, вимагає відповідної уваги для ефективного інтегрування інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес. Зокрема, заклади професійно-технічної освіти володіють різними видами програмного забезпечення. На технічних спеціальностях використовуються спеціалізовані програмні засоби в рамках технічних, програмістських і системних дисциплін.

Завдання вищої освіти у сфері ІКТ включає підготовку майстрів виробничого навчання до використання сучасних технологій, оскільки володіння цими технологіями є важливим індикатором професіоналізму. Користування комп'ютером є також важливим критерієм загальної освіченості [3].

Компетентність у використанні комп'ютера є важливою для кожного педагога, і перед початком своєї педагогічної діяльності їм слід ознайомитися з основами роботи комп'ютера. Більшість майстрів виробничого навчання проявляє бажання використовувати новітні технології і розуміє їх потенціал, але багатьом з них необхідна підтримка та стимул для витрачання свого часу під час вивчення нового матеріалу. Вони

розуміють, що можливості, які надаються технологіями, можуть на початку зробити завдання важчими і потребувати більше часу.

Інформаційно-комунікаційні технології надають майстрам виробничого навчання більш продуктивні, креативні та гнучкі можливості у процесі своєї роботи. Якщо вплив технологій на навчання певного предмета значний, то майстри виробничого навчання мають позитивне ставлення до роботи з ними, вбачаючи в них засоби для розвитку, а не перешкоду у своїй роботі.

Підготовка фахівців поліпшується завдяки розсудливому та свідомому використанню ІКТ, які сприяють розвитку навчально-виховного процесу, переносячи його від простого засвоєння знань до творчого та самостійного освоєння, допомагаючи учням адаптуватися до інформаційного середовища.

Очевидно, що успішність впровадження ІКТ в освітній процес залежить від того, як саме майстер виробничого навчання використовує ці технології, а не лише від технічних засобів, якими він користується.

Сама підготовка майстрів виробничого навчання до використання ІКТ є ключовим кроком. Щоб вони могли максимально використовувати ІКТ, їм необхідно отримати чіткі інструкції та волю для самостійного дослідження. Тому їхні знання ІКТ слід належним чином націлити на освітні цілі.

Підготовка майстрів виробничого навчання до використання ІКТ включає освоєння теорії та практики для збору, обробки, зберігання, передачі та створення інформації, а також розвиток навичок взаємодії за допомогою інформаційних засобів з метою забезпечення більш продуктивного навчання й спілкування між учнями та майстрами виробничого навчання.

Серед найбільш продуктивних технологій підготовки майстрів виробничого навчання до використання ІКТ можна виділити дослідницьке та проєктне навчання, метод навчання на прикладах, рефлексивне навчання, а також використання аутентичних навчальних матеріалів для роботи з ІКТ.

Інформаційно-комунікаційні технології навчання відкривають безмежні можливості для удосконалення методів та підходів до навчання. Інструменти, які надаються цими технологіями, дозволяють створювати інтерактивні навчальні матеріали, розширювати доступ до знань та навчальних ресурсів, а також адаптувати навчання до індивідуальних потреб та стилів учнів [4].

Висновки. Таким чином, не дивлячись на всі позитивні та негативні аспекти, використання інформаційно-комунікаційних технологій може бути ефективним при використанні в поєднанні з традиційними методами навчання, сприяючи якісному розвитку вмінь та навичок учнів. В освіті вони відіграють роль потужного інструменту, який може покращити навчання і зробити його більш цікавим та доступним. ІКТ можуть адаптуватися до потреб кожного учня, надаючи додаткову підтримку та завдання для покращення освітнього процесу. Крім того, вони можуть забезпечити доступ до багатofункціональних ресурсів, які роблять навчальний матеріал більш доступним та зрозумілим.

Список використаних джерел

1. Гнутель Я. Б. Виховна робота в сучасних умовах. Теорія і методика. Тернопіль.: АСТОН, 2020. 264 с.
2. Івахнюк Г. Ю. Електронні навчально-методичні комплекси у підготовці кваліфікованих робітників. Проф.-техн. освіта. 2014. № 1. С. 30-31.
3. Сізіх Н. В. Моделі та комп'ютерні технології адекватних процесів тестування: Монографія. Київ: Фенікс, 2002. 292 с.
4. Brusilovsky P. Adaptive and Intelligent Web-based Educational Systems. International Journal of Artificial Intelligence in Education. n. 13. 2003. P. 156-169.

Дмитро БОРИСОВ,

*студент магістратури,
ННІ професійної освіти та технологій,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) borysovdmtyrochnia@gmail.com*

Сергію ГОРЧИНСЬКИЙ,

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
технологічної освіти та інформатики,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) tnasergey@gmail.com*

ЗАЛУЧЕННЯ СТУДЕНТІВ ДО НЕФОРМАЛЬНОЇ ТА ІНФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ ПРИ ВИВЧЕННІ ПРОГРАМУВАННЯ МОВОЮ С#

Актуальність. Відповідно до оновлених даних Нацбанку, у 2023 році ІТ-індустрія принесла в українську економіку \$ 6,7 млрд завдяки експорту своїх послуг [1]. Для підтримки та зростання української ІТ-індустрії необхідно підвищувати якість підготовки майбутніх викладачів інформатики, цифрових технологій та ІТ-фахівців різного профілю. Серед фахових дисциплін інформаційних технологій важливе місце посідає програмування. Програмування є досить складною технічною дисципліною, його вивчення завжди потребувало значних зусиль як зі сторони викладачів, так зі сторони студентів, тому удосконалення даного процесу є досить актуальним завданням. Збільшення ваги неформальної освіти та самоосвіти студентів при вивченні програмування у ЗВО дозволить, на нашу думку, ефективніше студентам здобувати практичні навички та знання з програмування.

У наш час неформальна освіта в ІТ-галузі набуває все більшої популярності, про що свідчать опитування на вебсайті Stack Overflow [2]. Серед ІТ-фахівців лише 70 % мають формальну освіту, інші 30 %, здобули свою кваліфікацію, за допомогою неформальної та інформальної освіти. Наприклад, у США, лише 67 % ІТ-фахівців мають формальну освіту [3], це свідчить про велику популярність неформальної та інформальної освіти та її ефективність.

Виклад основного матеріалу. Для зручності аналізу, ми різноманітні види діяльності студентів з використанням неформальної та інформальної освіти розподілили за напрямками:

1. Онлайн-курси та вебіари.
2. Самостійне вивчення через онлайн-ресурси.
3. Спільноти та форуми програмістів.
4. Проектна робота.
5. Хакатони.
6. Книги та онлайн-документація.

1. *Онлайн-курси та вебіари.* Онлайн-курси та вебіари з програмування привертають різні категорії студентів, від початківців до досвідчених розробників, завдяки широкому спектру переваг. Нижче наведено основні переваги цих методів навчання.

Здебільшого онлайн-курси дають можливість вчитися в зручний час, що ідеально підходить для людей зі щільним графіком. Для доступу до матеріалів курсу потрібен тільки інтернет та комп'ютер.

Існує широкий спектр онлайн-курсів та вебінарів, які пропонують різноманітні аспекти програмування, від основ до поглиблених тем, таких, як розробка застосунків, асинхронне програмування та робота з базами даних. Відеолекції, текстові матеріали, інтерактивні завдання та форуми для обговорення забезпечують глибоке занурення в тему.

На багатьох платформах можна отримувати зворотний зв'язок від кураторів або інших учнів, що допомагає краще зрозуміти матеріал. Форуми та групи в соціальних мережах мають змогу спілкуватися з іншими фахівцями, обмінюватися досвідом і рішеннями задач.

Багато онлайн-курсів і вебінарів доступні безплатно або за помірну ціну, порівнюючи з вартістю традиційної офлайн-освіти. Отже, при цьому не потрібно витрачати час та кошти на дорогу до місця проведення курсів.

Онлайн-курси легше оновлювати з огляду на нові версії мови програмування та технології, тому матеріал зазвичай відповідає останнім тенденціям у розробці програмного забезпечення.

За умови закінчення курсу безліч платформ пропонують сертифікати, які можна використовувати для підтвердження ваших знань та навичок перед потенційними роботодавцями. Деякі курси включають реальні проєкти, над якими працюють слухачі під час навчання, що можна додати у портфоліо.

2. Самостійне вивчення через онлайн-ресурси. Самостійне вивчення програмування через онлайн-ресурси також є ефективним способом освоєння мови, яка широко використовується в розробці програмного забезпечення, включно з веб та мобільними застосунками, іграми та корпоративними системами. Такі платформи як Coursera (www.coursera.org), LinkedIn Learning (www.linkedin.com/learning), Pluralsight (www.pluralsight.com), і Udemy (www.udemy.com) пропонують велику кількість курсів для різних рівнів знань.

Наприклад, такі сайти як Codecademy (www.codecademy.com) та Exercism.io (exercism.org) пропонують інтерактивні вправи, що дозволяють сформувати навички програмування безпосередньо в браузері. На відеохостингу YouTube (youtube.com) є тисячі безплатних відеоуроків, які включають різноманітні професії IT-сфери.

Самостійне вивчення через онлайн-ресурси вимагає дисципліни, але завдяки широкому колу доступних інструментів та підтримки від спільноти, успіх цілком досяжний.

3. Спільноти та форуми програмістів. Спільноти та форуми програмістів є важливими ресурсами для навчання програмуванню, пропонуючи, не лише величезну кількість знань та досвіду, але й можливість обмінюватися ідеями, отримувати підтримку та зворотній зв'язок.

У спільнотах зареєстровані користувачі часто діляться посиланнями на корисні ресурси, такі як: онлайн-курси, відео, статті, книги та інші додаткові матеріали, які можуть бути корисними в процесі навчання. Спільноти часто організують або беруть участь у open source проєктах, до яких можна приєднатися задля покращення своїх навичок роботи в команді, а також розширити своє портфоліо. Участь у форумах та спільнотах допомагає налагоджувати професійні контакти, які можуть виявитися корисними в майбутньому.

4. Проєктна робота. Розробка власних проєктів, або участь в колективних проєктах інших людей дає можливість:

- застосовувати знання, отримані під час навчання, до реальних завдань;
- розвинути навички розв'язання різних проблем; працюючи над проєктами, студент навчається шукати вирішення для складних завдань;
- навчитися працювати в команді; багато проєктів передбачають командну роботу, що дає змогу розвинути навички спілкування, координації роботи та взаємодії з іншими IT-фахівцями;
- створити портфоліо, завершені проєкти можуть стати частиною портфоліо.

5. Хакатони. Такі заходи зазвичай тривають кілька днів, упродовж яких, учасники занурюються в процес розробки. Це інтенсивне навчання прискорює процес засвоєння нових технологій. На хакатонах є можливість працювати поруч із більш досвідченими колегами, що дає змогу вчитися на їхньому прикладі та здобувати цінні знання.

Хакатони вимагають швидкого розв'язання проблем та інноваційного підходу через обмеження часу, що стимулює мислити креативно. На хакатонах можна зустріти однодумців, а також представників різних компаній, які шукають «таланти» для своїх проєктів.

6. *Книги та онлайн-документація.* Отримання знань із програмування на мові C# також можливе завдяки читанню книг та вивчення офіційної документації від Microsoft та інших джерел. Ми рекомендуємо наступні книги для вивчення мови програмування C#:

«C# 9.0 in a Nutshell: The Definitive Reference» від Joseph Albahari і Ben Albahari – дана книга є чудовим довідником, що охоплює всі аспекти мови C# та платформи .NET, включно з останніми оновленнями в C# 9.0.

«Pro C# 9 with .NET 5» від Andrew Troelsen і Philip Japikse – даний детальний посібник допоможе глибоко зануритися в мову C# і розробку на платформі .NET 5, вивчивши нові функції та кращі практики програмування.

«Head First C#» від Andrew Stellman і Jennifer Greene – ця книга використовує унікальний підхід до навчання, що робить процес вивчення мови C# веселим та ефективним, що ідеально підходить для початківців.

«The C# Player's Guide» від RB Whitaker – це ще одна відмінна книга для початківців, що веде читача через основи мови C#, допомагаючи створити міцне розуміння основ програмування.

«C# 8.0 and .NET Core 3.0 – Modern Cross-Platform Development» від Mark J. Price – дана книга фокусується на створенні застосунку із використанням C# 8.0 та .NET Core 3.0, підкреслюючи крос-платформну розробку.

Microsoft Docs (<https://learn.microsoft.com/uk-ua/docs/>) – офіційна документація від Microsoft є найкращим місцем для початку вивчення C#. Вона надає повні відомості про мову програмування C#, починаючи від базових концепцій до більш складних тем та наявні практичні керівництва з покроковим виконанням завдань.

C# Station (csharp-station.com) – даний вебсайт пропонує безплатні навчальні посібники для початківців і не тільки, що покривають основи мови C# і розробки на .NET.

У Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка для спеціальності Професійна освіта (Цифрові технології) при викладанні дисципліни «Програмування» на лабораторних роботах, ми залучаємо студентів до елементів неформальної освіти на платформі Microsoft Learn (learn.microsoft.com), яка дає можливість освоїти теоретичні відомості та виконати низку практичних завдань із можливістю автоматичної перевірки правильності виконання.

Крім того для дисципліни «Вебтехнології» для лабораторних робіт ми плануємо використовувати платформу freeCodeCamp (freecodecamp.org) для вивчення HTML/CSS та основ створення вебсторінок. Дана платформа має дуже детальний інтерактивний курс на українській мові з автоматичною системою перевірки виконання самостійних завдань.

Висновки. Поєднання формальної та неформальної освіти та самоосвіти при вивченні програмування дає синергетичний ефект значного підвищення компетентності майбутніх фахівців, що дозволяє здійснювати підготовку більш кваліфікованих кадрів. Крім того неформальну освіту та самоосвіту студентів важливо стимулювати і при вивченні інших фахових дисциплін, особливо для студентів, які успішно виконують навчальну програму та мають мотивацію для більш ґрунтовного засвоєння відповідних знань, умінь та навичок.

Список використаних джерел

1. Річний обсяг ІТ-експорту України вперше знизився. Це плато чи погіршення ситуації? – Аналітика й думки експертів. URL: <https://dou.ua/lenta/articles/it-export-2023> (дата звертання 18.02.2024)
2. 2022 Developer Survey. In May 2022 over 70,000 developers told us how they learn and level up, which tools they're using, and what they want. URL: <https://survey.stackoverflow.co/2022/#education-ed-level-prof> (дата звертання 18.02.2024).
3. Computer Programmer demographics and statistics in the US. URL: <https://www.zippia.com/computer-programmer-jobs/demographics> (дата звертання 18.02.2024).

Данило ГАПОТЧЕНКО,

*студент бакалаврату,
факультет технологічної і професійної освіти,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
(м. Глухів) danila13aa@gmail.com*

Володимир ТОЛМАЧОВ,

*кандидат технічних наук, доцент кафедри
технологічної і професійної освіти,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
(м. Глухів) v.s.tolmachov@gmail.com*

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Актуальність. Штучний інтелект (ШІ) – це галузь науки про комп'ютери, яка займається створенням інтелектуальних систем, здатних виконувати завдання, які зазвичай вимагають присутності людського інтелекту. Ці системи навчаються на основі досвіду, виявляють закономірності та приймають рішення на підставі вхідних даних. Їх можна навчити виконувати конкретні завдання, такі як розпізнавання зображень, розуміння природної мови або гра в ігри. Технологія штучного інтелекту охоплює різноманітні методи, включаючи машинне навчання, обробку природної мови, робототехніку, експертні системи та інші.

Мета вивчення штучного інтелекту полягає у створенні машин, які здатні до мислення, розуміння та самонавчання, подібно людям. Використовуючи ці здібності, машина може сприяти покращенню якості життя людей і вирішенню складних проблем.

Виклад основного матеріалу. Штучний інтелект вже не просто модний тренд; він став необхідною складовою нашого щоденного існування. Від голосових помічників, таких як Siri та Alexa, до автономних автомобілів, ШІ впливає на наш спосіб життя та роботу. Крім того штучний інтелект має потенціал змінити освіту шляхом оптимізації процесів навчання та викладання за допомогою персоналізованих алгоритмів. Адаптуючи навчальні матеріали до індивідуальних потреб кожного учня, ШІ може враховувати їхні сильні та слабкі сторони. Використання віртуальної реальності дозволяє створювати інтерактивне навчальне середовище, не виходячи за межі класу, щоб спілкуватися зі студентами з інших країн або демонструвати історичні місця, що зазнали серйозного екологічного впливу через довготривале використання. Це допомагає учням краще засвоювати матеріал та розуміти предмет, надаючи їм інтерактивний досвід навчання.

Хоча переваги використання штучного інтелекту в освіті є значними, політичні рішення повинні враховувати потенційні ризики, пов'язані з повним впровадженням цих технологій. Зокрема, використання конфіденційних даних породжує питання щодо приватності та справедливості, що вимагає прозорої політики збору, зберігання та обробки таких даних. Політичні рішення повинні критично оцінювати, чи сприяють ці технології досягненню педагогічних цілей та розвитку, або ж вони лише підсилюють існуючі упередження та обмежують креативність, критичне мислення та різноманіття. При впровадженні поступових удосконалень через використання машинно-генерованих ідей або висновків слід уникати закріплення методів, які обмежують розвиток студентів.

Однією з основних переваг використання штучного інтелекту в системі освіти є можливість персоналізованого навчання. Системи, що ґрунтуються на штучному інтелекті, можуть створювати індивідуальні плани уроків і оцінювання для кожного учня, враховуючи його унікальні здібності та потреби. Це гарантує, що кожен студент отримує оптимізований навчальний досвід, що сприяє більшій зацікавленості та покращує продуктивність в навчанні.

Крім того, штучний інтелект може забезпечити кращий доступ до навчання для студентів з особливими потребами. Завдяки інтелектуальним системам навчання пристрої на базі штучного інтелекту можуть визначати сфери, де учневі потрібна додаткова підтримка, і відповідним чином надавати індивідуальні вказівки. Це допомагає учням, яким може знадобитися додатковий час або допомога з певних предметів, не відставати від своїх однолітків.

Ще однією перевагою штучного інтелекту в освіті є можливість оцінювати розв'язання проблем у реальному часі. Вчителі можуть використовувати цю технологію, щоб відстежувати, наскільки добре їхні учні розуміють отриману інформацію, відслідковуючи індивідуальний прогрес протягом уроку чи курсу. Роблячи це, вони отримують дані про ті аспекти, які потребують більшої уваги, і таким чином можуть пропонувати конкретні рішення для подальшого вдосконалення.

Однією з найбільших проблем, пов'язаних із застосуванням штучного інтелекту в освіті, є порушення конфіденційності. Зі збільшенням обсягу даних учнів, які збираються та зберігаються на онлайн-платформах, що працюють на основі штучного інтелекту, школи повинні вжити заходів для забезпечення конфіденційності цієї інформації, щоб уникнути будь-яких порушень або витоків даних. Також проблемою є спостереження, оскільки технологія розпізнавання обличчя стає все більш поширеною в школах. Неконтрольоване використання цієї технології може призвести до неетичного відстеження переміщень студентів.

Упередженість і дискримінація є ще одними аспектами, де штучний інтелект може стати проблемою в освіті. Алгоритми, що лежать в основі цих технологій, можуть відтворювати існуючі упередження та ще більше маргіналізувати недостатньо представлені групи, такі як жінки чи етнічні меншини. Крім того, це викликає занепокоєння щодо прийняття рішень на основі даних, які можуть бути неповними або ненадійними.

Крім того, хоча системи, що базуються на штучному інтелекті, можуть ефективно боротися зі списуванням і плагіатом за допомогою розширених інструментів виявлення, які аналізують стилі написання на схожість у файлах, поданих різними студентами, все ще існують етичні проблеми, пов'язані з балансом між академічною доброчесністю та індивідуальними навчальними потребами.

Висновки. Важливо враховувати етичні питання, зокрема, порушення конфіденційності та можливість упередженості та дискримінації в алгоритмах, що працюють на основі ШІ. Для успішного впровадження штучного інтелекту в освітній процес необхідно забезпечити баланс між технологічними можливостями та етичними стандартами, щоб забезпечити справедливість, доброчесність та доступність освіти для всіх.

Список використаних джерел

1. Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні: схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2020 р. № 1556-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 10.03.2024).
2. Кравцова Н. В., Ходаківська О. В., Кравцов Г. О. Роль штучного інтелекту як інтелектуального агента в інтерактивному навчанні студентів. *The III International Science Conference on E-Learning and Education (February 2–5, 2021, Lisbon, Portugal)*. С. 255–258.
3. Хараберюш І. Ф. Інформаційні інтелектуальні системи в освіті. *Актуальні проблеми науки та освіти: зб. матеріалів XXI підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ*. 2019. С. 70–72.

Данило ГАПОТЧЕНКО,

*студент бакалаврату,
факультету технологічної та професійної освіти,
Глухівський національний педагогічний
університет імені Олександра Довженка
(м. Глухів) danila13aa@gmail.com*

Тетяна ХОРУЖЕНКО,

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
технологічної та професійної освіти,
Глухівський національний педагогічний
університет імені Олександра Довженка
(м. Глухів) horujenkota@ukr.net*

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ

Актуальність. Сучасна епоха невідмінно стає все більш цифровою, і інформаційно-комунікаційні технології інтенсивно впроваджуються у всі сфери людського життя, сприяючи їхньому успішному функціонуванню та особистому зростанню.

Хоча терміни «інформаційні технології» (ІТ) і «інформаційно-комунікаційні технології» (ІКТ) часто використовуються як синоніми, вони мають різний зміст. ІКТ є ширшим поняттям, яке включає в себе не лише ІТ, а й телекомунікаційні засоби, медіатрансляції, аудіо і відео обробку, а також мережеві функції управління та моніторингу. Це підкреслює роль уніфікованих технологій, що дозволяють користувачам створювати, отримувати доступ, зберігати, передавати та змінювати інформацію у різних формах і через різноманітні канали зв'язку.

Ця сфера технологій пов'язана з усіма процесами, пов'язаними з інформацією, такими як її створення, збереження, передача, обробка та управління. Термін «інформаційні технології» охоплює всі технології, що використовуються для комунікації та роботи з інформацією у різних формах та медіа [1].

Виклад основного матеріалу. Концепція інформаційних технологій була вперше введена у 1980-ті роки і спочатку була сконцентрована на елементі комунікації [1]. На сьогоднішній день інформаційно-комунікаційні технології охоплюють не лише апаратні засоби, такі як комп'ютери та сервери, а й програмне забезпечення, як от операційні системи, мережеві протоколи та пошукові системи. В сучасному світі ці технології стали невід'ємною частиною держави, бізнесу та особистого життя, відіграючи важливу роль у розвитку та функціонуванні цих секторів.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій у сфері освіти включає широке впровадження психолого-педагогічних розробок у педагогічну практику. Це дозволяє інтенсифікувати навчальний процес та створює можливість легкого доступу учнів до практично необмеженого обсягу інформації для аналітичної обробки. Використання ІКТ також сприяє підвищенню інтелектуальних можливостей учнів та створює умови для перебудови їхньої пізнавальної діяльності.

Інформаційні технології забезпечують інтерактивність навчання, що сприяє врахуванню індивідуальних особливостей учня під час формування творчих здібностей [2]. Інтерактивне навчання сприяє формуванню атмосфери співробітництва та взаємодії. В міру того як учень просувається в навчанні, комп'ютер аналізує його відповіді, і на основі цих даних визначає подальші відповідні індивідуальні види діяльності, наприклад: допоміжна інформація в разі виникнення труднощів у розумінні матеріалу, детальніший розгляд теми, що викликала зацікавленість, або можливість повторити чи пропустити певний розділ цього заняття. Інтерактивне навчання

передбачає моделювання різних ситуацій, використання ігор, вирішення проблем на основі аналізу відповідної навчальної ситуації, тобто учень приймає обґрунтовані рішення з елементами творчості. В умовах інтерактивного навчання є можливість організувати диференційоване навчання, котре максимально враховує умови формування творчих здібностей учнів.

Інформаційні технології сприяють інтерактивності у процесі навчання, що сприяє урахуванню індивідуальних особливостей кожного учня під час розвитку їх творчих здібностей [2]. Інтерактивне навчання сприяє створенню атмосфери співпраці та взаємодії між учнями. По мірі просування у навчанні комп'ютер аналізує відповіді учня і на основі цих даних визначає наступні кроки для кожного, такі як надання додаткової інформації у разі утруднень, детальне розглядання цікавих тем або можливість повторити або пропустити певні аспекти матеріалу. Інтерактивне навчання включає моделювання різних ситуацій, використання ігор та розв'язання проблем на основі аналізу конкретних навчальних ситуацій, що дозволяє учням приймати обґрунтовані рішення з елементами творчості. В умовах інтерактивного навчання існує можливість організації диференційованого підходу до кожного учня, що максимально враховує умови розвитку їх творчих здібностей.

Використання мультимедійних засобів відкриває нові можливості для розробки навчальних матеріалів вчителям трудового навчання, а також сприяє виявленню та розвитку творчих здібностей учнів. Ці засоби також сприяють формуванню навичок самостійної роботи під час навчання. Організаційні можливості засвоєння навчального матеріалу за допомогою мультимедійних засобів набагато ефективніші, оскільки забезпечують полісенсорне сприйняття інформації.

На уроках технологій використання інформаційно-комунікаційних технологій відіграє важливу роль у покращенні навчального процесу. ІКТ надають можливість створення інтерактивних уроків, підвищуючи зацікавленість учнів і полегшуючи їх засвоєння матеріалу. Наприклад, використання комп'ютерних програм для моделювання та віртуальних інструментів дозволяє учням ефективно вивчати процеси виготовлення та конструювання [2]. Крім того, інтернет-ресурси можуть бути використані для пошуку актуальної інформації про нові технології, матеріали для проєктної роботи або відеоуроків, які демонструють практичне застосування технічних навичок.

Однак важливо враховувати, що використання візуальних методів у навчанні повинно бути обмеженим. Важливо пам'ятати, що конкретне мислення, яке базується на сприйнятті речей через органи чуття, є першим етапом у розвитку мислення людини, і саме на його основі формується абстрактне мислення.

Висновки. В освіті ІКТ відіграють важливу роль, сприяючи інтенсифікації навчального процесу, розвитку творчих здібностей та інтелектуальних можливостей учнів. Використання інтерактивних методів навчання дозволяє індивідуалізувати процес навчання та забезпечує більш ефективне засвоєння матеріалу. Мультимедійні засоби допомагають у створенні дидактичних матеріалів та розвитку творчих здібностей учнів.

Список використаних джерел

1. Інформаційно-комунікаційні технології. *Wikipedia*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Інформаційно-комунікаційні_технології (дата звернення: 13.03.2024).
2. Кучмук Л. В. Використання інформаційно-комунікаційних технологій. *Освітній проєкт «На урок»*. URL: <https://naurok.com.ua/dopovid-vikoristannya-informaciyno-komunikaciynih-tehnologiy-na-urokah-trudovogo-navchannya-y-tehnologiy-60684.html> (дата звернення: 13.03.2024).

Богдан ГЛУХАНИЧ,

*студент магістратури,
факультет технологічної і професійної освіти,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
(м. Глухів) hlukhanych26@gmail.com*

Володимир ТОЛМАЧОВ,

*кандидат технічних наук, доцент кафедри
технологічної і професійної освіти,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
(м. Глухів) v.s.tolmachov@gmail.com*

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Актуальність. У контексті сучасного освітнього середовища використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) набуває ключового значення для ефективного навчання учнів. З розвитком технологій зростає потреба в адаптації навчальних програм до сучасних вимог, особливо у контексті вивчення технічних дисциплін. Інтеграція ІКТ у навчальний процес сприяє активнішій взаємодії учнів з матеріалом, розвитку їх творчих здібностей та критичного мислення.

Виклад основного матеріалу. Інформаційно-комунікаційні технології описують набір методів та інструментів, які використовуються для покращення процесу освіти. Ці технології базуються на застосуванні комп'ютерних мереж та засобів зв'язку з метою забезпечення ефективного навчання.

Методологія використання ІКТ є предметом наукових досліджень, які спрямовані на вивчення навчально-виховного процесу, встановлення зв'язків і закономірностей, а також прогнозування наслідків їх використання в освіті. Це допомагає покращити ефективність навчально-виховного процесу.

На сьогодні перед керівниками закладів освіти стоїть достатньо важке завдання – організувати роботу вчителів для здобуття учнями нових знань, організувати процес навчання за активністю та самостійністю учнів. Сучасна стратегія реформи освіти проявляється там, де учень є суб'єктом пізнання. І методика навчання спирається на втілення моделі «Учитель – інформаційна система – учень». Так знання стають більш дієвими та краще функціонують в повсякденному житті.

Основним завданням сучасних ІКТ є розробка інтерактивного середовища керування пізнавальною діяльністю учнів – доступ до сучасних інформаційно-освітніх ресурсів (електронні підручники, різні бази даних, освітні сайти тощо).

Виділяють наступні види ІКТ:

– комп'ютерні програми та платформи. Це включає в себе програми для навчання, розваг, організації робочого процесу та спілкування. Прикладами можуть бути вебплатформи для навчання, відеоконференції, програми для редагування тексту та презентацій;

– інтерактивні дошки та проєкційна техніка. Ці технології дозволяють вчителям створювати інтерактивні уроки, демонструвати відеоматеріали та ілюстрації на великому екрані, а також взаємодіяти з учнями під час уроку;

– інтернет-ресурси та електронні підручники: Вони надають доступ до широкого спектру навчальних матеріалів, включаючи тексти, відео, аудіо та інші мультимедійні ресурси;

– інтерактивні вправи та ігри. Ці інструменти допомагають вчителям залучити учнів до навчання шляхом ігрового підходу та забезпечують можливість навчатися через взаємодію та вирішення завдань;

– мультимедійні презентації. Ці інструменти дозволяють створювати візуально привабливі та інформативні презентації з використанням тексту, зображень, відео та інших елементів;

– системи електронного навчання (LMS). Вони дозволяють вчителям створювати та керувати онлайн-курсами, спрощуючи процес навчання та оцінювання студентів.

Використання інформаційно-комунікативних технологій на уроках має багато переваг. Це допомагає підвищити ефективність навчального процесу, оскільки вчителі можуть одночасно пояснювати теорію та показувати наочний матеріал, такий як схеми, таблиці, малюнки, фотографії, відеоролики та анімації. Застосування комп'ютера також збільшує мотивацію учнів до навчання, оскільки вони зацікавлені у використанні різних ефектів та можливостей, які надає технологія. Крім того, наявність електронних посібників дозволяє учням повертатися до вивченого матеріалу в будь-який час. Індивідуальний підхід до навчання, розвиток різних типів мислення та комунікативних навичок, а також залучення учнів до практичної роботи з навчальною інформацією на комп'ютері – усе це також сприяє використанню ІКТ на уроках. Такі технології допомагають стимулювати навчально-пізнавальну діяльність, формують навички роботи з інформацією та розвивають компетентності учнів. Використання автоматизованого контролю знань, забезпечення психологічного комфорту учнів та об'єктивне оцінювання навчальних досягнень – це додаткові переваги використання ІКТ на уроках.

Недоліки та проблеми застосування ІКТ у навчальному процесі:

- обмежений час для підготовки вчителів до уроків, що використовують комп'ютери;
- низький рівень комп'ютерної грамотності серед вчителів;
- відсутність часу у графіку роботи вчителів для вивчення можливостей Інтернету;
- складнощі з інтеграцією комп'ютерів у структуру занять.

Хоча існують недоліки та проблеми, пов'язані з використанням ІКТ у навчанні, важливо відзначити, що з плином часу ці процеси стають все більш оптимізованими і ефективними. За останні роки спостерігається зростання уваги до підвищення комп'ютерної грамотності серед вчителів, що сприяє більш ефективному використанню ІКТ на уроках. Також, з кожним роком з'являються нові ресурси, програми та методики, які полегшують інтеграцію комп'ютерів у навчальний процес та забезпечують вчителів необхідними знаннями та ресурсами для успішної роботи з ІКТ. Поступово зростає рівень підтримки з боку адміністрації закладів освіти та інших зацікавлених сторін, що сприяє створенню сприятливого середовища для розвитку та впровадження ІКТ в навчальному процесі. Ці позитивні тенденції свідчать про те, що, незважаючи на існуючі виклики, застосування ІКТ у навчанні є перспективним напрямом, який постійно розвивається та вдосконалюється з метою поліпшення якості освіти.

Висновки. Отже, використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні учнів виявляється дуже перспективним. Застосування цих технологій сприяє не лише підвищенню ефективності навчання, а й активізації процесу вивчення, роблячи його цікавішим та доступнішим для учнів. Відкриваються нові можливості для інтерактивної взаємодії та віртуального дослідження в навчальному процесі. Інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес стає не лише необхідністю, а й важливим етапом у модернізації освітнього середовища. Вона сприяє підготовці учнів до життя в цифровому суспільстві та забезпечує їхнє успішне впровадження в сучасну інформаційну та технологічну реальність.

Список використаних джерел

1. Дудка І. С. Використання мультимедійних технологій у процесі навчання. *Завуч*. 2008.
2. Інформаційно-комунікаційні технології як один із ефективних засобів формування ключових компетентностей учнів. URL: <https://naurok.com.ua/informaciyno-komunikaciyini-tehnologi-yak-odin-iz-efektivnih-zasobiv-formuvannya-klyuchovih-kompetentnostey-uchniv-330311.html> (дата звернення 07.03.2024)
3. Мариновська О. Науково-методичний супровід освітніх інновацій. *Освітні інновації та передовий педагогічний досвід в закладах освіти в Івано-Франківській області: науково-метод зб.* / упорядник З. Болюх, Р. Зубяк, О. Мариновська та інші.; за заг.ред. З. Болюх, Р. Зубяка, О. Мариновської. Івано-Франківськ: ОІППО, 2007.

Олександр ЗАСІК,

*студент магістратури,
ННІ професійної освіти та технологій,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) zasicmany@gmail.com*

Наталія КУШНАРЬОВА,

*кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри технологічної освіти та інформатики,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) natashaakushnareva@gmail.com*

ВИКОРИСТАННЯ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Актуальність. Зростання цифрової трансформації в освіті викликає необхідність адаптації та впровадження нових технологій для забезпечення ефективного навчання. Хмарні технології надають зручні та потужні інструменти для створення інтерактивних навчальних середовищ, спільної роботи над проєктами та доступу до навчальних матеріалів з будь-якого пристрою та місця. Зокрема, у зв'язку з воєнним станом, який призвів до значного зростання дистанційного навчання, використання хмарних технологій стало ще більш актуальним, забезпечуючи можливість продовжувати освітній процес без обмежень фізичної присутності в навчальних закладах.

Оскільки хмарні технології постійно розвиваються та вдосконалюються, їхнє використання в освіті може призвести до значного покращення навчального процесу та забезпечення доступності освіти для всіх. Хмарні технології стали невід'ємною частиною нашого повсякденного життя. Завдяки їм ми можемо зберігати, обмінюватися та працювати з даними без обмежень простору та часу. Використання хмарних технологій для здійснення навчальної діяльності відкриває нові горизонти для учнів, студентів, викладачів та навчальних закладів в цілому.

Виклад основного матеріалу. Використання хмарних технологій для здійснення навчальної діяльності є суттєвим кроком у сучасній освіті, оскільки вони надають широкі можливості для доступу до знань та співпраці над навчальними проєктами. Розглянемо деякі переваги та можливості використання хмарних технологій у навчальних закладах:

Доступність та мобільність: Хмарні технології дозволяють зберігати, обробляти та обмінюватися інформацією з будь-якого пристрою, підключеного до Інтернету. Це дозволяє студентам та викладачам працювати з даними навіть поза межами навчального закладу. Доступність та мобільність хмарних технологій грають ключову роль у сучасному цифровому середовищі, надаючи користувачам можливість зберігати, обмінюватися та працювати з даними з будь-якого пристрою та місця, де є доступ до Інтернету.

Однією з ключових переваг хмарних технологій є можливість доступу до даних з різних пристроїв, таких як персональні комп'ютери, ноутбуки, планшети та смартфони. Це дозволяє користувачам легко переходити від одного пристрою до іншого, не втрачаючи доступу до своїх даних. Хмарні технології забезпечують автоматичну синхронізацію даних між різними пристроями користувача. Це означає, що зміни, внесені на одному пристрої, автоматично відображаються на всіх інших пристроях, що підключені до того ж облікового запису. Завдяки доступності та мобільності хмарних технологій, студенти можуть легко навчатись з будь-якого місця, що робить їх його більш гнучким та адаптивним до потреб та умов. Хмарні платформи

надають зручні інструменти для спільної роботи над проєктами, обміну документами та взаємодії між учасниками навчального процесу [1].

Зберігання даних у хмарних сервісах дозволяє уникнути втрати інформації через випадкове видалення файлів або виходу з ладу обладнання. Зберігання даних у хмарних сервісах є популярним і надійним способом забезпечення безпеки та доступності інформації. Хмарні сервіси надають можливість зберігати дані на віддалених серверах, що забезпечує постійний доступ до інформації з будь-якого пристрою та місця, де є Інтернет. Хмарні сервіси автоматично створюють резервні копії даних, що забезпечує захист інформації від випадкового видалення або втрати. Хмарні сервіси використовують різноманітні методи шифрування та захисту даних, що забезпечує високий рівень безпеки інформації від несанкціонованого доступу [2].

Хмарні сервіси надають можливість спільного доступу до даних для груп користувачів, що спрощує спільну роботу над проєктами та обмін документами. Використання хмарних сервісів може зменшити витрати на інфраструктуру та обслуговування даних, оскільки користувачі платять лише за використану потужність серверів.

Загалом, зберігання даних у хмарних сервісах є зручним, ефективним та безпечним способом забезпечення доступності та захисту інформації для користувачів у будь-якій ситуації.

Використання хмарних технологій дозволяє уникнути значних витрат на закупівлю та підтримку локального обладнання та програмного забезпечення.

Хмарні технології дозволяють швидко збільшувати або зменшувати обсяг використовуваних ресурсів згідно з потребами користувача. Це дозволяє уникнути переплати за зайві ресурси або витрат на модернізацію обладнання [4].

Використання хмарних технологій на заняттях інформатики відкриває безліч можливостей для поліпшення якості навчання та спрощення процесу викладання, а саме:

- Зберігання та обмін навчальними матеріалами. Викладач може зберігати свої навчальні матеріали, презентації, завдання та інші документи у хмарних сховищах, таких як Google Диск або Microsoft OneDrive. Це дозволяє легко отримувати доступ до матеріалів з будь-якого пристрою та місця.

- Спільна робота зі студентами. Викладач може створювати спільні документи та таблиці у хмарних сервісах, дозволяючи учням спільно працювати над проєктами, редагувати документи та взаємодіяти одне з одним в реальному часі.

- Застосування хмарних сервісів для навчання. Інтерактивні онлайн-інструменти та середовища, доступні через сервіси, дозволяють викладачу надавати студентам можливість навчатись безпосередньо у веббраузері, що спрощує процес навчання та розвиває практичні навички.

- Організація онлайн-занять та вебінарів. Викладач може використовувати хмарні платформи для проведення віддалених занять та вебінарів, де студенти можуть взаємодіяти з викладачем у реальному часі, обмінюватися ідеями та отримувати навчальний матеріал.

- Оцінювання та звітність. Викладач може використовувати хмарні сервіси для створення та зберігання оцінок, звітів та інших документів, пов'язаних з оцінюванням студентів. Це дозволяє зберігати інформацію в безпечному та доступному місці.

Загалом, використання хмарних технологій в навчанні інформатики допомагає викладачу створювати інтерактивне та ефективне навчальне середовище, сприяючи розвитку навичок студентів та полегшуючи процес навчання та взаємодії.

Використання хмарних технологій сприяє зниженню витрат на обладнання та програмне забезпечення для освітніх закладів, забезпечуючи при цьому ефективну та надійну інфраструктуру для забезпечення навчальних потреб [3].

Однак, важливо також враховувати деякі виклики та обмеження використання хмарних технологій, зокрема щодо приватності даних, безпеки інформації та доступності сервісів у випадку відключення від мережі Інтернет. Таким чином, використання хмарних технологій потребує ретельного планування та забезпечення відповідного рівня захисту даних.

Висновки. Використання хмарних технологій у навчанні відкриває перед викладачами та студентами широкі можливості для покращення якості освіти. Хмарні сервіси дозволяють легко зберігати, обмінюватися та спільно працювати над навчальними матеріалами, спрощують організацію онлайн-занять та вебінарів, а також сприяють розвитку практичних навичок.

Подальший розвиток та впровадження хмарних технологій у навчальний процес може сприяти підвищенню доступності освіти, полегшенню спільної роботи викладачів та студентів, а також зменшенню витрат на обладнання та програмне забезпечення. Однак важливо враховувати питання безпеки та конфіденційності даних при використанні хмарних сервісів.

Усе це свідчить про значний потенціал хмарних технологій у сфері освіти та підкреслює їх важливість як інструменту для досягнення високих стандартів навчання та розвитку компетенцій студентів у цифровому просторі.

Список використаних джерел

1. Вакалюк Т. А. Використання інформаційно-комунікаційних технологій в загально-освітніх школах для підвищення якості освіти. *Інформаційно-комунікаційні технології як засіб підвищення якості освіти*. ХОППО, 2015. С. 40–45.
2. Кисельов Г. Д. Застосування хмарних технологій в дистанційному навчанні. *Системний аналіз і інформаційні технології*. 2013. С. 351.
3. Семеріков С. О. Хмарні технології навчання: витоки. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2015. № 2 (46). С. 29–44.
4. Хмарні технології. URL: <http://j.parus.ua/ua/358> (дата звернення 13.03.2024).

Олексій ІВАЩЕНКО,

*студент магістратури,
факультет технологічної і професійної освіти,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
(м. Глухів) oleksijivashenko37@gmail.com*

Станіслав МАРЧЕНКО,

*кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри технологічної і професійної освіти,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
(м. Глухів) marstpo@gmail.com*

ВИКОРИСТАННЯ ІКТ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ

Актуальність. Сьогодні багато уваги приділяють використанню інформаційних технологій у школі. І це цілком виправдане, тому що ми живемо в інформаційне століття. Завдання школи полягає не тільки в тому, щоб дати дітям знання, але й у тому, щоб навчити їх шукати й засвоювати їх самостійно [3].

У будь-якому навчальному процесі можна виділити два основні елементи – це передача інформації та її засвоєння. Ці елементи тісно взаємодіють і впливають один на одного. Велика роль в передачі інформації учням належить джерелу й носію інформації. Головні вимоги до передачі інформації – доступність її розуміння, своєчасність і оперативність, а засвоєння інформації тісно пов'язане із самостійною роботою учнів або із самоосвітою [2].

Виклад основного матеріалу. У сучасному суспільстві необхідно вміти за короткий проміжок часу освоювати, перетворювати й використовувати в практичній діяльності величезний обсяг інформації. Дуже важливо організувати процес навчання таким чином, щоб учень активно, з інтересом і захопленням працював на уроці, бачив плоди своєї праці й міг їх оцінити. Цьому може сприяти комбінація традиційних методів навчання й сучасних інформаційних технологій. Тому інформаційно-комп'ютерна грамотність є важливою частиною професійних знань і вмінь учителя [1].

На наш погляд використання ІКТ на уроках технологій дає можливість:

- візуалізувати навчальну інформацію за допомогою наочного представлення на екрані теоретичного матеріалу, технологічного процесу тощо;
- здійснювати підготовку випускника школи до життя в умовах інформаційного суспільства;
- індивідуалізувати й диференціювати процес навчання за рахунок можливості вивчення, повторення матеріалу з індивідуальною швидкістю засвоєння;
- здійснювати керування навчальною діяльністю й контроль результату засвоєння навчального матеріалу;
- розвивати міжпредметні зв'язки.

Більшість педагогів стверджують, що для нашого часу характерне зниження рівня мотивації навчання й насамперед навчально-пізнавальних мотивів учнів. Не є виключенням і освітня галузь «Технології». Тому необхідно використовувати допитливість і високу пізнавальну активність школярів до інформаційних технологій для підвищення рівня мотивації до предмета «Технології».

На нашу думку, інформаційно-комунікаційні технології на уроках технології доречно застосовувати при вивченні всіх тем і розділів. Не даремно ж сказано: «Краще один раз побачити, ніж сто разів почути».

Це може бути обумовлене наступними факторами:

1. Дана освітня галузь передбачає насамперед формування й удосконалювання вмінь і навичок учнів в обробці різних матеріалів. Відповідно, значна кількість часу повинна приділятися практичній діяльності учнів на уроці.
2. Для вирішення навчальних завдань на уроках «Технології» необхідно використовувати презентації, які роблять представлення інформації більш змістовним та ілюстративним.

Використання презентацій дозволяє вести бесіду, і тим самим актуалізувати в учнів знання, висловлювати припущення, аналізувати одержувану інформацію, порівнювати, узагальнювати, робити висновки; це сприяє розвитку мислення учнів, активізує їхню пізнавальну діяльність, розвиває пам'ять і мову, робить знання учнів відкритими, має більшу виховну силу, є гарним діагностичним засобом.

Важливо, щоб усі уроки були цікавими. Тоді первісна зацікавленість предметом переросте в глибокий і стійкий інтерес до науки. Для цього вчителю при подачі матеріалу необхідно використовувати властивості предметів і явищ, викликати в учнів почуття подиву, загострювати їхню увагу й тим самим впливати на емоції учнів, сприяти створенню в них позитивного настрою до навчання й готовності до активної розумової діяльності незалежно від їхніх знань, здібностей та інтересів.

Матеріал повинен відповідати віковим особливостям учнів, рівню їх інтелектуального розвитку. Для учнів елементом цікавості може бути не тільки розгадування кросворда, головоломки, ребуса (вони гарні при поясненні нового матеріалу, при повторенні, наприкінці уроку, щоб зняти втому). Елемент цікавості дозволяє активізувати розумову діяльність учня, підготувати його до засвоєння нового матеріалу, повторити раніше вивчене на уроці. Різноманітність форм навчання на уроках створює позитивний емоційний фон діяльності, направляє до виконання тих завдань, які вважаються важкими й навіть нездійсненними. Усі форми навчання, перераховані вище, можна реалізувати за допомогою ІКТ. Цікавість у комбінації з ілюстративністю особливим чином перетворює матеріал, робить процес навчання більш привабливим і цікавим.

Виходячи з вищезазначеного, можна зробити наступні **ВИСНОВКИ**:

1. Використання презентації на уроці є застосування наочного методу ілюстрацій у взаємозв'язку з іншими методами, що дозволяють розвивати мислення учнів і активізувати їхню пізнавальну діяльність.

2. Ілюстрації особливо необхідні тоді, коли об'єкти недоступні безпосередньому спостереженню, а слово вчителя виявляється недостатнім, щоб дати уявлення про досліджуваний об'єкт або явище.

Таким чином, нові інформаційні технології, що застосовуються методично грамотно, підвищують пізнавальну активність учнів, що, безсумнівно, приводить до підвищення ефективності навчання.

Активне використання ІКТ в освітньому процесі дозволяє досягати загальні цілі навчання, формувати компетенції в галузі комунікації: уміння збирати факти, їх зіставляти, організовувати, виражати свої думки письмово й усно, логічно міркувати, відкривати щось нове, робити вибір і ухвалювати рішення.

Для зміцнення знань, розвитку інтересу учнів можна запропонувати такі самостійні творчі завдання з використанням ІКТ різного типу:

- складання кросвордів, ребусів з теми;
- виготовлення навчального посібника;
- підготовку різних творчих повідомлень;
- підготовку презентацій тощо.

Висновки. Застосування інформаційних технологій в освіті дозволяє диференціювати процес навчання учнів з урахуванням їх індивідуальних особливостей, дає можливість учителю розширити спектр способів представлення навчальної інформації, дозволяє здійснювати гнучке керування навчальним процесом і тому на наш погляд є соціально важливим і актуальним.

Список використаних джерел

1. Матюшко П. «Інтерактивна і цифрова педагогіка для нового покоління». URL: <http://liftzvar.com.ua/uk/content/interaktyvna-i-cyfrova-pedagogika-dlya-novogo-rokolinnya> (дата звернення: 23.02.2024).
2. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології: навч. посіб. / Г. Г. Швачич та ін. Дніпро: НМетАУ, 2017. 230 с.
3. A Global Framework of Reference on Digital Literacy Skills for Indicator – United Nations, Unesco Institute for statistics, 2018. URL: <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/ip51-global-framework-reference-digital-literacy-skills-2018-en.pdf> (дата звернення: 13.03.2024).

Яна КАШПЕРЕНКО,

*студентка магістратури,
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини
(м. Умань) yana15kashperenco@gmail.com*

Леся КРАВЧЕНКО,

*кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри техніко-технологічних дисциплін,
охорони праці та безпеки життєдіяльності,
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини
(м. Умань) dekanatpf@meta.ua*

ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ ВИКОРИСТАННЯ ТЕСТОВОЇ ОБОЛОНКИ LEARNINGAPPS В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

Актуальність. LearningApps – це онлайн-інструмент, який дозволяє створювати різноманітні навчальні засоби, такі як інтерактивні вправи, вікторини та інші, для поліпшення процесу навчання. Його актуальність в освітньому процесі закладів залежить від того, наскільки ефективно його використовують вчителі та учні. Завдяки LearningApps, вчителі можуть створювати цікаві та змістовні завдання для своїх учнів, які допомагають збагатити навчальний процес. Учні, у свою чергу, можуть активно брати участь у навчанні, виконуючи інтерактивні завдання та перевіряючи свої знання. Отже, використання LearningApps може значно покращити якість освіти в закладах, зробивши навчання більш захоплюючим та доступним для всіх учасників навчального процесу.

Виклад основного матеріалу. Тестова оболонка – це комп'ютерна програма, а точніше набір декількох комп'ютерних додатків, що мають усі необхідні інструменти для створення стандартизованих завдань викладачем. Тестова оболонка дозволяє працювати в режимі конструктора та редактора тестових завдань та тестів, а також в режимі перевірки знань та в режимі навчання, коли в учнів є можливість дізнатися правильну відповідь на кожне запитання. Проаналізувавши літературу з цього питання, можна зазначити, що тест – це не просто набір випробувань, для визначення рівня засвоєння знань, а важливий елемент у навчанні, який повинен містити в собі такі складові як система завдань, система пред'явлення завдань, система перевірки та обробки результатів, система аналізу результатів [2].

LearningApps.org є сервісом для підтримки процесів навчання та викладання за допомогою інтерактивних модулів. Ці модулі можуть використовуватись як навчальні ресурси або для самостійної роботи. Розробники сервісу мали за мету створення загальнодоступної бібліотеки незалежних блоків, придатних для неодноразового використання та змін. Блоки (вони називаються Вправами) не включені в жодні конкретні сценарії чи програми, тому і не розглядаються як цілісні уроки чи завдання, натомість їх можна використати у будь-якому доречному методичному сценарії.

LearningApps.org – це програма Web 2.0, яка підтримує навчання та викладання за допомогою невеликих інтерактивних модулів. Ці модулі можна використовувати безпосередньо в навчальних матеріалах, а також для самостійного вивчення. Платформа відкрита для навчальних закладів усіх типів: дитячих садків, початкових шкіл, середніх шкіл, ліцеїв, професійно-технічних училищ, технікумів, а також видавців навчальних підручників і компаній у сфері освіти. LearningApps.org розроблено та підтримується некомерційною організацією LearningApps – інтерактивні модулі [3].

LearningApps.org дозволяє викладачам, а також учням створювати та керувати мультимедійними навчальними модулями в Інтернеті, не докладаючи зусиль. На додаток до загальних типів завдань, таких як вправи та завдання або кросворди, інструмент для розробки пропонує близько двадцяти інших форматів завдань, які розробники постійно розширюють.

Окрім використання простих шаблонів формату та розробки власних типів завдань, LearningApps.org пропонує шість інших корисних інструментів, які можна використовувати як окремо, так і інтегрувати в існуючий веб-сайт, вікі чи навчальну платформу. Сюди входить дошка для контактів, на якій можна розміщувати текст та зображення, аудіо та відео, або інструмент для створення розумових карт.

Переваги використання тестової оболонки LearningApps включають:

- *інтерактивність*: LearningApps дозволяє створювати різноманітні інтерактивні вправи та тести, що допомагає залучити учнів до процесу навчання;

- *зручність у користуванні*: за допомогою LearningApps вчителі можуть швидко створювати та редагувати тести, а учні з легкістю можуть доступатися до них онлайн з будь-якого пристрою;

- *сприяння самостійному навчанню*: LearningApps дозволяє учням самостійно вивчати матеріал, працюючи з тестами і вправами у відповідності до власного темпу та рівня зручності;

- *моніторинг успішності*: LearningApps надає можливість вчителям відстежувати прогрес учнів, а також аналізувати результати тестів для підвищення якості навчання.

Інтеграція з іншими платформами: завдяки можливості вбудовування вебсайту LearningApps, ця тестова оболонка може бути легко інтегрована з іншими освітніми платформами, що спрощує процес навчання [1].

Недоліки використання LearningApps можуть включати:

- *обмежена функціональність*: LearningApps може не мати всіх необхідних функцій для повноцінного проведення практичних вправ або тестування в професійно-технічній освіті;

- *обмежена можливість адаптації*: іноді засоби LearningApps можуть бути обмежені у тому, як добре вони можуть бути адаптовані для конкретних потреб учнів в професійно-технічній освіті;

- *проблеми з безпекою даних*: як і в будь-якому іншому онлайн-інструменті, існує ризик щодо конфіденційності та безпеки даних в LearningApps, які можуть бути особливо важливими для закладів професійно-технічної освіти;

- *обмежені можливості зворотного зв'язку*: LearningApps може не завжди надавати достатньо можливостей для зворотного зв'язку та оцінювання успішності учнів у професійно-технічній освіті.

Ці недоліки можуть ускладнювати ефективне використання LearningApps у закладах професійно-технічної освіти та примушувати шукачів альтернативних рішень для досягнення позитивного навчального результату.

Висновки. Таким чином, LearningApps є корисним інструментом для впровадження інтерактивних вправ у навчання та тестів для перевірки рівня засвоєння матеріалу учнями. Використання цієї оболонки може зробити освітній процес більш цікавим та захоплюючим для учнів, допомагаючи їм краще засвоювати матеріал. Такий підхід може стимулювати активну участь учнів у процесі навчання та допомагати вчителям здійснювати більш ефективний контроль за успішністю учнів. В цілому, використання LearningApps може сприяти покращенню якості освіти в закладах професійно-технічної освіти.

Список використаних джерел

1. Брончук Ю. В. Методика використання сервісу LearningApps для створення інтерактивних навчальних додатків. *Методичний вісник. Інформаційно-методичний збірник*. Рівне, 2017. № 1. С. 40–46.
2. Пашкович Є. В., Паукова В. Т. Роль та місце тестового контролю в підготовці фахівців з професійної освіти. *Матеріали XLII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки в країнах Європи та Азії»: Збірник наукових праць*. Переяслав, 2021. С. 76–77.
3. Сервіс для розробки електронних навчальних ресурсів LearningApps: URL: <https://learningapps.org/index.php>.

Марія МЕХ,

*студентка магістратури,
факультет дошкільної, початкової освіти і мистецтв,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) mekhmasha@gmail.com*

Лариса МЕХ,

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки і управління,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) mehlarisa@gmail.com*

ВПЛИВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА ЗМІНУ ТРАДИЦІЙНИХ МОДЕЛЕЙ НАВЧАННЯ ТА ВИКЛАДАННЯ

Актуальність. Технологізація освітнього процесу ставить перед педагогами нові виклики. Поява штучного інтелекту породжує багато питань, труднощів і одночасно відкриває нові перспективи. Одне з ключових питань у сфері освіти: які можливості приносить штучний інтелект і як це може змінити навчальний процес?

Впровадження штучного інтелекту в освіту має велике значення, оскільки його використання може допомогти педагогам та здобувачам освіти у багатьох аспектах. Штучний інтелект стимулює зміну освітньої парадигми. Він може допомогти педагогам автоматизувати процес навчання, розширити доступність навчання та створити більш ефективні методи навчання.

Залучення штучного інтелекту в освіту – це питання, яке знаходиться на початковому етапі дослідження. Здійснюється огляд загальних особливостей і виявлення перспективних напрямків для впровадження новітніх освітніх практик.

Штучний інтелект не повинен замінювати педагога розумним роботом, а лише розширювати його можливості як інтелектуальна система, роблячи навчальний матеріал більш доступним та розумним.

Мета дослідження – проаналізувати вплив штучного інтелекту на процеси навчання і викладання.

Виклад основного матеріалу. У третьому тисячолітті штучний інтелект присутній в усіх сферах життя, від повсякденного використання людиною до функціонування великих корпорацій. Освіта є невід'ємною складовою людського життя, спрямованою на соціалізацію та розуміння законів існування. Згідно з А. Погореленко, штучний інтелект може виступати в ролі персонального вчителя. Саме він розширює та надає освітні можливості, які раніше були доступні лише обмеженому колу осіб. Мова йде про тих вчителів, які інтегрують можливості штучного інтелекту у процес пізнання. Винаходження комп'ютера та Інтернету значно змінили пізнавальні можливості учасників освітнього процесу [3].

Важливо зазначити, що впровадження штучного інтелекту в освітній процес, а також цифровізація та диджиталізація суспільства, про які часто говорять, спонукають педагогічних та науково-педагогічних працівників навчатися новим підходам у поданні навчального матеріалу. Це означає, що вони повинні оволодівати сучасними досягненнями науки та техніки, які імплементуються у навчальний процес. У зв'язку з цим на сьогоднішній день, як на рівні державних структур, так і на рівні громадських організацій, активно популяризуються різноманітні курси та вебінари, щоб ознайомити зацікавлених осіб з різноманітними програмами та їх можливостями у використанні в освітньому процесі. Користуючись свободою вибору, мотивацією та можливостями, надавачі освітніх послуг можуть обирати будь-які форми оволодіння сучасними досягненнями у розвитку штучного інтелекту [1].

Штучний інтелект в освіті використовується для розробки нових технологій та інструментів, які сприяють полегшенню навчання та покращенню ефективності освітнього процесу загалом. На сьогоднішній день існує багато інноваційних технологій штучного інтелекту, які успішно застосовуються в освітній галузі.

Рис. 1. Технології штучного інтелекту, які використовуються в освітньому процесі (Джерело: систематизовано авторами за [1-3])

Отже, у сфері освіти штучний інтелект застосовується з метою розробки нових технологій та інструментів, що спрощують навчання та підвищують ефективність освітнього процесу в цілому. Наприклад, платформи IBM Watson Education, SMART Learning Suite, Cognii, ChatGPT, DreamBox Learning, Midjourney та інші нейромережі та освітні платформи, де використовується штучний інтелект, надають широкий спектр інструментів для організації індивідуалізованого навчання, таких як аналітика даних, персоналізовані навчальні програми та інтерактивні віртуальні помічники [2].

Проте, разом із перевагами, використання штучного інтелекту також постає перед рядом проблем:

- недостатнє дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти;
- зменшення кількості викладачів і, відповідно, тиск на ринок праці;
- потенційна соціальна нерівність у доступі до відповідного програмного забезпечення та складність розвитку комунікативних навичок тощо.

Висновок. Це лише деякі з проблем, пов'язаних із використанням штучного інтелекту. Ще одним перспективним напрямом досліджень може стати вивчення того, як розвинути достатній рівень знань та цифрової компетентності, щоб здобувачі освіти могли самостійно працювати з штучним інтелектом.

Список використаних джерел

1. Панухник О. В. Штучний інтелект в освітньому процесі та наукових дослідженнях здобувачів вищої освіти: відповідальні межі вмісту ШІ. *Галицький економічний вісник*. 2023. Том 83. № 4. С. 202–211.
2. Певень К., Хміль Наталія, Макогончук Н. Вплив штучного інтелекту на зміну традиційних моделей навчання та викладання: аналіз технологій для забезпечення ефективності індивідуальної освіти. *Перспективи та інновації науки*. 2023. № 11(29). С. 306–316. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/view/5496>
3. Погореленко А. Штучний інтелект: сутність, аналіз застосування, перспективи розвитку. *Економічні науки*. 2018. Випуск 32. С. 22–27.

Денис МИХАЙЛОВСЬКИЙ,

*аспірант кафедри технологічної і професійної освіти,
Глухівський національний педагогічний
університет імені Олександра Довженка
(м. Глухів) Legond2@gmail.com*

Володимир ТОЛМАЧОВ,

*кандидат технічних наук,
доцент кафедри технологічної і професійної освіти
Глухівський національний педагогічний,
університет імені Олександра Довженка
(м. Глухів) v.s.tolmachov@gmail.com*

РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК ЧЕРЕЗ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Актуальність. Використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у навчальному процесі стає все більш актуальним у зв'язку з розвитком цифрової епохи та необхідністю формування учнівських компетентностей, включаючи комунікативні навички. Зокрема, ця тема стає особливо важливою в умовах віддаленої освіти та впровадження гібридної форми навчання, де ефективна комунікація через ІКТ відіграє ключову роль у забезпеченні якісного навчання.

Виклад основного матеріалу. Сучасні ІКТ являють собою засоби, пов'язані зі створенням, збереженням, передачею, обробкою і управлінням інформації. Цей широко вживаний термін включає в себе всі технології, що використовуються для спілкування та роботи з інформацією і їхні можливості останнім часом широко застосовують під час навчального процесу, звідси ІКТ можна вважати педагогічною технологією [5].

Використання таких технологій, як віртуальні платформи, відеоконференції, онлайн-форуми, чати у навчальному процесі сприяє розвитку комунікативних навичок учнів, що є одним із важливих аспектів сучасної освіти. Це дозволяє їм взаємодіяти один з одним та з вчителем у режимі реального часу, обмінюватися ідеями, обговорювати навчальний матеріал та вирішувати завдання спільно [3].

Наприклад, використання відеоконференційних платформ дає можливість вчителям проводити онлайн-уроки та заняття, під час яких учні можуть активно взаємодіяти, задавати питання та обговорювати теми у реальному часі. Це сприяє покращенню логічного мислення, а також здатності до ефективної комунікації. Крім того, віртуальні форуми та дискусійні групи, де учні можуть висловлювати свої думки, ділитися своїми враженнями та аналізувати навчальний матеріал разом з іншими, сприяють розвитку аргументації, критичного мислення та творчих здібностей.

Крім того, використання ІКТ дозволяє вчителям ефективніше організувати процес комунікації з учнями та батьками. Електронні листи, відеоконференції, онлайн-консультації – усі ці засоби дозволяють вчителям швидко та зручно зв'язатися з учнями та їхніми батьками, вирішувати питання щодо навчання, виконання домашніх завдань та інші аспекти навчального процесу [2].

Важливу роль ІКТ відіграють і у підтримці індивідуалізації та диференціації навчання. Завдяки різноманітним цифровим інструментам та програмному забезпеченню, вчителі можуть створювати персоналізовані навчальні матеріали, які враховують індивідуальні потреби, інтереси та рівень знань кожного учня. Наприклад, використання онлайн-тестів та адаптивних навчальних платформ дозволяє вчителям автоматично адаптувати навчальний матеріал до потреб кожного учня, надаючи додаткові завдання для розвитку сильних сторін або додаткову підтримку для подолання слабких місць [4].

Щодо використання відеоуроків, інтерактивних презентацій та мультимедійних матеріалів, то це сприяє більш ефективному засвоєнню навчального матеріалу. Вони

дозволяють учням вивчати матеріал у зручному для них темпі, переглядати відео та аудіозаписи кілька разів для кращого розуміння, а також здійснювати віддалений доступ до навчального матеріалу для повторення та підготовки до занять.

Застосування таких онлайн-інструментів для спільної роботи учнів як спільне створення презентацій, виконання проєктів, обговорення та аналіз текстів, вирішення проблемних ситуацій розвивають вміння спілкуватися, слухати думки інших, аргументувати свою точку зору та шукати компроміси [1].

Висновки. Таким чином, використання ІКТ у навчальному процесі стає важливим інструментом для розвитку комунікативних навичок учнів, сприяючи активній взаємодії та обміну інформацією між всіма учасниками освітнього процесу та підвищенню якості навчання.

Список використаних джерел

1. Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю., Козяр М. М. Інформаційні технології навчання: інтегрований підхід / за ред. Гуревича Р. С. Львів, 2011. 484 с.
2. Денисенко Т. О., Грешнев О. Є. Інформаційні технології в освіті. *Інформаційна освіта та професійно-комунікативні технології XXI століття: матеріали VI міжнар. наук.-практ. конф.* (Одеса, 12–14 вересня 2013 р.). Одеса, 2013. С.59–62.
3. Кадемія М. Ю., Шахіна І. Ю. Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі: Навчальний посібник. Вінниця, 2011. 220 с.
4. Мочан Т. Вплив інформаційно-комунікативних технологій на ефективність освітнього процесу URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/144117.pdf>
5. Розвиток інформаційно-комунікаційної компетентності вчителів в умовах хмаро-орієнтованого навчального середовища: методичний посібник / О. О. Гриценчук та ін.; за заг. ред. В. Ю. Бикова, О. В. Овчарук; НАПН України, Ін-т інформ. технол. і засобів навч. Київ: Літера ЛТД, 2019. 128 с.

Віталій МОРЕЙКО,

*студент магістратури,
ННІ професійної освіти та технологій,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) vetalmoreiko@gmail.com*

Наталія КУШНАРЬОВА,

*кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри технологічної освіти та інформатики,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) natashaakushnareva@gmail.com*

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ У ВИКОРИСТАННІ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНФОРМАТИКИ

Актуальність. Використання мультимедійних технологій у навчанні відкриває безліч можливостей для покращення якості освіти та залучення студентів до навчального процесу. Мультимедійні технології дозволяють візуалізувати складні концепції та ідеї через використання графіків, діаграм, відео, анімації та інших візуальних елементів. Це сприяє кращому розумінню матеріалу студентами. Можливість створювати інтерактивні заняття та завдання, де студенти можуть взаємодіяти з відео, анімацією чи іншими мультимедійними матеріалами. Це сприяє активному навчанню та поглибленню знань.

До ключових аспектів використання мультимедійних технологій у навчанні відносяться: візуалізація інформації, інтерактивність, доступ до різноманітного контенту, гнучкість та доступність, стимулювання зацікавленості та мотивації, розвиток різних типів навичок. Усі ці аспекти демонструють важливість та ефективність використання мультимедійних технологій у навчанні як способу покращення якості освіти та забезпечення залученості студентів до навчального процесу.

Виклад основного матеріалу. Використання інноваційних підходів до мультимедійних технологій на заняттях з інформатики може значно покращити якість навчання та сприяти залученню студентів до вивчення цього предмету. Пропонуємо перелік інноваційних підходів, які можна застосовувати на заняттях з інформатики.

Віртуальні лабораторії. Використання віртуальних лабораторій дозволяє студентам експериментувати з програмним забезпеченням та алгоритмами без необхідності фізичного обладнання. Це дає можливість студентам вивчати та тестувати різноманітні комп'ютерні процеси у безпечному та контрольованому середовищі.

Графічне програмування. Використання мультимедійних технологій для навчання програмування через графічні інтерфейси може зробити процес програмування більш доступним та зрозумілим для початківців. Студенти можуть використовувати програми для створення власних ігор, анімацій та інтерактивних додатків без потреби в глибокому знанні програмування [2].

Інтерактивні відеоуроки. Створення інтерактивних відеоуроків з використанням мультимедійних ефектів, візуалізацій та викликів може зробити навчання більш захоплюючим та цікавим. Використання відеоуроків також дає можливість студентам переглядати матеріал у власному темпі та повторювати складні поняття та процеси [1].

Проекти з використанням віртуальної реальності. Застосування віртуальної реальності у проєктах з інформатики дозволяє студентам створювати інтерактивні та іммерсивні додатки, ігри та середовища. Це сприяє розвитку творчих та технічних навичок, а також дозволяє студентам реалізувати свої ідеї та концепції у віртуальному середовищі.

Спільна робота над проєктами. Використання мультимедійних технологій для спільної роботи над проєктами дозволяє студентам співпрацювати, обмінюватися ідеями та взаємодіяти у віртуальному середовищі. Це розвиває навички комунікації, співпраці та креативного мислення, які є важливими в інформатичній галузі.

Інноваційні підходи до використання мультимедійних технологій на заняттях з інформатики не лише роблять навчання цікавішим для студентів, але й сприяють їхньому розвитку та підготовці до викликів сучасного інформаційного суспільства [3].

Аналіз використання інноваційних підходів до мультимедійних технологій на заняттях з інформатики виявляє значний потенціал цих методів для покращення якості навчання та залучення студентів до предмету. Однак, варто врахувати як позитивні, так і негативні виклики, з якими можуть зіткнутися викладачі та студенти при впровадженні зазначених підходів.

Використання мультимедійних технологій робить заняття більш захоплюючими та інтерактивними, що сприяє залученню студентів та підвищує їхню мотивацію до вивчення предмету. Візуалізація складних концепцій та процесів у вигляді графіків, діаграм, анімацій тощо може сприяти кращому розумінню матеріалу студентами. Використання мультимедійних технологій дозволяє студентам розвивати навички роботи з сучасними інструментами, що може бути корисним для їхньої майбутньої кар'єри. Багато мультимедійних матеріалів можуть бути доступні онлайн та у будь-який час, що дозволяє студентам навчатися у власному темпі та за власним графіком [4].

Разом з тим, деякі заклади або установи можуть мати обмежені ресурси для впровадження мультимедійних технологій, таких як відсутність необхідного обладнання або доступу до мережі Інтернет. Використання нових технологій може вимагати додаткової підготовки вчителів та викладачів або тренінгів для їх коректного використання в навчальному процесі [5].

Важливо збалансувати використання мультимедійних матеріалів з традиційними методами навчання, щоб забезпечити максимальну ефективність та розуміння матеріалу студентами. Не всі мультимедійні ресурси можуть бути створені з достатньою якістю або адаптовані до конкретних потреб навчальної програми, що може вплинути на їхню ефективність.

Висновки. Аналіз використання інноваційних підходів до мультимедійних технологій на заняттях з інформатики дозволяє зрозуміти переваги та виклики, та розробити стратегії для максимального використання їхнього потенціалу у навчанні.

Список використаних джерел

1. Барна О. В. Технологія змішаного навчання в курсі методики навчання інформатики. *Відкрите освітнє e-середовище сучасного університету: ел. наук. видан.* Київ, 2016, № 2. С. 24–37.
2. Іванов В. Ф., Мелешенко О. К. Сучасні комп'ютерні технології і засоби масової комунікації: аспекти застосування. Київ: ІЗМН, 2009. С. 35–47.
3. Калініна Л. М., Лапінський В. В., Китайцев О. М., Косик В. М., Мельник О. М. Інформатизація освіти. Стан та перспективи впровадження. *Директор школи.* 2018. № 9–10 (825–826). С. 7–16.
4. Крилов І. В. Інформаційні технології: теорія і практика. Київ: Центр, 2015. С. 12–18.
5. Марганець А. М. Нові педагогічні технології інтерактивного навчання. Київ, 2010. С. 57–60.

Андрій ОХОНЬКО,

*студент магістратури,
ННІ професійної освіти та технологій,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) tafiya94@gmail.com*

Наталія КУШНАРЬОВА,

*кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри технологічної освіти та інформатики,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) natashaakushnareva@gmail.com*

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В НАВЧАННІ

Актуальність. Сучасний освітній сектор стикається зі складними викликами, такими як індивідуалізація навчання, підвищення якості освіти та підготовка до цифрового майбутнього. У цьому контексті використання штучного інтелекту в навчанні набуває особливої актуальності. Штучний інтелект може підтримати розвиток компетентностей XXI століття, забезпечуючи студентам можливість розвивати навички критичного мислення, співпраці та технологічної грамотності.

Крім того, в умовах стрімкого розвитку технологій та змін у суспільстві, важливо, щоб освітні заклади були готові до викликів майбутнього. Використання штучного інтелекту в навчанні дозволяє створювати сучасні, інноваційні та адаптивні навчальні середовища, які готують студентів до успішного функціонування у цифровому світі та вирішення складних проблем сьогодення. Отже, дослідження та впровадження штучного інтелекту в навчання є надзвичайно актуальними з погляду подальшого розвитку освіти та підготовки майбутніх поколінь до успішного життя і роботи в цифровому світі.

Виклад основного матеріалу. Штучний інтелект, відповідно до Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні – це організована сукупність інформаційних технологій, із застосуванням якої можливо виконувати складні комплексні завдання

шляхом використання системи наукових методів досліджень і алгоритмів обробки інформації, отриманої або самостійно створеної під час роботи, а також створювати та використовувати власні бази знань, моделі прийняття рішень, алгоритми роботи з інформацією та визначати способи досягнення поставлених завдань [1].

Використання штучного інтелекту в навчанні відкриває широкі можливості для покращення якості освіти та забезпечення більш ефективного навчання. Розвиток технологій штучного інтелекту в освітньому середовищі є важливим напрямком сучасного розвитку. Застосування штучного інтелекту в освітньому середовищі має великий потенціал для покращення ефективності навчання та персоналізації освітнього процесу. Можливостями та перспективами використання штучного інтелекту в освіті є:

- Персоналізація навчання. Системи штучного інтелекту можуть адаптувати навчальний матеріал до індивідуальних потреб кожного студента, враховуючи його темп навчання, стиль вивчення та академічні потреби. Персоналізація навчання через використання штучного інтелекту відкриває широкі можливості для створення індивідуальних навчальних траєкторій, які враховують унікальні потреби, навички та інтереси кожного студента. Наведемо аспекти персоналізації навчання за допомогою штучного інтелекту:

- Адаптація навчального матеріалу до потреб студента. Системи штучного інтелекту можуть аналізувати інформацію про кожного студента, включаючи його рівень знань, інтереси та особистість, і надавати навчальні матеріали, які оптимально відповідають його потребам.

- Індивідуалізоване навчання. За допомогою штучного інтелекту можна створити індивідуальні навчальні плани для кожного студента, враховуючи його темп навчання, стиль вивчення та академічні цілі.

- Автоматизована оцінка навчальних досягнень. Системи штучного інтелекту можуть автоматично відстежувати прогрес студента та забезпечувати навчальні матеріали та завдання відповідно до його досягнень.

- Підтримка викладача. Штучний інтелект може допомагати викладачам в індивідуалізації навчання, надаючи рекомендації щодо найбільш ефективних методів навчання для кожного студента та надаючи інструменти для моніторингу прогресу.

- Адаптивність до змін. Системи штучного інтелекту можуть навчатися на основі змін у відповідях студентів та реагувати на нові інформаційні потреби та тенденції.

- Створення інтерактивних навчальних середовищ. Штучний інтелект може бути використаний для створення інтерактивних віртуальних середовищ, які сприяють активній взаємодії та активізації студентів.

Загалом, персоналізація навчання за допомогою штучного інтелекту відкриває нові можливості для забезпечення ефективного індивідуального навчання для кожного студента.

- Автоматизація оцінювання. Системи штучного інтелекту можуть автоматизувати процес оцінювання, оцінюючи навчальні досягнення студентів на основі відповідей на завдання та тестових завдань [3].

- Особисті дорадницькі системи. Системи штучного інтелекту можуть допомагати студентам у плануванні навчального процесу, рекомендувати курси, завдання та матеріали, які відповідають їхнім академічним інтересам та цілям.

- Віртуальні асистенти. Штучний інтелект може використовуватися для створення віртуальних асистентів, які допомагають студентам у відповідях на запитання, надають рекомендації та, навіть, ведуть діалог зі студентами.

- Аналіз даних для покращення навчання. Штучний інтелект може аналізувати великі обсяги даних про навчальний процес, щоб виявляти тенденції, здійснювати прогнози та розробляти стратегії для покращення ефективності навчання.

- Симуляції та віртуальні середовища. Штучний інтелект може використовуватися для створення інтерактивних симуляцій та віртуальних середовищ, які допомагають студентам вивчати складні концепції та розв'язувати практичні завдання.

- Автоматизоване створення навчального контенту. Штучний інтелект може використовуватися для автоматизованого створення навчального контенту, такого як відеоуроки, навчальні матеріали та інтерактивні завдання [2].

Використання штучного інтелекту в навчанні може значно покращити якість освіти, забезпечуючи більш індивідуалізоване та ефективне навчання для кожного студента, а саме:

- дозволяє адаптувати навчальний процес до індивідуальних потреб кожного учня, що підвищує ефективність навчання;
- дозволяє зробити освіту більш доступною, забезпечуючи можливість навчання за допомогою онлайн-курсів та інтерактивних платформ;
- можливість автоматичного оцінювання студентів та забезпечення звітності про їхні досягнення, що полегшує процес оцінювання;
- надання додаткових матеріалів та ресурсів для тих студентів, які потребують допомоги, а також рекомендації для тих, хто швидко засвоює матеріал;
- дозволяє збирати та аналізувати великі обсяги даних про навчальний процес, що допомагає виявляти тенденції та покращувати методи навчання.

Застосування штучного інтелекту в освітньому середовищі не є безпроблемним і викликає ряд викликів та проблем, зокрема:

- деякі системи штучного інтелекту можуть бути обмеженими у своїй гнучкості та не враховувати індивідуальні потреби студентів чи інноваційні підходи до навчання;
- використання штучного інтелекту передбачає наявність відповідних технологій та інфраструктури, тому недоступність таких технологій може стати перешкодою для впровадження;
- збір та зберігання великих обсягів особистої інформації студентів може викликати проблеми з безпекою даних;
- викладачі повинні мати достатні навички та знання для ефективного використання систем штучного інтелекту, що може вимагати додаткової підготовки;
- не всі студенти мають однаковий доступ до технологій, тому використання штучного інтелекту може посилити соціальні нерівності, якщо не будуть прийняті заходи для забезпечення рівних можливостей.

Висновки. Штучний інтелект відкриває широкі можливості для покращення навчання та забезпечення доступності освіти для всіх. Незважаючи на потенційні переваги, пов'язані з використанням штучного інтелекту у навчальних системах, необхідно усвідомлювати його недоліки та вирішувати проблеми, пов'язані з безпекою даних, соціальною нерівністю та недостатньою гнучкістю систем.

Для максимізації переваг використання штучного інтелекту у навчанні необхідно розвивати ефективні стратегії впровадження, забезпечувати підготовку персоналу та зосереджуватися на забезпеченні етичного та безпечного використання технологій. Тільки таким чином можна створити інноваційні та ефективні навчальні середовища, які відповідатимуть потребам сучасного освітнього середовища та сприятимуть розвитку кожного студента.

Список використаних джерел

1. Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні: схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2020 р. № 1556-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 17.03.2024).
2. МОН. (2021). Концепція цифрової трансформації освіти і науки: МОН запрошує до громадського обговорення. <https://mon.gov.ua/ua/news/koncepciya-cifrovoyi-transformaciyi-osviti-i-nauki-monzaproschuye-dogromadskogo-obgovorennya>
3. Реформа освіти та науки. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/rozvitok-lyudskogo-kapitalu/reformaosviti> (дата звернення 12.03.2024).

Максим ПЕТРЕНКО,

*аспірант кафедри технологічної і професійної освіти,
Глухівський національний педагогічний
університет імені Олександра Довженка
(м. Глухів) borisgly@gmail.com*

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ ПІД ЧАС ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Актуальність. Перехід у постіндустріальний етап суспільного розвитку в сучасному світі призводить до перетворення суспільства у інформаційне, яке активно сприяє обміну інформацією та знаннями між поколіннями для сприяння розвитку як індивідуальної особистості, так і людської спільноти загалом. У цьому контексті освічена особа, яка володіє навичками використання комп'ютерної техніки, стає універсальним фахівцем, здатним працювати в різних сферах громадського життя та досягати ефективних результатів у своїй професійній діяльності. Тому використання цифрових освітніх ресурсів є одним із важливих завдань для системи освіти та визнається ключовим аспектом освітньої політики в інформаційному суспільстві.

Розвиток інформаційного суспільства у будь-якій країні призводить до значних змін у взаємодії між різними національними групами та етносами. Інтеграція у загальну систему обміну інформацією та взаємодії, яка визначається стандартами Інтернету, стимулює пошук шляхів використання цифрових освітніх ресурсів під час формування підприємницької компетентності здобувачів освіти.

Виклад основного матеріалу. Розвиток світової ринкової економіки, орієнтація України на євроінтеграцію вимагають від системи освіти не тільки створювати теоретичну базу та знайомити здобувачів освіти з моделями поведінки у конкретних економічних ситуаціях, а й формувати сучасний світогляд і відігравати значну соціально-економічну роль в розвитку всього народного господарства в умовах економічних відношень.

Зменшення постійного контролю над освітньою діяльністю та впровадження цифрових освітніх ресурсів у формування підприємницької компетентності здобувачів освіти сприяють підвищенню ефективності освітнього процесу, оскільки розвивають навички самостійного здобуття знань. Це включає оволодіння загальними методами пізнання та стратегіями освоєння навчального матеріалу, самостійний вибір режиму освітньої діяльності та використання різних організаційних форм і методів навчання.

Всі ці аспекти сприяють розвитку підприємницької компетентності, уявленню про закономірності та виявленню нових можливостей системи освіти. Заміна традиційних методів навчання різноманітними формами освітньої діяльності, під час впровадження яких активно використовують цифрові освітні ресурси для саморозвитку та вивчення, також сприяє засвоєнню, конструюванню, вимірюванню та формалізації знань про світ навколо нас.

Регулярне використання цифрових освітніх ресурсів спонукає здобувачів освіти до активної участі в освітньому процесі та готує їх до інтелектуального виконання завдань у вимірах сучасного інформаційного суспільства.

Підприємницька компетентність здобувачів освіти корелює з розвитком освітньої галузі та визначається їх готовністю до виконання своїх майбутніх професійних обов'язків. Фактори цієї компетентності часто аналізуються шляхом розгляду ключових властивостей і якостей фахівця, які сприяють успішному виконанню його функцій.

Підсумковий аналіз інформаційних джерел показує, що високий рівень підприємницької компетентності здобувачів освіти є ключовим чинником для успішності їх професійної діяльності та задоволення результатами власної роботи.

Проте, слід відзначити, що ця проблема ще не вивчена докладно з теоретичної точки зору. До цього часу не були розроблені її структура і зміст, не визначені критерії і рівні сформованості, і не встановлені педагогічні умови, які б гарантували ефективне формування цієї компетентності у здобувачів освіти.

Висновки. Отже, оцінка ситуації щодо формування підприємницької компетентності здобувачів освіти в педагогічній теорії та практиці привела до таких висновків: 1. Актуальність цієї проблеми обумовлена протиріччями між суспільною потребою у висококваліфікованих фахівцях, які здатні ефективно виконувати свої професійні обов'язки, і недостатньою розробкою методів формування їх підприємницької компетентності у контексті теорії та практики педагогічної освіти.

2. Проблема розвитку вказаної компетентності залишається на низькому рівні розробки як у педагогічній теорії, так і в практиці. Відсутнє однозначне розуміння терміну «підприємницька компетентність», не визначені її структура і зміст, критерії та рівні сформованості. Не створена система формування цієї компетентності з використанням цифрових освітніх ресурсів, і не визначені педагогічні умови її ефективного розвитку.

Список використаних джерел

1. Гуменюк І. Формування підприємницької компетентності майбутніх фахівців педагогічного профілю. *Педагогічна освіта: теорія і практика* : зб. наук. праць; Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка; Інститут педагогіки НАПН України. Кам'янець-Подільський, 2019. Вип. 26(1). Ч. 1. URL: <http://pedosv.kpnu.edu.ua/article/view/167109>.
2. Дрижак В. В. Педагогічні основи підготовки старшокласників до підприємницької діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Київ, 1997. 20 с.
3. Завгородня А. І. Системоутворюючі категорії економічної компетентності. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки.* № 1 (9). 2015. С. 113–118.

Михайло ПРИЙМАК,

*студент магістратури,
факультет інженерно-педагогічної освіти,
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини
(м. Умань) mykhaylo.pryymak@udpu.edu.ua*

Леся КРАВЧЕНКО,

*кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри техніко-технологічних дисциплін,
охорони праці та безпеки життєдіяльності,
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини
(м. Умань) kravchenkolesiav@gmail.com*

ВІЗУАЛІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЯК УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

Актуальність. У сучасному світі значно зросла швидкість інформаційного обміну, з'явилися нові способи передачі візуальної інформації. Розвиток інформаційних технологій, формування нової візуальної культури висуває особливі вимоги до діяльності педагогів. Для розв'язання цих завдань викладач має володіти не тільки навичками пошуку, аналізу, опрацювання, а й грамотного подання інформації. Однією з необхідних якостей педагогів, здатних до педагогічних інновацій, є вміння візуалізації навчальної інформації. Візуалізація навчальної інформації визнається науковцями одним з важливих напрямків удосконалення процесу фахової підготовки учнів закладів професійно-технічної освіти. Інформаційна насиченість сучасного світу передбачає спеціальну підготовку навчального матеріалу перед тим, як пред'явити його учням.

Виклад основного матеріалу. Дидактична значущість процесів мультимедіа-візуалізації проявляється, насамперед, у реалізації принципу наочності в навчанні. Нині розв'язання завдання візуалізації навчальної інформації має здійснюватися на якісно новому рівні. Необхідно використовувати такі дидактичні візуальні засоби, які не просто ілюструють навчальний матеріал, а сприяють активізації розумової та пізнавальної діяльності учнів [2].

Термін «візуалізація» походить від латинського слова *visualis* – сприймається візуально, наочно, тобто має на увазі представлення числової та текстової інформації у вигляді графіків, діаграм, схем, таблиць, карт тощо. Таке розуміння візуалізації як процесу спостереження передбачає мінімальну пізнавальну активність учнів, а дидактичні засоби в цьому разі виконують лише демонстраційну функцію. А в сучасній педагогіці візуалізація інформації представляється як винесення в процесі пізнавальної діяльності образів, форма яких визначається асоціативно. У зв'язку з цим зростає роль візуальних моделей об'єктів, що вивчаються, які потребують концентрації знань учнів і розширення їхніх навчально-пізнавальних дій.

Згідно з численними дослідженнями педагогів і психологів нова інформація засвоюється краще тоді, коли навчальний матеріал подано в структурованому вигляді. Це допомагає учням легше засвоювати нові системи понять і способи дій. Існує безліч методів візуального структурування, що зумовлено суттєвими відмінностями в природі, особливостях і властивостях знань різних предметних галузей. Згідно з досягненнями нейропсихології навчання є ефективним тоді, коли потенціал мозку людини розвивається через подолання інтелектуальних труднощів за умов пошуку смислу через встановлення закономірностей [1].

Під час візуалізації навчального матеріалу кожному педагогу слід враховувати, що наочні образи дають змогу значно скоротити словесний опис об'єкта, явища, процесу без втрати якості сприйняття нової інформації. Визначення оптимального співвідношення наочних образів і словесної, символічної інформації є важливим аспектом використання візуальних навчальних матеріалів.

Понятійне та візуальне мислення перебувають у постійній взаємодії, розкривають різні боки досліджуваного поняття, процесу чи явища. Словесно-логічне мислення дає більш точне й узагальнене відображення дійсності, але це відображення абстрактне. А візуальне мислення допомагає сформулювати образи і зробити їх цілісними та повними. Під час розроблення навчально-методичних матеріалів педагог має постійно контролювати ступінь узагальнення змісту навчання, а під час проведення занять дублювати вербальну інформацію образною і навпаки.

Під час використання методів візуалізації відбувається образне представлення знань і навчальних дій, отже, у тих, хто навчається, виникає необхідність розпізнавання образів. Візуальна передача знань сприяє формуванню та розвитку візуального мислення і зорового сприйняття. Таким чином, візуальні методи подання навчальної інформації, якщо не зводяться до простого ілюстрування, дають змогу забезпечити інтенсифікацію навчання та активізувати навчально-пізнавальну діяльність учнів. Такий підхід вимагає від педагогів зміни традиційних наочних засобів навчання.

Сучасним засобом є візуалізація навчальної інформації за допомогою інформаційних технологій. Комп'ютер дає можливість демонстрації на екрані об'єктів і процесів у часі, у просторі, у русі. Мультимедійні технології дають змогу включати в навчальний процес текст, графіку, звук, анімації, відеозображення, презентації, інтерактивні карти, анімовані опорні конспекти тощо. Традиційні наочні посібники – таблиці, схеми, картини, ілюстрації – залишаються актуальними, але за використання комп'ютера потребують нових видів наочності, що ґрунтуються на інтерактивності, мультимедійності та динамізмі.

У навчанні із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій інтерактивність наочних засобів на основі мультимедіа забезпечує студентам і викладачам можливість активно взаємодіяти, керувати поданням інформації, визначати послідовність використання фрагментів інформації, змінювати, доповнювати або ж зменшувати обсяг змістовної інформації. Отже, інтерактивність покращує когнітивні властивості навчального процесу, вносить ігрові та дослідницькі компоненти в

навчальну роботу, спонукає учнів до всебічного аналізу властивостей досліджуваних об'єктів і процесів [3].

Технологія анімації дає змогу змінювати колір, розмір об'єктів, створювати мультиплікаційні фрагменти, виділяти один або кілька об'єктів. Для цього застосовують підкреслення, рамки, заливки тощо. За допомогою анімації може бути створено ілюзію руху, зміни, розвитку, що робить наочність ще більш яскравою та образною. Анімація може дати наочне уявлення про динаміку будь-якої події, закономірності досліджуваних явищ і процесів. Таким чином, динаміка комп'ютерної анімації може використовуватися для активізації пізнавальної діяльності.

Мультимедіа – невід'ємна частина сучасних інформаційних технологій, що ґрунтується на одночасному використанні різних засобів подання інформації різного типу. Це сукупність прийомів, методів і засобів збирання, накопичення, оброблення, зберігання, передавання різної інформації в умовах інтерактивної взаємодії користувача з інформаційною системою. Технології мультимедіа дають змогу представити на екрані аудіовізуальну інформацію. Завдяки цьому технології мультимедіа використовують при розробці та створенні наочних засобів навчання, компонентами яких є статичні та анімовані зображення, а також текстова та відеоінформація зі звуковим супроводом.

Із розвитком тривимірної графіки наукова візуалізація сформувалася в самостійну галузь науки. Перехід на 3D-технології перетворив графіку із засобу представлення на потужний метод розв'язання наукових проблем і візуалізації навчального матеріалу. Тривимірна візуалізація може широко застосовуватися для освітніх систем у різних галузях науки, техніки, медицини. Навчання з використанням тривимірних моделей дуже наочне і дає змогу урізноманітнити форми подачі матеріалу і підвищувати інтерес учня [4].

Нині використання наочних засобів навчання, створених на основі сучасних інформаційних технологій, поки що викликає в багатьох викладачів труднощі, пов'язані з добором засобів наочності для розв'язання конкретних педагогічних завдань і форм організації навчальної діяльності.

Висновки. Фахівцям, викладачам, які використовують аудіо та візуальні технології у своїй професійній діяльності, потрібне постійне підвищення кваліфікації. Методика викладання з використанням комп'ютерної графіки та аудіовізуальних засобів має орієнтуватися на сучасні технології та на тенденції розвитку способів використання інформаційно-комп'ютерних засобів і технологій. Вивчення нових технологій, методик використання нових програмних продуктів і рішень може бути реалізовано через дистанційні форми навчання, веб-конференції, різні форми віддаленого тестування та атестації. Навчання в цих та інших форматах дасть змогу викладачеві підвищити кваліфікацію, освоїти методи та інструменти візуалізації навчального матеріалу й успішно застосовувати їх на практиці.

Список використаних джерел

1. Грітченко А. Г., Мартинюк М. Т., Шут М. І. Сучасні технології візуалізації навчальної інформації у професійній підготовці майбутніх учителів. *Збірник наукових праць кам'янець-подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія педагогічна.* 2020. № 26. С. 92–101.
2. Житеньова Н. В. Технології візуалізації в сучасних освітніх трендах. *Відкрите освітнє середовище сучасного університету.* 2016. № 2. С. 170–178.
3. Інформатизація освіти і зародження нового освітнього середовища як основи нової української школи / Л. М. Калініна та ін. *Комп'ютер у школі та сім'ї.* 2017. № 4 (140). С. 3–7.
4. Ліпчевська І. Л. Візуалізація в освіті: сучасний підхід до використання наочності. *Світ дидактики: дидактика в сучасному світі : зб. матеріалів Міжнар. науково-практ. інтернет-конф., м. Київ, 21–22 верес. 2021 р. Київ, 2021.* С. 196–197.

Богдан ПУСТОВІТ,

*студент бакалаврату,
факультет технологічної і математичної освіти,
Університет Григорія Сковороди в Переяславі
(м. Переяслав) pustovitbogdan2003@gmail.com*

Андрій ЛИТВИН,

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри теорії та методики
професійної підготовки,
Університет Григорія Сковороди в Переяславі
(м. Переяслав) anlutvoin@gmail.com*

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

Актуальність. Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) у закладах професійно-технічної освіти є надзвичайно актуальними в сучасному світі з кількох причин. Сучасний ринок праці вимагає від фахівців з професійно-технічної освіти швидкого адаптування до нових технологій та інструментів. Використання ІКТ в навчальному процесі дозволяє студентам оволодівати необхідними навичками та компетенціями для успішного вступу на ринок праці. Використання інформаційних технологій може зробити навчальний процес більш доступним, цікавим і ефективним. Використання мультимедійних матеріалів, інтерактивних засобів навчання, онлайн-курсів тощо допомагає стимулювати зацікавленість студентів та покращує їхнє засвоєння матеріалу. Сучасне суспільство переходить до цифрової економіки, де важливою є не лише фізична, а й цифрова інфраструктура. Знання та навички в галузі ІКТ є ключовими для успішної інтеграції в цей новий тип економіки. В умовах глобалізації та розвитку інтернет-технологій, дистанційне навчання стає все більш поширеним явищем. Інформаційні технології дозволяють проводити навчальні курси онлайн, що забезпечує доступ до освіти для студентів з різних регіонів та забезпечує гнучкість навчання.

Виклад основного матеріалу. Інформаційно-комунікаційні технології – це загальний термін, який підкреслює роль уніфікованих технологій та інтеграцію телекомунікацій, комп'ютерів, підпрограмного забезпечення, програмного забезпечення, накопичувальних та аудіовізуальних систем, які дозволяють користувачам створювати, одержувати доступ, зберігати, передавати та змінювати інформацію [1, 23].

Впровадження сучасних інформаційних технологій у процес навчання становить одну з найважливіших та стійких тенденцій у глобальній освітній сфері. Останнім часом в українських освітніх закладах спостерігається зростаюче застосування комп'ютерної техніки та інших засобів інформаційно-комунікаційних технологій.

Використання новітніх інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні сприяє активізації освітнього процесу, підвищенню швидкості засвоєння та розуміння великих обсягів знань.

Використання ІКТ в освіті сприяє впровадженню в педагогічну практику психологічних і педагогічних розробок, що дає змогу інтенсифікувати навчальний процес та створювати можливості доступу учнів до практично необмеженого обсягу інформації та її аналітичної обробки, підсилити інтелектуальні можливості учнівської молоді, створити умови для оптимізації їхньої пізнавальної діяльності [2].

Інформаційно-комунікаційні технології відкривають широкі можливості у сфері освітнього процесу. Вони дозволяють знаходити необхідні джерела інформації для викладачів і студентів, використовувати аудіовізуальні матеріали для кращого засвоєння теми, моделювати складні процеси, які в інших умовах було б важко продемонструвати. Технології також дозволяють швидко та ефективно проводити тестування студентів, індивідуально налаштовувати навчання з врахуванням їх прогресу, організувати самостійну роботу з пошуку інформації та виконання власних досліджень. Крім того, вони сприяють розвитку навичок роботи з інформаційними базами даних та мережею Інтернет, а також дозволяють публікувати творчі роботи студентів на різних веб-ресурсах.

Інформаційно-комунікаційні технології у закладах професійно-технічної освіти мають свої недоліки, які потребують удосконалення. Деякі заклади професійно-технічної освіти можуть стикатися з обмеженими можливостями щодо технічної інфраструктури, таких як застаріле обладнання, обмежений доступ до Інтернету або недостатня кількість комп'ютерів для студентів. Вчителі та інструктори можуть не мати достатньої підготовки для ефективного використання ІКТ у навчальному процесі. Недостатня обізнаність з сучасними технологіями може обмежувати їхню здатність максимально використовувати потенціал ІКТ. ІКТ можуть бути використані несистематично або неінтегровано в навчальний план і програму, що може призводити до недооцінки їхнього потенціалу у підготовці студентів та втрати можливостей для покращення якості навчання. Крім того, студенти можуть мати різний рівень доступу до комп'ютерів та Інтернету поза навчальними заняттями, що може створювати нерівність у використанні ІКТ для навчання та розвитку особистості.

Висновки. Для подальшого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій у закладах професійно-технічної освіти потрібно працювати над вирішенням цих проблем, забезпечуючи адекватну технічну базу, підвищуючи кваліфікацію персоналу, інтегруючи ІКТ у навчальні програми та забезпечуючи рівний доступ до технологій для всіх студентів.

Список використаних джерел

1. Буровицька Ю. М. Інформаційно-комунікаційні технології у вищих навчальних закладах: алгоритм впровадження. *Вісник Чернігівського нац. пед. університету*. Серія: Педагогічні науки. 2016. Вип. 133. С. 23–26.
2. Жук Ю. О. Комп'ютерно-орієнтовані засоби навчання у професійній освіті. *Управління якістю проф. освіти: Зб. наук. праць / Укр. інж.-пед. академії*. Донецьк, 2001. С. 273–275.

Олег РИМАН,

*студент магістратури,
факультет технологічної і професійної освіти,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
(м. Глухів) olehruman@gmail.com*

Віктор ШАКОТЬКО,

*кандидат педагогічних наук, ст. викладач кафедри
технологічної та професійної освіти,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
(м. Глухів) vv0304@gmail.com*

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПРИ ФОРМУВАННІ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ

Актуальність. Проблеми використання систем штучного інтелекту (ШІ) активно обговорюються не тільки в наукових та технологічних колах але і на побутовому рівні, що говорить про те, що ці проблеми стали актуальними для більшості верст населення незалежно від сфери діяльності і з мінімальними поправками щодо віку зацікавлених осіб. У сфері освіти виникла певна диспропорція – штучний інтелект набагато частіше використовують учні (студенти) ніж вчителі (викладачі). Щоб не відстати від учнів, вчителям необхідно освоїти технології штучного інтелекту та активно їх використовувати в освітньому процесі.

Виклад основного матеріалу. За означенням, наведеним у [1□1], «штучний інтелект – це здатність цифрових пристроїв виконувати ті завдання, що властиві розумним істотам». Штучний інтелект має значний потенціал для трансформації шкільної освіти. Він може допомогти вчителям та учням у багатьох аспектах, таких як: персоналізація навчання; підвищення мотивації до навчання; автоматизація підготовки та перевірки виконання завдань.

Персоналізація навчання передбачає, що з використанням штучного інтелекту вчителі можуть пропонувати учням індивідуальні навчальні плани та програми, які враховують потреби та індивідуальні особливості (здібності, особливості мислення, рівень підготовки, досвід тощо) здобувача освіти. Застосування подібних індивідуальних планів на основі науково обґрунтованих діагностик може забезпечити більшу ефективність за рахунок індивідуалізованого темпу навчання, наявності персонального цифрового асистента, адаптованої системи подання навчального матеріалу тощо.

Індивідуалізація освітнього процесу, як правило, позитивно впливає на мотивацію навчання, бо робить цей процес більш цікавим і захоплюючим. Цьому також будуть сприяти різноманітні ігрові методи та інтерактивні вправи.

Системи штучного інтелекту значна частина вчителів уже зараз використовує для підготовки різноманітної документації та матеріалів до уроків, наприклад, презентацій, малюнків, індивідуальних і групових завдань тощо. Певні напрацювання вже є і у використанні ШІ для перевірки та оцінювання окремих видів завдань, виконаних учнями. Це вивільняє певний час вчителя для індивідуальної роботи з учнями.

Сучасний стан використання ШІ в школах України у вересні-жовтні 2023 року досліджувала Мала академія наук України за підтримки МОН України та закордонних партнерів – організації Projector Creative & Tech Institute та дослідницької компанії Factum Group Ukraine [2].

За результатами цього дослідження більше третини вчителів (37%) залучають учнів до використання штучного інтелекту в освітніх цілях. Здебільшого це підготовка до занять (44%) та підготовка завдань для домашньої самостійної роботи учнів (30%) [2]. З цією метою педагоги використовують персональний помічник вчителя з онлайн сервісу «На Урок».

Варто відмітити, що більш інтелектуальні послуги в навчанні, такі як ознайомлення з історією або літературою у формі спілкування з історичними чи літературними персонажами вже стали доступними учасникам освітнього процесу, але вимагають попередніх базових знань для спілкування.

Однак, використання ШІ в шкільній освіті також має певні виклики. Перш за все це стосується етичних питань. У матеріалах уже зазначеного дослідження зазначається, що серед основних цілей використання учнями ШІ є списування.

На нашу думку порушення академічної доброчесності, як правило, має місце там де вчителі недостатньо обізнані з технологіями штучного інтелекту (як це працює), а також якщо завдання зорієнтовані на відтворення певних текстів, дат, формул і не передбачають творчого використання набутих знань.

Вчителі та учні повинні мати достатній рівень цифрової компетентності для використання ШІ. Для підвищення обізнаності з цього питання можна і учням, і вчителям порекомендувати онлайн курс «Штучний інтелект для школярів» на порталі Дія. Освіта [3].

Серед проблем, що можуть негативно вплинути на використання ШІ в освітньому процесі називають також і значну вартість певних систем штучного інтелекту. У період становлення послуги можуть надаватися безкоштовно, бо фактично відбувається тестування систем, а в подальшому користування більшістю систем ШІ буде передбачати оплату, що не дозволить користуватися ними певним верствам населення з обмеженими ресурсами.

Висновки. Незважаючи на зазначені виклики, ШІ має значний потенціал для покращення шкільної освіти.

Список використаних джерел

1. Візнюк І. М., Буглай Н. М., Куцак Л. В., Поліщук А. С., Киливник В. В. Використання штучного інтелекту в освіті. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. Випуск 59. 2021. С. 14–22.
2. Перспективи використання штучного інтелекту в шкільній освіті. *На урок*. 27 грудня 2023. URL: <https://naurok.com.ua/post/perspektivi-vikoristannya-shtuchnogo-intelektu-v-shkilniy-osviti> (дата звернення 21.03.2024)
3. Штучний інтелект для школярів. Дія. Освіта. Експерт: Міріам Драгіна. URL: <https://osvita.diia.gov.ua/courses/artificial-intelligence-for-schoolchildren> (дата звернення 21.03.2024)

Оксана САВЧЕНКО,

*студентка магістратури,
ННІ професійної освіти та технологій,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) oksanasavchenkocava@gmail.com*

Катерина ГОРЧИНСЬКА,

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
професійної освіти та безпеки життєдіяльності,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) k.gorchinska@gmail.com*

НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ СУЧАСНИМ ІНСТРУМЕНТАМ ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ У КОНТЕКСТІ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОГО СУСПІЛЬСТВА

Актуальність. Графічний дизайн в наш час відіграє важливу роль у різних аспектах сучасного життя. Його актуальність полягає в його здатності до ефективної комунікації та передачі інформації візуальними засобами. У світі, де велика частина інформації споживається через візуальні канали, графічний дизайн стає невід'ємною складовою кожного аспекту життя.

Виклад основного матеріалу. Від бізнесу до мистецтва, від освіти до розваг, графічний дизайн використовується для створення ефективних комунікаційних засобів, що привертають увагу, викликають емоції та передають інформацію зрозуміло та лаконічно. У бізнесі графічний дизайн використовується для створення логотипів, брендівих стилів, рекламних матеріалів та упаковки продуктів, все це допомагає компаніям привертати увагу клієнтів та створювати позитивне враження про бренд. У галузі вебдизайну графічний дизайн використовується для створення естетично привабливих та функціональних інтерфейсів вебсайтів та мобільних додатків. Він допомагає покращити користувацький досвід та зробити взаємодію з продуктом зручною та приємною. У галузі мистецтва графічний дизайн використовується для створення ілюстрацій, афіш, графічних робіт та інших художніх проєктів. Він є засобом виразності та самовираження художників, що дозволяє їм передавати свої ідеї та емоції через візуальні образи. У галузі медіа та реклами графічний дизайн використовується для створення рекламних матеріалів, інфографіки, анімацій та іншого медійного контенту, що допомагає привертати увагу аудиторії. В галузі освіти графічний дизайн використовується для створення навчальних матеріалів, презентацій, дидактичних посібників та інших засобів навчання, що допомагають учням та студентам засвоювати навчальний матеріал [3].

Усе це свідчить про те, що графічний дизайн залишається невід'ємною складовою сучасного життя і відіграє важливу роль у комунікації та взаємодії людей у сучасному цифровому суспільстві.

Тенденції в графічному дизайні постійно змінюються та еволюціонують у відповідь на нові технології, культурні впливи та смаки аудиторії. Ось деякі з найбільш актуальних тенденцій, що спостерігаються в сучасному графічному дизайні [1; 2]:

1. **Мінімалізм.** Мінімалістичний дизайн характеризується чистими лініями, достатнім білим простором і лаконічною естетикою. Мінімалістичний підхід спрощує сприйняття інформації.

2. *Утилітарний дизайн.* Утилітарний дизайн – це функціональність. Утилітарний дизайн спрямований на спрощення взаємодії з користувачем шляхом видалення непотрібних елементів, що досягається за допомогою мінімалізму, чіткої навігації та кращого для розуміння вмісту.

3. *3D-ефекти та глибина.* Використання тривимірних ефектів та тіней додає глибини та об'єму до дизайну, створюючи ілюзію простору та реалізму.

4. *Типографічні експерименти.* Дизайнери починають використовувати акцидентні шрифти, нестандартні розташування та розміри тексту, щоб привернути увагу та створити унікальний стиль.

5. *Яскраві кольори та градієнти.* Використання яскравих кольорів та градієнтів додає живості та енергії до дизайну, роблячи його привабливішим та ефектнішим.

6. *Нестандартні форми та композиції.* Відхід від традиційних прямокутних форм та розташування об'єктів в нестандартних композиціях додає оригінальності та креативності до дизайну.

7. *Анімація.* Динаміка та анімація в шрифтових композиціях вебсайтів допоможе зробити користувацький досвід більш інтерактивним, а сторінки вебсайту не лише інформативними, але й привабливими.

8. *Соціальний дизайн.* Дизайн завжди є втіленням того, що відбувається у суспільстві та культурі. Деякі соціальні тенденції мають прямий вплив на індустрію дизайну.

Ці тенденції є лише частиною широкого спектру ідей та концепцій, які постійно змінюються та розвиваються в графічному дизайні, створюючи нові можливості та надихаючи дизайнерів на творчість.

Графічний дизайн завжди був ключовим елементом в сприйнятті інформації, створенні естетичної привабливості та підсиленні враження від продукту або послуги. Протягом останніх років спостерігається неперервний розвиток у цій галузі, зокрема застосування нових інструментів, які спрощують та полегшують процес розробки. Один з таких інструментів – Figma, який здобув велику популярність серед дизайнерів усього світу та став основним інструментом у графічному дизайні.

Figma – це хмарний кросплатформний сервіс для дизайнерів інтерфейсів та веброзробників, з яким можна працювати безпосередньо в браузері. Figma – це онлайн-інструмент для дизайну та прототипування, який поєднує в собі можливості графічного редактора та колаборативного середовища. Його особливість полягає в тому, що весь процес роботи відбувається у хмарі, що дозволяє дизайнерам працювати над проектами одночасно, без необхідності встановлення спеціального програмного забезпечення та пересилання файлів.

Однією з ключових переваг Figma є можливість робити зміни в реальному часі. Коли один дизайнер вносить зміни до проєкту, інші члени команди можуть бачити їх миттєво, що дозволяє ефективно співпрацювати над проєктом, обговорювати деталі та вносити корективи без затримок. Ще однією важливою особливістю сервісу Figma є його універсальність. Він підходить для створення різноманітних продуктів: вебдизайн, дизайн мобільних додатків, інтерфейсів користувача, ілюстрацій тощо. Багатофункціональність та інтуїтивний інтерфейс роблять Figma ідеальним інструментом для дизайнерів будь-якого рівня [5].

В межах дисципліни «Основи вебдизайну» ми використовуємо сервіс Figma, як основний інструмент для практичних робіт та індивідуальних завдань. На нашу думку, навчання студентів закладів вищої освіти працювати з Figma має ряд важливих переваг:

Актуальність у професійній сфері. Figma – це один з провідних інструментів у сфері графічного дизайну та веброзробки. Освоєння студентами цього інструменту дозволить їм входити на ринок праці з актуальними навичками та знаннями.

Інтерфейс для спільної роботи. Figma має вбудовані можливості для колаборативної роботи, що дозволяє дизайнерам працювати над проектами разом, навіть на віддаленій відстані. Це допомагає студентам навчитися спілкуватися та співпрацювати в команді.

Універсальність застосування. Сервіс Figma може бути використаний для створення різноманітних продуктів, від вебдизайну до мобільних додатків. Вивчення цього інструменту дозволяє студентам розвивати універсальні навички, які можна застосовувати у різних галузях та професіях.

Сучасні технології. Figma постійно оновлюється та вдосконалюється, щоб відповідати потребам ринку та сучасним технологіям. Освоєння цього інструменту допомагає студентам слідкувати за останніми тенденціями та розвитком у галузі дизайну.

Зручність використання. Інтерфейс хмарного сервісу Figma є інтуїтивно зрозумілим і легким у використанні, що сприяє швидкому освоєнню студентами інструменту та підвищує їх продуктивність у процесі навчання та роботи.

Розвиток креативності. Використання сервісу Figma дозволяє студентам реалізувати свої творчі ідеї та експериментувати з дизайном, що сприяє розвитку їх креативності та уяви.

Висновки. У наш час графічний дизайн став необхідним елементом у всіх напрямках життя, від реклами та маркетингу до вебдизайну та дизайну інтерфейсу користувачів. Завдяки постійному технологічному розвитку та новим інструментам, графічний дизайн зберігає свою актуальність і продовжує еволюціонувати, відображаючи потреби сучасного суспільства. У графічному дизайні, технології постійно змінюються та вдосконалюються, такий продукт як Figma зумовлює тенденцію, що набуває все більшої популярності. Його зручність, колаборативні можливості та постійне оновлення функцій роблять його незамінним інструментом для сучасного графічного дизайну. Таким чином, викладання інструменту, такого як Figma, для студентів ЗВО має значний потенціал для їхнього професійного розвитку та підготовки до майбутньої кар'єри в сфері графічного дизайну та веб-розробки.

Список використаних джерел

1. 7 основних тенденцій графічного дизайну в Японії як приклад для слідкування. URL: <https://printstudio.top/7-osnovnyh-tendencij-graficheskogo-dizajna-v-yaponii-kak-primer-dlya-sledovaniya> (дата звертання 18.03.2024).
2. Тренди в графічному дизайні в 2024 році. URL: <https://www.komarov.design/triendighrafichnogho-dizainu-2024/> (дата звертання 18.03.2024).
3. Графічний дизайн. URL: <https://articles.basov.com.ua/graficheskij-dizayn.html> (дата звертання 18.03.2024).
4. Figma – базовий інструмент в роботі дизайнерів. URL: <https://kiev.itstep.org/blog/figma-is-a-basic-tool-for-designers> (дата звертання 18.03.2024).
5. Що таке Figma: функції, інструменти та переваги. URL: <https://wezom.academy/ua/chto-takoe-figma-funktsii-instrumenty-ipreimuschestva/> (дата звертання 18.03.2024).

Олександр ТУР,

*студент магістратури,
ННІ професійної освіти та технологій,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) alekss1984.ukr.met@gmail.com*

Катерина ЯРОЩУК,

*кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри професійної освіти
та безпеки життєдіяльності,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) katenegovskaya@ukr.net*

ІНФОРМАЦІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ОСНОВНА ПЕРЕДУМОВА ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ДО ВИКОРИСТАННЯ ІКТ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Актуальність. Реалії сьогодення вимагають від працівників освіти пошуків більш гнучких, досконалих, ефективних прийомів організації освітнього процесу. Лавиноподібна інформатизація суспільства вимагатиме від сьогоднішнього студента закладу вищої освіти і завтрашнього педагога професійного навчання уміння оперативного, своєчасно реагувати на зміни у напрямках розвитку системи професійної освіти взагалі і методиках навчання окремих навчальних дисциплін зокрема.

Питання впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес досліджувались у працях В. П. Безпалька, Ю. В. Горошка, В. В. Дровозюк, А. П. Єршова, Ю. О. Жука, І. М. Забари, Т. В. Зайцевої, В. П. Зінченка, В. І. Ключка, І. В. Лупан, В. М. Монахова, Н. В. Морзе, Т. О. Олійник, А. В. Пенькова, Л. Н. Прокopenка, С. А. Ракова, Ю. С. Рамського, В. Г. Розумовського, Є. М. Смірнова, О. В. Співаковського, Г. М. Торбіна, Т. І. Чепрасова, В. І. Шавальнової та інших дослідників.

Виклад основного матеріалу. У зв'язку із соціальним і культурним розвитком суспільства, інформаційних і телекомунікаційних ресурсів, особливо в нинішню еру дистанційного навчання, різні форми неформальної освіти стають все більш привабливими та доступними для учнів і студентів різних соціальних прошарків, різних вікових груп, що інколи є досить віддалені від професійних вчителів.

Саме в такому аспекті необхідно, на нашу думку, є орієнтація професійної освіти на компетентнісний підхід, який повинен бути черговим етапом оновлення змісту освіти для збереження відповідності освіти до потреб сучасного економічного розвитку нашої держави та цивілізації в цілому.

Розуміння компетентнісного підходу базується на суті основного поняття, що лежить в його основі – поняття «компетентність», що в тлумачному словнику трактується як добра обізнаність із чим-небудь; властивість від поняття «компетентний», а компетентний – такий, що має достатні знання в якій-небудь галузі, який з чим-небудь добре обізнаний, тямущий, який ґрунтується на знанні, кваліфікований [3, 445].

Ми дійшли висновку, що в результаті ефективного навчання з використанням комп'ютера повинна бути сформована інформаційна компетентність, яка характеризується як інтегральна ознака цілісної особистості, що передбачає її інформаційну спрямованість, мотивацію до засвоєння відповідних знань та вмінь, здатність до вирішення мисленневих завдань у навчальній чи професійній діяльності за допомогою сучасних ІКТ [2, 42]. П. Беспалова вживає термін «інформаційна компетентність», звертаючись до проблеми формування вмінь спеціаліста застосовувати ІКТ у своїй діяльності, виділяє у ній три блоки: базові комп'ютерні знання та вміння, професійні комп'ютерні знання й уміння, системні знання та вміння у галузі ІТ. Професійні комп'ютерні знання й уміння – специфічний для кожної категорії спеціалістів комплекс знань і вмінь, що відповідають рівню і змісту комп'ютеризації конкретної професійної сфери. Системні знання та вміння у галузі ІКТ – комплекс знань у галузі системного використання ІКТ у професійній діяльності, методології проектування інформаційних систем.

В якості показників інформаційної компетентності сучасного педагога професійного навчання у науковій літературі виділяють [5; 1; 4]: усвідомлення участі системи освіти у глобальних інформаційних процесах; готовність до освоєння ефективного доступу до практично необмеженого обсягу інформації та її аналітичної обробки; прагнення до формування й розвитку особистих творчих якостей, що дають можливість генерації педагогічних ідей у сучасному інформаційному середовищі з метою отримання інноваційних педагогічних результатів; наявність високого рівня комунікативної культури (в тому числі комунікації за допомогою засобів ІКТ), теоретичних уявлень та досвіду організації інформаційної взаємодії; готовність до спільного з усіма суб'єктами інформаційної взаємодії освоєння наукового та соціального досвіду, спільної рефлексії й саморефлексії; освоєння культури отримання, відбору, збереження, відтворення, представлення, передавання та інтеграції інформації; готовність до застосування сучасних інтерактивних ІКТ як важливого аспекту професійного росту в умовах онлайн-навчання та в мінливому інформаційному суспільстві; здатність до моделювання та конструювання інформаційно-освітнього середовища й прогнозування результатів власної професійної діяльності.

Інформаційна компетенція – система комп'ютерних знань та вмінь, що забезпечують необхідний у конкретній професії рівень отримання, переробки, передавання, зберігання та представлення професійно детермінованої інформації [3, 69]. Структура професійної компетентності у застосуванні ІКТ, передбачає як базові знання та вміння, спільні для всіх комп'ютерних користувачів, так і професійно орієнтовані, що забезпечують професійну і високу конкурентоздатність майбутнього педагогічного фахівця. Все це зумовлює визначення інформаційної компетенції як основної умови формування готовності майбутнього педагога професійного навчання до використання ІКТ у професійній діяльності.

Враховуючи результати проаналізованих досліджень з даної проблеми та власний педагогічний досвід, подамо своє розуміння інформаційної компетентності педагога професійного навчання. Отже, інформаційна компетентність педагога професійного навчання – це система знань про способи опрацювання різноманітної навчальної інформації з виробничого навчання, вмінь роботи із сучасними ІКТ під час уроків виробничого навчання, досвіду й позитивної мотивації у застосуванні ІКТ у процесі навчання учнів в ЗПТО з метою підвищення ефективності цього процесу. Відповідно, аналіз стану проблеми визначення суті та особливостей інформаційної компетентності педагога професійного навчання, проведений з позиції системного підходу, дозволяє виділити такі вихідні положення концептуальної моделі процесу формування професійної компетентності майбутнього педагога у застосуванні сучасних ІКТ:

– на сучасному етапі розвитку суспільства рівень професійної компетентності, здатність до самоосвіти та самовдосконалення педагога професійного навчання в ЗПТО значною мірою залежить від вміння застосовувати сучасні ІКТ;

– в основу моделі професійної підготовки педагога професійного навчання доцільно покласти підхід інтеграції інформаційної компетенції в усі компоненти

структури професійної компетентності педагога професійного навчання, що повинен бути базовим для інтегрованої підготовки до використання ІКТ у майбутній професійній діяльності зазначеної категорії педагогів;

- переорієнтація професійної підготовки вчителя з пасивного на інтерактивне формування професійно-значущих умінь на основі активної взаємодії із засобами ІКТ; індивідуальний підхід з метою формування та розвитку методичної творчості педагога професійного навчання реалізується за допомогою ІКТ;

- творча мисленнєва діяльність майбутнього вчителя активізується засобами ІКТ для наступної реалізації в професійно-педагогічній діяльності.

Однією з основних рис теоретичної моделі формування інформаційної компетентності як складової професійної компетентності педагога професійного навчання у застосуванні сучасних ІКТ вважаємо її системність. Вона проявляється у тому, що модель є системою, яка складається з трьох основних частин: теоретичних основ, технічної бази (сучасні інформаційні засоби) і дидактичного забезпечення, що пропонує навчально-інформаційне наповнення для технічних засобів (посібники, навчально-методичні матеріали, програмні продукти) та має бути розроблене відповідно до теоретичних основ моделі.

Висновок. Отже, інформаційна компетентність майбутнього педагога професійного навчання як основна умова формування його готовності до використання ІКТ у професійній діяльності – це структурний компонент професійної компетентності майбутнього фахівця, що складається із чотирьох елементів. На нашу думку, інформаційна компетентність є не ізольованою складовою, а органічно інтегрується із кожним елементом у визначеній нами структурі професійної компетентності майбутнього педагога, що, відповідно, складається із інформаційно-предметної, інформаційно-особистісної, інформаційно-методичної й інформаційно-комунікативної компетенцій.

Не викликає сумніву необхідність продовження і поглиблення науково-педагогічних досліджень в напрямі підвищення ефективності підготовки майбутніх педагогів професійного навчання, визначення доцільності і ефективності впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес ЗВО.

Список використаних джерел

1. Барабаш М. С. Комп'ютерні технології в системі освіти. *Директор школи*. 2010. №1. С. 42–46.
2. Беспалов П. В. Комп'ютерна компетентність у контексті особистісно-орієнтованого навчання. *Педагогіка*. 2003. № 4. С.41–45.
3. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Київ: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2004. 1440 с.
4. Дрогайцев О. І Комп'ютеризація як складник інформаційної освіти. *Педагогіка вищої та середньої школи: зб. наук. праць*. Кривий Ріг, 2013. Вип. 38. С. 202–204.
5. Жалдак М. І. Проблеми інформатизації навчального процесу в школі і в вузі. *Сучасна інформаційна технологія в навчальному процесі: Зб. наук. праць*. Редкол.: М.І. Шкіль (відп. ред.) та ін. К.: КДПІ, 1991. С. 3–16.

Сергій ШЕСТАК,

*студент магістратури,
факультет інженерно-педагогічно
освіти,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини
(м. Умань) sergejj.shestak@gmail.com*

Оксана КОРОБАНЬ,

*ст. викладач кафедри професійної освіти
та технологій за профілями,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини
(м. Умань) kor_oks@ukr.net*

ПРОБЛЕМАТИКА ВПРОВАДЖЕННЯ ІТ-ТЕХНОЛОГІЙ В ОРГАНІЗАЦІЮ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

Актуальність. У сучасному світі впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в освіту стає не лише необхідністю, а й справжньою запорукою якісного освітнього процесу. Зокрема, у сфері професійно-технічної освіти, де здійснюється підготовка майбутніх фахівців, використання новітніх інформаційних технологій (ІТ) стає реальним орієнтиром для підготовки кваліфікованих кадрів, здатних успішно справлятися з вимогами сучасного ринку праці. Важливим елементом у цьому процесі можна вважати доцільні методики впровадження ІТ-технологій в організацію освітнього процесу в закладах професійно-технічної освіти.

Висвітлення цього питання потребує ретельності та системного підходу для забезпечення успішного впровадження та використання ІТ-технологій в освітньому процесі. Розуміння та вивчення методів їх успішного застосування стає важливим завданням як для викладачів, так і для здобувачів освіти, які беруть активну участь у цьому процесі.

Виклад основного матеріалу. Питанню впровадження ІКТ у навчальний процес присвячені дослідження вчених: Б. Бикова, В. Бахрушина, Н. Морзе, С. Сисоевої, В. Осадчого, Є. Полат, Р. Гуревича. та ін. Враховуючи стрімкий розвиток технологій, хочеться згадати про один із видів ІТ-технологій, такий як штучний інтелект (ШІ). Деякі дослідники вивчають питання навчання інформатики, математичної логіки та логічного програмування в установах освіти, а також методики навчання та застосування систем штучного інтелекту в освіті (І. Забара, І. Іваськів, Ю. Триус, Н. Апатова, К. Любченко, М. Жалдак, Ю. Рамський, А. Верлань, Н. Балик). Науковий аналіз технологій штучного інтелекту був проведений у працях І. М. Городиського, І. М. Ашихміна, О. А. Баранова, Д. Д. Позова, Ю. М. Сидорчука, М. В. Карчевського, О. І. Харитонові, Є. О. Харитонова та закордонних винахідників передових технологій Марка Цукерберга, Джозефа Безоса, Ілона Маска, Стівена Хокінга та інших.

Визначення терміну «штучний інтелект» в контексті освіти відображає сукупність технологій і алгоритмів, які намагаються імітувати людський інтелект і поведінку. Ці технології включають у себе машинне навчання, обробку природної мови, комп'ютерне зорове сприйняття та інші, що дозволяють системам виконувати завдання, які зазвичай потребують людської інтелектуальної активності [2, 147].

В будь-якого інтелекту, незалежно від його походження, фундаментом являється нейрон – чи то біологічний, у випадку людей, чи штучний, у випадку комп'ютерів. Штучний нейрон визначається як математична модель біологічного нейрона, і є

складовою частиною нейронної мережі. Важливо відзначити, що розвиток та навчання нейронних мереж є результатом людської діяльності і може допомогти вирішувати складні логічні проблеми [1].

За словами вчених, впровадження штучного інтелекту в систему професійно-технічної освіти відкриває нові горизонти для індивідуалізації навчання для кожного здобувача освіти. ШІ дозволяє налаштувати навчальний матеріал з урахуванням індивідуальних потреб кожного здобувача освіти, що робить процес навчання більш ефективним і зрозумілим.

В сферу освіти ШІ впроваджується поступово, але не так швидко, як розвивається ця технологія. Тому необхідно розробляти нові методики для впровадження сучасних передових досягнень в галузі технологій в освітній процес, що дасть можливість покращити його в більшості аспектах. Можливими методиками впровадження ШІ в навчальний процес є:

- методика адаптації навчальних матеріалів: передбачає використання штучного інтелекту для пристосування навчальних ресурсів до індивідуальних потреб і вподобань здобувачів освіти;

- методика автоматичного оцінювання: спрощує процес оцінювання, розробляючи системи, які автоматично виставляють бали за відповіді учнів на завдання. Це дає змогу викладачам ефективніше відстежувати прогрес і виявляти слабкі місця, що полегшує цілеспрямоване втручання та підтримку;

- індивідуалізована методика навчання. використовує ШІ для розробки персональних навчальних планів для кожного здобувача освіти. Аналізуючи індивідуальні навчальні стилі, вподобання та здібності, системи ШІ можуть рекомендувати додаткові матеріали або завдання, адаптовані до конкретних потреб здобувачів освіти, сприяючи більш ефективному та цікавому навчанню;

- методика підтримки викладача: зосереджена на наданні викладачам інструментів для ефективної інтеграції ШІ в їхню викладацьку практику. Завдяки навчанню та підтримці щодо використання інструментів штучного інтелекту викладачі можуть оптимізувати свої методи викладання та покращити результати навчання учнів за допомогою інноваційних технологій;

- методологія виявлення плагіату: передбачає створення систем на основі штучного інтелекту, здатних виявляти випадки плагіату в роботах здобувачів освіти. Це забезпечує цілісність оцінювання та підтримує стандарти академічної чесності, забезпечуючи справедливе та достовірне оцінювання знань і навичок студентів [4, 52].

Ще одна важлива роль штучного інтелекту в освіті – постійне оновлення знань. Спираючись на величезні сховища інформації та потоки даних у режимі реального часу, платформи штучного інтелекту забезпечують актуальність навчального контенту та його відповідність останнім досягненням у відповідних галузях. Це гарантує, що навчальні матеріали залишатимуться актуальними та сучасними.

Висновки. ШІ відкриває нові можливості для покращення навчального процесу та забезпечує індивідуалізований підхід до навчання. Враховуючи широкий спектр його застосування, можна зробити наступні висновки. Перспективи розвитку даного напрямку полягають у подальшому розвитку та удосконаленні систем штучного інтелекту для освітніх потреб. Впровадження нових технологій та платформ, спрямованих на підтримку навчального процесу, дозволить досягти ще більших успіхів у навчанні та підготовці кваліфікованих фахівців для сучасного ринку праці. Загалом, використання штучного інтелекту у професійно-технічній освіті має великий потенціал для підвищення якості та ефективності навчання. Подальший розвиток та вдосконалення цього напрямку дозволить досягти ще значних успіхів у підготовці майбутніх фахівців.

Таким чином, штучний інтелект відіграє трансформаційну роль в освіті, революціонізуючи традиційні парадигми викладання і навчання. З розвитком технологій роль штучного інтелекту в освіті, безсумнівно, зростатиме, збагачуючи освітній досвід і розширюючи можливості як здобувачів освіти, так і викладачів.

Список використаних джерел

1. Бахрушин В. Чого не вистачає у Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні. URL: https://zn.ua/ukr/EDUCATION/shtuchniy-intelekt-i-osvita-350946_.html (дата звернення: 29.03.2024).
2. Впровадження штучного інтелекту в освіту шляхом використання ChatGPT. *Актуальні аспекти розвитку STEAM-освіти в умовах євроінтеграції: Зб. матеріалів Міжнар. науково-практ. інтернет-конф., м. Кропивницький, 21 квіт. 2023 р.* Кропивницький, 2023. С. 147–149.
3. Кадемія М. Ю. Професійно-технічна освіта в інформаційному суспільстві: монографія. Вінниця: Нілан-ЛТД, 2016. С. 124–145.
4. Мар'єнко М., Коваленко В. Штучний інтелект та відкрита наука в освіті. *Фізико-математична освіта*. Т. 38(1), 2023. С. 48–53.
5. Осадча К., Букша М., Манжула О. Цифровізація професійної підготовки майбутніх фахівців у сфері професійної (професійно-технічної) освіти. *Освітологічний дискурс*. Вип. 1(40), 2023. С. 7–21.

Владислав ЮЩЕНКО,

*аспірант кафедри педагогіки,
психології і методики технологічної освіти,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) yschenov@ukr.net*

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Актуальність. Зростаюча роль інформаційних технологій у суспільстві змушує освітні установи активно використовувати їх в освітньому процесі. Молоде покоління вправно і безперервно користується сучасними гаджетами та онлайн-ресурсами, тож інтеграція ІКТ у педагогічну освіту є відповіддю на їхні потреби та очікування. У зв'язку зі стрімким розвитком технологій, професійні навички, якими майбутні педагоги повинні володіти, також змінюються. Вони повинні бути готові до використання сучасних засобів комунікації та навчання для ефективного ведення уроків, створення інтерактивних матеріалів та співпраці зі студентами.

Виклад основного матеріалу. Підготовка майбутніх педагогів професійного навчання засобами інформаційно-комунікаційних технологій має важливе значення для суспільства. В процесі такої професійної підготовки відбувається формування професійних навичок та компетенцій у майбутніх фахівців, що визначає конкурентоспроможність країни на міжнародному ринку праці. Інформаційно-комунікаційні технології стають необхідним інструментарієм у цьому процесі. Впровадження засобів інформаційно-комунікаційних технологій у процес професійної підготовки майбутніх педагогів може значно покращити результативність навчання. Зокрема, вони дозволяють реалізувати інтерактивні методи навчання, залучити до процесу більше студентів, сприяють самостійному опрацюванню матеріалу та розвитку критичного мислення.

Згідно з висловленням багатьох науковців, використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі сприяє розширенню теорії і методики професійної освіти через впровадження нових навчальних методик. Основні спрямування використання ІКТ в освітньому процесі включають створення методичних та навчальних матеріалів (таких як презентації, зображення, анімації), управління освітнім процесом у закладах вищої освіти, систематичний пошук освітньої інформації в Інтернеті, проведення експериментів за допомогою комп'ютерних моделей та математич-

ного аналізу отриманих результатів, сприяння інтелектуальному розвитку майбутніх викладачів, створення навчальних веб-ресурсів (у тому числі дистанційні курси та онлайн-навчання) та розроблення та впровадження педагогічних програмних засобів [1; 2].

Для успішного впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у підготовці майбутніх педагогів необхідно використовувати різноманітні методи та засоби. Це можуть бути вебконференції, віртуальні класи, спеціалізовані навчальні платформи, мультимедійні презентації та інші інтерактивні засоби.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі має низку переваг. Серед них можна виділити збільшення доступності навчання, підвищення мотивації студентів, розширення можливостей для самостійного навчання, покращення якості освіти та більш ефективного використання часу на заняттях.

Серед різновидів сучасних інформаційно-комунікаційних технологій чи не найбільшою популярністю нині користуються мультимедійні технології та програмні засоби навчання. Мультимедійні технології найчастіше як засіб комплексної взаємодії аудіо- та візуальних ефектів з використанням сучасних ІКТ, що можуть інтегрувати в процесі навчання текст, звук, графіку, зйомку, відтворення тощо. До програмних засобів навчання традиційно відносять: системи комп'ютерного тестування студентів; системи навчального діалогу; комп'ютерні тренажери, що імітують професійну діяльність фахівців; бази даних різного типу і рівня; електронні підручники; віртуальні лабораторії та інші.

За допомогою програмних засобів навчання можна відображати навчальну інформацію на екрані у різноманітних форматах; починати процеси засвоєння знань, формування навичок та вмінь у сфері освіти і практичної діяльності; ефективно контролювати результати навчання, виконувати тренування та повторення, стимулювати активність студентів у процесі пізнання; формувати та розвивати різні типи мислення.

Незважаючи на переваги, використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі також пов'язане з рядом викликів та обмежень. Одним з найважливіших є необхідність постійного оновлення технічного та програмного забезпечення, що вимагає значних витрат часу та фінансових ресурсів. Крім того, необхідно вирішувати питання щодо навчання педагогів використання ІКТ, адаптації програм до потреб різних категорій студентів, а також забезпечення безпеки даних та захисту приватності в онлайн середовищі [3].

З розвитком технологій перед педагогічною освітою відкриваються нові перспективи. Це включає в себе використання аналітики даних для вдосконалення освітнього процесу, залучення до навчання мобільних додатків та сервісів, розвиток інтерактивних систем навчання з використанням штучного інтелекту, а також впровадження концепцій онлайн та гібридного навчання.

Висновки. На сьогоднішній день насиченість ринку програмно-технічними рішеннями як для загального використання, так і для спеціалізованих потреб, створює можливість інтеграції інформаційно-комунікаційних технологій у освітній процес, що значно підвищує ефективність його окремих складових. Важливо відзначити, що використання ІКТ може значно покращити результативність лабораторно-практичних занять. З огляду на сучасний рівень розвитку та майбутні плани використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій, висуваються підвищені вимоги до якості підготовки майбутніх викладачів. Підготовка майбутніх педагогів професійного навчання за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій вимагає комплексного підходу та постійного вдосконалення. Це ключовий елемент розвитку сучасної освіти, який дозволяє забезпечити якісну та доступну освіту для майбутніх поколінь фахівців.

Список використаних джерел

1. Бартенева І. О., Богданова І. М., Бужина І. В., Дідусь Н. І. Педагогіка вищої школи. Одеса. 2002. 344 с.
2. Євтеєв В. М. Досвід вивчення інтерактивних Web-технологій в середній школі та педагогічному ВНЗ. *Рідна школа*. 2004. № 2. С. 46–47.
3. Мазур М. П. Особливості розробки віртуальних практичних інтерактивних засобів навчальних дисциплін для дистанційного навчання. *Інформаційні технології в освіті*. 2010. № 7. С. 40–46.

СЕКЦІЯ 5

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ І ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СЬГОДЕННЯ

Аліна АББАСОВА,

*студентка магістратури,
факультет технологічної і професійної освіти,
Глухівський національний педагогічний
університет імені Олександра Довженка
(м. Глухів) abbasova.alina22@gmail.com*

Віра КУРОК,

*доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України,
завідувач кафедри технологічної і професійної освіти,
Глухівський національний педагогічний
університет імені Олександра Довженка
(м. Глухів) virakurok@gmail.com*

ХУДОЖНЯ ВИШИВКА ЯК РІЗНОВИД УКРАЇНСЬКОГО ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА

Актуальність. Українське декоративно-ужиткове мистецтво є великим надбанням етносу, що відображає духовну та матеріальну спадщину численних поколінь. Воно становить цінний ресурс для сучасної професійної мистецької творчості, маючи унікальну своєрідність, яка сформувалась під впливом різноманітних факторів, таких як природні умови, етнопсихологія, історія та інші. На уроках технологій, одним із важливих видів робіт є творчість з різноманітними конструкційними матеріалами, зокрема – художня вишивка.

Художня вишивка як вид декоративно-ужиткового мистецтва виступає вагомим засобом формування професійної майстерності, розвитку художньо-конструкторських навичок, естетичного смаку, практичних умінь. Історія художньої вишивки формувалась протягом багатьох століть, вона є невід'ємною частиною історико-культурної спадщини нашої країни, є кодом нашої нації.

Виклад основного матеріалу. Культура етносу співмірна з інформацією, для передавання якої потрібна їй власна символічна система. Завдяки їй вона розповідає собі і світові про своє минуле, теперішнє, майбутнє, віддзеркалює душу народу, його етичні й естетичні цінності [1]. Для українського народу вишивка стала невід'ємною складовою її культури, символом національної ідентичності, але мало хто цікавиться її виникненням. Тож розглянемо історичні аспекти народної вишивки України.

Історія народної вишивки в Україні сягає своїми коріннями в глибину віків. Дані археологічних розкопок та свідчення мандрівників і літописців доводять, що вишивання як вид мистецтва на Україні існує з незапам'ятних часів. Українське мистецтво вишивання має давнє походження, його витoki сягають скіфської доби. В селі Мартинівка на Черкащині, біля річки Рось були знайдені цікаві художні вироби з металу, датовані VI ст. нашої ери. Серед них особливої уваги заслуговують чотири фігурки чоловіків, що були одягнені в сорочки, які мають на грудях широку вишивку від коміру до поясу [3].

Уже за часів Київської Русі вишитий одяг стає найважливішим атрибутом – в ньому князі зустрічають послів, його зображають на іконах. Створюються спеціальні школи, де дівчат навчають ремеслу вишивання сріблом і золотом. На жаль, пам'ятки української вишивки збереглися лише за останні кілька століть, але й цього достатньо, щоб виявити, що елементи символіки орнаментів української вишивки співпадають з орнаментами, які прикрашали посуд давніх мешканців території України доби неоліту, трипільської культури [2].

Вишиванням споконвіку займалися жінки, які з покоління в покоління передавали найтипівіші, найяскравіші зразки орнаменту, кольору, вишивальну техніку. Вишивки, передаючи характерні ознаки місцевості, різняться між собою орнаментом, технікою виконання та гамою барв. Протягом багатьох віків безпосередній конкретний зміст символів на вишивках втрачався, але традиції використання їх не зникли.

У IX ст. на території майбутньої України поширюється техніка гаптування, золоте шиття. У IX ст., крім золотого шиття, в моду входить шовкова вишивка. Бурхливий розвиток торгівлі в XVI – XVII ст. приносить у вишивку східні рослинні орнаменти.

Існують такі традиційні способи вишивання [3]:

1. Мережка – цим способом в давнину з'єднували різні частини сорочки.
2. Вирізування – цей спосіб виконувався лляними або конопляними нитками. Переважав цей спосіб на лівобережній Україні, тобто на Чернігівщині, Київщині, Полтавщині, Черкащині, Слобідській Україні та на Запоріжжі.

3. Низинка або низь – цей спосіб виконувався переважно чорними, або червоними нитками зі споду полотна. Переважав перед усім на Гуцульщині, Поділлі, Буковині, Закарпатті, Покутті, Галичині.

4. Заволоч – виконувався в основному червоною ниткою. Переважав на Волині та Поліссі. Узори цієї технікою виконуються лише темно-червоною ниткою, а вузенькі смужки білою, синьою або чорною.

5. Хрестик – не відноситься до традиційних українських способів вишивання. Ця вишивка прийшла до нас з Європи лише в XIX ст. Поширилася вона завдяки рекламі засновника парфумерно-косметичної компанії Генрі Брокара. Так, шматки мила «Brosar» загортали в яскраві обгортки, на яких друкували схеми орнаментів для вишивання хрестиком [2].

Кожен регіон України вирізняється техніками вишивання, орнаментними кольорами. Раніше за вишивкою можна було сказати, з якого регіону походить людина. Наприклад, для Полтавщини була характерна техніка вишивання білими нитками по білому полотну. Манишка вишивалася білими нитками і обводилася чорними, іноді кольоровими смужками.

У південних та східних регіонах України орнаменти на сорочках вишивалися хрестиком та напівхрестиком. Такі візерунки створюють враження рельєфності завдяки тому, що вишивалися грубими нитками. На Поліссі та Волині характерні були геометричні, ромбовидні узори, а також червоні нитки на біло-сірому полотні. Чернігівські сорочки вишивалися білими, червоними, чорними нитками, стібки були дрібні, що створювало враження бісерної вишивки. Для столиці України – Києва – були характерні рослинні орнаменти – хміль, калина, дуб, виноград, а також геометричні фігурки – квадрати, розетки, ромби, колірна гама – чорний та червоний [3].

Сорочки Поділля були дуже барвисті й різноманітні, для них використовувалася техніка мережки, вона нагадує собою мереживо. Для західних регіонів характерні різноманітні візерунки та кольори. Тут можна зустріти геометричні різнокольорові візерунки і сорочку, вишиту тільки блакитними квітами. Наприклад, для Тернополя

характерно обшивати в сорочці лише рукава. Закарпатські майстрині вишивають зигзагом, нитки для орнаменту підбираються як чорно-червоні так і кольорові [3].

Висновки. Отже, вишивка – це не просто гарний витвір мистецтва, це історія, культура цілого народу. За малюнками і технікою вишивки можна простежити вплив різних стародавніх культур і народів.

Із відродженням української держави популярність вишивки стрімко зростає. Вона стала невід'ємною частиною святкового й офіційного вбрання українців. Величезна різноманітність тканин, кольорових ниток і схем візерунків дозволяє створювати справжні шедеври.

Список використаних джерел

1. Богданець-Білокаленко Н. І. Україно моя вишивка: етнокультурний та освітньо-виховний потенціал української вишивки, Київ: Педагогічна думка, 2020. 163 с.
2. Історія, техніка і традиції Української вишивки: URL: https://kolorova.com/index.php?route=news/article&news_id=10&gad_source=1&gclid=Cj0KCQjw8J6wBhDXARIsAPo7QA93fQI9ULwH5ZnltsWjvWfTVG__3QDpCJsS0xf72KcHr2Uhwn5IlaArRvEALw_wcB
3. Історія вишиванки – походження, традиції та вірування давніх українців: URL: <https://youtu.be/JepbLWxdt-I?si=RzPK-z7bkPHlrtaH>

Артем АНДРОСЕНКО,

аспірант,

*Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка*

(м. Глухів) bereza3811@gmail.com

Станіслав БУРЧАК,

доктор педагогічних наук, професор,

*Глухівський національний педагогічний
університет імені Олександра Довженка*

(м. Глухів) stas5578086@gmail.com

ДО ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

Актуальність. У період активного соціально-економічного та морального перетворення нашого суспільства виникає необхідність покращення змісту, форм та методів професійної підготовки в умовах закладу вищої освіти (далі – ЗВО). У цьому аспекті ефективність підготовки майбутніх учителів технологій повною мірою залежить від розвитку у них здібностей творчо перетворювати навколишню дійсність, самостійності у вирішенні практичних завдань, готовності до самовдосконалення та самоосвіти відповідно до об'єктивних умов та суб'єктивних можливостей. Слід враховувати, що розвиток творчих здібностей учнів відбувається у разі, якщо вчитель сам наділений цими здібностями, якщо він вмє вводити дітей у світ творчості, активного пошуку оригінальних рішень поставлених завдань.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі головним завданням є підготовка педагогічних кадрів, які мають високий рівень професіоналізму, вміють оцінювати педагогічну ситуацію в комплексі та приймати складні рішення, творчих, активних, здатних до застосування традиційного та інноваційного підходів до навчання та виховання підростаючого покоління. Найбільш затребуваними стають творчі параметри професійної діяльності вчителя трудового навчання і технологій, що

передбачає створення умов для самореалізації, розвитку творчої індивідуальності майбутнього педагога у процесі професійної підготовки.

Розвиток творчих здібностей майбутніх учителів у процесі їх професійної підготовки необхідний не лише для розвитку власного потенціалу, а й творчості майбутніх учнів [5, 254].

Нам імponує думка українських дослідників В. Хренової та О. Лівшуна про те, що вчитель як суб'єкт педагогічної творчості повинен бути сам сформований як творча індивідуальність, яка, включаючи в себе творче мислення і здатність до творчої діяльності, успішно самореалізується у педагогічному процесі [3, 108].

Завдання розвитку творчих здібностей майбутніх учителів визначаються загальними потребами їх підготовки в аспекті творчості та мають містити педагогічну, розвивальну та виховну складові. Цілі теоретичної підготовки (знань) базуються на знаннях з освітніх компонентів ОПП, педагогіки, психології тощо; методичні знання творчої дії (знання ефективних прийомів, засобів розвитку творчості, форм і методів тощо). Цілі практичних занять (уміння та навички) визначаються шляхом аналізу професійних завдань учителя-предметника [1, 21].

С. Сисоєва переконує, що об'єктом і результатом педагогічної творчості є творення особистості, а не образу, як у мистецтві, механізму чи конструкції, як у техніці [2, 107].

З іншого боку, І. Шимкова, С. Цвілик та В. Гаркушевський педагогічну творчість потрактовують як здатність вирішувати завдання, що постійно виникають у педагогічному процесі, в результаті розв'язання яких відбувається розвиток якостей особистості в об'єкта педагогічного впливу. Виокремлюючи системоутворюючі компоненти розвитку творчої особистості педагога (рис. 1), дослідники наголошують на тому, що цей розвиток неможливий без удосконалення та реалізації відповідного потенціалу, котрий розвивається у процесі творчої педагогічної діяльності та професійної підготовки [4, 50–51].

Рис. 1. Системоутворюючі компоненти розвитку творчих здібностей вчителя [4, 175]

У нашому дослідженні підкреслено значущість такого аспекту професійної підготовки, як розвиток творчих здібностей майбутніх учителів трудового навчання та технологій, переорієнтація на розвиток творчого потенціалу й творчу самореалізацію особистості у процесі її підготовки до педагогічної діяльності. До сукупності творчих здібностей ми відносимо розвиток художньої спостережливості, виховання широкої художньо-естетичної культури, творчої ініціативи тощо, що є надзвичайно важливим для майбутніх учителів трудового навчання та технологій.

Висновки. Підводячи загальний підсумок, зазначимо, що розвиток творчих здібностей майбутніх учителів трудового навчання та технології необхідно розглядати як невід'ємну складову у системі професійної підготовки в умовах ЗВО.

Список використаних джерел

1. Бурчак С. О., Бурчак Л. В. Система розвитку творчості майбутніх учителів у процесі фахової підготовки. *Імідж сучасного педагога*, 2021. Вип. 4 (199). С. 20–25.
2. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості: підручник. Київ: Міленіум, 2006. 346 с.
3. Хренова В. В., Лівшун О. В. Психолого-педагогічні умови розвитку творчих здібностей майбутніх вчителів трудового навчання та технології (на прикладі дисциплін художньо-творчого циклу). *Міжнародні челпанівські психолого-педагогічні читання*. Том. 21. 2017. С. 106–116.
4. Шимкова І. В., Цвілик С. Д., Гаркушевський В. С. STEAM-підхід як засіб розвитку творчих здібностей майбутніх учителів трудового навчання та технологій *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*, 2022. С. 173-184.
5. Kurok V., Tkachenko N., Burchak S., Kurok R., Burchak L. Developing Intending Teachers' Creativity in the Process of Their Professional Training in the Context of Educational Transformations. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*, 2022. 14 (1), Pp. 246–262.

Володимир АРЕП'ЄВ,

студент магістратури,
факультет інженерно-педагогічної освіти,
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини
(м. Умань) volodymyr.arepiev@udpu.edu.ua

Станіслав ТКАЧУК,

доктор педагогічних наук, професор,
декан факультету інженерно-педагогічної освіти,
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини
(м. Умань) stanislav660@ukr.net

САМОСТІЙНА РОБОТА УЧНІВ ЯК ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

Актуальність. У зв'язку з глибокими соціальними й економічними перетвореннями у суспільстві сучасний ринок праці України висуває до фахівців такі вимоги, як гнучкість мислення, розуміння суті економічних процесів, вміння самостійно виявляти й вирішувати проблеми, швидко орієнтуватися у виробничих ситуаціях та приймати рішення. Це ставить перед освітою завдання формувати у майбутніх фахівців вміння самостійно навчатися, нестандартно мислити, займати активну життєву позицію, здатність бути відкритими для толерантного сприйняття різних точок зору.

Виклад основного матеріалу. На разі освіта України знаходиться на порозі глобальних, якісних перетворень. Інформаційне суспільство, закони устрою та розвитку світового суспільного простору потребують нових підходів і технологій в освіті. Характерною особливістю сучасного розвинутого суспільства є інформатизація. Широке використання інформаційно-комунікаційних технологій є об'єктивною реальністю і

необхідністю. Дані технології відкривають великі можливості для розвитку закладів освіти, сприяють реалізації психолого-педагогічних цілей виховання та навчання, забезпечують вирішення завдань професійної орієнтації і підготовки молодих спеціалістів до майбутньої діяльності [2]. Вони вчать самостійно набувати знання працювати з інформацією, моделювати і пристосовувати її для подальшої професійної діяльності.

Самостійна робота – важливий засіб формування самостійності в засвоєнні знань, які реалізуються лише в самовиявленні внутрішньої потреби в знаннях, пізнавальних інтересах, захопленості, творчому мисленні, зокрема учнів закладів професійно-технічної освіти.

Одним із головних напрямів модернізації освіти в Україні є створення якісно нової професійно-технічної школи – школи життєтворчості й самореалізації особистості, в якій утверджується бажання і вміння навчатися впродовж життя. У концепції розвитку професійно-технічної освіти зазначається, що одним із основних аспектів реформування освіти є впровадження в навчально-виховний процес сучасних педагогічних і науково-методичних досягнень, а одним із основних шляхів удосконалення змісту освіти є широке застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ).

Різноманітні аспекти впровадження ІКТ у навчальний процес привертати увагу багатьох дослідників. Дидактико-педагогічні та методичні проблеми інформатизації навчального процесу вивчали В. Болтянський, В. Безпалько, Р. Гуревич, Ю. Дорошенко, М. Жалдак, М. Кадемія, В. Монахов, Н. Морзе, Ю. Рамський, В. Розумовський, О. Співаковський та ін.

На сьогодні проблема розвитку пізнавальної самостійності майбутніх кваліфікованих робітників посідає одне з центральних місць у сучасній освіті, оскільки пізнавальна самостійність є одним із найбільш значущих чинників розвитку особистості.

Підготовка висококваліфікованих фахівців, здатних до компетентної й відповідальної діяльності за своїм фахом, неможлива без розвитку пізнавальної самостійності, створення умов для її ефективного самокерування.

Ефективне використання учнями закладів професійно-технічної освіти (ЗПТО) світового інформаційного потенціалу є визначальним чинником зближення вітчизняної та європейської освіти. У Законі України «Про Концепцію Національної програми інформатизації» вказується на необхідність підготовки молоді до сприйняття все більш зростаючого потоку інформації. На місце її пасивного сприймання ставиться самостійний пошук нової інформації, вміння аналізувати і використовувати інформаційний потенціал для орієнтації у провідних концепціях та теоріях, щоб на їх основі формувати власне мислення. У Концепції професійно-технічної освіти зазначається, що учень має навчитися володіти прийомами самостійного пошуку, збору, обробки, аналізу та синтезу інформації, одержати знання, вміння і навички інформаційного самозабезпечення з навчальної і науково-дослідної діяльності [3].

Обсяг наукових знань у будь-якій сфері діяльності, особливо в галузі технологій, майже повністю поновлюється впродовж 5-6 років. Враховуючи цю обставину, в навчальному процесі закладів професійно-технічної освіти має передбачатися багатоаспектна самостійна робота учнів, оскільки саме в юнацькі роки найактивніше формується потреба самостійно поновлювати свої знання, доповнюючи відомості, одержані на заняттях.

Необхідність організації самостійної роботи обумовлена все вищими вимогами до рівня загальнокультурної і загальноосвітньої підготовки випускників закладів професійно-технічної освіти, зміною загальноосвітніх парадигм, підготовкою майбутніх випускників до компетентного входження в ринок праці з міцно сформованими потребами у постійній професійній самоосвіті та саморозвитку.

Аналіз ступеня розробки різних аспектів зазначеної проблеми засвідчив недостатнє дослідження питань, які пов'язані з розглядом особливостей та прогнозування наслідків використання нових технологічних та інформаційних підходів до процесу самостійного навчання, визначав би форми роботи за умов нової методологічної орієнтації модернізації навчального процесу.

На сьогодні навчальний процес вимагає постійного вдосконалення, тому що відбувається зміна соціальних цінностей і пріоритетів.

Підготовка висококваліфікованих спеціалістів, здатних до компетентної й відповідальної діяльності за своїм фахом, неможлива без розвитку пізнавальної самостійності, як складової соціальної зрілості особистості учня.

Ж. Піаже розглядав розвиток пізнавальної самостійності в контексті загальних законів розвитку органічного життя. Пізнання розглядається як найважливіший прояв життя, взаємодія організму із середовищем, яка направлена на пристосування – адаптацію – до середовища. На його думку, реальне середовище, тобто соціальні умови, може затримувати або стимулювати хід розумового розвитку, але не визначати, не детермінувати його основний зміст, напрям і загальні темпи.

Основним завданням закладу професійної (професійно-технічної) освіти є активізація самостійної навчально-пізнавальної діяльності учнів не лише окремими способами, прийомами, але й активізація всього навчально-виробничого процесу, виявлення системи методів, способів, прийомів, організаційних форм і засобів, що сприяють розвитку пізнавальної самостійності.

Зазвичай увага педагога зосереджується на пізнавальній функції заняття (формування знань учнів) і менше уваги приділяється розвитку мотиваційно-емоційному та процесуально-вольового компонентів пізнавальної самостійності. Педагогу важливо розвивати в учнів стійкий інтерес, стимулювати їх до виконання пізнавальних дій, та сприяти формуванню в них мотивації до пізнання.

Тому, важливою умовою щодо розвитку пізнавальної самостійності в майбутніх кваліфікованих робітників є формування в них пізнавального інтересу та мотиваційної установки до самостійного виконання пізнавальних дій. Нерідко сильним мотивувальним фактором учня закладу професійної (професійно-технічної) освіти стає підготовка до подальшої ефективної професійної діяльності. А мотив пізнавальної діяльності – це намагання учня досягти певного рівня розвитку в професійній компетентності, в основу якої покладено різноманітні професійні знання, навички й уміння [1].

Відсутність умов для прояву активності та самостійності призводить до припинення їх розвитку. Саме тому широке використання активних методів, які спонукають до мислення та самостійної практичної діяльності з самого початку навчання, розвиває інтелектуальні якості учнів, які в подальшому забезпечують її активність у постійному оволодінні знаннями та використанні їх на практиці.

Незаперечним є те, що важливим для розвитку пізнавальної самостійності в учнів є поєднання традиційних та інтерактивних методів навчання. Організуючи навчання з використанням інтерактивних методів, педагог має можливість одночасно давати учням знання і розвивати в них інтерес до навчального матеріалу, що сприяє розвитку в них мотивації до самостійної пізнавальної діяльності.

Також, задля формування в учнів пізнавальної самостійності та мотивації до виконання пізнавальних дій важливо використовувати різні типи завдань, вирішення яких сприятиме в них розвитку самостійності та критичного мислення. Доцільним для розвитку пізнавальної самостійності в учнів є використання пізнавальних завдань за рівнем складності, що дозволяє педагогу керувати пізнавальною діяльністю учнів на всіх її етапах [1].

Значний вплив на формування мотивації до виконання пізнавальних дій також має використання методу заохочення. Це може виявлятися у вигляді похвали до учня, або позитивної оцінки його діяльності. Учень прагне виконати завдання самостійно, задля того, щоб отримати позитивну оцінку, або ж похвалу з боку педагога. Більшість учнів мотивує саме метод заохочення.

Серед педагогічних умов формування в учнів пізнавальної самостійності можна також виокремити квазіпрофесійну діяльність, реалізація якої відбувається через імітацію моделювання цілісних фрагментів майбутньої професійної діяльності в ігрових та проектних формах, а також методах, що мотивують учнів навчатись та розвивають в них професійне мислення, тим самим сприяють розвитку пізнавальної самостійності майбутніх кваліфікованих робітників.

Висновки. Таким чином, педагог на сьогоднішній день повинен володіти вміннями ставити мету перед учнями, формувати в учнів мотивацію до виконання пізнавальних дій, мати організаційні здібності, застосовувати у процесі навчання форму квазіпрофесійної діяльності, враховувати індивідуальні особливості кожного учня, ретельно планувати послідовність проведення самостійних занять, використовувати у своїй діяльності різні типи завдань, вирішення яких сприятиме розвитку самостійності та критичного мислення учнів, а також вміти поєднувати у навчальному процесі активні та інтерактивні методи, використовувати цілеспрямовану тренінгову роботу, яка сприяє розвитку пізнавальної самостійності.

Список використаних джерел

1. Бойко Н. І. Організація самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів в умовах застосування інформаційно-комунікаційних технологій: Дис. канд. пед. наук: 13.00.04 / Нац. пед. ун-т ім.М.П.Драгоманова. Київ, 2007. 239 с.
2. Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю. Інформаційно-телекомунікаційні технології в навчальному процесі та наукових дослідженнях: навчальний посібник для учнів ПТНЗ. Вінниця: ООО «Планер», 2005. 365 с.
3. Концепція професійно-технічної освіти. Нормативно-правове забезпечення освіти. Харків: Вид. гр. «Основа», 2008. Ч. 1. 208 с.

Микола АРНАУТОВ,

*студент бакалаврату,
ННІ професійної освіти та технологій,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) arnautov@ukr.net*

Ірина ПОВЕЧЕРА,

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
технологічної освіти та інформатики,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) iryna_povechera@meta.ua*

ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ ПІЗНАВАЛЬНОЇ САМОСТІЙНОСТІ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

Актуальність. На сучасному етапі реформування системи освіти в Україні проблема формування професійно важливих якостей особистості, що забезпечують високий рівень професіоналізму майбутніх вчителів технологій в умовах професійної діяльності стає досить актуальною. Вчитель для досягнення професійних здобутків потребує вмінь безперервної самостійної роботи у процесі навчання, прагнення само-вдосконалення, активного володіння інформаційно-комунікаційними технологіями.

Виклад основного матеріалу. Питання формування пізнавальної самостійності вивчалися вченими Т. В. Гришиною, Л. А. Тарховою, Н. І. Зеленковою, А. М. Нестеренко, І. Ю. Сіняговською, Н. І. Євтушенко та іншими. Ученими визначено сутність і структуру цього явища в різних психологічних та педагогічних аспектах, проте

проблема формування вмінь пізнавальної самостійності у майбутніх вчителів технологій залишається недостатньо дослідженою.

Збільшення годин для самостійної роботи потребує створення умов такої організації навчання, що сприяє формуванню самостійної пізнавальної діяльності студентів. Основою для формування професійної та творчої особистості майбутнього вчителя стає самостійна пізнавальна діяльність, що в свою чергу потребує формування пізнавальної самостійності. Для активізації пізнавальної активності та самостійності студентів проводиться інтенсивний пошук прийомів, методів, форм організації навчального процесу майбутніх учителів технологій.

Формування пізнавальної самостійності майбутніх вчителів технологій здійснюється у процесі навчальної діяльності. Навчальну діяльність, спрямовану на опанування професії вчителя, називаємо професійною підготовкою майбутніх вчителів технологій, яку ми розуміємо як процес формування особистості спеціаліста, який здійснює професійну діяльність відповідно до набутих знань, умінь і навичок, професійно важливих якостей. Моніторинг якості професійної підготовки спеціаліста визначається не лише рівнем його знань, але й інтелектуальним, творчим потенціалом, прагненням пізнати щось нове. Враховуючи це, одним з пріоритетних напрямів професійної підготовки майбутніх учителів технологій ми вважаємо самостійну пізнавальну діяльність студентів.

На нашу думку, за умови ефективної організації самостійної пізнавальної діяльності студентів майбутні фахівці мають можливість самовдосконалюватись, успішно вирішувати складні професійні завдання, аналізувати результати своєї діяльності тощо.

Проаналізувавши дослідження Т. В. Гришиної, Л. А. Тархової, Н. І. Зеленкової, А. М. Нестеренко, І. Ю. Сіняговської [1, 2, 3] та інших вчених, ми дійшли висновку, що пізнавальна самостійність майбутніх вчителів технологій – це складне особистісне утворення, що характеризується цілеспрямованістю навчально-пізнавальної діяльності в оволодінні майбутніми вчителями новими поняттями, науковими фактами, їх узагальненні й систематизації; спроможністю без зовнішньої допомоги здійснювати активне учіння; вмінням здобувати нові відомості з різних джерел; переносити отримані знання, навички, уміння у нестандартні навчальні ситуації, розкривати сутність нових технічних понять, застосовувати та розробляти нові методичні прийоми розв'язування задач; проявляти критичність, гнучкість мислення, незалежність власної думки, висловлювати свою точку зору щодо дослідних та навчальних завдань.

До вмінь пізнавальної самостійності майбутніх вчителів технологій можна віднести наступні організаційно-пізнавальні вміння:

- працювати з інтернет-джерелами, методичними вказівками, навчальною і науково-популярною літературою;
- самостійно виконувати завдання і на цьому підґрунті формулювати самостійні висновки;
- самостійно пояснювати явища на підставі наявних теоретичних знань;
- планувати роботу та здійснювати самоконтроль;
- володіння загальними навичками мотивації та саморефлексії.

Побудова процесу навчання може відбуватись завдяки забезпеченню ситуацій успіху в навчанні, диференціації навчання, повноцінного функціонування семіотичного компонента підготовки майбутніх вчителів технологій. Проблема визначення змісту самостійної діяльності та засобів її організації, потребує перенесення уваги з фактичної підготовки майбутніх вчителів технологій на її діяльнісний аспект, що відбувається шляхом належного структурування змісту навчання, реалізації комплексного і системного підходів до навчання, формування у майбутніх фахівців узагальнених прийомів діяльності та розвитку в них критичного мислення. Аналіз наукових праць та вивчення педагогічного досвіду провідних педагогів показав, що

позитивні зрушення у системі розвитку пізнавальної активності неможливі без застосування на лекційних і практичних заняттях інтерактивних технологій, які ґрунтуються на діалозі, моделюванні ситуацій вибору, вільного обміну думками та рефлексії.

Висновки. Отже, пізнавальна самостійність є стрижневою якістю особистості, без прояву якої майбутні вчителі технологій не можуть успішно розв'язувати пізнавальні задачі й досягати поставлених цілей. Розвиток пізнавальної самостійності необхідно розглядати у двох напрямках, як мету, та як спосіб удосконалення підготовки майбутніх вчителів технологій.

Наявність у майбутніх учителів технологій розвиненої пізнавальної самостійності характеризується цілеспрямованістю їх навчально-пізнавальної діяльності, спроможністю без зовнішньої допомоги здійснювати активне навчання; вмінням добувати нові відомості з різних джерел; розкривати сутність нових понять; переносити отримані знання, навички, уміння у нестандартні педагогічні ситуації, розробляти і застосовувати суб'єктивно нові способи розв'язування навчальних задач; проявляти критичність, гнучкість мислення, незалежність власної думки, висловлювати свою точку зору щодо задачі, яка розв'язується, вносити елементи педагогічної творчості та дослідництва.

Подальшого дослідження потребують питання теорії і методики розвитку пізнавальної самостійності майбутніх учителів в умовах дистанційного навчання.

Список використаних джерел

1. Тархова Л. А. Порівняльна характеристика рівнів сформованості мотиваційного компонента пізнавальної самостійності у студентів-філологів II і V курсів. *Педагогічна творчість, майстерність, професіоналізм: проблеми теорії і практики підготовки вчителя – вихователя – викладача. Матер. Всеукр. науково-практ. конф.* Київ: НПУ ім. М. Драгоманова, 2005. С. 175–177.
2. Нестеренко А. М. Розвиток пізнавальної самостійності як передумова інтелектуального розвитку особистості майбутніх абітурієнтів у системі довузівської математичної підготовки. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Формування духовної культури особистості в процесі навчання математики в школі та ВНЗ».* Луцьк, 22–24 травня 2003 р. Луцьк, «Вежа», 2003. С. 168–169.
3. Сіягівська І. Ю. Формування пізнавальної самостійності студентів педагогічного університету у процесі навчання іноземної мови : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.09; Криворіз. держ. пед. ун-т. Кривий Ріг, 2011. 20 с.

Назар БІРЮК,

*студент магістратури,
факультет технологічної і професійної освіти,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
(м. Глухів) nazarbir2001@gmail.com*

Борис ГРУДИНІН,

*доктор педагогічних наук, доцент кафедри
технологічної і професійної освіти,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
(м. Глухів) b.hrudinin@ukr.net*

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ НЕПЕРЕРВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УКРАЇНІ

Актуальність. Однією з глобальних цілей сталого розвитку, затверджених у 2015 році на саміті ООН, є забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх. 5 вересня 2017 року Верховною Радою України було прийнято новий Закон України «Про освіту», яким запроваджено нову систему підвищення кваліфікації, що передбачає збільшення та розширення можливостей педагогічних працівників для вдосконалення педагогічної майстерності та професійного зростання впродовж усього життя [1].

Модернізуючи систему неперервного професійного розвитку педагогічних працівників, європейські країни постійно коригують задачі, що ставляться перед системою освіти, відповідно до потреб суспільства і здобутків науково-технічного прогресу. Це, в свою чергу, зумовлює зорієнтованість системи освіти в цих країнах на «навчання протягом життя», що розуміє систематичне вдосконалення вчителем свого професійного рівня упродовж усього періоду педагогічної діяльності. Так, у теорії та практиці підготовки педагогів Франції, Німеччині, Австрії й багатьох інших європейських країн активно використовується терміни «навчання і підготовка вчителів під час роботи» (IN-service Education and Training of Teachers – INSET, «неперервний професійний розвиток» (Continuing Professional Development – CPD).

Виклад основного матеріалу. Основними шляхами неперервного професійного розвитку педагогів в європейських країнах є: 1) кваліфікаційні курси з психолого-педагогічної, предметно-дидактичної та іншої підготовки (для вчителів, які починають трудову діяльність в закладі освіти); 2) курси додаткового навчання для дипломованих учителів, яка відповідає їх статутним обов'язкам (для вчителів, програми курсів яких зазнали змін); 3) підвищення кваліфікації для виконання нових функцій у професійній діяльності (директора, вчителя-методиста, викладача-тренера тощо); 4) курси додаткового навчання з метою підготовки до викладання нових предметів або виконання інших функцій, які не можна було передбачити під час первинної педагогічної підготовки [3, 5]. Окреслені шляхи неперервного професійного розвитку педагогів в європейських країнах ідентичні змісту післядипломної освіти педагогів в Україні.

Аналіз законодавчої бази та наукових джерел з питань модернізації системи неперервного професійного розвитку педагогічних працівників в Україні уможливив чітке бачення питань, які потребують вирішення найближчим часом, а саме:

1. Удосконалення програм підвищення кваліфікації педагогічних працівників з урахування різноманіття суб'єктів надання освітніх послуг (заклади вищої освіти, інститути підвищення кваліфікації тощо) щодо підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

2. Створення єдиного Інтернет-порталу для висвітлення основних ринкових пропозицій, відповідної статистичної і аналітичної інформації, фінансових потоків тощо.

3. Удосконалення системи освітньої статистики й моніторингу щодо підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, що уможливить прийняття виважених управлінських рішень в системі освіти.

4. Стимулювання реалізації творчого потенціалу вчителя шляхом зарахування певної кількості кредитів (годин) з підвищення кваліфікації в разі підготовки ним монографії, підручника / науково-методичного посібника, документів з охорони прав інтелектуальної власності, статті до видань, що є фаховими з педагогіки або видань, що знаходяться у відповідних міжнародних науково-метричних базах тощо.

5. Внесення інноваційних форм в систему підвищення кваліфікації керівних кадрів освіти, а саме: стажування педагогічних працівників в закладах освіти поза межами свого регіону / країни; активна участь педагогічних кадрів в різноманітних профільних громадських об'єднаннях та робочих групах для вирішення важливих педагогічних питань; робота з коучами (досвідченими методистами) та менторами (особливо на початковому етапі професійної діяльності педагогічного працівника; конференції та семінари в інших закладах системи загальної середньої освіти, а також закладах, які не працюють у галузі освіти (наприклад, семінари з розвитку навичок співпраці, з риск-менеджменту тощо) [2; 4; 5].

Висновки. Підсумовуючи, слід зазначити, що впровадження запропонованих вище кроків є вкрай важливим для всієї системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників в Україні. Альтернативи цим процесам немає, якщо ми зацікавлені в реальному реформуванні системи освіти в Україні у відповідності до найкращих світових зразків.

Список використаних джерел

1. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні: монографія / Нац. акад. пед. наук України; за заг. ред. В. Г. Кременя. Київ: КОНВІ ПРІНТ, 2021. 384 с.
2. Підготовка науково-педагогічних кадрів у системі післядипломної педагогічної освіти: зміст, організаційні форми, технології: наук. посіб. / авт. кол.: Є. Р. Чернишова, Н. В. Гузій, В. П. Ляхоцький [та ін.]; за наук. ред. Є. Р. Чернишової / Держ. вищ. навч. заклад «Ун-т менедж. освіти». Київ: ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти» НАПН України, 2014. 318 с.
3. Стратегії вищої освіти в умовах інтернаціоналізації для стійкого розвитку суспільства: Монографія; за ред. В. Зінченка. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2020. 199 с.
4. Сидоренко В. В. Нова українська школа: концептуальні орієнтири. *Матеріали методологічного семінару з онлайн-трансляцією «Освітньо-філософські засади Нової української школи», 18 жовтня 2017 року, м. Київ, Україна.* м. Київ. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/708457/>
5. Сидоренко В. В. Реформування системи підвищення кваліфікації керівників навчальних закладів в умовах реалізації концепції «Нова українська школа». *Керівник нової української школи: світоглядно-професійні орієнтири: зб. наук. пр.* В. П. Андрущенко (голова), В. П. Бех (заст. голови), О. В. Алейнікова та ін. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. С. 148–153.

Ольга БОНДАРЧУК,

*студентка бакалаврату,
факультет інженерно-педагогічної освіти,
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини
(м. Умань) olyatoronded@gmail.com*

Вячеслав ЛЮЛЬЧЕНКО,

*доцент кафедри техніко-технологічних дисциплін,
охорони праці та безпеки життєдіяльності,
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини
(м. Умань) slulchenko@ukr.net*

ФОРМУВАННЯ ТЕХНІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ ХАРЧОВОЇ ГАЛУЗІ

Актуальність. Реформа освітніх програм закладів вищої освіти, зокрема оновлення, роз'яснення, посилення та встановлення нових цілей для розвитку професійної освіти, визначає майбутнє зростання України. Йдеться про зміну способу організації освітнього процесу – від пасивного засвоєння знань до активного пошуку та засвоєння інформації. Майбутні фахівці харчової галузі повинні бути високоосвіченими та кваліфікованими особистостями, здатними працювати на високому професійному рівні. Тому для формування загальних та фахових компетентностей у сфері професійної харчової освіти майбутній фахівець харчової галузі повинен опанувати теоретичний матеріал з різних дисциплін, пройти різні види практик, а також отримати дослідницьку підготовку.

Виклад основного матеріалу. У наукових публікаціях розглянуто загальне питання формування професійної компетентності майбутніх фахівців, але питання формування технічної компетентності у бакалаврів харчової промисловості під час освітнього процесу в закладах вищої освіти не вивчалось. Тому дослідження проблеми розвитку технічної компетентності є актуальним. Харчова промисловість та сфера надання послуг потребують висококваліфікованих викладачів та працівників для реалізації програм професійної освіти. Такі фахівці повинні бути повністю підготовлені до ефективної професійної діяльності за фахом, вміти використовувати свої знання, життєвий досвід і професійні навички для вирішення проблем на робочому місці, а особливо усвідомлювати необхідність постійного професійного розвитку [2, 168].

Для вирішення вказаної проблеми і була створена Державна цільова соціальна програма розвитку професійно-технічної освіти на 2022-2027 роки. З метою забезпечення реалізації громадянами права на якісну та доступну професійно-технічну освіту вона спрямована на модернізацію системи відповідно до поточних і перспективних потреб ринку праці, міжнародних стандартів і практик, створення умов для формування та розвитку відповідних професійних компетентностей, необхідних для успішної професійної діяльності та самореалізації особистості [3]. Програма визначає кілька нагальних проблем, які потребують вирішення, зокрема: оптимізація освітніх програм; підвищення стандартів професійної освіти та підготовки відповідно до вимог роботодавців (стейкхолдерів) та громадян; адаптація освітніх програм до тривалості навчання; реалізація права на освіту впродовж усього життя.

На нашу думку, впровадження компетентнісного підходу, що пропонує пріоритетний напрям розвитку освіти в Україні, може призвести до змін у системі вищої освіти для підготовки майбутніх фахівців харчової галузі. На думку науковця С. Шарова, компетентнісний підхід є логічним кроком до модернізації навчальних програм у нашій державі з огляду на стан, у якому розвивається інформаційне суспільство. Його особливостями є освітній процес, який орієнтований на результат та особистість, має складну структуру та пов'язаний, серед іншого, з майбутнім працевлаштуванням. [5, 195]. Праці В. Петрука, Р. Хагерті тощо, розглядають усіх професіоналів як носіїв п'яти різних типів професійних компетенцій, які в сукупності складають основу професійної кваліфікації (технічна, комунікативна, адаптивна,

концептуальна, інтегративна). Ми вважаємо, що особливо важливо зосередитися на розвитку технічних компетенцій майбутніх фахівців харчової промисловості [4, 21].

Здобувач повинен отримати знання та розуміння сучасного технічного обладнання, що використовується на підприємствах громадського харчування, щоб розвинути технічну компетентність. Протириччя між організацією професійної діяльності здобувача та організацією його підготовки до неї можна примирити через ефективну організацію освітнього процесу [1, 97].

Тому, враховуючи майбутню професійну діяльність здобувачів, необхідно при організації освітнього процесу в закладах вищої освіти, а зокрема при формуванні технічної компетентності, модернізувати та вдосконалити шляхом реалізації компетентнісного підходу та особистісно орієнтованої освітньої парадигми.

Послідовність формування технічної компетентності, що пов'язана з певною спадкоємністю технічних і педагогічних знань, формуванням зв'язку між технічними елементами компетентності, запровадженням міжпредметних і міждисциплінарних зав'язків між дисциплінами, була виявлена через аналіз фахових дисциплін та дисциплін вільного вибору. Запорукою ефективною мотивації до навчання та стимулювання до свідомого самостійного вирішення педагогічних завдань стане впровадження активних методів навчання, серед яких неімітаційні (дискусії, екскурсії, практичні заняття), імітаційні неігрові (аналіз конкретних ситуацій, вирішення виробничих завдань, аналіз документації, дії за інструкціями), імітаційні ділові ігри та ігрове проектування. Від якості педагогічних умов буде залежати розвиток технічної компетентності разом з активізацією та розвитком потенційних сильних сторін особистості у професійній сфері та подальшим зростанням у майбутній професії.

Формування прагнення до здобуття фундаментальних знань, які дозволять самостійно освоювати новітні технологічні рішення на виробництві, тобто до самовдосконалення та самоосвіти з практичним застосуванням у професійній діяльності, полягає у реалізації педагогічних умов.

Висновки. Таким чином, педагогічні умови включають підвищення планки мотивації професійного розвитку, створення в аудиторії середовища, сприятливого для розвитку технічної компетентності, впровадження в навчальний процес технологій активного навчання, а також розробку системи набуття студентами технічних навичок через практичні заняття та інші форми навчання.

Завдяки реалізації педагогічних умов та впровадженню міждисциплінарного, міжпредметного та компетентнісного підходів можна сформувати у майбутнього фахівця харчової промисловості технічну компетентність як первинну складову професійної компетентності в системі закладів вищої освіти. Даний підхід передбачає оволодіння технічними знаннями, поняттями, уявленнями та розвиток відповідних здібностей для виконання професійної діяльності. Це буде повноцінною гарантією засвоєння всіх компонентів професійно-педагогічної системи.

Список використаних джерел

1. Волкова Н. В., Горбатюк Р. М. Формування базових професійних компетенцій майбутніх інженерів-педагогів у галузі харчових технологій. *Актуальні проблеми та перспективи технологічної і професійної освіти: матеріали VI-ї Всеукр. науково-практ. інтернет конф.*, 24–25 трав. 2021 р. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2021. С. 96–98.
2. Гіренко Н. І., Крамаренко Д. П. Підвищення професійно-педагогічної компетентності майстра виробничого навчання за профілем «Харчові технології». *Education and pedagogical sciences. Освіта та педагогічна наука*. 2020. № 1 (173). С. 26–36.
3. Дубова Н. В., Харитоновна В. В. Формування професійної компетентності майбутніх інженерів-педагогів харчової галузі в процесі практичної підготовки. *Проблеми підготовки сучасного вчителя: Проблеми підготовки сучасного вчителя: зб. наук. пр. Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. 2018. Вип. 18. С. 167–174.
4. Петрук В. А. Формування базового рівня професійної компетентності у майбутніх фахівців технічних спеціальностей засобами інтерактивних технологій: монографія. Вінниця: ВНТУ, 2011. 285 с.
5. Шаров С. Компетентнісний підхід: переваги, структура та особливості. *Науковий вісник МНУ імені Сухомлинського*. 2018. № 4. С. 194–199.

Юлія БУГЛАК,

*аспірантка кафедри педагогіки, психології і
методики технологічної освіти,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка,
(м. Чернігів) vadmix2016@gmail.com*

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Актуальність. Сучасні умови розвитку професійної педагогічної освіти вимагають підготовки гнучкого, конкурентоспроможного фахівця. У нашій державі зокрема гостро стоїть проблема наявності фахівців високого рівня, обдарованих і талановитих працівників практично всіх галузей і сфер діяльності, в тому числі і педагогів. Сьогодні система підготовки майбутніх педагогів у ЗВО має спрямуватися на підвищення її якості.

Специфіка професійно-педагогічної освіти та тенденції розвитку сучасних харчових виробництв актуалізують проблему фахової підготовки майбутнього викладача основ технологій харчових виробництв. Сучасна система підготовки студентів у вищій школі є однією з актуальних проблем сьогодення, адже вона повинна відповідати оновленим вимогам і забезпечувати належний рівень готовності майбутніх викладачів до ефективної педагогічної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Сучасне виробництво потребує практично і теоретично добре підготовлених фахівців, які володіють глибокими знаннями з загально-виробничих і спеціальних дисциплін, мають високу технічну культуру. Технологія харчового виробництва стає механізованою, автоматизованою та передбачає застосування спеціальних машин та обладнання. Змінюються організаційні форми виробництва, підвищується рівень автоматизації підприємств особливо при виготовленні різних продуктів харчування. Усе це зумовлює важливість підвищення професійної компетентності викладачів, діяльність яких безпосередньо пов'язана з підготовкою фахівців для роботи на підприємствах харчового виробництва [2].

Діяльність викладача передбачає всебічну підготовку як до практичного, так і до теоретичного навчання в цілому за спеціальністю (аспектно), за дисциплінами професійного циклу (політехнічними, загальнопрофесійними та вузької спеціалізації), детермінованих конкретною професійною діяльністю визначеної сфери виробництва, що висуває підвищені вимоги щодо виробничо-технологічної підготовки такого фахівця.

Зміст фахової підготовки майбутніх фахівців зумовлений потребами сьогодення: потребою у спеціалістах певних професій та рівнів кваліфікації. Тому викладач повинен постійно підлаштовуватися до змін сучасного виробництва та його потреб: оновлювати існуючі та створювати нові навчальні програми, вдосконалювати та розробляти навчальні плани, робочі програми навчальних дисциплін, шукати нові та модернізувати існуючі педагогічні технології [3].

Професійно-технічна освіта, в сучасному світі, є важливою виробничою силою, що суттєво впливає на темпи соціально й економічного розвитку країни. Тому для політичних, економічних та соціальних перетворень, що відбуваються в Україні, підвищення ролі фахівців у розвитку країни вимагають підвищення якості підготовки висококваліфікованих спеціалістів, що в свою чергу ставлять завдання перед викладацьким складом шукати нові підходи до вивчення, дослідження й усвідомлення педагогічного процесу у закладах професійно-технічної освіти [1].

Потреба в організації професійної підготовки викладацьких кадрів для системи навчання робочим професіям почала формуватися у зв'язку з якісною зміною виробничої сфери, що проявилася в підвищенні наукомісткості виробництва, ускладненні й неперервному удосконаленні технології і технологічного устаткування. Що, у свою чергу, об'єктивно зумовило підвищення вимог до професійних характеристик робітників, і відповідно, до якості їх професійного навчання, яке значною мірою, визначається професіоналізмом педагогічних кадрів.

Однією з особливостей професійної освіти як специфічного різновиду є її інтеграційний характер, коли в межах термінів та обсягу навчального навантаження, нормативно встановлених для однієї спеціальності, фахівець фактично освоює два різні види професійної діяльності – галузеву і педагогічну.

Слід зазначити, що характерною особливістю професійної діяльності викладача є постійна необхідність у самостійному пошуку та методичній обробці нової технічної інформації, нових прийомів праці, нових технологій, оскільки відбувається постійний процес оновлення змісту спеціальних предметів. Педагог повинен постійно вдосконалювати свою професійну майстерність з метою підвищення якості навчально-виховного процесу в навчальному закладі на основі передового педагогічного досвіду, наукової теорії, емпіричних досліджень проблем професійної освіти.

Широка і фундаментальна теоретична підготовка, необхідна для розв'язання педагогічних та виховних завдань, повинна поєднуватись з відповідною практичною підготовкою. Досконало володіючи своїм фахом, викладач професійного навчання повинен виробити настанову на постійне поповнення своїх знань та розширення культурних обріїв, уміти у практичній діяльності застосовувати принципи наукової організації праці.

Висновки. Специфіка професійної освіти зумовлює, з одного боку, необхідність засвоєння фахових знань, а з іншого – здатність використовувати ці знання з педагогічною метою. При цьому спрямованість фахівця має бути орієнтована на майбутню педагогічну діяльність в системі професійно-технічної освіти. Фахова підготовка викладача харчових виробництв є однією з важливих умов успішної адаптації майбутнього професіонала в професії, а також фактором високої результативності його діяльності.

Список використаних джерел

1. Кривильова О. А. Професійне становлення інженера-педагога в умовах вищого навчального закладу. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2013. № 38-39. С. 399–403.
2. Системний підхід у вищій школі: навч. посіб. / автори-упоряд. Т. Д. Кочубей, К. В. Іващенко. Умань: ПП Жовтий О. О., 2014. 131 с.
3. Ткачук С. І. Педагогічні аспекти підготовки майбутніх викладачів харчових технологій у педагогічних вищих навчальних закладах. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. Серія: Педагогіка. 2016. Вип. 2. С. 181–186.

Вікторія ВЕРЕТЕНІК,

*студентка бакалаврату,
ННІ професійної освіти та технологій,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) torioveret@gmail.com*

Світлана МАЗУРЕНКО,

*доцент кафедри професійної освіти
та безпеки життєдіяльності,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) mazurenkosvetlana5g@gmail.com*

НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ ТЕХНОЛОГА ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Актуальність дослідження напрямків формування професійних якостей технолога легкої промисловості полягає у зростанні важливості цієї галузі для економіки та соціального розвитку. З поширенням інноваційних технологій у текстильній, швейній та інших галузях легкої промисловості зростає потреба у кваліфікованих спеціалістах. Дослідження спрямоване на вивчення ефективних методів навчання та підготовки фахівців, що відповідають вимогам сучасного ринку праці та сприяють підвищенню конкурентоспроможності виробництва в галузі легкої промисловості. Сьогодні професійна підготовка розглядається як процес виховання особистості, що освоює культурний досвід людства, усвідомлює своє місце в соціумі, здатної до самовизначення, саморозвитку і творчої діяльності, як процес професійного розвитку, оволодіння досвідом майбутньої професійної діяльності [3].

Виклад основного матеріалу. Якість формування або підготовки фахівця – багатовимірне поняття. Воно включає сукупність якостей тих процесів, які мають відношення щодо підготовки до професійної діяльності. Основними напрямками професійних якостей технолога легкої промисловості є: вміння виготовляти вироби побутового і технічного призначення, досконало орієнтуватися в сировинній базі та вільно працювати з будь-яким текстильним матеріалом, має бути технічно підкований, організовує технологічний процес виготовлення виробів та стежить за якістю на кожній ділянці. Фахівець в галузі технологій легкої промисловості – це професіонал широкого профілю. Дана професія постійно оновлюється разом з технічним прогресом та залучає передові технології та сучасний досвід їх застосування. Висококваліфіковані фахівці в галузі виробництва швейних виробів можуть практично реалізувати будь-які забаганки клієнта, покращити та підкреслити особливості фігури, вразити оточуючих технічним рішенням та унікальними поєднаннями матеріалів в одязі поряд з високою якістю виготовлення. Підготовленість до майбутньої професії визначається ступенем розвитку особистості, її цілепокладанням, компетентністю, гнучкістю, самосвідомістю [1].

У професійній підготовці за освітньою програмою «Конструювання та технології швейних виробів» НУЧК імені Т. Г. Шевченка здобувачі вищої освіти опановують методи, способи та засоби проектування, конструювання та виготовлення швейних виробів, навчаються користуватися різними нормативними документами, системами контролю та управління якістю, ознайомлюються з основами експертизи якості технологічних процесів виготовлення швейних виробів та самих швейних виробів, поглиблено вивчають властивості матеріалів, з яких виготовляють швейні вироби, та

оформлюють мотивовані висновки. За результатами навчання здобувачі вищої освіти опановують такі знання та професійні навички: проєктувати та конструювати сучасні швейні вироби різного асортименту та із різних текстильних матеріалів, розробляти сучасні технології виготовлення швейних виробів різного асортименту та із різних текстильних матеріалів, визначати властивості текстильних матеріалів, ниток та використовувати ці знання в процесі проєктування і виготовлення одягу, використовувати системи автоматизованого проєктування одягу (САПР) та автоматизовані системи керування виробництвом (АСКВ) і проєктувати автоматизовані технологічні процеси виготовлення одягу, проєктувати технологічні процеси масового виробництва одягу, знати новітні види швейного обладнання та галузі їх використання, визначати характеристики та рівень якості швейних виробів у лабораторних умовах за допомогою сучасних методів, знати нормативне та правове забезпечення якості на міжнародному, регіональному та національному рівнях, види та форми технічного контролю, методи контролю, сучасні системи управління якістю, оформлювати проєктно-конструкторську документацію, застосовувати комп'ютерні технології для вирішення конструкторських та технологічних завдань швейного виробництва, використовуючи належне програмне забезпечення. Центральною проблемою професійної освіти за профілем «Технологія виробів легкої промисловості» є проблема становлення професіонала своєї справи. Іншими словами – це проблема особистісного і соціального становлення фахівця як суб'єкта професійної дії, що передбачає, перш за все, розвиток особистості, її творчого потенціалу, компетентностей [1].

Висновки. Сьогодні, як ніколи, існує запит на висококультурного, освіченого, інтелектуального професіонала справи. Формування фахівця такої якості вже сьогодні можливе лише в нових умовах професійної освіти. Основою такої освіти має стати процес едукативної діяльності, який виражається у триєдності таких процесуальних компонентів, як навчання, розвиток і виховання [2]. Спеціальність технолога легкої промисловості для креативних людей із гарним смаком, розвиненою уявою та тих, хто не звик до монотонної, одноманітної роботи. Ця сфера ідеально підходить тим, хто любить малювати, творити прекрасне, має навички роботи в необхідних програмах для проєктування і мріє творити та насолоджуватися результатами своєї праці. Професія дизайнера характеризується цікавою творчою роботою, можливістю спілкуватися в колі талановитих та відомих людей, а також високими гонорарами та можливістю внесення свого імені у світову історію розвитку моди.

Список використаних джерел

1. Єжова О. В. Теорія і практика створення прогностичних моделей підготовки кваліфікованих робітників швейної галузі: монографія. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2016. 472 с.
2. Карамушка Л. М. Психологія освітнього менеджменту: Навч. посібник. Київ: Либідь, 2004. 424 с.
3. Психологія діяльності та навчальний менеджмент: Навч. посіб. Артюшина М. В., Журавська Л. М., Колесніченко Л. А. та ін.; За заг. ред. М. В. Артюшиної. Київ: ДВНЗ «КНЕУ», 2008. 336 с.

Андрій ГРЕЧАНИК,

*студент магістратури,
факультет технологічної і професійної освіти,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
(м. Глухів) andrijgrecanik83@gmail.com*

Надія БОРИСЕНКО,

*кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри технологічної і професійної освіти,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
(м. Глухів) nbori7enko@gmail.com*

ПРОЄКТНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ДОСЯГНЕННЯ ОСНОВНИХ ЦІЛЕЙ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Актуальність. На сучасному етапі розвитку українського суспільства спостерігається потреба ринку праці в творчо та інтелектуально розвинених особистостях, які здатні приймати цікаві, нові, нестандартні рішення, ефективно вирішувати складні завдання, вільно орієнтуватись у застосуванні інноваційних технологій. Такі особистості уже почали формуватися в процесі реалізації освітніх завдань закладів загальної середньої освіти, що реалізують вимоги нормативних документів України. Ураховуючи вимоги навчальної програми з технологій можемо констатувати, що важливе місце у виявленні та розвиткові таких сучасних особистостей займають саме вчителі трудового навчання та технологій.

Зважаючи на основні цілі сучасної освіти, вважаємо проєктні технології навчання сучасними та актуальними. Технології навчання – це, насамперед, спосіб побудови навчального процесу. Вони відрізняються змістом, орієнтацією на досягнення освітніх цілей, оперативним зворотним зв'язком.

Виклад основного матеріалу. Технології навчання характеризуються такими основними ознаками, як: науковість, системність, дієвість, керованість [3].

У сучасній педагогіці існують різні класифікації технологій навчання, наведемо деякі з них: за ознакою новизни; за результатом навчання; за орієнтацією засобів і методів навчання на певні структури особистості; за домінуючою формою навчання; за характером педагогічної взаємодії; за характером пізнавальної діяльності.

Проєктні технології в технологічній освіті мають безпосереднє відношення до методу проєктів і розглядаються у таких аспектах:

1) як частина процесу розробки педагогами цілей і шляхів їх досягнення, проєктування освітніх програм, методик їхнього застосування;

2) як складова проєктної діяльності здобувачів освіти – частина навчальної діяльності, що залежить від певних організаційних засад [4].

За своєю сутністю проєктно-технологічна діяльність здобувачів освіти є засобом навчання, виховання, розвитку.

У цій діяльності:

– розвиваються пізнавальні здібності здобувачів освіти, уміння планувати свою діяльність, шукати шляхи розв'язання поставленої проблеми, обирати оптимальні способи й засоби діяльності, аналізувати й узагальнювати інформацію;

– розвивається креативне мислення під час реалізації всіх стадій роботи над проєктом;

– розвивається дивергентне мислення, коли старшокласники мають запропонувати якнайбільше своїх ідей, які допоможуть розв'язати проблеми, що виникають при розробці проєкту;

- виховуються активність здобувачів освіти, їхня самостійність через описування індивідуального етапу проекту, у процесі планування, проведення дослідження, здійснення оцінки, самостійного вибору форми презентації результатів діяльності;

- розвивається просторова уява у процесі планування часу для роботи над проектом, пошуку необхідних ресурсів, оцінювання та відбору найбільш доцільних ідей;

- формуються сенсомоторні навички у процесі виготовлення власного освітнього продукту [2].

Якщо звернутися до джерел виникнення проектної технології, то можна сказати, що вона зовсім не нова, оскільки виникла ще на початку минулого століття в США і називалася «метод проблем». Теоретичною основою методу є «прагматична педагогіка» філософа Дж. Дьюї, згідно з якою умови успішності навчання – пізнавальна активність дитини, проблематизація навчального матеріалу, зв'язок теорії з практикою, навчання в ігровій та трудовій діяльності.

У довідковій літературі «метод проектів» визначається як система навчання, за якої знання та вміння здобувачі освіти набувають у процесі планування та виконання практичних завдань, що поступово ускладнюються – проектів». Дослідники найчастіше визначають метод проектів саме як систему навчання, спрямовану не лише на набуття базових знань, умінь та навичок, а й на розвиток творчих здібностей та формування інтелектуальних можливостей у процесі вирішення проблемних ситуацій.

Проектні технології навчання, як зазначає Н. Довмантович, іноді розглядаються як одна із форм впровадження проблемного навчання. Ми згодні, бо вчитель лише висуває задачу, а збирання інформації, підбір способів і методів дослідження, аналіз отриманих даних здійснюється здобувачами освіти. Відтак основна робота над розробкою проекту здійснюється у позанавчальний час, вчитель виступає як консультант. Головною функцією педагога залишається організаційна, також він стимулює пізнавальну діяльність здобувачів освіти. Результатом розробки проекту має бути презентація, що висвітлюватиме вирішення проблеми, включаючи шляхи її розв'язання, статистичну інформацію, власні висновки старшокласників на основі аналізу отриманих даних [1].

Результати застосування проектних технологій повинні нести практичну та пізнавальну значущість при виконання завдань та мати два кінцевих результати: зовнішній, що можна усвідомити, побачити, застосувати на практиці та внутрішній, що являє собою особистий досвід діяльності старшокласника і складається зі знань, умінь, компетенцій і цінностей.

Висновки. Стратегія сучасної освіти полягає в тому, щоб надати можливість учням розвинути таланти та творчий потенціал. Саме проектна технологія навчання є засобом досягнення цих основних цілей сучасної освіти. Вона є доволі продуктивною педагогічною технологією, яка якісно впливає на освітній процес та є гарною альтернативою традиційному підходу до навчання та виховання здобувачів освіти.

Список використаних джерел

1. Довмантович Н. Г. Проектна діяльність як засіб формування самоосвітньої компетентності. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2017. Випуск 1. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/15183/1/ПРОЄКТНА%20ДІЯЛЬНІСТЬ%20ЯК%20ЗАСІБ%20ФОРМУВАННЯ%20САМООСВІТНЬОЇ.pdf>
2. Пехота О. М. Особистісно орієнтовані педагогічні технології: історія, теорія, організаційні вимоги. Педагогічні технології у неперервній освіті : монографія / за ред. С. О. Сисоевої. Київ : ВІПОЛ, 2001. 502 с.
3. Пехота О. М., Кіктенко А. З., Любарська О. М. Освітні технології: навч.-метод. посіб. / за заг. ред. О. М. Пехоти. Київ : АСК, 2002. 255 с.
4. Трудове навчання в школі: проектно-технологічна діяльність. 5-12 класи / за ред. О. М. Коберника, О. М. Коберник, В. В. Бербец, Н. В. Дубова та ін. Харків : Вид. група «Основа», 2010. 256 с.

Олександр ГУЦАЛ,

*студент бакалаврату,
факультет інженерно-педагогічної освіти,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини
(м. Умань) oleksandr.hutsal@udpu.edu.ua*

Віталій БЕРБЕЦ,

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри технологічної освіти,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини
(м. Умань) vitaliy.berbets@udpu.edu.ua*

ДИДАКТИЧНИЙ АНАЛІЗ РІВНІВ АКТИВНОСТІ САМОСТІЙНОЇ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ

Актуальність. Навчально-трудова діяльність здобувача загальної середньої освіти починається з появою пізнавального інтересу, але активною й самостійною вона стає тільки тоді, коли інтерес до неї переходить у необхідність, у потребу в ній.

Самостійна навчально-трудова діяльність учнів може носити як репродуктивний так і продуктивний характер в залежності від мети, із якою вчитель організовує самостійну навчально-трудова діяльність. Вона може бути спрямована на засвоєння готових знань шляхом повного відтворення навчального матеріалу. У цьому випадку ефективність її здійснення, в основному, залежить від прояву таких здібностей учнів, як увага й пам'ять. Проте, для формування самостійних поглядів з багатьох питань суспільного життя й розуміння законів природи необхідні такі якості мислення, як допитливість, вміння прогнозувати й спостерігати.

Учені й педагоги-практики (А. Алексюк, В. Бондар, В. Буряк, В. Євдокимов, В. Кузьминський, І. Малафійк, О. Молібог, П. Підкасистий, М. Солдатенко, О. Янкович та ін.) одностайні в тому, що самостійна навчальна діяльність є винятково важливою в освітньому та особистісному саморозвитку учнів, оскільки тільки за її допомогою стає можливим формування творчої самостійності, ініціативності, креативності учнів загалом та культури розумової праці зокрема, саме в такий спосіб закладаються основи для їх саморозвитку та самовдосконалення.

З огляду на вищезазначене, метою нашої публікації є дидактичний аналіз рівнів навчальної активності учнів у процесі самостійної творчої навчально-трудова діяльності.

Виклад основного матеріалу. На уроках технологій самостійна діяльність проявляється в процесі виконання самостійних творчих робіт. Зовні самостійна творча навчально-трудова діяльність як засіб навчання виступає у вигляді найрізноманітніших завдань, внутрішньо вона виявляється через пізнавальну чи практичну задачу, яка в технологічній підготовці служить своєрідним імпульсом для включення учня в процес навчально-трудова діяльності. Кожна самостійна творча навчально-трудова діяльність повинна відповідати меті та завданням матеріалу, що вивчається, передбачати поетапне просування від незнання до знання.

Відомо, що в основі самостійної освітньої діяльності учня лежить його навчально-трудова активність. Активність у навчанні характеризується стійким інтересом до навчального матеріалу, його розумінням, спрямованістю на подолання труднощів у

його засвоєнні, спрямованістю уваги і мислительних операцій (аналізу й синтезу, порівняння, систематизації й узагальнення тощо). У сучасній дидактиці виділяють три рівні навчально-пізнавальної активності [2]:

1) репродуктивна активність – характеризується прагненням особистості запам'ятати й відтворити навчальний матеріал, оволодіти його застосуванням за зразком, їй властива відсутність бажання поглиблювати знання;

2) інтерпретуюча активність – характеризується прагненням особистості усвідомити вивчене, пов'язати його з уже відомим навчальним матеріалом, оволодіти способами застосування знань у нових умовах. На цьому рівні активності особистість більш самостійна, вона намагається знайти шляхи подолання труднощів;

3) творча активності – характеризується прагненням особистості до знаходження нового, раніше невідомого способу розв'язування задачі (вирішення проблеми). Особистість наполегливо просувається до мети.

При зниженні активності дидактична значимість самостійної навчально-трудової діяльності не зменшується, тому, що в учнів залишається можливість працювати в індивідуальному темпі й стилі, у відповідності до своїх уподобань та розвитку пізнавальних здібностей. Однак учитель повинен пам'ятати, що одне і те саме завдання може бути для одного учня складною проблемою, а для іншого – воно є простим, що пояснюється різними рівнями навчальних можливостей учнів [4].

Комплексні соціально-психологічні дослідження учнів у закладах загальної середньої освіти показали, що кількість осіб із добре вираженою активністю в самостійній навчально-трудовій діяльності складає 20-30% від загального числа опитаних. Учні, не здатних до самостійної навчально-трудової діяльності, виявлено біля 15%. А решта – 55-65% – це ті особи, яких неможливо із упевненістю віднести до тієї чи іншої групи за ознакою активності.

Висновки. Таким чином, є підстави вважати, що активність у навчально-трудовій діяльності – це не просто діяльнісний стан учня, а якість цієї діяльності, в якій знаходить прояв особистість самого учня з його ставленням до змісту і характеру навчальної й трудової діяльності та прагненням мобілізувати свої морально-вольові зусилля на досягнення навчально-трудових цілей.

Список використаних джерел

1. Буряк В. Самостійна творча навчально-трудова діяльність як вид навчальної діяльності школяра. *Рідна школа*. 2009. № 9. С. 49–51.
2. Григулич С. М. Рівні самостійної навчально-трудової діяльності при формуванні навичок і вмінь. *Наукові записки: зб. наук. ст.* Київ: НПУ, 2004. Вип. 41. С. 48–56.
3. Дмитренко П. В., Ігнатенко Г. В. До питання виховання самостійності учнів. *Трудова підготовка в закладах освіти*. 1999. № 4. С. 31–34.
4. Ігнатенко Г. В. Умови підвищення ефективності розвитку самостійності школярів на уроках трудового навчання. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: наук. зап.* Рівне: РДГУ, 2002. Вип. 12. ч. 2. С. 58–63.
5. Ящук С. М. Виконання основних етапів проектування на уроках трудового навчання. *Трудова підготовка в закладах освіти*. 2003. № 2. С. 34–38.

Леонід ДВОРНИКОВ,

*студент магістратури,
факультет технологічної і професійної освіти,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
(м. Глухів) leodvornikov@gmail.com*

Надія БОРИСЕНКО,

*кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри технологічної і професійної освіти,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
(м. Глухів) nbori7enko@gmail.com*

ПРОЄКТНО-ТЕХНОЛОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ СТАРШОКЛАСНИКІВ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК УНІВЕРСАЛЬНИЙ МЕТОД НАВЧАННЯ

Актуальність. У сучасних складних умовах українського суспільного життя, боротьбі за збереження української державності, усвідомлення реалій ХХІ століття особливого сенсу набуває питання підвищення ефективності трудової підготовки здобувачів освіти. Соціальне середовище, трудове навчання впливають на формування творчої, активної особистості, яка набуває сучасних трудових умінь та навичок, елементів професійної майстерності, готується до життя і праці в ринкових умовах. Важливе місце у цьому процесі посідає проектно-технологічна діяльність.

Виклад основного матеріалу. У працях В. Бербец, І. Білевича, С. Білевич, Г. Воїтелевої, Н. Довмантович, Г. Ігнатенко, О. Коберника, В. Курок, О. Литвин, А. Терещука, Т. Хоруженко, С. Ящука та інших науковців обґрунтовуються значущість, сутність та зміст застосування проектно-технологічної діяльності учнів на уроках трудового навчання та технологій у закладах загальної середньої освіти.

Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти визначено мету сучасної технологічної освіти. Нею є формування й розвиток проектно-технологічної компетентності, що забезпечує реалізацію творчого потенціалу здобувачів освіти та їхню соціалізацію в суспільстві. Глибинне розуміння цієї мети, на думку Н. Нагорної, дають процеси проектування і технології як форм організації трудового навчання та сучасного виробництва. Предметна проектно-технологічна компетентність має змогу розвиватися в предметно-перетворювальній проектно-технологічній діяльності. Центром сучасного трудового навчання в основній школі та технологій у старшій школі є проектно-технологічна діяльність, що виступає універсальним методом перетворення дійсності і її пізнання: від задуму до його реалізації. У процесі цієї діяльності формується та розвивається творче мислення здобувачів освіти, їхнє вміння вирішувати проблеми в різних галузях діяльності [3].

При підготовці проекту здобувачі освіти знайомляться з проблемою, вивчають ситуацію та складають план досягнення мети. Виконання проекту – найбільш працездатний етап, що включає роботу з різними джерелами інформації, пошук і відбір необхідних матеріалів, творчі міркування, формування та формулювання власних думок, поглядів на проблемну ситуацію. Форму захисту свого проекту (індивідуальна, парна, групова) старшокласники обирають самостійно. Також дуже важливо на етапі захисту простежити рефлексію, це дозволить школярам відповідальніше підійти до розробки проекту та усвідомити практичну значущість своєї роботи. Оцінка проектною роботи має здійснюватися за заздалегідь висунутим критеріями [1].

Також слід зазначити, що підготовка до роботи над проектом ставить перед старшокласниками мету самостійного пошуку та відбору інформації. Так, у процесі роботи над проектом відбувається освоєння матеріалу через творчість. Використання інноваційних технологій освіти – невід’ємна частина освітнього процесу. Проектна діяльність як форма реалізації подібних технологій має бути гармонійно введена в освітній процес поряд з іншими методами, формами та технологіями. Процес реалізації проектно-технології дозволяє розвивати самостійність мислення та формує інноваційну поведінку, відповідаючи цілям та завданням сучасної освіти.

Дослідження О. Коберника, В. Курок, В. Сидоренка, О. Сушенцева, О. Хищенко, С. Ящука показали, що для ефективної активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти в освітньому процесі старшої школи мають бути створені такі педагогічні умови:

- цілеспрямований, систематичний розвиток мотивації освітньої діяльності старшокласників;
- створення в пізнавальній діяльності «ситуацій успіху»;
- диференціація освітнього процесу;
- організація проблемного навчання.

Щоб реалізувати наведені умови, в освітній процес закладів загальної середньої освіти мають впроваджуватися особистісно-орієнтовані педагогічні технології. Проектно-технологічна діяльність належить до таких технологій. Відповідно, трудове навчання передбачає залучення здобувачів освіти спочатку до легших навчальних, а згодом і до творчих проектів.

Проектування базується на розвитку пізнавальних, творчих умінь здобувачів освіти, уміння самостійного конструювання своїх знань, уміння орієнтуватися в просторі інформації, мислити критично.

Проектно-технологічна діяльність поєднує всі види практичної діяльності людини, починаючи із зародження творчого задуму до реклами та реалізації готового виробу, продукту чи послуги. Ця діяльність спрямована на досягнення провідної мети освіти – забезпечення інтелектуального, соціального, фізичного розвитку здобувачів освіти. Проектно-технологічна діяльність відрізняється від інших систем трудового навчання своєю структурою, підструктурними елементами якої є конструювання, моделювання, маркетингові й екологічні дослідження, технологічні процеси, економічні розрахунки. На думку М. Конька, така цілеспрямована діяльність здобувачів освіти і відповідна методика дослідження об’єкта допоможуть досягти потрібного результату – цілісного розвитку старшокласників [2].

Висновки. Метод проектів дозволяє максимально наблизити процес навчання до практики, що дозволяє здобувачам освіти поступово готуватися до майбутньої професійної діяльності, і це безперечна перевага проектного методу перед традиційними методами навчання.

Список використаних джерел

1. Глущенко О. В., Романов Л. А., Пащенко Т. М., Пятничук Т. В., Шимановський М. М. Проектні технології навчання учнів професійно-технічних навчальних закладів: довідник. / за заг. ред. Л. А. Романова. Житомир: «Полісся», 2019. 126 с.
2. Коньок М. М. Проектно-технологічна діяльність учнів на уроках з трудового навчання. *Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Випуск 53. Серія: педагогічні науки: Збірник.* Чернігів : ЧДПУ, 2008. С. 97-100.
3. Нагорна Н. О. Формування проектно-технологічної компетентності майбутніх учителів трудового навчання у процесі вивчення основ проектування і моделювання : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Полтава. 2021. 306 с. С. 40 URL: <http://pnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/04/disertacziya-nagorna-n.o..pdf>

Володимир ДМИТРЕНКО,

*аспірант кафедри технологічної і професійної освіти,
Глухівський національний педагогічний
університет імені Олександра Довженка
(м. Глухів) vladimirdmitrenko79@gmail.com*

Станіслав БУРЧАК,

*доктор педагогічних наук, професор
кафедри технологічної і професійної освіти,
Глухівський національний педагогічний
університет імені Олександра Довженка
(м. Глухів) stas5578086@gmail.com*

ПРОЄКТНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ВАГОМИЙ СКЛАДНИК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ

Актуальність. Вища освіта сьогодні спрямована на пошуки ефективних способів формування й розвитку фахових компетентностей здобувачів вищої освіти. Це є необхідним у зв'язку з новим етапом розвитку освіти, що передбачає перегляд і модифікацію навчальних програм в закладах загальної середньої освіти. Мета полягає в створенні сприятливого освітнього середовища, що сприяє розвитку потенціалу учнів, розширенню їхніх інтересів і позитивній мотивації щодо вивчення нового.

На сучасному етапі розвитку освіти актуальним є переформатування процесу підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, що викликано впровадженням в закладах загальної середньої освіти проекту «Нова українська школа». Учитель трудового навчання та технологій під час навчання в закладі вищої освіти має засвоїти дисципліни загальної та фахової підготовки. Результатом навчання є оволодіння необхідними здатностями задля організації освітнього процесу та розвитку їхнього світогляду щодо професійної діяльності, тобто сформуванню професійну компетентність. З метою успішного формування ключових компетентностей в учнів, майбутні педагоги повинні бути професіоналами у своїй справі, мати сформовані компетентності, володіти педагогічною майстерністю.

Виклад основного матеріалу. Проблему підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій з урахуванням нових вимог освіти в умовах нової української школи висвітлено в працях О. Корця, В. Сидоренка, В. Степенка, С. Ткачука, О. Торубари, С. Ящука. Формування професійної компетентності майбутніх учителів трудового навчання та технологій у процесі навчання у вищій школі описано в роботах Д. Кільдерова, В. Степенка, О. Федорової, В. Харламенко.

Науковець О. Торубара акцентує увагу на модернізації змісту освіти та освітнього процесу, спрямованого на підготовку майбутніх учителів з метою формування у них ключових компетентностей. У зв'язку з цим, у професійній підготовці майбутніх учителів важливо забезпечити їхню готовність до впровадження компетентнісного підходу в освітній процес [3, 421].

Побудова освітнього процесу підготовки майбутніх учителів у закладі вищої освіти повинна розглядати важливу педагогічну проблему – формування ключової проєктної компетентності як складової професійної компетентності вчителя трудового навчання та технологій [2, 278].

Для визначення поняття проєктної компетентності слід урахувати позицію дослідника О. Коберника, що сформована компетентність – це інтегрована особистісна якість людини, що формується на етапі навчання, остаточно оформлюється і

розвивається під час практичної діяльності та забезпечує компетентнісний підхід до розв'язання професійних завдань [1, 67].

О. Федорова розглядає проблему формування професійної компетентності вчителя трудового навчання та технологій як набір професійних і особистісних якостей, що визначають професійну діяльність вчителя, проявляються у взаємодії суб'єктів професійної діяльності, у різних формах організації освітнього процесу [4, 171]. За дослідженнями О. Корця, формування проєктної компетентності у майбутніх учителів трудового навчання та технологій дозволить їм ефективно застосовувати знання в галузі науки та техніки, а також здійснювати проєктно-технічну діяльність відповідно до галузі освіти «Технології» [2, 278].

Поняття «професійна компетентність учителя трудового навчання та технологій» вміщує опановані знання, сформовані вміння та набуті здатності.

Сутність поняття «проєктна компетентність майбутнього вчителя трудового навчання та технологій» з урахуванням вимог Нової української школи полягає в набутті знань про існуючі конструкційні матеріали та їхні властивості (технологічні, механічні), можливість їх використання, технології та процеси обробки (ручний, механічний). Засвоєння знань передує формуванню вмінь добирати конструкційні матеріали, ураховуючи їх властивості, проєктувати та конструювати вироби, ураховуючи особливості матеріалів, здійснювати економічний обрахунок під час підбору матеріалів для проєкту, обирати способи обробки конструкційних матеріалів із послідовністю технологічних операцій, використовувати вторинні матеріали й застосовувати творчі здібності під час освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти.

Висновки. Теоретичний аналіз процесу підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій у ЗВО дозволив встановити, що освітній процес спрямований на формування професійної компетентності. Однак, у зв'язку з викликами Нової української школи важливим є акцент на формування проєктної компетентності, як вагової складової професійної.

Проєктна компетентність майбутніх учителів трудового навчання та технологій передбачає інтеграцію всіх складових професійно-педагогічної системи з використанням міжпредметного підходу, що сприятиме формуванню знань, умінь та оволодінню проєктними навичками, а також створенню позитивної мотивації для виконання власної професійної діяльності.

Список використаних джерел

1. Компетентнісний підхід у професійній підготовці майбутніх учителів технологій: колективна монографія / авт. кол.: А. М. Гедзик, О. М. Коберник, С. І. Ткачук, С. М. Ящук [та ін.]. Умань: «Сочінський М. М.», 2017. 280 с.
2. Корець О. М. Роль фізико-математичних дисциплін у формуванні технічної компетентності майбутніх учителів технологій. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка*. Кам'янець-Подільський, 2014. Вип. 20. С. 277–279.
3. Торубара О. М. Особливості професійної підготовки майбутніх учителів в умовах сьогодення. *Проблеми підготовки сучасного вчителя* : зб. наук. пр. Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Умань, 2017. Вип 15. С. 418–425.
4. Федорова О. В. Технологічна компетентність як предметна компетентність вчителя трудового навчання та технологій. *The VIII International Science Conference «Problems and tasks of modernity and approaches to their solution»*, Tokyo, Japan, 2021. С. 169–173.

Євген ДРОЗДИК,

*студент магістратури,
факультет технологічної і математичної освіти,
Університет Григорія Сковороди в Переяславі
(м. Переяслав) olji151297@gmail.com*

Андрій ЛИТВИН,

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії
та методики професійної підготовки,
Університет Григорія Сковороди в Переяславі
(м. Переяслав) anlutvun@gmail.com*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В ЕПОХУ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Актуальність. В умовах пандемії і військових дій українське суспільство стикнулося з проблемами недостатньої цифрової трансформації у всіх сферах життєдіяльності. Це примусило суспільство і державу перейти від слів до дій у впровадженні інформаційно-комунікаційних технологій. Події останніх років підкреслили необхідність цифрової трансформації, як для всієї освіти в цілому, так і для її різних рівнів.

Виклад основного матеріалу. Цифровізація освіти постає імперативом реформування освітньої галузі, головним і першочерговим завданням ефективного розвитку інформаційного суспільства в Україні [1].

Цифровізація сприяє спрощенню освітнього процесу, роблячи його більш гнучким, пристосованим до реалій сучасного дня, що у свою чергу забезпечує формування конкурентоспроможних професіоналів. Це не лише інструмент, а середовище існування, яке відкриває нові можливості: навчання в будь-який зручний час, безперервну освіту, можливість проектувати індивідуальні освітні маршрути, зі споживачів електронних ресурсів стати творцями [2].

Цифрова трансформація стрімко змінює світ, і ринок праці не виняток. З'являються нові професії, а старі трансформуються, потребуючи нових знань і навичок. В цій динамічній реальності система професійної освіти має еволюціонувати, щоб відповідати потребам сучасності.

Основні перспективи розвитку професійної освіти в епоху цифрової трансформації такі:

- адаптація до потреб ринку праці. За допомогою аналізу даних та прогнозування попиту на ринку праці, професійна освіта може реагувати на змінні потреби економіки, надаючи студентам актуальні навички та компетенції;

- використання новітніх технологій. Цифрові технології, такі як віртуальна реальність, штучний інтелект, інтерактивні платформи, дозволяють створювати інноваційні методи навчання, які забезпечують ефективне засвоєння матеріалу та розвиток практичних навичок;

- розвиток гнучких форм навчання. В епоху цифрової трансформації зростає популярність дистанційного та онлайн-навчання, що дозволяє студентам отримувати освіту без прив'язки до конкретного місця та часу, забезпечуючи більшу гнучкість у навчанні та зменшуючи витрати на освіту;

- стимулювання самостійного навчання. Цифрові технології можуть стимулювати самостійне навчання та розвиток критичного мислення шляхом доступу до різноманітних онлайн-ресурсів, інтерактивних курсів та відкритих освітніх платформ;

- співпраця з роботодавцями. Професійна освіта повинна зближатися з бізнесом та роботодавцями, співпрацюючи з ними у процесі розробки програм навчання,

стажування студентів та працевлаштування випускників, щоб забезпечити відповідність навчальних програм потребам ринку праці.

Розвиток професійної освіти в епоху цифрової трансформації вимагає системного підходу та постійного оновлення методів і засобів навчання, забезпечуючи студентам не лише технічні знання, але і гнучкість, креативність та здатність до адаптації, до змін у сучасному світі праці.

Зміна потреб роботодавців стає ключовим фактором. Їм потрібні фахівці з цифровими навичками, аналітичним мисленням, здатністю до самонавчання та адаптації до мінливих умов. Професійна освіта має орієнтуватися на ці запити, готуючи конкурентоспроможних кадрів, готових до викликів цифрової епохи.

Розвиток онлайн-технологій відкриває нові можливості. Освіта стає доступнішою для людей з різними обставинами, розширюючи горизонти та надаючи шанс на саморозвиток. Професійна освіта має використовувати ці можливості, розширюючи свій вплив та охоплюючи ширші аудиторії.

Сучасні інформаційні технології відкривають можливості для підвищення ефективності освітнього процесу і його удосконалення. У процесі реформування освіти у навчальних закладах все більше акцентується увага на концепції дистанційного навчання, що передбачає розробку різноманітних технологій, включаючи методи змішаного навчання. За концепцією розвитку дистанційної освіти в Україні дистанційна освіта – це форма навчання, рівноцінна з очною, заочною та вечірньою, що реалізується, в основному, за технологіями дистанційного навчання [3].

Важливо розуміти, що навчання не закінчується після отримання диплома. У динамічному світі людині важливо постійно оновлювати свої знання та навички. Професійна освіта має дати людям інструменти для самонавчання, розвитку протягом життя, формуючи гнучкість та стійкість до змін.

Зростання конкуренції на ринку праці робить актуальним питання виділення з напову. Професійна освіта може допомогти людям у цьому, надаючи знання, навички та досвід, необхідні для успішного працевлаштування.

Висновки. У світлі швидкого розвитку технологій та постійних змін у суспільстві й економіці, професійна освіта переходить на новий рівень значущості. Цифрова трансформація відкриває перед нею безліч можливостей для розвитку і вдосконалення, проте також постає перед викликами, які потребують системного підходу та інноваційних рішень. Забезпечення відповідності професійної освіти потребам сучасного ринку праці та вимогам цифрової епохи вимагає співпраці всіх зацікавлених сторін, постійного вдосконалення навчальних програм та методів навчання, а також активного впровадження новітніх технологій. Тільки таким чином можна забезпечити високу якість освіти, підготовку кваліфікованих кадрів та відповідність вимогам сучасного ринку праці в епоху цифрової трансформації.

Список використаних джерел

1. Биков В., Спірін О., Пінчук О. Сучасні завдання цифрової трансформації освіти. *Вісник кафедри ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта XXI століття»*. Вип. 1. 2020. С. 27–36.
2. Карплюк С.О. Особливості цифровізації освітнього процесу у вищій школі. Інформаційно-цифровий освітній простір України: трансформаційні процеси і перспективи розвитку. *Матеріали методологічного семінару НАПН України*. 4 квітня 2019 р. / За ред. В.Г. Кременя, О.І. Ляшенка; укл. А.В. Яцишин, О.М. Соколюк. Київ, 2019. 361 с. С. 188–197.
3. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні. *Постанова МОН України 20 грудня 2000 р.* URL: <http://zakon.rada.gov.ua>

Ростислав ЗАГАРЮЙ,

*студент магістратури,
факультет технологічної і професійної освіти,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
(м. Глухів) amaterasudread@gmail.com*

Станіслав МАРЧЕНКО,

*кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри технологічної і професійної освіти,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
(м. Глухів) marstpo@gmail.com*

РОЗВИТОК ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК УЧНІВ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ

Актуальність. Уроки технологій в закладах загальної середньої освіти спрямовані на розвиток практичних навичок, творчого мислення й уміння працювати з різними матеріалами й інструментами. Вони допомагають учням зрозуміти принципи технологічних процесів, освоїти основи сучасних технологій. На уроках технологій учням надається можливість реалізовувати свої ідеї шляхом створення реальних об'єктів або проєктів. Реалізація проєктів може передбачати роботу з деревом, металом, текстилем, пластиком і іншими матеріалами [3].

Під час виконання навчальних проєктів учні знайомляться з різними інструментами й устаткуванням, які використовуються в процесі виготовлення виробів. Здобувачі освіти вчаться безпечно й правильно працювати з різними інструментами та матеріалами.

Уроки технології сприяють розвитку творчого мислення учнів. Адже, під час виконання проєктів вони можуть розробляти власний дизайн виробів, поліпшувати наявні ідеї й знаходити нестандартні підходи до розв'язку завдань.

Навчальні проєкти можуть бути спрямованими на створення функціональних виробів, моделей або прототипів. Це розвиває навички планування, організації й реалізації поставлених завдань.

Виклад основного матеріалу. Проєктна діяльність на уроках технологій може бути інтегрована з іншими предметами, наприклад, з математикою (розрахунки розмірів і пропорцій), фізикою (основи механіки) або мистецтвом (дизайн і естетика) [2].

Залежно від віку учнів уроки технології можуть містити в собі знайомство із сучасними технологіями, такими як робототехніка, 3D-друк, електроніка й програмування. Також можлива інтеграція різних технологій, яка дозволить учням застосувати теоретичні знання на практиці, розробити навички програмування й інженерного дизайну, а також розвивати творче й аналітичне мислення [1].

На уроках технологій учні можуть працювати у групах, що розвиває навички колективної роботи, комунікації й розподілу обов'язків між членами колективу.

Важливою складовою організацією практичної діяльності на уроках технологій є навчання учнів принципам безпеки при роботі з інструментами й матеріалами.

Забезпечення безпеки на уроках технологій в закладах загальної середньої освіти є вкрай важливим аспектом, тому що це дозволяє запобігти травмам і нещасним випадкам серед учнів. Адже під час реалізації проєктів учні працюють з реальними інструментами й матеріалами, які містять потенційну небезпеку.

До основних заходів безпеки, які потрібно дотримувати на уроках технологій можна віднести:

– *навчання й інформування.* Учитель повинен проводити докладне навчання учнів правилам безпеки перед початком роботи з інструментами й матеріалами. Учні повинні розуміти потенційні небезпеки й способи запобігання нещасних випадків;

– *використання захисного спорядження.* Учні й учителі повинні використовувати необхідне захисне спорядження, таке як захисні окуляри, рукавички, фартухи й інші предмети, які допоможуть мінімізувати ризик одержання травм;

– *правильне використання інструментів.* Учні слід учити правильному використанню інструментів і устаткування. Не можна допускати неправильного або не за призначенням використання інструменту;

– *підтримка робочого простору.* Робоче місце повинне бути чистим і акуратним. Інструменти й матеріали слід забирати після використання, щоб уникнути захащення й створення небезпечних ситуацій;

– *контроль над уроками.* Учитель повинен підтримувати постійний контроль над класом під час виконання практичних завдань. Це дозволить швидко реагувати на будь-які потенційно небезпечні ситуації;

– *пожежна безпека.* Важливо навчити учнів правильного поводження з вогнем, гарячими поверхнями й іншими потенційно небезпечними джерелами тепла;

– *робота з хімічними речовинами.* Учні слід учити правильній обробці й утилізації хімічних речовин і інших матеріалів, щоб уникнути отруєнь або забруднень;

– *електробезпека.* Якщо уроки технології включають роботу з електричним обладнанням, учнів слід навчити роботи з електроінструментами та обладнанням, включаючи правила поводження із проводами, розетками й іншими електричними компонентами;

– *відповідна підготовка вчителя.* Учителі, які проводять уроки технологій, повинні мати достатню підготовку й компетентність в області безпеки, щоб забезпечувати безпечне навчальне середовище.

Висновки. Уроки технологій допомагають підготувати учнів до сучасного світу й реальних виробничих ситуацій. Вони розвивають практичні навички, креативність і технологічне мислення.

Список використаних джерел

1. Каменєва Т. М. Теоретичні основи навчання: Навчально-методичний посібник. Київ : МНУЦ, 2018. 282 с.
2. Манойленко Н. В. Вибрані питання основ теорії технологічної освіти. Частина 1. Курс лекцій. Навч. посіб. для студентів спеціальності технологічна освіта ЗВО. Кропивницький : ЦОП «Авангард», 2018. 156 с.
3. Теорія та методика навчання технологій: навч. посібник / І. П. Андрощук, І. В. Андрощук, В. В. Бербец та ін. / за заг. ред. О. Коберника. Умань: ФОП Жовтий О. О., 2016. 474 с.

Ірина КАМЕНСЬКА,

*студентка магістратури,
ННІ професійної освіти та технологій,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) ikatenskay1@gmail.com*

Олексій ТОРУБАРА,

*доктор педагогічних наук, професор,
директор ННІ професійної освіти та технологій,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів)*

СУЧАСНІ КАТАЛІЗАТОРИ ЗМІН В ОСВІТНІЙ ГАЛУЗІ

Актуальність. Процес глобалізації – є складним, об'єктивним, історичним процесом, який впливає на функціональні зміни, що охоплюють усі сфери життєдіяльності соціальної системи. Насамперед це прослідковується в напрямі загальної гомогенізації, універсалізації сучасного світу, прийняття єдиних стандартів та моделей. Цей етап розвитку характеризується як: «планетарний світ став глобальним, планетарно цілісним, системно взаємозалежним, ієрархічно-облаштованим та пірамідально побудованим».

Освітньо-професійні програми, навчальні плани, нормативне забезпечення освітньої галузі зазнали значних трансформацій, щоб краще узгодити їх із змінними потребами майбутніх фахівців. Дані зміни спрямовані на активне навчання здобувачів вищої освіти. Тобто, професійний розвиток науково-педагогічного працівника має бути зосередженим на оптимізації та вдосконаленні освітнього процесу.

Виклад основного матеріалу. Загальновідомо, що реформування освітньої галузі, проведення актуальних наукових досліджень, у поєднанні з ефективним професійним розвитком освітян, можуть значною мірою сприяти задоволенню потреб майбутніх фахівців. У сфері професійного розвитку викладачів закладів вищої освіти (ЗВО) все більше уваги приділяється розвитку творчості через рефлексивні, дослідницькі та ітераційні практики.

Науковими дослідженнями досвідчених іноземних науковців встановлено, що активні методи навчання (active learning techniques – (ALT)) можуть покращити результати навчання здобувачів вищої освіти. Навчання – це активний процес, який вимагає як уваги, так і критичного мислення. Зазвичай традиційні лекційні формати, підтримуються конспектами або слайдами, що привертає увагу студентів і сприяє вдумливій взаємодії, крім того існує різноманітний діапазон інноваційних навчальних методів, розроблених спеціально для лекційних занять, які можуть ще більше підвищити активність, увагу та критичне мислення здобувачів вищої освіти. Реалізація освітніх реформ ґрунтується на сучасних підходах до навчання, орієнтованих на студента, і сприяє використанню методів активного навчання.

Іноземні педагоги акцентують увагу на тому що, замість того, щоб повністю замінити традиційні лекції, краще доповнити їх ALT, вийшовши за межі пасивного акту, коли студенти просто слухають і конспектують. Дані методи охоплюють різні підходи, такі як сприяння коротким двостороннім обговоренням або дискусіям у малих групах і включення систем реагування студентів (student response systems – (SRS)).

S. Proud зазначає, що ALT операційно визначаються як методи, які використовуються під час лекції для активного залучення студентів до завдань, пов'язаних зі змістом, перевершуючи традиційне конспектування [4].

Дані підходи спрямовані на сприяння активному навчанню серед здобувачів вищої освіти. Дослідження M. Prince показали, що ALT, які застосовувалися під час запланованих лекцій, сприяли більшому залученню та досягненню студентів порівняно з методами, які склалися лише з лекцій. [3]. Дані дослідження підтверджено E. Pascarella та P. Terenzini [2, 5], про вплив навчальних підходів на залучення студентів і набуття знань. Крім того, досвідченими іноземними науковцями виявлено, що активні методи навчання посилюють позитивні емоції здобувачів вищої освіти [1].

ALT сприяють до застосування різних підходів, що орієнтовані на здобувачів вищої освіти. При взаємодії студент-студент і студент-викладач позначається вплив на освітню діяльність та особистісний розвиток студента, переважаючи навіть вплив факторів освітнього процесу. Це свідчить про те, що застосування активних методів навчання може збільшити перевагу в навчальному процесі у вищій школі.

Активні методи навчання можуть принести користь здобувачам вищої освіти, покращивши їх увагу та її концентрацію. Здійснивши аналіз наукових праць, слід зазначити, що кількість студентів, які конспектують лекції, в ході лекції зменшується, що призводить до зниження запам'ятовування інформації в останній частині лекції. Такі відволікання, як перегляд телефону, надсилання текстових повідомлень і не пов'язана з цим домашня робота, ще більше заважають привернути увагу студента.

Висновки. Отже, зміни в навчанні, орієнтованому на студента, не завжди прості та легкі. Комбіновані лекції, проблемні завдання, взаємодія в аудиторії та нові стратегії оцінювання можуть бути ключовими для трансформаційних результатів професійної освіти. Використання активних методів навчання в освітньому процесі сприяє професійному розвитку майбутнього фахівця. Професійна компетентність науково-педагогічного працівника допомагає поступово впроваджувати ALT і дозволяє отримати визнання студентів. А це є важливішим, ніж просто запровадження інновацій в освіту. Комбіновані підходи є перспективними для викладачів, які забезпечують професійний розвиток, каталізуючи зміни у сприйнятті цінності та впроваджуючи методи активного навчання.

Список використаних джерел

1. Hartikainen S., Pylväs L., Nokelainen P. Engineering students' perceptions of teaching: Teacher-created atmosphere and teaching procedures as triggers of student emotions. *European Journal of Engineering Education*. 2022. Vol. 47, № 5. Pp. 814–832.
2. Lange, Randall. (2014). Pascarella, T. & Terenzin, P. (2005). How College Affects Students, A Third decade of Research (2nd ed.) San Francisco: Jossey-Bass. *Journal of Student Affairs in Africa*. 2.
3. Prince M. Does active learning work? A review of the research. *Journal of Engineering Education*. 2004. Vol. 93, № 3. Pp. 223–231.
4. Proud S. If you build it, will they come? A review of the evidence of barriers for active learning in university education. *Reire: Revista D'innovació i Recerca En Educacio*, 2022. Vol. 15, No. 2.
5. Rillero, P., & Rillero, H. G. Catalyzing Change in Engineering Pedagogy: The Role of Workshops, Modules, and Reflective Implementation. *International Journal of Engineering Pedagogy (ijEP)*, 2024. 14(2), Pp. 4–19.

Дмитро КИЧЕНОК,

*студент магістратури,
ННІ професійної освіти та технологій,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) kd@gmail.com*

Тетяна БЕЛАН,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри педагогіки,
психології і методики технологічної освіти,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) tatjanabelan@ukr.net*

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДУ ЗПТО

Актуальність. Одним із методів підвищення ефективності педагогічної діяльності є формування позитивного професійного іміджу викладача. Імідж є важливим інструментом психологічного впливу, тому зацікавленість студентів у викладачеві стає першим кроком до зацікавлення самим предметом, який він викладає. Професійна компетентність, хоча й важлива, сама по собі не гарантує успішної педагогічної діяльності та створення гідної репутації. В сучасних умовах важливо розуміти, які фактори сприяють або перешкоджають формуванню позитивного іміджу викладача, оскільки це визначає його успішність у викладанні, взаємодії зі студентами, адміністрацією, колегами тощо.

Виклад основного матеріалу. Позитивний педагогічний імідж – ключовий елемент професійної майстерності викладача, який впливає на інтерес студентів до освіти та їх успішність у навчанні.

Як зазначають дослідники: «Спеціальність педагога відноситься до розряду публічних професій, які перш за все пов'язані з авторитетом серед студентів, їх професійна успішність визначається позитивним іміджем. Чим вагоміший цей образ, тим вище авторитет, визнання і повага оточуючих» [3].

Аналіз психолого-педагогічної літератури показав, що під поняттям іміджу часто мають на увазі візуальну привабливість людини. Як зазначали видатні мислителі, зокрема Фрідріх Ніцше, кожен видатний геній виступає в масці. Нікколо Макіавеллі давав поради політикам бути образом чеснот, які високо цінуються в суспільстві, незалежно від їхніх справжніх якостей. У таких випадках, на прикладі Ніцше та Макіавеллі, імідж служить маскуванням, створюючи у свідомості людей потрібне їм враження [4, 208].

Г. Євтушенко, А. Бабошко та Д. Бушля визначають професійний імідж викладача як «емоційний образ, сформований із багатьох формотворчих компонентів, який визначає рольову відповідність особистості викладача до стандартів та вимог його професії в очах колег, студентів і суспільства» [1, 631].

Як менеджеру, політику чи підприємцю, так і сучасному викладачу життєво необхідно оволодіти навичками створення свого позитивного професійного образу і майстерності самопрезентації, яка зможе залишити позитивний слід в сприйнятті широкого кола осіб: від колег і батьків студентів до громадських активістів та адміністрації.

А. Кононенко наголошує, що формування та розвиток позитивного професійного іміджу майбутніх викладачів залежить від емоційної спрямованості особистості, а саме: – інтересу – емоції, що стимулює когнітивно-аксіологічний аспект професійно-особистісної діяльності та творчі прагнення особистості. У стані зацікавленості збільшується увага, пізнавальна активність та захопленість власною діяльністю;

- радості - емоції, яка спрямована на переживання внутрішнього задоволення, впевненості в собі, власної значущості та успіху у професійній діяльності, а також на прийняття та підтримку оточуючих. Якщо ця емоція переважає у житті людини, то вона зазвичай відчуває постійний емоційний комфорт, має оптимістичний погляд на життя та активно бере участь у суспільному житті;

- любові - емоції, яка займає особливе місце у житті будь-якої людини. Вона сприяє утворенню особливих стосунків, які впливають на різні аспекти особистісно-професійного життя [2].

Крім того, постійне самовдосконалення та професійний розвиток допомагають викладачу залишатися на крок попереду в академічному середовищі, викликаючи повагу та захоплення серед студентської аудиторії. Все це разом формує міцну основу для позитивного професійного іміджу викладача, який сприяє не тільки академічному успіху студентів, але й загальній атмосфері співпраці та взаєморозуміння в закладі освіти.

Щоб сформувати професійний імідж, потрібно визначити свою особистісну філософію та ціннісні орієнтири, розробити концепцію професійного «Я», визначити свої ролі в професійному контексті тощо.

Створення позитивного іміджу викладача є ціленаправленою та активною роботою, спрямованою на акцентування сильних сторін та важливих особистісних якостей для ефективної взаємодії зі студентами. Варто підкреслити, що такий імідж не виникає випадково, а є продуктом систематичних зусиль та розвитку в рамках інтеграції різних аспектів особистості.

Професійний імідж викладача формується внаслідок впливу численних чинників, об'єктивних і суб'єктивних, природних і суспільних, внутрішніх і зовнішніх, незалежних і залежних від волі та свідомості фахівця.

Також, на формування іміджу викладача можуть впливати такі фактори: імідж закладу освіти, в якому навчається майбутній викладач; специфічні вимоги у сфері професійної діяльності; знання та досвід, набуті в процесі навчання та можливої професійної діяльності; ділова репутація; готовність до професійного зростання та самовдосконалення; характер і темперамент; психологічний фактор формування іміджу; світогляд. На нашу думку, визначальним фактором формування іміджу майбутнього викладача є його професійна компетентність поєднана з особистісними якостями, оскільки саме це дає можливість цілеспрямовано формувати бажаний імідж, враховуючи при цьому цілу низку інших чинників.

Висновки. Отже, на формування професійного іміджу майбутнього викладача впливає ціла низка факторів. В першу чергу це його поведінка, яка визначається соціальним контекстом і майбутньою роллю у професійній сфері, відповідаючи стандартам професійного співтовариства. Правильно сформований професійний імідж майбутнього викладача стане його візитною карткою, майже символом його професії, сприяючи професійному та особистісному розвитку, а також успішному виконанню поставлених завдань.

Список використаних джерел

1. Євтушенко Г. В.; Бабошко А. І.; Бушля, Д. І. Імідж сучасного викладача: сутність та особливості формування. *Глобальні та національні проблеми економіки*, 2016. № 11. С. 630–634.
2. Кононенко А. О. Психологічна характеристика індивідуального іміджу сучасного педагога. *Наука і освіта: наук.-практ. журнал*. 2005. № 5–6. С. 76–78.
3. Лугова В. М., Чумак Г. М. Формування професійного іміджу викладача в закладах вищої освіти. *Адаптивне управління: теорія і практика: електронне наукове фахове видання. Сер. Педагогіка*. 2019. Т. 6, № 11: URL: <https://amtp.org.ua/index.php/journal/issue/view/14>. (дата звернення: 29.03.2024)
4. Ніколаеску І. Особливості іміджевої підготовки сучасного педагога в системі післядипломної освіти. *Витоки педагогічної майстерності. Серія «Педагогічні науки»*. 2012. Вип. 10. С. 207–212.

Анна КОЛОМІЄЦЬ,

*студентка факультету
інженерно-педагогічної освіти,
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини
(м. Умань) anna2001zinchenko@gmail.com*

Валентина ХАРИТОНОВА,

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри технологічної освіти,
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини
(м. Умань) v.v.kharytonova@udpu.edu.ua*

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ПІДЛІТКІВ У ПОЗАШКІЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАСОБАМИ ХУДОЖНЬОЇ ВИШИВКИ

Актуальність. У контексті нових підходів до побудови національної системи освіти особливої актуальності набувають дисципліни художньо-естетичного напрямку в позашкільній діяльності, які покликані забезпечити духовно – творчий розвиток гуртківців. Саме творчість дозволяє людині генерувати нові ідеї, знаходити нестандартні рішення проблем, бути гнучкими та адаптивними до змін.

Позашкільна діяльність – це сприятливе середовище для розвитку творчих здібностей підлітків. Вона надає можливість дітям займатися улюбленою справою, спілкуватися з однодумцями, розкривати свій творчий потенціал.

Виклад основного матеріалу. У відомих наукових працях ряду авторів, зокрема Г. Балла, Дж. Гілфорда, В. Дружиніної, І. Кульчицької, О. Матюшкіна, Е. Торренса, М. Холодної та інших, висвітлено проблему розвитку творчих здібностей. Особливу увагу на цей аспект звертали В. Андреев, І. Волощук, І. Волков, В. Моляко, Я. Пономарьов, В. Сухомлинський та В. Шаталов, підкреслюючи важливість постійної роботи педагогів над розвитком творчого потенціалу дітей. «Творчість дітей – глибоко своєрідна сфера їхнього духовного життя, самовираження і самоутвердження, в якому яскраво виявляється індивідуальна самобутність кожної дитини. Цю самобутність неможливо охопити єдиними і обов'язковими правилами для всіх» [5, 46].

Аналіз робіт зазначених авторів дозволив констатувати, що: 1) творчі здібності є сукупністю властивостей і особистісних якостей особистості; 2) творчі здібності відзначаються відповідністю до вимог певного виду творчої діяльності, що зумовлюють їхню результативність; 3) творчі здібності розвиваються у процесі креативної діяльності; 4) для розвитку творчих здібностей особистість повинна мати внутрішню мотивацію; 5) творчі здібності є стійкими властивостями людини, що виявляються у її навчальній, виробничій та іншій діяльності і становлять необхідну умову її творчого розвитку.

На основі аналізу досліджень зазначених вище науковців ми виділили наступні суттєві ознаки творчих здібностей: ініціативність, самостійність, здатність долати інерцію мислення, зацікавленість у новому та бажання його досліджувати, націленість на результат, широкі асоціації, спостережливість, творче мислення, внутрішня мотивація до творчості, гарна уява, нетрадиційний підхід до вирішення завдань.

На думку І. Волкова: «... дитину потрібно вчити й розвивати всебічно, щоб дати можливість проявитися її прихованим здібностям. Здійснити це можна лише під керівництвом дорослих». Також він зазначає, що «розвинути здібності – це значить озброїти дитину способом діяльності, дати їй до рук ключ, принцип виконання роботи, створити умови для виконання й розквіту її обдарованості» [1, 51].

Творчі здібності розвиваються поступово, проте нерівномірно. Початковою сходинкою в їх розвитку вважають пристосування природних властивостей до вимог діяльності, тому на першому етапі здібності мають репродуктивний або наслідувальний характер. Але чим раніше й виразніше в дитини проявляються оригінальні та творчі елементи в діяльності, тим більше підстав говорити про творчі здібності. Для цього перш за все треба забезпечити такі умови, щоб дитина активно вирішувала завдання.

Другий етап прогресу творчих здібностей характеризується включенням творчих елементів у діяльність, самостійністю у постановці та вирішенні питань. Створюються внутрішні передумови для саморозвитку, самонавчання та самовиховання [3].

Підлітковий вік є сенситивним періодом для розвитку творчих здібностей. У цей час у підлітків формується особистість, розвивається самосвідомість, з'являється потреба у самовираженні. Вони здатні емоційно включатися в творчий процес, прагнуть шукати неординарні рішення, насолоджуються насамперед процесом, а вже потім – результатом [2].

Таким чином, підлітковий вік найбільш сприятливий та ефективний для захоплення творчістю, оскільки в цей період закладається психологічна основа для рукоділля та творчості. Підліток здатен до осмисленого створення малюнка, виробу, його фантазії та образи варіативні, гнучкі, неординарні. Крім цього, для дітей цього віку характерна активна позиція, зацікавленість, стійка мотивація, вони допитливі, ставлять багато запитань, ініціативні, мають допитливий розум, винахідливі та прагнуть долати труднощі [2].

Одним із ефективних засобів розвитку творчих здібностей підлітків у позашкільній діяльності є художня вишивка. В Україні вишивка з давніх часів була одним із найпоширеніших і доступних видів народної творчості. Це мистецтво краси, фантазії, естетичної насолоди; мистецтво мудрого декоративного відтворення світу, природи, почуттів людини, її історичного минулого. Протягом віків це мистецтво передавалось із покоління в покоління. Не тільки передавалось, а й удосконалювалось. Усе це дає різноманітний і цікавий матеріал для занять у позашкільній гурткової діяльності.

Вишивка – це не просто вид декоративно-ужиткового мистецтва, а й спосіб самовираження, розвитку естетичного смаку, фантазії, дрібної моторики, посидючості.

Може виникнути питання, а чому саме вишивка сприяє розвитку здібностей підлітка? Дитина працює кінчиками пальців, саме тут зосереджена величезна кількість нервових закінчень. Робота з голкою стимулює ці нервові закінчення, що активізує кровотік та роботу мозку. У результаті процес поділу нейронів проходить швидше, мозок розвивається активніше. Робота руками також сприяє зміцненню зв'язків між різними областями мозку, які відповідальні за різні види почуттів [2]. Це покращує гнучкість мислення, сприяє розвитку образного та асоціативного мислення, підтверджує це В. Сухомлинський: «здібності дітей перебувають на кінчиках пальців» [5, 207].

Заняття художньою вишивкою сприяють:

- Розвитку творчого мислення підлітків;
- Формуванню уміння генерувати нові ідеї;
- Розвитку почуття прекрасного;
- Вихованню естетичного смаку;
- Розвитку дрібної моторики та координації рухів;
- Формуванню посидючості та уважності;
- Розвитку самостійності та ініціативи;
- Вихованню поваги до народних традицій;
- Розвитку комунікативних навичок.

У процесі художнього вишивання підлітки вчаться:

- Добирати кольори та візерунки;
- Використовувати різні техніки вишивання;
- Створювати власні композиції;
- Втілювати свої задуми в життя.

Дитяче вишивання допомагає краще засвоювати кольори, текстури, поступово переходити від копіювання візерунків до створення своїх. Саме це допомагає підлітку якнайповніше розкрити творчі здібності, навчитися творити самостійно. Рукоділля також розвиває любов до праці, формує дисципліну, навчає акуратності та ошадливого використання матеріалів. Таким чином, художня вишивка є не лише продуктивним заняттям, а й ефективним інструментом для розвитку творчих та емоційних якостей підлітка.

Для прояву творчих здібностей необхідною є своєрідна обстановка – креативне середовище (гурткова робота), що характеризується наступними ознаками: 1) оптимальною мотивацією, що передбачає середній рівень мотивації досягнення, а також відсутність змагальної мотивації та мотивації соціального схвалення; 2) невимушена обстановка, що характеризується відсутністю загрози і примусу, прийняттям і стимулюванням будь-яких ідей, свободою дій і відсутністю критики [4].

Якість творчих здібностей визначається тією діяльністю, умовою успішного виконання якої вони є. Виникаючи на основі задатків, творчі здібності підлітка розвиваються в процесі і під впливом діяльності, яка вимагає від дитини певних здібностей [3]. Величезним потенціалом для розвитку творчих здібностей дітей є гурткова робота, оскільки на цих заняттях у дітей розвиваються творча уява, фантазія, дрібна моторика, мова, мислення, пам'ять, спостережливість. Всі три процеси - виховання, навчання і розвиток - виступають у гуртковій роботі як єдине, органічно пов'язані один з одним.

Гурткові заняття ще мають важливе значення, оскільки діти приходять у гурток із власної ініціативи, виявляючи інтерес до цієї діяльності. Добре організована та ретельно обдумана програма гуртка допомагає дитині стати ініціативною, самостійною, навчає доводити початок справи до кінця і самостійно розв'язувати поставлені завдання. Участь у гуртку з художньої вишивки дає дітям можливість побачити світ з іншої перспективи, розбуджує інтерес до праці та творчості. Таким чином, можна побачити, що є багато причин займатися рукоділлям, проте найважливіше у тому, що ця діяльність робить світ кращим, сприяючи не лише створенню виробу, а й передачі позитивних емоцій оточуючим.

Висновки. Таким чином, саме позашкільна освіта (гурткова робота) є неповторною системою роботи з дітьми у вільний від навчання час. Вона пропонує чудові можливості для пізнання, просвітництва та творчості, оскільки виступає креативним середовищем, в якому панує атмосфера доброзичливості, взаєморозуміння та згуртованості, стимулюється вільне висловлення думок, ідей, можливість вибору. Все це сприяє відкритому спілкуванню між дорослими та дітьми, виявленню кращих якостей кожного вихованця, розвитку творчого мислення та здатності творити красу.

Художня вишивка є цінним засобом розвитку творчих здібностей підлітків у позашкільній діяльності. Заняття вишивкою сприяють розвитку естетичного смаку, дрібної моторики, посидючості, творчих здібностей, а також виховують повагу до традицій українського народу.

Список використаних джерел

1. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень: Колективна монографія / За ред. В. Моляко, О. Музики. Житомир: Рута, 2006. 320 с.
2. Карпенко Н. А. Психологія творчості: навч. посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2016. 156 с.
3. Костюк Г. С. Здібності та їх розвиток у дітей. *Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості*. Київ: Радянська школа, 1989. С. 307–373.
4. Пенський А. Творчі здібності учнів. Активізація здібностей на уроках та в позашкільний час: [гуртки рукоділля, народних ремесел]. *Трудове навчання*. 2017. № 6. С. 68–71.
5. Сухомлинський В. О. Як виховати справжню людину / Ставлення до краси в природі і суспільстві. В. О. Сухомлинський. *Вибрані твори у 5-ти т.* Т. 3. Київ: Радянська школа, 1980.

Анатолій КОРОТИЧ,

*аспірант факультету технологічної і професійної освіти,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
(м. Глухів) korotychanatolii@gmail.com*

СТРУКТУРА ПІДГОТОВКИ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

Актуальність. На етапі розвитку педагогічної науки та запитів споживачів системи професійної освіти виникає необхідність запровадження інновацій, заснованих на реалізації принципів компетентнісного підходу. Викладач покликаний адаптувати свою методичну діяльність до нових освітніх технологій, ефективно та органічно впроваджувати в процес викладання складники інтерактивних стратегій навчання, цифрових технологій, використовувати можливості та інструментарій дистанційної форми навчання, розширюючи свій професійний потенціал та «поле» своєї педагогічної діяльності. Освітній процес у педагогічному ЗВО повинен орієнтуватися на вирішення завдань, пов'язаних не тільки з удосконаленням змісту та методики викладання навчальної дисципліни, але і на особистісно-професійний розвиток майбутніх педагогів.

Про важливість інноваційного складника в системі освіти наголошується в багатьох нормативних документах країни: законах України «Про вищу освіту» (2014 р.), «Про освіту» (2017 р.), «Про інноваційну діяльність» (2012 р.), Положенні про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності, «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності України», Концепції науково-технологічного та інноваційного розвитку України тощо.

Виклад основного матеріалу. Враховуючи сучасні умови та тенденції розвитку професійної освіти в стрімко мінливому інформаційному суспільстві, вважаємо цілком виправданим розглядати формування інноваційної компетентності педагога як системотвірного чинника його безперервної освіти. Причому цифровізація суспільства накладає свій відбиток на зміст інноваційної компетентності педагога, у якій істотна роль приділяється освоєнню сучасних цифрових технологій та їх творчому застосуванню в освітньому процесі. Так, у професійному стандарті «Педагог професійного навчання» при описі основних трудових функцій зазначається, що педагог має вміти застосовувати сучасні технічні засоби навчання та освітні технології; знати електронні освітні та інформаційні ресурси, необхідні для організації навчальної (навчально-професійної), дослідницької, проєктної та іншої діяльності здобувачів освіти [2]. У зв'язку з цим у зміст сучасних освітньо-професійних програм підготовки майбутніх педагогів професійного навчання повинні бути включені питання цифрових технологій в освітньому процесі, розробки електронних освітніх ресурсів, організації педагогічної взаємодії зі студентами в інтернет-середовищі тощо. Загалом для оптимізації процесу формування інноваційної компетентності педагога необхідне створення та функціонування в освітній організації інноваційного освітнього середовища на основі принципів мобільності, інформатизації, динамічності та безперервності.

Необхідні, суттєві характеристики інноваційної педагогічної діяльності майбутніх педагогів професійного навчання можна відобразити схематично у взаємозв'язку (рис. 1).

Суб'єкти, потреби і мотиви, мета, предмет, спосіб, методи, засоби, результат є основними складниками діяльності. Для успішного здійснення інноваційної педагогічної діяльності майбутніми педагогами професійного навчання важливе значення має усвідомлення ними усіх діяльнісних аспектів професійної підготовки. Реалізаторами інновацій у цьому процесі виступають саме студенти як суб'єкти інноваційної діяльності, а інноваційна діяльність, на відміну від стабільних процесів,

характеризується високим рівнем невизначеності динаміки всіх чинників, що зумовлюють її результати. Однак, прогностичний потенціал професійного навчання дає змогу передбачити латентні ризики та труднощі, виявити і знизити можливі негативні відхилення від заданих параметрів із урахуванням готовності майбутніх педагогів професійного навчання до інноваційної педагогічної діяльності.

Рис. 1. Структура підготовки до інноваційної педагогічної діяльності майбутніх педагогів професійного навчання

Зміна вимог до сучасного педагога професійного навчання закономірно призводить до зміни цільових установок, механізмів, засобів його професійної підготовки. Для опису основних ідей, що формують сукупність вимог до процесу та результату професійної педагогічної підготовки, звернемося до Професійного стандарту педагога професійного навчання [2] та Концепції розвитку педагогічної освіти [1]. Професійний стандарт педагога професійного навчання систематизує концептуальні ідеї образу, ролі та функцій педагога в суспільстві. Його зміст охоплює основні вимоги до кваліфікації педагога професійного навчання. Освітні програми підготовки педагогів професійного навчання повинні забезпечувати формування в майбутнього педагога необхідних інтегральної, загальних та фахових компетентностей.

Висновки. Отже, відповідно до Професійного стандарту педагога професійного навчання основною метою професійної педагогічної підготовки є розвиток у здобувачів освіти здатності навчатися [2]. Причому таке навчання має органічно поєднуватися з основною педагогічною діяльністю, бути спрямованим на вдосконалення власної педагогічної роботи, мати безперервний характер. Здатність до самоосвіти, як якість особистості, педагог має демонструвати у своїй педагогічній діяльності, що виявляється у його готовності до змін, активності, здатності до інноваційної діяльності, педагогічної творчості, відповідальності та самостійності в прийнятті рішень.

Список використаних джерел

1. Концепція розвитку педагогічної освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-konceptsiyi-rozvitku-edagogichnoyi-osvit>.
2. Про затвердження професійного стандарту «Педагог професійного навчання». Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. Наказ від 20 червня 2020 року № 1182 URL: <https://ips.ligazakon.net/document/ME200568>.

Олександр КУРОК,

*аспірант ННІ педагогіки і психології,
Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка (м. Суми)
kurok_a@ukr.net*

НАСТУПНІСТЬ «ЗЗСО - ЗВО» В ЕКОНОМІЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Актуальність. Система вищої економічної освіти в Україні відбиває сучасні тенденції розвитку вітчизняної ринкової економіки щодо євроінтеграційних та глобалізаційних процесів і зорієнтована на розбудову Європейського освітнього простору. Ефективність здійснення економічних реформ в країні цілком залежить від якості професійної підготовки майбутніх фахівців економічної галузі. Водночас зазначимо, що економічна підготовка молодого покоління розпочинається ще в закладі загальної середньої освіти, що спонукає до врахування її наступності в системі «ЗЗСО – ЗВО».

Виклад основного матеріалу. Вимоги держави до рівня базової й повної загальної середньої освіти учнів закріплені в Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти [1]. Відповідно до чинного стандарту в умовах академічного рівня та рівня стандарту з навчального предмета «Економіка» запропоновано навантаження одна година на тиждень або 35 годин на навчальний рік у 11-х класах, в умовах економічного профілю в 10-х–11-х класах – педагогічне навантаження становить 3 години на тиждень [2, 3]. Незалежно від профілю загальною метою опанування навчального предмета «Економіка» визначено:

- розвиток особистості, що визнає загальнолюдські цінності;
- засвоєння учнями базових економічних знань;
- розвиток навичок раціональної економічної поведінки особи;
- формування в учнів навичок самостійної роботи під час виконання практико орієнтованих завдань з економіки.

Проаналізуємо програму навчального предмета «Економіка» на рівні стандарту, академічному рівні. Вона складається із чотирьох розділів («Основи економічного життя суспільства», «Ринкова економіка», «Національна економіка як ціле», «Світова економіка»), що охоплюють десять тем [3].

Аналіз програми засвідчує, що на початковому етапі вивчення означеного предмета учні засвоюють зміст основних економічних категорій таких як: продукт, ресурси, виробництво, споживач, виробник, економічна ефективність тощо. Надалі вони вивчають процеси та явища, властиві ринковій економіці, серед яких: пропозиція, попит, ринкова ціна та ринкові доходи, гроші, прибуток, витрати, підприємницька діяльність, ринкова інфраструктура тощо. Потім відповідно до третього розділу програми в учнів формуються уявлення про національну економіку як єдине ціле, що передбачає ознайомлення з валовим продуктом та валовим національним доходом, економічними піднесеннями і спадами, безробіттям та інфляцією, з ключовою роллю держави в економічному житті суспільства. Наостанок розділ «Світова економіка» орієнтує на засвоєння знань про функціонування світової економіки, переваги та потенційні загрози глобалізаційних процесів.

Отже, програмовий матеріал предмета «Економіка» за рівнем стандарту закладає підґрунтя для глибокого засвоєння економічних знань і передбачає ознайомлення учнів старшої школи із загальними питаннями економічних процесів та явищ.

Проаналізуємо програму навчального предмета «Економіка», що вивчається в закладі загальної середньої освіти учнями 10-х–11-х класів на профільному рівні [2].

Вона передбачає навантаження обсягом 210 годин, що розподіляються по 105 годин на два роки. Результатом навчання має стати досягнення загальних та особливих цілей. До особливих цілей предмета віднесено:

- засвоєння спеціальних економічних знань, що лежать в основі вибору майбутньої економічної діяльності, професії;
- оволодіння окремими прийомами економічного аналізу;
- підготовка до навчання у ЗВО відповідного профілю (економічного, соціологічного, правового) [2].

Програма навчального предмета «Економіка» за профільним рівнем пропонує п'ять розділів («Фундаментальні поняття економіки», «Фундаментальні процеси та явища ринкової економіки», «Теорія і практика підприємницької діяльності», «Національна економіка і роль уряду в її функціонування» і «Світова економіка та інтеграційні процеси») [2].

Як бачимо, в частині програми за профільним рівнем для 10-го класу навчальний матеріал збігається з тим, що пропонується програмою за рівнем стандарту, академічним рівнем для вивчення в 11 класі.

У 11 класі вивчення предмета «Економіка» за профільним рівнем продовжується з розділу 3 «Теорія і практика підприємницької діяльності», який передбачає засвоєння основних функцій підприємця, особливостей функціонування підприємств різних форм власності, впливу держави, державних органів управління на провадження підприємницької діяльності суб'єктами господарювання. Предметом вивчення учнями також є національна та світова економіка, зокрема, закономірності функціонування національної економіки як єдиного цілого, роль держави та державних органів управління в забезпеченні цієї цілісності, міжнародні економічні відносини, економічна інтеграція країн, цілісність світового господарства, місце в ній української економіки, міжнародний рух капіталів тощо.

Висновки. Таким чином, профілізація старшої школи забезпечує поглиблене вивчення економіки учнями, що зорієнтовані на вибір професії в сфері економічної діяльності, й забезпечує швидше входження в професію, що є однією з важливих умов підготовки майбутніх економістів у ЗВО.

Перспективи подальших досліджень з означеної проблематики вбачаємо в удосконаленні змістового складника професійної підготовки майбутніх економістів у ЗВО на засадах інноваційного підходу.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. Постанова Каб. Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1392. *Урядовий кур'єр*. 2012. № 19.
2. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Економіка 10–11 класи. Профільний рівень. URL: <http://osvita.ua/school/program/30993/>.
3. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Економіка 11 клас. Рівень стандарту, академічний рівень. URL: <http://osvita.ua/school/program/30993/>.

Максим ЛЕГЕДЗА,

*студент магістратури,
факультет інженерно-педагогічної освіти,
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини (м. Умань)
maksym.lehedza@udpu.edu.ua*

Наталія ДУБОВА,

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
професійної освіти та технологій за профілями,
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини (м. Умань)
n.v.dubova@udpu.edu.ua*

ВИКОРИСТАННЯ ДІЛОВИХ ІГОР У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ХАРЧОВОГО ПРОФІЛЮ

Актуальність. В останні роки зріс інтерес педагогів-практиків до ігрових технологій. Це стимулювало поглиблення досліджень питань їх застосування в освітньому процесі, зокрема чіткого визначення суті навчальної гри, її місця на занятті, переосмислення педагогічних можливостей, доцільного поєднання з іншими педагогічними засобами.

Освітній процес має бути сконструйований з максимальним наближенням до інтересів і можливостей учнів. Тому психологічно обґрунтованою буде така організація уроків, за якої учні навчаються не з примусу, а за бажанням і внутрішніми потребами [2, 6].

Одним із результативних шляхів вирішення проблеми активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів визнаються ділові ігри, тобто ігри, які сприяють зацікавленому вивченню освітніх компонентів.

Виклад основного матеріалу. Вивчення досвіду роботи педагогів закладів професійної освіти показує, що в реальному освітньому процесі дидактичні ігри використовуються епізодично або взагалі не використовуються. Багато педагогів не достатньо володіє методикою використання дидактичних ігор на уроках. Причиною цього, на наш погляд, є відсутність науково обґрунтованої системи використання дидактичних ігор, методики використання такої системи.

Питання розроблення і використання дидактичної гри висвітлено у працях багатьох науковців (Л. Артемова, Н. Бібік, В. Бондар, Л. Грицюк, В. Крутий, О. Малихіна, О. Савченко та ін.). На їхню думку, застосування дидактичної гри у процесі навчання активізує навчально-пізнавальну діяльність учнів, сприяє розвитку творчого мислення, умотивовує навчальну діяльність здобувачів освіти. Останнім часом спостерігається підвищення інтересу дидактів і методистів до проблем використання навчально-ігрових технологій. У дидактичних іграх, створених педагогами, ігрова діяльність спеціально планується і пристосовується для навчальних цілей.

Сучасна дидактика, звертаючись до ігрових форм навчання на уроках, вбачає в них можливості ефективної взаємодії педагога і учнів, продуктивної форми їх спілкування з властивими їм елементами змагання, непідробної цікавості та стимулювання інтересу до навчальної діяльності.

Дидактична гра – це спеціально створені ситуації, що моделюють реальність, з яких учням пропонується знайти вихід. Головне призначення даного методу – стимулювати пізнавальний процес. Одним із найперспективніших шляхів формування пізнавальних інтересів учнів, оволодіння ними необхідними вміннями і навичками є впровадження активних форм і методів навчання, серед яких провідне місце займають дидактичні ігри [1].

Ділова гра – форма відтворення предметного і соціального змісту професійної діяльності, моделювання систем відносин, характерних для даного виду практики,

метод пошуку рішень в умовній проблемній ситуації. Елементи ділової гри: розподіл за ролями, змагання, особливі правила тощо.

Ігрова форма занять створюється на уроках за допомогою ігрових прийомів і ситуацій, що виступають як засіб спонукання, стимулювання до навчальної діяльності.

Місце і роль ігрової технології в освітньому процесі, сполучення елементів гри та навчання багато в чому залежать від розуміння викладачем функцій педагогічних ігор. Функція гри – її різноманітна корисність. У кожного виду гри своя корисність. Ігрові форми навчання, як жодна інша технологія, сприяють використанню різних способів мотивації [2].

Щоб ігрова діяльність на уроці проходила ефективно і давала бажані результати, необхідно нею керувати, забезпечивши виконання таких вимог:

1. Готовність учнів до участі в грі (кожен учень повинен засвоїти правила гри, чітко усвідомити її мету, кінцевий результат, послідовність дій, мати потрібний запас знань для участі у грі).

2. Забезпечення кожного учня необхідним дидактичним матеріалом.

3. Чітка постановка завдання гри. Пояснення гри – зрозуміле, чітке.

4. Складну гру слід проводити поетапно, поки учні не засвоять окремих дій, а далі можна пропонувати всю гру і різні її варіанти.

5. Дії учнів слід контролювати, своєчасно виправляти, спрямовувати, оцінювати.

6. Не можна допускати приниження гідності учня (образливі порівняння, оцінка за поразку в грі, глузування) [2].

Тому, можна стверджувати, що дидактична гра – це практична групова вправа з вироблення оптимальних рішень, застосування методів і прийомів у штучно створених умовах, що відтворюють реальні обставини. Під час гри в учня виникає мотив, суть якого полягає в тому, щоб успішно виконати взятую на себе роль. Отже, система дій у грі виступає як мета пізнання і стає безпосереднім змістом свідомості учня. Все, що допомагає успішному виконанню ролі (знання, вміння, навички), має для учня особливе значення і якісно ним усвідомлюється.

Ігри використовуються на різних етапах навчання: з метою закріплення та контролю засвоєння навчального матеріалу; з метою розвитку вмінь порівняння; виділення ознак явищ та предметів; з метою формування творчої особистості тощо. Під час підготовки гри викладачу треба вирішити, якою буде тривалість гри, якою вона буде за формою (колективною, груповою, індивідуальною), який буде сюжет та зміст гри.

Перевагою ділових ігор є те, що вони поєднують теорію і практику, сприяючи формуванню професійних знань і практичних умінь. Ділова гра є передусім «інструментом» розвитку теоретичного і практичного мислення спеціаліста: здатності аналізувати складні умови виробництва, виконувати складні і нові професійні завдання. Ігрова діяльність надає великі можливості для виховання творчої, всебічної особистості, для формування в учнів бажання працювати, свідомо обрати професію. Викладач може з успіхом реалізувати ці можливості за умов систематичності та послідовності використання гри на уроках, самостійних педагогічних пошуків, творчості.

Висновки. Отже, дидактичні ігри є одним із найефективніших засобів стимулювання інтересу учнів закладів професійної освіти, які збагачують та урізноманітнюють методичну структуру уроку, задовольняють потреби учнів у розвитку інтелектуальної, мотиваційної, емоційної, естетичної та інших сфер. Вони формують стійкий інтерес учнів до подальшого професійного становлення, упевненість в успішному оволодінні професією, а також сприяють активізації пізнавальної та творчої діяльності, розвивають мислення, пам'ять, кмітливість, увагу, виховують ініціативність. Це дає підстави для висновку про необхідність та доцільність застосування ділових ігор в освітньому процесі підготовки учнів закладів професійної освіти харчового профілю.

Список використаних джерел

1. Радзецький В. З досвіду використання неімітаційних ігор на уроках трудового навчання. *Трудова підготовка в закладах освіти*. 1998. №5. С. 9–11.
2. Слюсаренко Н. В. Ігрова діяльність як засіб активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів. *Трудове навчання в школі*. 2011. № 6. С. 5–7.

Вадим ЛИСИЙ,

*студент магістратури,
факультет технологічної і професійної освіти,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
(м. Глухів) vadim.lysyi.education@gmail.com*

Володимир ТОЛМАЧОВ,

*кандидат технічних наук,
доцент кафедри технологічної і професійної освіти,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
(м. Глухів) v.s.tolmachov@gmail.com*

ВИКОРИСТАННЯ САМОРОБНИХ ВЕРСТАТІВ З ЧПУ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Актуальність. Верстат з ЧПУ (числовим програмним керуванням) – це верстат, який управляється комп'ютером за допомогою програми. Такі верстати є універсальним інструментом, який використовується в різних галузях промисловості. В останні роки використання верстатів з ЧПУ значно зросло, на це вплинули такі фактори як зниження вартості обладнання і комплектуючих, популярність DIY (зроби сам), розвиток програмного забезпечення, у тому числі і безкоштовного, усе це робить верстати з ЧПУ доступнішими для людей без спеціальних знань.

Виклад основного матеріалу. ЧПУ верстати існують у різних варіаціях, призначених для обробки різних матеріалів та виконання різноманітних завдань. З найпоширеніших типів ЧПУ верстатів можна виділити: токарні верстати, фрезерні верстати, різальні верстати (плазмові, лазерні, водоструминні), гравірувальні верстати, ЧПУ преси, 3D принтери.

Це лише декілька прикладів різних типів ЧПУ верстатів, які широко використовуються у виробничих та промислових процесах для виготовлення різноманітних деталей та виробів.

Верстати з ЧПУ знаходять своє застосування у різних галузях: промисловість, машинобудування, автомобільна промисловість, авіаційна та аерокосмічна промисловість, медична індустрія, 3D друк. У цілому, верстати з ЧПУ стають все більш важливим елементом сучасного виробництва та мають широкі перспективи застосування у багатьох галузях промисловості і технологій.

Особливу роль грають саморобні верстати з ЧПУ, тому що вони коштують значно менше за промислові, їх комплектуючі доступні та відносно дешеві, різні конструкції є в інтернеті у вільному доступі та існує багато різного безплатного програмного забезпечення для роботи з таким обладнанням.

З основних напрямків використання саморобних верстатів з ЧПУ можна виділити освіту та навчання, прототипування та дослідження, розвиток малих підприємств або малого бізнесу, для невеликих виробництв та малих підприємств, хобі та творчість.

В місцях де до сучасного обладнання доступ обмежений, саморобні ЧПУ верстати можуть допомогти вирішити низку задач, а також забезпечити доступ до високотехнологічного виробництва.

Створення саморобних верстатів з ЧПУ може бути цікавим та корисним проектом для багатьох учнів, студентів, ентузіастів та майстрів. До поширених конструкцій, які можна використовувати для таких саморобних верстатів можна віднести конструкцію настільного фрезерного верстата, лазерний або ніхромовий випалювач, 3D принтер або ЧПУ плотер.

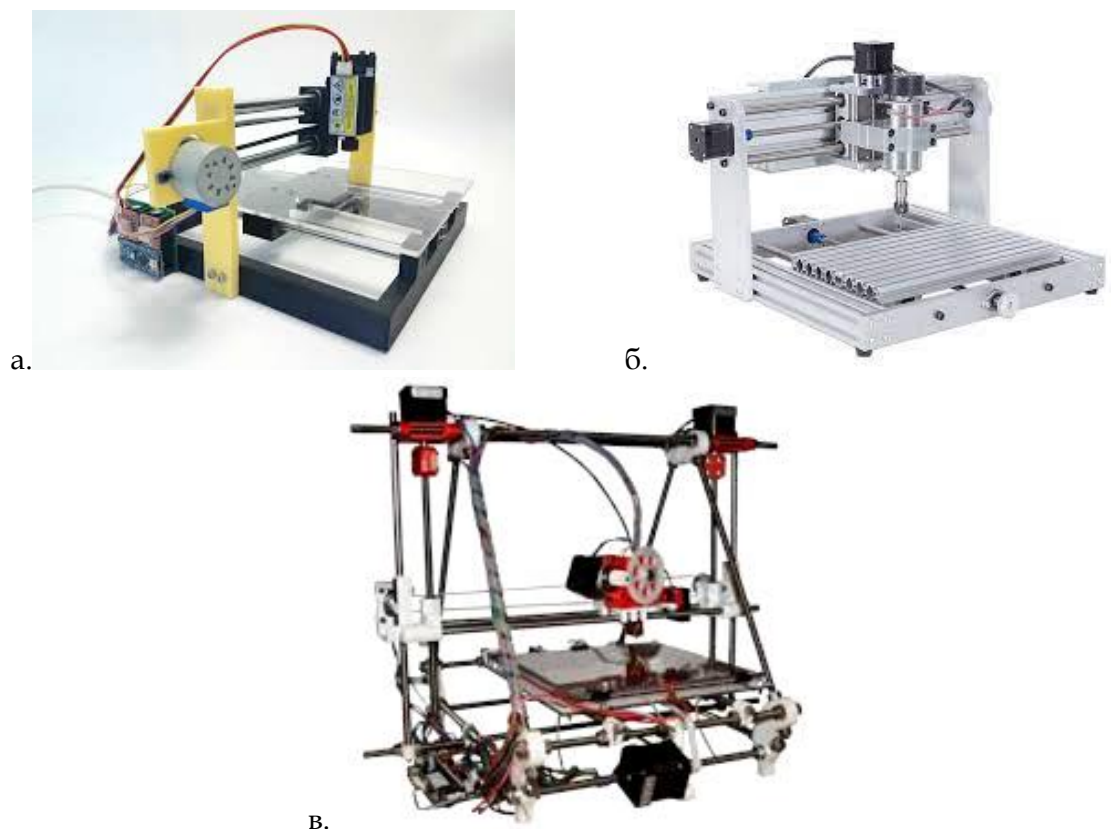

Рис. 1. Конструкції саморобних верстатів з ЧПУ (а. лазерний випалювач, б. ЧПУ фрезер, в. 3D принтер)

Ці конструкції можуть бути модифіковані та налаштовані залежно від ваших потреб та доступних матеріалів та компонентів. Важливо також враховувати безпеку під час створення та експлуатації таких верстатів. До конструкції подібних верстатів входять: рама, електроніка, крокові двигуни, направляючі, підшипники та інші компоненти в залежності від призначення та параметрів верстата.

Рама може бути зібрана з алюмінієвого профілю, металевих різьбових шпильок або дерев'яних деталей. Інколи використовуються деталі, надруковані на 3D принтері. Управління рухом осей відбувається за допомогою крокових двигунів, які управляються спеціальними драйверами. В якості головної плати використовують Arduino Nano, Arduino Uno або Arduino Mega. Для роботи такого саморобного ЧПУ верстата використовують спеціальне програмне забезпечення, яким програмується плата Arduino: GRBL firmware – для фрезерів, Marlin firmware – для 3D принтерів).

В якості комп'ютерного програмного забезпечення використовують: PrusaSlicer, Repetier-Host, GRBL, Universal G-Code Sender та інші.

Висновки. Таким чином, саморобні ЧПУ верстати можуть мати значний вплив у різних сферах, від навчання та досліджень до розвитку малих підприємств та хобі. Вони створюють можливості для творчого використання технологій та сприяють інноваціям у виробництві.

Список використаних джерел

1. Using 3D Printers at School: the Experience of 3drucken.ch. URL: <http://www.3drucken.ch/p/gueggeltown.html>
2. Типи верстатів з ЧПУ URL: <https://get-it-made.co.uk/guides/cnc-machining-guide/>
3. Переваги та недоліки обробки з ЧПУ URL: <https://learnmechanical.com/cnc-machine/>
4. Базові поняття про числове програмне управління. *Алгоритмізація та верифікація управління в ГКС* / Л. С. Ямпольський та ін.; КПІ, 2005. URL: <http://tc.kpi.ua/content/book2005/book3/glav0521/0521.html>

Андрій ЛУКАСЕВИЧ,

*студент бакалаврату,
факультет інженерно-педагогічної освіти,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини
(м. Умань) D1f2g3h2@gmail.com*

Тетяна БЕРБЕЦ,

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри технологічної освіти,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини
(м. Умань) tetyana.berbets@udpu.edu.ua*

ПРОФІНФОРМАЦІЯ – ПОЧАТКОВА ЛАНКА ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ ОСВІТИ ПІДЛІТКІВ

Актуальність. Будучи одним із фундаментальних понять у науці, проблема формування досвіду в цілому й професійного досвіду зокрема була й залишається в центрі уваги як вітчизняних, так і закордонних учених. Це пояснюється тим, що нагромадження досвіду розглядається як важливий фактор життєдіяльності суспільства, як необхідна частина інтелектуального й емоційного розвитку особистості. Тому дослідження проблеми формування професійного досвіду в теоретичному й експериментальному планах не втрачає своєї актуальності. Це потребує суттєвої зміни навчально-виховного процесу в різних типах закладів освіти, у тому числі позашкільних.

Сучасна ситуація на рівні загальної середньої освіти на думку вчених (І. Бех, В. Кизенко, І. Лікарчук, В. Мадзігон, В. Сидоренко, В. Рибалко, В. Тименко) свідчить, що учнівська молодь після закінчення школи не здобуває широких можливостей вибору професії, учні та випускники необізнані з потребами ринку праці та не можуть бути конкурентоспроможними.

З огляду на вищезазначене, метою нашої публікації є характеристика ролі профінформаційної роботи у професійному самовизначенні учнів закладів загальної середньої освіти.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, структурно профорієнтація поділяється на три основні елементи: профінформацію, профконсультацію і профвідбір.

Центром профорієнтаційної роботи з учнями є заклади загальної середньої освіти, які забезпечують високий рівень загальної і політехнічної освіти молоді, виховують у них моральну готовність працювати, формують трудові навички, створюють основу для свідомого вибору професії.

Для ефективного здійснення профорієнтаційної роботи важливо дотримуватися таких основних вимог:

- профорієнтація повинна будуватись на основі старанного обліку поточних і перспективних потреб суспільства у кадрах робітників на місцях, на основі аналізу професійної структури господарства і тенденцій в її зміні;

- профорієнтація неможлива без ґрунтового вивчення здібностей, нахилів, інтересів та стану здоров'я підлітків;

- профорієнтація має бути органічно пов'язана з усім навчально-виховним процесом, спиратися на загальноосвітню і трудову підготовку учнів, що забезпечує їхній широкий політехнічний світогляд та полегшує свідомий вибір професії [3].

Професійну орієнтацію в школі слід розглядати як органічну складову частину всієї системи навчально-виховної роботи, а не як суму окремих заходів, до того ж пов'язаних лише з навчанням учнівської молоді. Вона має якнайтісніше пов'язуватися в цілому з процесом формування всебічного розвитку особистості, підготовкою учнів до життя, до праці і здійснюватися планомірно через навчальну і позакласну роботу в школі. Неправильною є позиція тих, хто поєднує її тільки з позаурочною роботою. Основна передумова профорієнтації – виховання в учнів любові до праці, активного бажання й потреби брати участь у суспільно корисній і особливо у продуктивній праці. Таку роботу варто проводити з дітьми вже з початкових класів, закладаючи надійну основу для наступної професійної орієнтації учнів.

У підлітковому віці завершується профорієнтація учнів, узагальнюються знання про професії і спеціальності, розвиваються інтереси, нахили і здібності підлітків з урахуванням індивідуальних особливостей кожного з них, забезпечується підготовка і можливість участі їх у практичній діяльності.

Як відомо, формування правильно мотивованого ставлення до професії вимагає достатньої інформації про цю професію. Інформація повинна бути всебічною, об'єктивною і подаватися в доступній для учнів формі.

Різноманітні форми роботи широко практикуються в наших школах, але нерідко вони здійснюються формально, без урахування психологічних вимог до професії, що знижує ефективність їх виховних функцій. Наприклад, інформація розкриває тільки привабливий бік професії і її суспільне значення, але не дає всебічної характеристики й об'єктивних даних про складність професії, її вимоги до людини тощо. У таких випадках учень, не маючи з першоджерел достатньої інформації, доповнює її за рахунок випадкових відомостей. Внаслідок цього знецінюється та інформація, на забезпечення якої було затрачено сили педагогічного колективу [1].

Формування свідомого, сталого інтересу до професії, а також формування професійних намірів повинні спиратися на пізнавальні потреби особистості. Якщо подана інформація не розкриває творчих можливостей професії, то ефективність такої профорієнтаційної роботи значно знижується.

Профорієнтаційну роботу слід будувати так, щоб вона розкривала психологічні вимоги професії. Інформація повинна включати аналіз професії, показувати, які вимоги ставить професія до особистості, як залежить успішність роботи і її творче виконання від можливостей особистості, як можна виявити і перевірити свою придатність до даної професії.

Професійне інформування може здійснюватися в усіх ланках освітнього процесу: в процесі вивчення основ наук, технологій, факультативних занять, у позакласній та позашкільній роботі.

Висновки. Таким чином, профорієнтаційна робота повинна служити одній меті – активізувати учня, сформувати у нього прагнення до самостійного вибору професії з урахуванням отриманих знань про себе, своїх здібностях і перспективах їх розвитку. В цьому йому повинні допомогти батьки та вчителі у процесі викладання шкільних предметів.

Список використаних джерел

1. Літвінова Н. Алгоритм визначення професійної спрямованості учнівської молоді. *Профорієнтаційна робота психолога* / [упоряд. Т. Гончаренко]. Київ: Шкіл. світ, 2007. С. 30–55.
2. Роменець В. А. Психологія творчості: навч. посібник. 3-тє вид. Київ: Либідь, 2004. 288 с.
3. Янцур М. С. Науково-теоретична підготовка спеціалістів з професійної орієнтації учнівської молоді і незайнятого населення. *Оновлення змісту, форм та методів навчання в закладах освіти* : зб. наук. пр. / Рівнен. держ. гуманіт. ун-т. Рівне, 2002. Вип. 22. С. 6–15.

Антон МОСКАЛЕНКО,

*студент магістратури,
ННІ професійної освіти та технологій,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) a.moskalenko@gmail.com*

Алла ПРИГОДІЙ,

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
професійної освіти та безпеки життєдіяльності,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) prigodii.alla@gmail.com*

ІННОВАЦІЇ В ГАЛУЗІ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Актуальність. Для соціально-економічного розвитку кожної країни потрібно забезпечити населення якісними продуктами харчування. Тому, перспективи розвитку та функціонування харчової галузі завжди є надзвичайно актуальними.

Продукти харчування повинні бути доступними для населення. Екологічність та якість харчової продукції впливають на рівень продовольчої безпеки держави та виступають індикаторами її соціальної стабільності.

Виклад основного матеріалу. Інноваційна діяльність є одним з головних факторів розвитку виробництва. Поняття «інновація» походить від англійського слова «innovation», що в перекладі означає «введення новацій».

Закон України «Про інноваційну діяльність» свідчить, що інновація – це новостворені і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру і якість виробництва і (або) соціальні сфери [1].

Сьогодні заклади ресторанного господарства стикаються з необхідністю упровадження нових технологій в організаційних рішеннях. Вони повинні шукати нове для постійного удосконалення, бути зорієтованими на вимоги споживачів. Це можливо за умови залучення інновацій світових виробників, підлаштовуючи їх на українські реалії та свої вимоги, проведення багатовекторних наукових досліджень у даній галузі, які є основою для модернізації.

Відмітимо напрями розвитку інновацій, які сьогодні, на нашу думку, є актуальними й пріоритетними в галузі харчових технологій:

1. Дослідницький напрям, він полягає в аналізі історичного, зарубіжного та національного досвіду роботи та сучасного стану харчового виробництва, дослідженні етнічних кухонь та національних традицій.

Сучасні харчові виробництва намагаються розширити свій асортимент продукції найрізноманітнішими способами, одним із яких є використання ідей з різних національних кухонь. Нині можна спостерігати загальний інтерес до етнічних кухонь, таких як японська, китайська, італійська, французька тощо. Приємно зауважити на відродженні української національної кухні та використанні старовинних національних рецептур у вітчизняному харчовому виробництві.

2. Технологічний напрям розвитку інновацій є одним з найважливіших у галузі харчових технологій. Адже технологічна відсталість у багатьох сферах харчової промисловості України призводить до низької ефективності праці та високого

споживання ресурсів і енергії у виробництві. Тому одне з ключових завдань галузі є: по-перше, розробка власних інноваційних технологій; по-друге, залучення сучасних розробок, що вже застосовуються в інших країнах, та їх швидке впровадження. У зв'язку з цим вельми важливо створити сприятливі умови для розгортання інноваційних процесів.

Сьогодні відмічається тенденція щодо створення нових харчових продуктів, під час створення яких враховується велика кількість факторів: медико-біологічних, технологічних, соціальних, економічних. Створення ідеальної їжі є метою розробки нових харчових продуктів у складі яких містяться нутрієнти в кількостях, які необхідні для нормального функціонування людського організму. Перспективним напрямом є розробка продукції, що містить якомога більше корисних речовин [2].

Інновації в громадському харчуванні – це сучасні технології, авангардні течії й передові пристрої.

Звичне харчування вже не може забезпечити потреби сучасної людини у найважливіших нутрієнтах. Головним напрямком для розвитку соціалізованого ринку є своєчасна заміна звичного асортименту продуктів на ті, що будуть оздоровлювати організм людини. Єдиним конкретним напрямком виконання цієї задачі є інноваційний розвиток харчових технологій як в межах однієї країни, так і на всій планеті.

Успішне конкурування на ринку та ефективна діяльність підприємств харчування неможливі без дослідження і впровадження передових технологій, нового обладнання, сучасних форм організації торгово-виробничих процесів і обслуговування населення, іншими словами, впровадження інновацій.

Не менш важливим є питання підготовки кадрів для підприємств харчування. Тож на навчальні заклади (зклади професійно-технічної освіти, коледжі, заклади вищої освіти) покладається відповідальне завдання підготовки фахівців харчової галузі, які матимуть початковий високий рівень компетентності, здатні до постійного професійного зростання, наділені творчим потенціалом.

Висновки. Таким чином, визначальний напрям розвитку інновацій в харчовій галузі – інновації в технології виробництва продукції – застосування автоматизованого обладнання, нових способів обробки продукції, які дають шанс зменшити час на виготовлення продуктів харчування в закладах ресторанного господарства і підвищити їх якість; дають можливість оновлення асортименту продукції більш якіснішим; розширення випуску інноваційної продукції (продуктів харчування).

А також є нагальна потреба в підготовці висококваліфікованих фахівців в галузі харчових технологій, обізнаних з інноваціями в харчовій галузі та здатних до подальшої самоосвіти та саморозвитку.

Список використаних джерел

1. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 р. № 40-IV: станом на 31 бер. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text> (дата звернення: 11.03.2024).
2. Сімахіна Г., Науменко Н. Новітні технології оздоровчих продуктів. *Товари і ринки*. 2015. № 1. С. 189–201.

Анастасія МУРГА,

студентка бакалаврату,
факультет інженерно-педагогічної освіти,
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини
(м. Умань) murganastya00@gmail.com

Олена НАГАЙЧУК,

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри техніко-технологічних дисциплін,
охорони праці та безпеки життєдіяльності,
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини
(м. Умань) o.v.nagajchuk@udpu.edu.ua

ВИКОРИСТАННЯ РІЗНОРІВНЕВИХ ЗАВДАНЬ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ

Актуальність. Незважаючи на те, що проблемі індивідуалізації та диференціації навчання в психолого-педагогічній науці приділяється велика увага, в шкільній практиці в процесі навчання залишається майже нездоланною тенденція до усереднення, тому що в умовах класно-урочної системи навчання орієнтуватися на індивідуально-психологічні особливості кожного учня надзвичайно складно. Значущість і потреба диференційованого підходу в шкільній практиці не викликає сумніву. Тому основну увагу звернімо не на доведення того, як це важливо, а на питання, що виникають у вчителя при спробі запровадити диференційований підхід у реальних класах і з реальними учнями.

Реформування загальної середньої освіти, запровадження нової системи оцінювання навчальних досягнень учнів і державної підсумкової атестації здобувачів освіти вимагають диференціації освітнього процесу, потребують розробки різнорівневих завдань для визначення освітнього рівня учнів з навчального предмета «Технології».

Виклад основного матеріалу. Проблема диференційованого підходу пов'язана з підвищенням якості навчання, переорієнтацією навчального процесу на особливість школяра. Потреба враховувати індивідуальні особливості учнів в освітньому процесі існує на всіх етапах шкільної освіти.

Вивченню питання індивідуального та диференціального підходу до учнів на уроках технологій присвячені праці багатьох учених, зокрема: Т. Васенюк, О. Ісаєвої, О. Обуха, Т. Сігули, Г. Терещука, І. Унта, Т. Якубовського.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволив визначити, що індивідуальний підхід до учнів на заняттях з технологій здійснюється у процесі індивідуалізації та диференціації навчання. При цьому диференціація навчання розглядається науковцями як засіб реалізації індивідуального навчання, що передбачає умовний поділ класу на групи учнів, які відмінні між собою за: навчальними можливостями, рівнем пізнавальної самостійності, мотивами навчання [3]. Зазначимо, що у кінцевому випадку диференціація навчання передбачає врахування індивідуальних особливостей (інтереси, успішність, здібності та ін.) учнів через їх групування (різноманітні школи, класи, умовні групи в середині класу), а основним принципом диференціації повинна бути диференціація допомоги учням з боку вчителя [1].

Для успішного проведення диференційованого навчання вчителю трудового навчання необхідно: вивчити індивідуальні особливості та навчальні можливості учнів; визначити критерії об'єднання учнів у групи; використовувати й удосконалити здібності і навички учнів у груповій та індивідуальній роботі; систематично й об'єктивно аналізувати роботу учнів; планувати діяльність учнів з формування в них навичок самостійної діяльності і вміння керувати власним навчальним процесом; відмовлятися від малоефективних прийомів організації навчання, замінюючи їх

раціональнішими за даних умов; здійснювати постійний зворотний зв'язок на уроці; вміло використовувати засоби заохочення тощо [2].

Однією із складової успіху засвоєння знань учнями на відповідному їм рівні та допомоги вчителю при організації роботи на уроці є різнорівневі завдання. Різнорівневі завдання є одним з найефективніших і найпоширеніших методів здійснення диференційованого навчання в школі [4]. Вчитель технологій має розуміти, що за диференціацією учнів стоїть також складання для них певних завдань, які будуть для них оптимальними не лише за рівнем розвитку та успішності, а й з урахуванням їх здібностей і нахилів.

Існують такі форми внутрішньої диференціації, як виконання завдань різного рівня складності та дозування допомоги учителем учню. Способами включення диференційованих завдань у навчальний процес у виконанні завдань різного рівня складності є такі варіанти, коли вчитель сам дає завдання кожному учню, або школярі самостійно вибирають завдання; в дозуванні допомоги учителем учням: учитель пропонує завдання, але об'єм дозування допомоги визначає сам учень.

Диференційовані завдання різного рівня складності: 1) завдання на ліквідацію прогалин у знаннях учнів; 2) завдання, які враховують наявні в учнів знання з даної теми. Завдання з дозуванням допомоги: 1) розбивка тексту або вправи на самостійні частини; 2) завдання з письмовою інструкцією; 3) робота з підготовчими вправами, з наочними матеріалами.

Диференційовані завдання Г. Терещук поділяє за такими ознаками [3]:

- за напрямом: для вивчення об'єктів техніки і праці та для вивчення дій з об'єктами техніки і праці;
- за доступністю: завдання 4-х рівнів складності;
- за формуванням словесно-образного та наочно-образного мислення: словесні та наочно-словесні.

Аналіз педагогічних джерел [1-4] дозволяє виділити різні підходи (методики) до розробки педагогами-дослідниками диференційованих завдань відповідно до рівня розвитку учня та виконуваних ними завдань, зокрема:

- диференційовані пошукові завдання з метою розвитку пізнавально-творчої роботи школярів: пошукові завдання першого рівня (репродуктивні);
- пошуково-творчі завдання другого рівня (продуктивні); пошуково-творчі завдання третього рівня (креативні);
- завдання, які сприяють розвитку конструкторських здібностей: проектування деталей за зразком виробу; виготовлення виробу за скороченою технічною документацією; конструювання за рисунком та описом; елементи конструювання під час удосконалення виробу, конструювання за технічними умовами, конструювання за власним вибором;
- завдання на розвиток конкретних компонентів технічних здібностей: конструкторські задачі – конструювання за повною та неповною технічною документацією, за рисунком і описом, за технічними умовами та за власним задумом;
- завдання для самостійної роботи учнів відповідно до їхніх індивідуально-типологічних особливостей: відтворювальні за зразком, реконструктивно-варіативні, творчі, евристичні та ін.

Аналіз досвіду ряду вчителів показали, що одним з ефективних засобів реалізації індивідуального підходу до учнів на уроках трудового навчання, можуть бути також різнорівневі завдання, що поділені на якісно різноманітні групи залежно від їх складності. Остання визначається сукупністю таких показників: обсягом завдання, типом розумової діяльності, необхідної для його виконання наявністю чи відсутністю програмованих відповідей, підказок [3].

Різнорівневі завдання можна застосовувати для засвоєння нового матеріалу, а також практичних робіт. Враховуючи практичне спрямування предмета «Трудове навчання», важливе місце у підготовці учнів займають практичні методи навчання. Упродовж виготовлення виробів індивідуальний підхід до учнів забезпечується шляхом регулювання складності об'єкта праці, самостійного внесення елемента новизни у конструкцію виробу (за допомогою вчителя), самостійного вибору складності й оригінальності оздоблення, кількості роздаткового матеріалу.

На уроках трудового навчання доцільно використовувати картки-завдання трьох рівнів: Рівень «А» – шаблонно-тренувальний – включає в себе: контрольно-тренувальні запитання і задачі, графічні – на читання зображення, на розмічання заготовки; технологічні – на пояснення технологічного процесу; задачі на пояснення конструкції вибору за готовими зразками.

Рівень «В» – розрахунково-технологічний – усі інші технологічні задачі, розрахункові задачі на знаходження параметрів технологічних процесів. У разі потреби можна диференціювати задачі цього рівня окремо на розрахункові та технологічні, складаючи дидактичний матеріал не за трьома, а за чотирма окремими рівнями.

Рівень «С» – конструктивно-технічний (творчий рівень) – конструкторські задачі, графічні задачі на складання документації технологічного процесу виготовлення виробу запропонованої конструкції [4].

Таким чином, задачі рівня «А» дають змогу вчителю проконтролювати або закріпити рівень засвоєння на уроці програмового матеріалу, забезпечити можливість виникнення «ілюзії знання», а значить, пов'язаних з цим позитивних емоцій та стійких мотивів навчальної діяльності учнів з низьким рівнем загального розвитку та розвитку здібностей.

Рівень «В» створює умови для забезпечення переходу від простого споглядання навчального процесу до активної участі в ньому, а отже, і до активної пізнавально-пошукової діяльності; створює передумови для творчого застосування набутих знань та умінь, ознайомлює з методологією їх практичного використання, дає необхідне розуміння суті технологічних процесів.

Рівень «С» дає можливість учням перейти від шаблонно-споглядального чи пошуково-пізнавального до творчого використання здобутих знань, тобто безпосередньо використати їх для вирішення конкретного технічного чи практичного завдання.

Таким чином, використання системи різнорівневих завдань мають:

- відповідати конкретним дидактичним цілям уроку, етапу навчання і узгоджуватися з формами освітньої діяльності;
- будуватися за принципом поступового зростання складності;
- забезпечувати різний темп засвоєння знань, умінь і навичок для школярів що мають різні рівні інтелектуального розвитку;
- містити завдання трьох рівнів складності, які відповідають ступеням проблемності, а також відповідати рівням засвоєння знань і способів дій;
- сприяти загальному розвитку учнів;
- будуватися на базі діючих підручників з використанням додаткових дидактичних матеріалів.

Висновки. Використання різнорівневих завдань на уроках технологій має ряд переваг: підвищує мотивацію учнів до навчання: кожен школяр може знайти завдання, яке відповідає його можливостям, і відчути успіх; сприяє розвитку самостійності та відповідальності: діти вчаться обирати завдання, які їм під силу, і відповідати за результат своєї роботи; формує навички самооцінки: підлітки вчаться оцінювати свої можливості та обирати завдання відповідного рівня складності; розвиває творчі здібності: учні вчаться знаходити нестандартні рішення задач.

Отже, використання різнорівневих завдань на уроках технологій є ефективним способом диференціації навчання, який дозволяє враховувати індивідуальні особливості учнів та підвищувати успішність кожного учня.

Список використаних джерел

1. Васенюк Т., Ісаєва О. Рівнева диференціація навчання під час виготовлення швейних виробів. *Трудова підготовка в закладах освіти*. 2005. № 3. С. 16–18.
2. Сігула Т. Диференційовані завдання як засіб індивідуального підходу до учнів. *Трудова підготовка в закладах освіти*. 2004. № 4. С. 23–24.
3. Терещук Г.В. Диференційовані завдання як засіб індивідуального підходу до учнів. *Трудова підготовка в закладах освіти*. 1998. № 4(11). С. 7–12.
4. Якубовський Т. Розвиток творчих здібностей учнів за допомогою різнорівневих карток-завдань. *Трудова підготовка в закладах освіти*. 2001. № 3. С. 11–12.

Віта НАСІННИК,

*студентка магістратури,
ННІ професійної освіти та технологій,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) komisarenkovita@gmail.com*

Тетяна ГАЗУКА,

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри економіки і управління,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) tanyu.gazuka0510@gmail.com*

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА «ТОВАРОЗНАВСТВО ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ» У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ УЧНІВ ЗПТО

Актуальність. Професійно-технічна освіта є важливою складовою системи освіти в Україні, яка забезпечує загальний і професійний розвиток особистості, становлення її професійної культури. Наразі існують різні типи закладів професійно-технічної освіти (ЗПТО), такі як професійні училища, ліцеї, освітні центри, навчально-курсіві комбінати тощо [1]. За останні роки в Україні спостерігається зростання потреби в кваліфікованих робітничих кадрах. На сьогоднішній день, важливість і необхідність робітничих професій пояснюється також необхідністю відновлення країни після війни. Одночасно з цим, підготовка фахівців вимагає впровадження інноваційних освітніх підходів та технологій з урахування особливостей курсу викладання та специфіки навчального закладу. Зміни в професійно-технічній освіті стають ключовими для відповіді на сучасні виклики і вимоги ринку праці, а також для підготовки кваліфікованих кадрів, здатних успішно працювати у сучасному господарстві.

Виклад основного матеріалу. Особливість навчання в закладах професійно-технічної освіти полягає в тому, що тут передбачено не лише загальноосвітня, а й професійна теоретична та практична підготовка.

Професійно-теоретична підготовка включає в себе вивчення спеціальних та загальнотехнічних предметів, які є основним джерелом навчальної інформації для опанування конкретної професії. Тож, одним з основних компонентів навчання у ЗПТО є професійно-практична підготовка. Вона включає в себе виробниче навчання та проведення виробничої та переддипломної (передвипускної) практики на робочих місцях виробництва чи у сфері послуг. Це дозволяє учням отримати не лише теоретичні знання, а й практичні навички, які допоможуть їм успішно працювати в обраній галузі після закінчення навчання [2].

Отже, зазначимо, що до спеціальних предметів належить «Товарознавство харчових продуктів». Це навчальний предмет, який покликаний дати уявлення про стан і перспективи розвитку споживчого ринку України, спільності та відмінності продовольчої сировини і товарів, класифікацію, асортимент, показники якості, умови зберігання харчових продуктів, їх кулінарне призначення. Метою вивчення є освоєння теоретичних знань, формування вмінь і навичок в галузі товарознавства продовольчих товарів та продовольчої сировини [2].

Викладання освітнього компоненту «Товарознавство харчових продуктів» в закладах професійно-технічної освіти має свої особливості і це пов'язано зі специфікою професійної підготовки, потребами ринку праці та особливостями учнів закладів профтехнічної освіти. Оскільки учні ЗПТО готуються до роботи в конкретних сферах промисловості, викладання цього предмету часто має акцент на практичні аспекти. Це

може включати вивчення технологій виробництва, методів контролю якості, а також практичні вправи та лабораторні роботи з визначення якості продуктів. Викладання навчального предмету може бути адаптоване до конкретних потреб ринку праці в регіоні. Це може включати вивчення популярних продуктів, які виробляються на місцевих підприємствах, а також навичок, необхідних для роботи в цих галузях.

Зауважимо, що навчання в ЗПТО спрямоване на підготовку до практичної діяльності. Тому викладання курсу «Товарознавство харчових продуктів» часто орієнтоване на набуття конкретних навичок і знань, які будуть корисні на робочому місці. Також слід враховувати міждисциплінарні зв'язки з іншими предметами, що вивчаються в ЗПТО, такими як технологія виробництва харчових продуктів, санітарія та гігієна, хімія, біологія, тощо. Товарознавство харчових продуктів охоплює широке коло питань, таких як:

- визначення якості харчових продуктів шляхом аналізу їхнього зовнішнього вигляду, аромату, текстури, смаку та інших органолептичних властивостей, розпізнавання якісних параметрів продуктів від ознак псування чи погіршення;
- ознайомлення з основними технологіями виробництва харчових продуктів та їхніми відмінностями, знання про різні методи консервації, кулінарні техніки, способи зберігання та транспортування продуктів;
- аналіз складу і властивостей сировини, отримання знань про вплив якості сировини на якість та безпеку кінцевого продукту;
- виконання різних аналізів і контролю якості продуктів, таких як вимірювання рН, визначення вологості, органолептична оцінка тощо;
- правила зберігання та транспортування харчових продуктів, методи продовольчої безпеки та санітарії;
- етикетування та маркування продуктів, розуміння значення різних маркувань та етикеток на харчових продуктах, таких як терміни придатності, склад, харчова цінність тощо.

Для підвищення якості викладання освітнього компоненту «Товарознавство харчових продуктів» в закладах професійно-технічної освіти можна і необхідно використовувати різноманітні методики і методи, спрямовані на активізацію навчального процесу та підвищення ефективності засвоєння матеріалу, деякі з них наведемо:

- практичні демонстрації і лабораторні роботи (проведення практичних занять, під час яких учні зможуть бачити, досліджувати та аналізувати різні харчові продукти, їхню якість та властивості);
- дегустації продуктів (організація дегустацій допоможе студентам розрізняти смаки та аромати різних продуктів, оцінювати їх якість та безпеку);
- групова робота та обговорення стимулює активну участь учнів у навчальному процесі та обміну думками;
- кейси та практичні завдання, що базуються на реальних ситуаціях з виробництва і професійної діяльності, допоможе учням застосовувати теоретичні знання в практичних ситуаціях;
- відкрите обговорення та аналіз отриманих результатів допоможуть усвідомити та закріпити отримані знання та навички;
- використання інтерактивних технологій, презентацій, відеоматеріалів та онлайн-ресурсів може зробити процес навчання більш цікавим та доступним для учнів;
- практичні екскурсії до підприємств харчової промисловості дозволять учням отримати практичний досвід та побачити роботу виробничих процесів.

Кожен з цих підходів може бути скомбінований з іншими методами навчання, в залежності від конкретних умов, потреб та можливостей навчального закладу та групи учнів. Комбінація різних методів може забезпечити максимальну ефективність навчання в закладах професійно-технічної освіти.

Висновки. В результаті проведеного дослідження було розкрито особливості навчального предмету «Товарознавство харчових продуктів», та зважаючи на те широке коло питань, яке охоплює даний освітній компонент можемо стверджувати, що він дійсно має велике значення у професійній підготовці учнів закладів ЗПТО. Слід продовжувати наукові розвідки в напрямку застосування найбільш ефективних методів викладання курсу «Товарознавство харчових продуктів».

Список використаних джерел

1. Закон України Про професійну (професійно-технічну) освіту від 10.02.1998 № 103/98-ВР (Редакція від 01.07.2019) URL: https://kodeksy.com.ua/pro_profesijno-tehnicnu_osvitu.htm
2. Державний стандарт професійної (професійно-технічної) освіти (Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2021 р. № 1077) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1077-2021-%D0%BF#Text>
3. Газука Т. А., Хоруженко Т. А., Борисенко Н. А. Товарознавство харчових продуктів. Навчально-методичні рекомендації [для студ. технологічних факультетів]. Чернігів: ЧДПУ, 2011. 88 с.

Ганна НАСОНЕНКО,

*студентка магістратури,
факультет технологічної і професійної освіти,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
(м. Глухів) nasonenkoanna0@gmail.com*

Надія БОРИСЕНКО,

*кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри технологічної і професійної освіти,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
(м. Глухів) nbori7enko@gmail.com*

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ

Актуальність. Сучасне суспільство постійно змінюється. Відповідно, у сучасних умовах розвитку галузі освіти, різних сфер послуг, суттєво змінюється статус педагога. Його освітні навички трансформуються відповідно до вимог стандартів та стану суспільного розвитку. Великого значення набув високий професіоналізм учителів технологій. Професійна компетентність фахівців технологічної галузі є актуальною та на часі.

Сьогодні надзвичайно гостро постало питання щодо важливості виховання національної свідомості особистості, оскільки національно-патріотичне виховання молоді, що здійснюється системно, є невід'ємною частиною національної безпеки України.

Констатуємо, що лише вчитель, у якого сформована національно-патріотична компетентність, може гідно виконати це важливе завдання.

Виклад основного матеріалу. Значна кількість нормативних документів вказує на необхідність і важливість патріотичного виховання підростаючого покоління. Зокрема, це Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013), Концепція допризовної підготовки і військово-патріотичного виховання молоді (2002), Концепція національно-патріотичного виховання молоді (2009), наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Рекомендацій щодо порядку використання державної символіки в навчальних закладах України» (2000), програма патріотичного виховання учнівської та студентської молоді в навчальних закладах України, затверджена наказом Міністерства освіти і науки України, Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України (2013), положення про Всеукраїнську дитячо-юнацьку військово-патріотичну гру «Сокіл» («Джура»), затверджене наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України (2012), положення про Всеукраїнську військово-спортивну гру «Патріот», затверджене наказом Міністерства

освіти і науки України, Міністерства оборони України, Міністерства України у справах сім'ї, дітей та молоді (2004) тощо [2].

Наразі питання про компетентність особистості розглядають як близьке до терміну «професіоналізм». Його часто порівнюють з іншими поняттями, пов'язаними зі здатністю людини виконувати конкретну роботу, наприклад, майстерність, кваліфікованість. На сьогодні професійну компетентність визначають як відповідний стан, завдяки якому можливо діяти самостійно та відповідально. Показники професійної компетентності: сукупність знань, умінь та навичок, що об'єктивно необхідні, правильність виконання конкретних дій, уміння розпоряджатися часом, практичний досвід, результати діяльності людини, професіоналізм.

Національно-патріотична компетентність є частиною професійної компетентності особистості. У психолого-педагогічній, науковій, методичній літературі відсутнє єдине визначення цього виду компетентності.

О. Порохнавець пропонує своє тлумачення цього поняття – об'єктивна категорія, що становить відповідний рівень розвитку особистості й забезпечує наявність знань, умінь, навичок, ставлень, орієнтацій. Вважаємо, що вона є важливим напрямом забезпечення освітнього процесу будь-якого закладу освіти, зокрема активно формуватися на уроках технологій у старшій школі.

Проектування виробів на уроках технологій має широкі можливості для формування та розвитку національної свідомості, формування національно-патріотичної компетентності старшокласників.

Грунтовним підґрунтям для цієї виховної роботи може виступати процес формування в здобувачів освіти відповідного практичного досвіду внаслідок проектування й виготовлення об'єктів праці, які за своїм змістом пов'язані або відображають, наслідують народну культуру українців. Зокрема, виготовлення виробів декоративно-ужиткового мистецтва, зразків виробів різних ремесел, які були властивими для побуту українців в різні часи; використання для своїх проєктованих виробів елементів оздоблення, прикладів форм і технік оздоблення, типових для української народності тощо. Досить часто об'єкти праці, які старшокласники виготовляють власноруч, мають таке формотворення, оздоблення, техніку виконання, котрі обумовлені традиціями та історією українського народу. Наприклад, вироби з деревини, оздоблені різьбленням, елементи народного одягу, аксесуари, вироби з різноманітних типових для українців матеріалів, що містять у своєму оздобленні національно-патріотичну символіку, вироби з тіста та обрядові страви тощо [1].

Сприятливі умови для формування та розвитку національної свідомості, формування національно-патріотичної компетентності старшокласників створює наповнення обов'язково-вибіркових модулів навчальної програми з технологій, коли старшокласники разом з учителем обирають конкретний модуль, який пов'язаний з традиційними народними ремеслами.

Висновок. Отже, національно-патріотична компетентність є основою компетентнісного підходу в освіті України. Вона – інтегративна характеристика особистості, що містить відповідний рівень готовності до активності в суспільному житті, зокрема, патріотичність, національну свідомість. Уроки технологій, об'єкти праці у вигляді виробів декоративно-ужиткового мистецтва, обрядових страв сприяють розвитку, прояву національної культури, формують світогляд молоді, естетичні ідеали, патріотичні та моральні цінності, та національні почуття особистості.

Список використаних джерел

1. Островенко К. Національно-патріотичне виховання на уроках трудового навчання. URL: <https://vseosvita.ua/library/dopovid-na-temu-nacionalno-patrioticne-vihovanna-na-urokah-trudovogo-navcanna-33329.html>
2. Порохнавець О. М. Наукова інтерпретація сутності поняття «національно-патріотична компетентність» в психолого-педагогічній літературі. *Збірник наукових праць «Педагогічні науки»*. 2015. № 67. Том 1. С. 395–399.

Олександр НОВІКОВ,

*студент магістратури,
факультет технологічної та професійної освіти,
Глухівський національний педагогічний
університет імені Олександра Довженка
(м. Глухів) alexptiol@ukr.net*

Тетяна ХОРУЖЕНКО,

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри технологічної і професійної освіти,
Глухівський національний педагогічний
університет імені Олександра Довженка
(м. Глухів) horujenkota@ukr.net*

РОЗВИТОК ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ СТАРШОКЛАСНИКІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ «КОМП'ЮТЕРНА ІНЖЕНЕРІЯ» НА ПРОФІЛЬНОМУ РІВНІ

Актуальність. Стрімкий розвиток інформаційних технологій та їх інтеграція в різноманітні сфери життєдіяльності людини вимагають підготовки висококваліфікованих фахівців у галузі комп'ютерної інженерії. Ефективне формування необхідних компетентностей майбутніх інженерів-програмістів повинно відбуватися ще на етапі їхнього профільного навчання у старших класах закладів загальної середньої освіти. Особливої уваги заслуговує розвиток дослідницьких умінь старшокласників, оскільки саме вони лежать в основі успішної самореалізації та конкурентоспроможності в подальшій професійній діяльності.

Виклад основного матеріалу. Комп'ютерна інженерія як динамічна галузь знань характеризується швидким розвитком та постійним оновленням технологій, методів та підходів. Це зумовлює необхідність систематичного вдосконалення знань та навичок фахівців, здатних проводити дослідження, аналізувати великі обсяги даних, критично оцінювати інформацію та творчо підходити до вирішення складних завдань [1].

У процесі навчання комп'ютерної інженерії здобувачі освіти набувають технічної грамотності (глибоких знань в галузі комп'ютерних систем, архітектури, програмування, мережевих технологій, кібербезпеки тощо), у них формуються аналітичні та дослідницькі навички (здатність збирати, аналізувати та інтерпретувати дані, проводити експерименти, тестування та верифікацію систем), навички роботи з даними (вміння збирати, опрацьовувати, зберігати та аналізувати великі обсяги даних за допомогою сучасних інструментів та технологій), розвиваються критичне мислення (вміння критично оцінювати інформацію, ідентифікувати проблеми, генерувати альтернативні рішення та обирати найбільш ефективні підходи), креативність та інноваційність (здатність генерувати нові ідеї, мислити нестандартно та пропонувати нестандартні рішення), адаптивність та гнучкість (готовність до постійного навчання, опанування нових технологій та здатність швидко пристосовуватися до змін у галузі), формуються проєктна компетентність (навички управління проєктами, планування, розподілу ресурсів, командної роботи та ефективної комунікації) та етична компетентність (розуміння етичних принципів, відповідальності та наслідків впровадження технологічних рішень).

Формування зазначених знань, умінь, навичок, здібностей та компетентностей особистості необхідно розпочинати ще на етапі профільного навчання у старшій школі. Тому розвиток дослідницьких умінь старшокласників у процесі вивчення спеціалізації «Комп'ютерна інженерія» набуває особливої актуальності. Дослідницькі вміння є комплексними і включають низку взаємопов'язаних компонентів:

1. Уміння планувати та організовувати дослідження, формулювати мету, завдання, визначати методи та етапи його проведення.

2. Уміння збирати, опрацьовувати, аналізувати та інтерпретувати наукові дані та емпіричні результати, використовуючи відповідні методики та інструменти.

3. Уміння висувати обґрунтовані гіпотези, критично оцінювати інформацію, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки та формулювати логічні висновки.

4. Уміння належним чином оформляти та презентувати результати дослідження, використовуючи відповідні засоби візуалізації, усного та письмового представлення матеріалу [2].

Для ефективного формування дослідницьких умінь старшокласників у процесі профільного вивчення комп'ютерної інженерії слід застосовувати комплексну методику, що включає:

1. Використання проблемного навчання та дослідницьких проєктів з актуальних питань комп'ютерної інженерії. Залучення учнів до самостійного пошуку шляхів вирішення реальних проблемних ситуацій та виконання дослідницьких проєктів сприятиме розвитку відповідних умінь.

2. Активне залучення старшокласників до науково-дослідної роботи – участь у наукових гуртках, конкурсах, конференціях, присвячених тематиці комп'ютерної інженерії. Це дозволить учням набути практичного досвіду проведення досліджень та презентації їх результатів.

3. Впровадження сучасних інтерактивних методів навчання, таких як кейс-метод, моделювання, ігрові технології. Вони сприятимуть розвитку критичного мислення, вміння аналізувати ситуації, приймати рішення, працювати в команді – важливих складових дослідницької діяльності.

4. Активне застосування цифрових інструментів та онлайн-ресурсів для проведення досліджень. Використання спеціалізованого програмного забезпечення, симуляторів, онлайн-баз даних та репозиторіїв дозволить учням здобути навички роботи із сучасними засобами, необхідними для досліджень у галузі комп'ютерної інженерії [3; 4].

Висновки. Отже, формування дослідницьких умінь старшокласників під час профільного навчання комп'ютерної інженерії є важливим завданням сучасної освіти. Впровадження комплексної методики, що ґрунтується на принципах проблемного навчання, залученні учнів до науково-дослідної роботи, використанні інтерактивних методів та сучасних цифрових інструментів, сприятиме розвитку дослідницької компетентності старшокласників, їх критичного мислення, аналітичних та комунікативних навичок, креативності та інноваційності, цифрової грамотності, здатності до самоорганізації та самонавчання, проєктного мислення тощо. Це забезпечить старшокласників необхідними вміннями та навичками для успішної кар'єри в галузі комп'ютерної інженерії, а також сприятиме їхній загальній особистісній та професійній реалізації в умовах швидкозмінного сучасного світу.

Список використаних джерел

1. Жалдак М. І. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання – становлення і розвиток. *Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія 2. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання.* 2010. № 9(16). С. 3–18.
2. Сисоєва С. О., Кристопчук Т. Є. *Методологія науково-педагогічних досліджень: підручник.* Рівне: Волинські обереги, 2013. С. 360.
3. Грицай Н. Б. *Дослідницький компонент у діяльності учнів і вчителів: навч.-метод. посібник.* Київ: Богданова А. М., 2017. С. 112.
4. Биков В. Ю., Лапінський В. В. *Методологічні та методичні основи створення і використання електронних засобів навчального призначення. Комп'ютер у школі та сім'ї.* 2012. № 2. С. 3–6.

Софія ОХРИМЧУК,

*студентка магістратури,
факультет інженерно-педагогічної освіти,
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини
(м. Умань) vishtak777@gmail.com*

Лариса СУСЛО,

*старший викладач кафедри техніко-технологічних
дисциплін, охорони праці та безпеки життєдіяльності,
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини
(м. Умань) l.v.suslo@udpu.edu.ua*

АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ «КУЛЬТУРИ БЕЗПЕКИ» У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ «МАГІСТР»

Актуальність. Вимоги сучасного світу вимагають повної перебудови системи вищої освіти, включаючи прийняття низки нетрадиційних стратегій, розвиток нових компетенцій та фундаментальну зміну способу отримання знань. Освітній процес закладу вищої освіти опирається на вивчення спеціалізованих предметів, які дозволяють здобувачам стати фахівцями в обраних ними галузях.

Окрім подолання наміченого кар'єрного шляху, значну увагу слід приділяти підготовці майбутніх фахівців до безпечної життєдіяльності, що передбачає прийняття правильних рішень у небезпечних і нетипових обставинах. Зрештою, заклад вищої освіти відіграє головну роль у формуванні безпекової компетентності як підготовки майбутнього фахівця до подолання нових загроз, що можуть виникати [3, 127].

Опанування безпекових дисциплін не дозволяє повноцінно сформувати безпекову компетентність. Для реалізації даної проблеми потрібно доповнити таким інструментарієм, що буде поглиблювати, розширювати, доповнювати і комбінувати безпекові знання у здобувачів впродовж здобуття професії. Тобто дисципліна, яка включатиме такі елементи, як минулі успіхи, досягнення науки і техніки та майбутні можливості для розвитку людини, і водночас втілюватиме в життя ідею про те, що легше запобігти хворобі, ніж її лікувати.

Виклад основного матеріалу. Викладання інтегрованої дисципліни «Цивільний захист та охорона праці в галузі» відбувається в магістратурі, коли здобувач отримує другий рівень вищої освіти. Детальний аналіз робочих навчальних програм інтегрованої дисципліни «Цивільний захист та охорона праці в галузі» продемонстрував, що їх зміст, структура та наповнення практично не відрізняється в усіх освітніх програмах. Тому для спростування висунутої теорії, що для формування елементів безпекової культури необхідні нові педагогічні підходи, потрібно впровадити дисципліну вільного вибору для підсилення викладання модуля «Охорона праці в галузі» в закладах вищої освіти.

У науковій літературі та педагогічній практиці сформувалися різні трактування поняття «культура безпеки». Але дослідники Артем'єва С. та інші під поняттям «культура безпеки» розуміють систему цінностей, що були створені людством протягом їх існування, що переформатувалися у традиції, а точніше – в дотримання правил для підтримання і продовження життєдіяльності. Рівень розвитку людини і суспільства, який характеризується значущістю забезпечення безпеки життєдіяльності в системі особистих і суспільних цінностей, безпечною поведінкою в повсякденному

житті та в небезпечних і надзвичайних ситуаціях, можна вважати високим ступенем захищеності від загроз і небезпек в усіх сферах життєдіяльності [1, 74].

Однак це спонукає до пошуку ефективних стратегій викладання та технологічних досягнень для задоволення цієї потреби у світлі вимог сучасного ринку праці, які включають підготовку майбутнього фахівця як конкурентоспроможного. Цього можна досягти шляхом використання новітніх технологій навчання для покращення викладання модуля «Охорона праці в галузі», що дозволить підвищити професійні стандарти та розвинути відповідні компетенції для використання у професійній діяльності.

Дисципліна вільного вибору «Культура безпеки» входить в блок дисциплін за вибором здобувача. Реалізація мети дисципліни відбувається через формування комплексного уявлення про сучасні механізми, що лежать в основі виникнення шкідливих і небезпечних виробничих факторів, вплив на працівника факторів виробничого середовища та попередження травмування і професійного захворювання. Завдання дисципліни вільного вибору полягають у формуванні чіткого уявлення про важливість підбору необхідних рішень при подоланні потенційних ризиків. Викладання дисципліни буде відбуватися через використання конспектів відповідних лекцій, планів практичних занять, методичних рекомендацій, а також сучасну навчальну, методичну та наукову літературу. Особливо актуальною є можливість викладання дисципліни з використанням дистанційних форм навчання, як Moodle, Google Classroom, Zoom, Google Meet тощо [2, 201].

Викладання інтегрованої освітньої дисципліни «Цивільний захист та охорона праці в галузі» підсилюється викладанням дисципліни вільного вибору «Культура безпеки» в закладах вищої освіти при здобутті освітнього ступеня «магістр». Особливо це стосується модуля «Охорона праці в галузі», що вибудовує логічну послідовність формування знань та формувань вмінь зберігати власне життя і здоров'я у процесі праці. Формування комплексного уявлення про еволюцію техногенної безпеки, взаємодію людини з працею, механізми дії шкідливих виробничих факторів та запобігання травмування в конкретній галузі.

Висновки. Отож, враховуючи те, що здобувач вже сформував зацікавленість в опануванні безпекових знань, цим він підвищив рівень ефективності освітнього середовища. Результатом удосконалення освітнього процесу закладу вищої освіти, з орієнтацією на створення або дотримання безпечного середовища праці, як для себе так і для оточуючих, сприятиме дотриманню головної вимоги, що хворобу легше попередити, ніж лікувати.

Список використаних джерел

1. Артем'єв С. Р., Малько О. Д., Шароватова О. П., Бригада О. В., Цимбал Б. М., Ковальов О. С., Ільїнський О. В. *Культура безпеки: навч. посібн.* Харків: НУЦЗУ, 2020. 172 с.
2. Дишкант О. В., Бабійчук І. В., Романюк Н. М. Особливості дистанційного навчання на базі платформи MOODLE в підготовці фахівців сфери цивільного захисту. *Дистанційна освіта в Україні: інноваційні, нормативно-правові, педагогічні аспекти.* 2023. № 1(2). С. 196–206. URL: <https://doi.org/10.18372/2786-5495.1.17322> (дата звернення: 08.01.2024).
3. Кравченко Л. В. Шляхи підвищення ефективності засвоєння дисципліни «безпека життєдіяльності» здобувачами педагогічних закладів вищої освіти. *Вісник науки та освіти.* Кривий Ріг, 2022. № 6(6). С. 126–134. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/vno/article/view/3299/3314> (дата звернення: 14.01.2024).

Марія ПАНЧЕНКО,

*студентка магістратури,
факультет технологічної та професійної освіти,
Глухівський національний педагогічний
університет імені Олександра Довженка
(м. Глухів) mashapanchenko70@gmail.com*

Тетяна ХОРУЖЕНКО,

*кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри технологічної та професійної освіти,
Глухівський національний педагогічний
університет імені Олександра Довженка
(м. Глухів) horujenkota@ukr.net*

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ЕТНОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ У ПРОЦЕСІ ПРОЄКТУВАННЯ ГЕРДАНУ

Актуальність. У сучасному світі, де глобалізація зростає швидкими темпами, важливо зберігати та розвивати культурні традиції та цінності народу. Народна культура є основою міжкультурної взаємодії і спілкування, дозволяє зберігати і розвивати національну самобутність, органічно взаємодіяти у світовому співтоваристві. Шляхом використання інноваційних технологій в освітньому процесі можна стимулювати інтерес учнів до власної культурної спадщини та формувати у них етнокультурну компетентність.

Виклад основного матеріалу. Етнокультурна компетентність включає знання, уміння і навички, які допомагають людині розуміти свою національну ідентичність, поважати представників інших культур, сприяє виявленню виразної національної свідомості. Ознаками етнокультурної компетентності громадянина є глибоке розуміння історії свого народу, його культурних досягнень у літературі й мистецтві, повага до народних традицій і звичаїв, позитивне ставлення до своєї нації, усвідомлення ментальних особливостей свого народу як визначальних рис його характеру, толерантне ставлення до всіх національних культур і їхніх представників. Таким чином, формування етнокультурної компетентності старшокласників на уроках технологій є важливим завданням для професійно компетентного й національно свідомого вчителя технологій. Сьогодні необхідно подолати відчуження дітей і молоді від культурно-історичної спадщини свого етносу. Ще Цицерон сказав: «Основа держави складається з правильного виховання молоді». Лише згуртована, високоморальна, патріотично налаштована нація здатна берегти, розвивати та зміцнювати українську державність [1].

Етнічний стиль у вбранні збуджує інтерес старшокласників до національного традиційного одягу та аксесуарів, зокрема до нагрудних прикрас. На сьогоднішній день особливо популярними є різноманітні автентичні аксесуари та прикраси, оскільки вони дозволяють підкреслити унікальність, красу та національну самобутність людини. Торгівельна мережа пропонує широкий асортимент прикрас, але особливо цінними є ті, що виготовлені власноруч. Створення біжутерії самостійно є дуже захоплюючим процесом. Найкращим вибором для дівчат може стати гердан, тоді як юнакам доречно обрати краватку з бісеру [3].

Основним методом формування етнокультурної компетентності на уроках технологій є метод проєктів. Інноваційні технології, такі як комп'ютерне моделювання, 3D друк, віртуальні та розширені реальності, дозволяють зробити процес виготовлення гердану більш цікавим та посильним для учнів [2]. Є досить велика кількість програм, що дозволяють полегшити роботу при виготовленні гердану, а саме: спроектувати виріб, обрати кольорову гаму, розробити план роботи і змоделювати готовий гердан. Наприклад, сайт Skeedy є простим та зручним інструментом, який дозволяє втілити ідеї у реальність. Так, за допомогою цього сайту можна створювати власні схеми для плетіння прикрас та виготовити унікальні і неперевершені вироби.

Також під час виготовлення гердану можна використовувати VR технології. VR може використовуватися для навчання старшокласників технології створення герданів, дозволяючи їм відчувати себе в майстерні та експериментувати з дизайном без матеріальних витрат.

Напрямами використання VR технології є наступні:

- 1) дизайн та моделювання: за допомогою VR можна створити віртуальну майстерню або студію для дизайну герданів;
- 2) віртуальний тренажер: VR можна використовувати як тренажер для навчання техніки виготовлення герданів. Наприклад, учні можуть практикувати нанизання намистин на нитку або виконання певних вузлів без реальних матеріалів;
- 3) попередній перегляд: за допомогою VR можна створити віртуальну 3D модель гердану до початку його виготовлення.

Отже, використання інноваційних технологій у процесі проєктування та виготовлення гердану дозволить досягти таких результатів:

- збільшити інтерес учнів до вивчення культурної спадщини свого народу;
- розвинути креативне мислення учнів;
- простимулювати самовираження та самореалізацію кожного учня через створення власної прикраси.

Висновки. Таким чином, інноваційні технології є важливим інструментом формування етнокультурної компетентності старшокласників. Їх використання сприятиме не лише навчанню, але й розвитку особистості учня, вихованню громадянина з глибоким розумінням та повагою до власної культурної спадщини.

Список використаних джерел

1. Стрілько В. Українське національно-патріотичне виховання в нормативно-правових актах України. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2014. № 3. С. 153–165.
2. Конопленко Н. А. Мультимедійна презентація як елемент самостійної роботи студентів-філологів. *Вісник Запорізького національного університету*. 2012. № 1. С. 249–252.
3. Федорчук О. Українські народні прикраси з бісеру. Львів: Свічадо, 2007. 119 с.

Валерія ПЕТРУСЕВИЧ,

студентка бакалаврату,
ННІ професійної освіти та технологій,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) val.petr24@gmail.com

Наталія БОНДАР,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
лісового господарства та агротехнологій,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) nataliia_bondar@ukr.net

ПЕРЕВАГИ 3-D МОДЕЛЮВАННЯ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНЖЕНЕРНОЇ ТА КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРАФІКИ

Актуальність. З кожним днем людство просувається у розробці новітніх технологій. Вони значно полегшують життя людини: умови праці, навчання, комунікації. Водночас виникають нові професії, наприклад, вебдизайнер, програміст, спеціаліст з кібербезпеки та ін. Відповідно модернізуються зміст і методи навчання в навчальних закладах.

Однією з базових дисциплін вищої освіти багатьох напрямків є інженерна та комп'ютерна графіка. Довгий час створення креслеників деталей виконувалось із використанням аркушів та креслярського приладдя. Поява спеціальних програм для побудови креслень за допомогою комп'ютера не лише значно полегшила процес виготовлення креслеників, а і надала можливість створення 3D-моделей. Найпоширенішими програмами 3D-моделювання є програми Autodesk. До них входять AutoCAD, Maya, 3ds Max, Revit та багато інших.

Питання вивчення 3D-моделювання є важливим насамперед для майбутніх робітників у сфері інформаційних технологій, але воно також є необхідним і для майбутніх працівників інших сфер діяльності, не лише як засіб візуалізації інженерного рішення, а й також як спосіб розвитку креативності та просторового мислення.

Виклад основного матеріалу. Питання вивчення комп'ютерного моделювання розглядалось в дослідженнях таких науковців: Ю. Скварок, І. Твердохліб, Г. Ткачук, Т. Савельєва та ін.

Враховуючи актуальність питання можна визначити наступні переваги 3D-моделювання:

- візуалізація, можливість перегляду складного геометричного об'єкта з усіх боків, що покращує розуміння його структури;
- легкість отримання нових перспектив;
- 3D-графіка дозволяє бачити реальні пропорції об'єкта навіть в тому випадку, якщо елементи мають хаотичне розташування;
- окремі зони екрану або зображення в складних об'єктах будуть надавати більшої інформативності;
- значна економія часу;
- економія ресурсів;
- точність виконання деталей;
- можливість застосування віртуальної реальності.

Крім того, педагоги зазначають наступні переваги тривимірного моделювання в навчанні студентів [1, 159]:

- розвиток незвичайного (креативного) мислення;
- 3D-моделювання дозволяє безпосередньо стежити за ходом зміни виробу (можливість відстеження поетапного проєктування);
- можливість створення більш точної моделі;
- 3D модель можна корегувати або повністю її переформатувати за необхідності;
- 3D-моделювання вчить не просто проєктувати, а вчить думати як конструктор, водночас аналізувати і розуміти форму виробу, що проєктується;
- 3D-моделювання вчить використовувати інформаційно-комунікаційні технології в професійній діяльності;
- 3D-моделювання вчить здійснювати пошук та аналіз інформації, необхідної для ефективного виконання професійних завдань.

Хоча 3D-моделювання і є набагато ефективнішим за 2D, але можна виділити також і деякі його недоліки:

- для створення великих і складних моделей необхідна відповідна потужна апаратна база;
- складність вивчення програм для 3D-моделювання;
- ефективне та швидке керування процесом створення моделей у 3D-програмах вимагає оволодіння відповідними навичками.

3D- і 2D-моделювання – це два зовсім різні підходи до створення візуальних зображень. У 3D-моделюванні об'єкти створюються за допомогою тривимірного моделювання, що дозволяє обертати об'єкт і працювати з ним з різних сторін. А 2D-моделювання зазвичай використовується для створення плоских зображень у двовимірному просторі.

Слід також зазначити, що на багатьох підприємств і досі 2D-системи мають велике поширення і продовжують використовуватися. І хоча 3D-моделювання об'єктів має значно більшу кількість прихильників серед проєктувальників, виробників та студентів, та все ж 2D-системи залишаються затребуваними. Важливим чинником цього є те, що системи 2D надають користувачам багато можливостей та засобів із вилучення інформації, яка характеризує геометрію як об'єкта як в цілому (наприклад, габаритні розміри) так і його проєкції [2, 188].

Висновок. Отже, 3D-моделювання на сьогодні є дуже поширеним і важливим для вивчення. 3D-моделювання доносить більшу інформацію про створений об'єкт, тож для більшої деталізації слід використовувати саме 3D-графіку, але про 2D-моделювання також не слід забувати, бо воно є основою правильного і ефективного створення тривимірних моделей.

Грунтовні знання та навички роботи з системами автоматизованого проєктування забезпечать можливість студентів на високому рівні виконувати графічні роботи з різних дисциплін, курсові і дипломні проєкти, а також є важливими у ході вирішення прикладних технічних, технологічних, наукових та інших завдань в подальшій професійній діяльності.

Список використаних джерел

1. Савельєва Т., Пустовой Д. Використання програм 3D-моделювання у викладанні інженерної та комп'ютерної графіки. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2021. Т. 2, № 14. С. 155–166. URL: <https://doi.org/10.31865/2414-9292.14.2021.236892> (дата звернення: 01.04.2024).
2. Хорольська К. В. Аналіз основних методів розпізнавання креслень та можливостей трансформації з 2D у 3D. *Електронне фахове наукове видання «Кібербезпека: освіта, наука, техніка»*. 4(16). С. 185–193. URL: <https://csecurity.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/394/327> (дата звернення: 01.04.2024).

Владислав ПОЛІЩУК,

*студент бакалаврату,
факультет інженерно-педагогічної освіти,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини
(м. Умань) vladyslav.polishchuk@udpu.edu.ua*

Тетяна БЕРБЕЦ,

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри технологічної освіти,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини
(м. Умань) tetyana.berbets@udpu.edu.ua*

АКТУАЛІЗАЦІЯ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ

Актуальність. Економічна культура є необхідною умовою для існування в певній сфері життя суспільства – економіці. У процесі економічного виховання формується економічна культура, яка є необхідним компонентом для існування людини в сучасних реаліях. Економічне виховання одночасно є самостійний тип виховання, необхідний для життя в певних умовах, і в той же час, виступає як частина загального виховання людини.

У нових для України економічних умовах підростає покоління схильне до дії багатьох чинників (політичних, економічних, соціальних, екологічних, моральних). З одного боку, сучасна людина змушена протистояти негативним аспектам економічної системи, а з іншого боку – бути активно в неї включеною, відстежуючи якісні і кількісні зміни. І те, і інше означає вирішення проблеми існування в даній системі.

Питання економічної освіти та виховання, як підготовка учнівської молоді до діяльності в умовах ринкової економіки, почали ґрунтовно розглядатись лише в роки незалежності України такими науковцями: С. В. Кириленко, А. С. Нісімчуком, Н. А. Побірченко, І. Ф. Прокопенко, В. К. Розовим, Л. І. Чеботарьовою, О. Т. Шпаком, Н. С. Юрчуком та ін.

З огляду на вищезазначене, метою нашої публікації є аналіз викликів у формуванні економічної культури учнів закладів загальної середньої освіти.

Виклад основного матеріалу. Особлива роль у формуванні таких якостей особистості належить закладам загальної середньої освіти. З цієї метою в гімназіях, ліцеях активно стали впроваджувати предмети економічного змісту. Однак проведений аналіз стану практики свідчить про те, що забезпечення необхідними економічними знаннями не дозволяє вирішити проблеми підготовки школярів до адаптації в динамічних соціально-економічних умовах нашої дійсності.

Потенційні можливості сьогоденної школи, соціальне середовище, не дозволяють учням мати достатній рівень економічної культури, економічні знання носять суто теоретизований характер, відірваний від реальної дійсності. Сучасні школярі не зможуть протистояти негативним явищам ринкового середовища. У зв'язку з цим виникла проблема формування таких цінностей, які сприяють моральній стійкості школярів до негативних явищ ринкової економіки. Тому формування економічної культури школярів у контексті морального розвитку набуває особливої значущості і вимагає ефективного керівництва педагогічним процесом.

В сучасних умовах потреба в економічних знаннях зростає настільки, що ігнорувати дану необхідність не представляється допустимим. Існує кілька реальних проблем, які свідчать про важливість і значущість вирішення питань загальної економічної культури молоді, в яких школа може надавати реальну підтримку учням [1]:

1. У період постійного і безперервного перетворення економічної системи держави багаторазово зростає необхідність орієнтації підлітків в нових соціально-економічних умовах, проте в навчальному плані багатьох шкіл до сих пір немає окремого предмета «Економіка», який допомагав би вирішувати цю складну проблему.

2. Значний негативний вплив соціальних інститутів на економічну свідомість дитини, рівень її економічної культури роблять значущий формуючий вплив на підростаюче покоління. Основні канали соціалізації вкрай суперечливі. Цьому слід протиставити приклади більш раціональних цивілізованих відносин, моделюючи їх і пояснюючи учням ціннісні орієнтації, які лежать в основі цих відносин.

3. В умовах ринкової економіки існує необхідність формування у молодого покоління установки на постійне професійне зростання, готовності до неодноразової зміни професії і виду діяльності, тобто більшої соціальної мобільності і рухливості в порівнянні з попередніми поколіннями.

4. Економічна культура часто відірвана від практичної діяльності, зокрема, від реальної праці (або підприємницької діяльності), яка для багатьох школярів залишається лише формальністю, часто мало привабливою. Серед педагогів і батьків до цих пір не закінчилася дискусія про те, чи слід оплачувати працю школяра. Неоплачена праця школяра створює в його свідомості неправильну «економічну картину». Учні не отримують економічних знань в достатньому обсязі, не оволодівають навичками і вміннями, необхідними для економічної діяльності, у них не формуються економічні компетенції [3].

5. Суть економічної культури багатьма педагогами зводиться лише до формування звички економити ресурси. Це, безумовно, важливо і необхідно виконувати, але цим напрямом не вичерпується вся система економічної культури, яка, в першу чергу, спрямована на вміння самостійно аналізувати економічну ситуацію в країні і приймати адекватні рішення в ситуації, що склалася.

6. Формування економічної культури школярів доцільно проводити відразу за всіма складовими (свідомість, переконання, діяльність, ціннісні орієнтації). Відсутність належної уваги до однієї з них може привести до формування особистості глядача або прагматика, який задовольнятиметься лише одержуваною користю, без урахування наслідків своєї діяльності.

Висновки. Таким чином, в даний час виникла гостра необхідність переосмислити накопичений досвід і на цій основі здійснити подальший пошук засобів і методів вирішення проблеми економічної культури учнів, в чому зацікавлені не тільки педагоги-практики, а й самі учні та їх батьки.

Список використаних джерел

1. Базилевич В. Д. Базилевич К. С. Ринкова економіка: основні поняття і категорії: навч. посіб. Київ: Знання, 2006. 263 с.
2. Зубіашвілі І. К. Економічна соціалізація як психологічна проблема. *Проблеми загальної та педагогічної психології: зб. наук. праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України* / заг. ред. Максименко С. Д. Т. XI, ч. 1. Київ: Гнозис, 2009. С. 153–163.
3. Ласкавий А. О. Теорія і практика формування основ ринкової економіки: навч. посіб. Київ: Основа, 2014. 116 с.

Дмитро ПРИЛІПКО,

*студент магістратури,
факультет інженерно-педагогічної освіти,
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини
(м. Умань) dmytro.prylipko@udpu.edu.ua*

Наталія ДУБОВА,

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри професійної освіти
та технологій за профілями,
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини
(м. Умань) n.v.dubova@udpu.edu.ua*

ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД У ПІДГОТОВЦІ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ ХАРЧОВОГО ПРОФІЛЮ

Актуальність. У розвитку освіти на кожному історичному етапі загострюються проблеми суспільства, а тому освітні системи повинні враховувати їх. Разом з тим, освіта має тенденцію до відставання від інноваційних процесів у суспільстві і на сучасному етапі не гарантує створення достатніх умов для розвитку кожного учня, формування нового мислення, нового бачення змісту життя. Тому одним з важливих напрямків реформування освіти в Україні є створення передумов для формування освіченої, творчої особистості, становлення її морального і фізичного здоров'я, виховання громадянина демократичного суспільства.

Очевидно, що сучасні завдання професійної освіти можуть бути ефективно розв'язані в процесі навчання, стратегія якого спирається на цілісність особистості, інтегративність її структури, а також взаємозв'язок з формуючими факторами зовнішнього середовища. Це, в свою чергу, передбачає зміну цілей освітньої системи, перехід від традиційної до гуманістичної особистісної орієнтації навчання.

Виклад основного матеріалу. Над проблемами особистісно орієнтованого навчання працюють психологи і педагоги, зокрема О. Алексюк, І. Бех, О. Бондаревська, О. Пехота, О. Савченко, І. Якиманська та інші.

Особистісно орієнтоване навчання передбачає створення умов, за яких освітній процес стає для учня особистісно значущим. Зрозуміло, що організація особистісно орієнтованого навчання потребує переорієнтації: від спрямованості на запам'ятовування готових знань необхідно перейти до формування особистісних новоутворень, вміння творчо навчатись, опрацьовуючи наукові знання і суспільний досвід стосовно до потреб практики [1].

Особистісний підхід дедалі більше утверджується як ключовий психолого-педагогічний принцип організації освітнього процесу, від якого багато в чому залежить ефективність переорієнтації системи освіти на розвиток особистості учня.

Суть особистісно орієнтованого підходу в тому, що в заклад освіти приходять не просто учні, а учні-особистості зі своїм світом почуттів і переживань. Викладач має враховувати ці особливості і використовувати такі прийоми, в яких кожен учень відчуває себе особистістю, відчуває індивідуальну увагу викладача.

В системі особистісно орієнтованого навчання процес оволодіння знаннями здійснюється в умовах інтелектуальних, моральних та естетичних переживань, зіткнення поглядів, позицій, наукових підходів, творчої активності учнів та педагогів.

Особистісний підхід доцільно розглядати як важливий психолого-педагогічний принцип, основу якого становить сукупність вихідних теоретичних положень про особистість та практичних методичних засобів, що сприяють її цілісному розумінню вивченню та гармонійному розвитку. Інакше кажучи, особистісний підхід – це певний методологічний інструментарій, розробка якого має спиратися на синтез видобутих психологічною та педагогічною наукою закономірностей будови, функціонування та розвитку особистості [3].

На основі досліджень науковців, можна стверджувати, що особистісно орієнтований підхід у підготовці учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти харчового профілю базується на наступних принципах:

1. Індивідуалізація навчання, що передбачає створення умов для розвитку і реалізації індивідуальних здібностей, інтересів та потреб кожного учня у процесі навчання.
2. Формування професійної компетентності, що потребує розвитку в учнів практичних та теоретичних навичок, необхідних для успішної роботи в галузі харчової промисловості.
3. Особистісний розвиток, який покликаний сприяти розвитку особистості учня, вихованню його професійної та особистісної культури, формуванню відповідального ставлення до професійної діяльності.
4. Конкурентоздатність, що має на меті забезпечення учнів необхідними знаннями, навичками та вміннями, які відповідають сучасним вимогам ринку праці в галузі харчової промисловості.
5. Стимулювання саморозвитку, що сприяє розвитку самостійності, ініціативності та постійного самовдосконалення учнів у процесі навчання та подальшої професійної діяльності.
6. Підвищення мотивації учнів, тобто потребує створення умов для формування позитивного ставлення до навчання та професійної діяльності, підвищення мотивації до досягнення успіхів у вивченні предметів та в професійній сфері.
7. Підтримка самовизначення сприяє учням у визначенні своїх професійних та життєвих цілей, розвитку їхньої самосвідомості та самореалізації.

Найпростішою ланкою, з яких складається особистісно орієнтована технологія, є особистісно орієнтована педагогічна ситуація. Це така навчальна ситуація, опинившись в якій учень повинен шукати сенс, пристосувати її до своїх інтересів побудувати образ чи модель свого життя, вибрати творчий момент, дати критичну оцінку. Тобто, навчально-педагогічна ситуація – це така особлива одиниця навчального процесу, за якої учневі недостатньо наявних знань для розв'язання, виконання теоретичного чи практичного завдання, що породжує суб'єктивну потребу в нових знаннях, стимулює пізнавальну активність учня. Особистісно орієнтоване навчання передбачає розвиток критичного мислення учнів, що потребує діалогічної ситуації, вільної, творчої особистості [2].

Технології особистісно орієнтованого навчання можуть створити максимально сприятливі умови для розвитку та саморозвитку особистості учня, виявлення та активного використання його індивідуальних особливостей у навчальній діяльності. Основні елементи технології: виявлення суб'єктного досвіду учня, формування наукових знань із опорою на досвід учня, узгодження нових понять із суб'єктивним досвідом учня. Базовою орієнтацією педагога у контексті даної технології є його послідовне ставлення до вихованця як до особистості, самосвідомого і відповідального суб'єкта власного розвитку, як до суб'єкта виховної взаємодії.

Висновок. Отже, органічною складовою освітнього процесу закладу професійної (професійно-технічної) освіти є застосування принципу особистісно орієнтованого підходу, який виявляється як взаємоповага учнів та педагогів, взаєморозуміння, готовність щиро захоплюватись досягненнями учнів, розкритті їх можливостей, становленні самосвідомості, в здійсненні особистісно-значущих і суспільно прийнятних способів самовизначення, самореалізації та самоствердження, віра у духовний, фізичний, інтелектуальний потенціал учнів і здатність допомогти його реалізувати.

Особистісно-орієнтований підхід передбачає створення умов для повноцінного прояву і відповідно розвитку особистісних функцій суб'єктів освітнього процесу.

Список використаних джерел

1. Пехота О. М., Старева А. М. Особистісно орієнтоване навчання: підготовка вчителя: монографія. Миколаїв: Вид-во «Іліон», 2007. 272 с.
2. Професійна педагогічна освіта: особистісно орієнтований підхід: монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 436 с.
3. Чернега Н. Особистісно зорієнтоване навчання: сучасні підходи. *Сучасні педагогічні технології: навч.-метод. посібник*. Ніжин, 2006. Ч. 1. 42–43 с.

Владислав ПУСТИННИК,

*студент магістратури,
факультет технологічної і професійної освіти,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
(м. Глухів) vladpustynnik43@gmail.com*

Надія БОРИСЕНКО,

*кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри технологічної і професійної освіти,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
(м. Глухів) nbori7enko@gmail.com*

МІСЦЕ ЕЛЕКТРОТЕХНІЧНИХ ЗНАНЬ ТА УМІНЬ У ПРОЄКТНО-ТЕХНОЛОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ

Актуальність. Нині технологічна освітня галузь ґрунтується на засадах проектно-технологічної системи, мета якої – розроблення навчального творчого проекту, що передбачає самостійне проектування й виготовлення виробу від ідеї до її втілення, виконане під контролем і з консультуванням учителя [1]. Особлива роль технологічної освіти полягає в тому, що вона дозволяє учням розуміти, як працюють різні технології та використовувати їх для створення нових продуктів та розв’язання реальних проблем.

Виклад основного матеріалу. Як зазначають Н. Павловська та Ю. Павловський, у процесі вивчення технологій у закладах загальної середньої освіти електротехнічний напрямок користується особливою популярністю. У сучасних умовах життя учні рано знайомляться з елементами електротехніки, мають справу з електричними явищами, нагрівальними та освітлювальними приладами, приладами для приготування їжі, накопичувачами електроенергії, з електронними гаджетами тощо. Ці нюанси та стрімкий розвиток електроніки, мають знайти своє відображення у змісті навчального предмету «Технології» [2].

Електротехнічні знання є необхідними у проектно-технологічній діяльності для розробки та впровадження інноваційних технологій. Вони дозволяють здобувачам освіти навчитися розуміти принципи функціонування електричних систем та пристроїв, з’ясувати, як їх використовувати у різноманітних проєктах. Наприклад, знання про нові матеріали та сенсори допомагає в розробці ефективних та енергоефективних пристроїв.

Здобуваючи електротехнічні знання та уміння, старшокласники на практиці вчаться аналізувати та розробляти інноваційні електричні системи та пристрої. Вони вчаться розуміти основні принципи функціонування електричних компонентів, що дозволить їм якісно впроваджувати нові технології у свої проєкти.

У багатьох проєктах електричні системи і пристрої взаємодіють з іншими технологічними системами. Оволодіваючи електротехнічними знаннями, старшокласники зможуть інтегрувати електричні компоненти з іншими технологіями, такими як механіка, електроніка, програмне забезпечення тощо для створення покращених і сучасних виробів.

Важливим і сучасним моментом навчання елементам електротехніки в старшій школі є врахування енергоефективності та сталого розвитку в процесі проектно-технологічної діяльності. Сьогодні вони є важливими аспектами більшості проектів. Розробляючи сучасні проекти, здобувачам освіти варто впроваджувати ідеї, спрямовані на зменшення споживання енергії та негативного впливу на навколишнє середовище.

Цікавим застосуванням здобутих старшокласниками електротехнічних знань може бути розроблення та впровадження автоматизованих електричних систем, які здатні підвищувати ефективність та якість проекту в цілому.

Знання про енергоефективні технології дозволяють розробляти вироби, які споживають менше енергії. Це не лише сприяє економії ресурсів, а й допомагає зменшити вплив на навколишнє середовище.

У процесі здійснення проектно-технологічної діяльності на уроках технологій варто пам'ятати, що нові матеріали, технології та вимоги ринку швидко змінюються. Тому не зайвим буде забезпечувати постійний розвиток електротехнічних навичок у здобувачів освіти, що допоможе їм швидко адаптуватися до цих змін і створювати продукти, які відповідають актуальним потребам споживачів [2].

У сьогоднішніх умовах життя українців ефективне зберігання енергії набуває важливості, особливо з розвитком відновлювальних джерел енергії та зростанням споживання електроенергії. Розуміння старшокласниками електротехнічних принципів дозволить розробляти та оптимізувати вироби з використанням систем зберігання енергії та урахуванням вимог до надійності, ефективності та економічної доцільності.

Ураховуючи існуючі в Україні карантинні обмеження, військовий стан, організацію змішаного навчання в закладах освіти, наразі провідну роль в освіті відіграють засоби дистанційного навчання. Тому, вивчаючи основи електротехніки на уроках технологій доцільно застосувати різноманітні віртуальні лабораторії, наприклад, Multisim, LabVIEW, Phet, Electronics Workbench тощо [2].

Висновки. Отже, електротехнічні знання та уміння мають важливе місце у проектно-технологічній діяльності, допомагаючи підвищувати ефективність, надійність та інноваційність технологічних рішень.

Список використаних джерел

1. Боринець Н. Метод проектів у викладанні трудового навчання. *Трудове навчання*. 2011. № 9. С. 8–15.
2. Павловська Н., Павловський Ю. Особливості вивчення основ електротехніки на заняттях з технологій в умовах дистанційного навчання. *Український Педагогічний журнал*. 2023. № 1. С. 133–140.

Олексій РУДЕНКО,

*студент магістратури,
факультет технологічної і математичної освіти,
Університет Григорія Сковороди в Переяславі
(м. Переяслав) alexrudboy@gmail.com*

Інна ЛЕВЧЕНКО,

*доктор історичних наук, професор кафедри
теорії та методики професійної підготовки,
Університет Григорія Сковороди в Переяславі
(м. Переяслав) inna.lewchenko2000@ukr.net*

ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ ПРАКТИЧНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ В КОНТЕКСТІ ЗПТО

Актуальність. Практичні методи навчання є невід'ємною частиною освітнього процесу в системі загальної середньої професійно-технічної освіти (ЗПТО).

Практичні методи навчання – це педагогічні прийоми та підходи, спрямовані на активну участь учнів у практичній діяльності, експериментах, вирішенні реальних завдань та взаємодії з практичними аспектами предмета або професійної діяльності. Практичні методи навчання сприяють формуванню практичних навичок, навичок прийняття рішень, аналізу практичних ситуацій, а також розвитку критичного мислення та творчих здібностей учнів. Вони активно використовуються в освітньому процесі для практичного застосування знань та підготовки учнів до викликів реального життя, зокрема на сучасному ринку праці [2, 101].

Виклад основного матеріалу. Поняття «практичні методи навчання в контексті ЗПТО» визначається як педагогічні стратегії та прийоми, спрямовані на активне залучення учнів до практичної діяльності, розвиток практичних навичок, вмінь та компетенцій, необхідних для впровадження їх у професійну сферу. У цьому контексті практичні методи навчання сприяють підготовці учнів до робочого середовища та формування практичних навичок, що вимагаються на сучасному ринку праці. Ці методи включають в себе різні види практичної роботи, експерименти, вирішення реальних завдань, взаємодію з практичними аспектами обраної професії та сприяють здобуттю учнями практичного досвіду, необхідного для професійного розвитку [2, 102].

Практичні методи навчання в контексті ЗПТО можуть включати різноманітні педагогічні прийоми та практики, спрямовані на формування практичних навичок і компетентностей учнів у вибраній професійній галузі. Деякі з практичних методів навчання, які часто використовуються в ЗПТО, включають:

1. Лабораторні роботи – це один з практичних методів навчання, які широко застосовуються в освітньому процесі ЗПТО. Цей метод передбачає проведення практичних експериментів та дослідів у спеціально обладнаних лабораторіях або учбових майстернях. Учні отримують можливість вирішувати конкретні завдання, спостерігати реальні явища та процеси, а також аналізувати отримані результати. Лабораторні роботи сприяють формуванню практичних навичок і набуттю практичного досвіду в обраній галузі. Вони дозволяють учням застосовувати теоретичні знання на практиці, розвивати навички спостереження, вимірювання, аналізу та вирішення практичних завдань. Цей метод також сприяє розвитку критичного мислення, творчих здібностей і навичок роботи зі спеціальними обладнаннями та інструментами. Лабораторні роботи дозволяють учням активно взаємодіяти з матеріалом, що сприяє кращому розумінню і закріпленню знань. У контексті ЗПТО, де практичні навички та вміння мають велике значення, лабораторні роботи є необхідним

інструментом для підготовки учнів до робочого середовища і формування їхньої професійної компетентності [3].

2. Практичне стажування – це важливий практичний метод навчання в контексті ЗПТО, який полягає в тому, що учні проводять певний період часу на робочих місцях у реальних підприємствах, майстернях або організаціях, де вони набувають практичний досвід і вивчають конкретну професію або галузь. Практичне стажування дозволяє учням отримати реальний практичний досвід у своїй обраній галузі, спостерігати за роботою професіоналів, а також виконувати практичні завдання та обов'язки, що відповідають їхній майбутній професійній діяльності. Цей метод допомагає учням зрозуміти, як теоретичні знання застосовуються на практиці, ознайомитися з робочими процесами та структурою підприємства, а також розвивати практичні навички, які необхідні для професійного успіху. Практичне стажування також сприяють підготовці учнів до робочого середовища, допомагають їм визначити свої професійні інтереси та плани кар'єри. Вони створюють можливість вчитися в реальних умовах і вирішувати практичні завдання під керівництвом досвідчених фахівців [30, 101].

3. Симуляційні ігри – це один із практичних методів навчання в контексті ЗПТО, які дозволяють учням набувати практичний досвід та вміння у віртуальному або імітованому середовищі. У цих іграх учні відтворюють реальні ситуації та процеси, вирішують завдання і приймають рішення, але без реальних наслідків. Симуляційні ігри дозволяють учням практикувати навички та набувати досвід в безпечному середовищі. Вони можуть бути використані для навчання в різних сферах, включаючи технічні професії, медицину, бізнес, транспорт та інші. Цей метод сприяє розвитку навичок прийняття рішень, аналізу ситуацій, співпраці та комунікації в команді. Він також допомагає учням розуміти, як різні чинники впливають на результати та процеси. Симуляційні ігри можуть бути використані як додатковий інструмент для формування практичних навичок та підготовки до робочого середовища. Вони дозволяють учням експериментувати та навчатися в різних сценаріях, що підвищує їхню готовність до різних ситуацій у майбутній професійній діяльності [2, 104].

4. Проектна робота – це інший важливий практичний метод навчання в контексті ЗПТО. Цей метод передбачає організацію навчальних завдань або проєктів, у яких учні мають вирішувати практичні завдання та досягати конкретних цілей. Проектна робота дозволяє учням активно застосовувати свої знання і вміння у практичних ситуаціях. Учні можуть працювати над реальними завданнями, які можуть включати дослідження, розробку продуктів, створення дизайнів, вирішення технічних проблем та багато інших. Цей метод сприяє розвитку критичного мислення, творчих здібностей, комунікативних навичок та навичок роботи в команді. Він також допомагає учням навчитися планувати та організовувати свою роботу, приймати рішення, а також вчитися вирішувати проблеми та виклики, які можуть виникнути під час проєктної діяльності. Проектна робота підготовлює учнів до реальних завдань у своїй професійній діяльності, допомагає їм розуміти, як їхні знання і навички можуть бути використані для досягнення практичних результатів. Вона також сприяє підвищенню мотивації учнів до навчання, оскільки вони бачать практичний і результативний характер своєї роботи.

5. Практичні вправи та тренування є ще одним важливим практичним методом навчання в контексті ЗПТО. Цей метод включає в себе активну участь учнів у виконанні різних практичних завдань, які допомагають закріпити теоретичні знання та розвинути практичні навички. Практичні вправи можуть включати в себе різні види діяльності, такі як лабораторні роботи, технічні вправи, майстер-класи, практикуми тощо. Учні отримують можливість застосовувати свої знання на практиці, вирішувати конкретні завдання та вправи, що сприяє поглибленню їхнього розуміння предмета навчання. Цей метод також допомагає учням розвивати практичні навички, вирішувати завдання у реальних умовах, а також створює можливість для вчителів спостерігати та оцінювати практичні досягнення учнів. Практичні вправи та тренування сприяють формуванню навичок роботи в певній області та готовності до подальшої професійної діяльності [2, 110].

6. Поділена відповідальність є ще однією важливою складовою практичних методів навчання в контексті ЗПТО. Цей метод передбачає розподіл завдань та відповідальності між учнями під час виконання практичних завдань або проєктів. Учні працюють в команді, де кожен має свою конкретну роль та обов'язок. Цей метод сприяє розвитку навичок співпраці, комунікації та роботи в колективі, що є важливими для подальшої професійної діяльності. Учні вчать довіряти одне одному, ефективно співпрацювати та досягати спільних цілей. Поділена відповідальність також сприяє розвитку лідерських якостей, оскільки учні можуть взяти на себе керівну роль у команді та координувати дії інших. Цей метод допомагає учням навчитися розподіляти завдання, планувати роботу та вирішувати конфлікти в колективі. Поділена відповідальність також підвищує мотивацію учнів, оскільки вони відчують особисту відповідальність за результати своєї роботи та успіх команди. Цей метод дозволяє учням навчитися ефективно працювати разом та досягати спільних цілей, що є важливим у сучасному професійному середовищі.

7. Екскурсії та відвідування підприємств є ще одним важливим практичним методом навчання в контексті ЗПТО. Цей метод передбачає організовані поїздки учнів до реальних підприємств, організацій, технічних об'єктів або майстерень, де вони можуть отримати практичний досвід та спостерігати роботу на практиці. Екскурсії та відвідування підприємств дозволяють учням побачити, як виглядає робоче середовище у реальному житті, ознайомитися з сучасними технологіями та обладнанням, які використовуються у виробництві. Учні мають можливість спостерігати за процесами виробництва, збирати практичні знання та навички від професіоналів у своїй обраній галузі. Цей метод сприяє поглибленню теоретичних знань учнів і допомагає їм краще розуміти взаємозв'язок між теорією та практикою. Відвідування реальних підприємств також може надати учням інсайти щодо потенційних кар'єрних можливостей та вимог ринку праці. Крім того, екскурсії та відвідування підприємств сприяють мотивації учнів, оскільки вони бачать практичну цінність своєї освіти та можливість застосування здобутих знань у реальному житті. Такий метод навчання робить освіту більш практичною та спрямованою на підготовку до професійної діяльності [1, 79].

Висновки. Практичні методи дозволяють учням отримувати практичний досвід, вирішувати реальні завдання та активно розвивати практичні навички, які є важливими для подальшої професійної діяльності.

Сутність практичних методів навчання полягає у спрямуванні зусиль на засвоєння студентами не лише теоретичних знань, але і навичок, що необхідні для практичного застосування у вибраній професійній сфері. Вони сприяють формуванню практичних навичок, навичок прийняття рішень, аналізу практичних ситуацій, а також розвитку критичного мислення та творчих здібностей учнів.

Список використаних джерел

1. Кураш Н. О. Впровадження інноваційних педагогічних підходів, методів та технологій на уроках виробничого навчання у закладах професійної освіти. *Методична розробка*. Суми, 2019. 79 с.
2. Лебедик Л. В., Стрельников В. Ю., Стрельников М. В. Сучасні технології навчання і методики викладання дисциплін: Навчально-методичний посібник для слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти. Полтава: АСМІ, 2020. 303 с.
3. Малафійк І. В. Дидактика новітньої школи. Навчальний посібник. Київ: Слово, 2015. 632 с.
4. Олійник Д. В. Застосування інтерактивних методів навчання у закладах професійно-технічної освіти. *Інноватика в освіті, науці та бізнесі: виклики та можливості: матеріали III Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених*, м. Київ, 17 листопада 2022 року. Т. 1. Київ: КНУТД, 2022. С. 50–54.

Олег СТЕЛЬМАХ,

*аспірант кафедри машинознавства та транспорту,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
(м. Тернопіль)*

Володимир МЯХКОТА,

*аспірант кафедри машинознавства та транспорту,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
(м. Тернопіль)*

Ярослав ЗАМОРА,

*кандидат технічних наук,
доцент кафедри машинознавства та транспорту,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
(м. Тернопіль) zamora@bigmir.net*

КЕЙС-ТЕХНОЛОГІЇ ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВИТИ

Актуальність. Для ефективної організації освітнього процесу необхідна не тільки сучасна матеріально-технічна база, навчально-методичне забезпечення навчального процесу, але й тісна взаємодія з роботодавцями.

На сьогодні, постає питання, як організувати систему підготовки компетентних фахівців, які відповідають більшості вимог роботодавців. При цьому роботодавець частіше ставить молодому фахівцю вимоги, що відносяться до загальних компетенцій: працювати в команді, приймати самостійні рішення, мобільно перебудовуватися, ставити та вирішувати нові професійні завдання. Із названих позицій як освітня стратегія кейсовий метод навчання (case-study) є найбільш функціональним.

Виклад основного матеріалу. Кейс-метод – це метод активного навчання на основі реальних ситуацій (формування проблеми та шляхів її вирішення на підставі кейсу, який виступає одночасно у вигляді технічного завдання та джерела інформації для усвідомлення варіантів ефективних дій) [1].

Принципові особливості методу дослідження ситуацій такі:

- а) надавати увагу проблемі, а не предмету;
- б) студенти повинні брати активну участь у процесі навчання, а не лише бути пасивними слухачами;
- в) можливе не одне вирішення проблеми.

Ситуаційна методика включає в себе численні методи викладання, але перевага надається методам стимулювання та мотивації навчально-пізнавальної діяльності. Таким чином, кейс-метод можна уявити як складну систему, в яку інтегровані інші, простіші методи пізнання. До нього входять моделювання, системний аналіз, проблемний метод, ігрові методи та інші форми та методи навчання [2].

Основний принцип методу конкретних ситуацій полягає у ініційованні самостійного вивчення ситуації студентами, формування їхнього власного бачення проблем та їх вирішення, вироблення вміння дискутувати та обговорювати ситуацію зі

своїми колегами, викладачами. Традиційним, класичним підходом до проведення заняття у технології «case-study» є аналіз ситуації в малих групах з подальшою презентацією в загальній аудиторії, хоча можливий і самостійний, індивідуальний письмовий аналіз ситуації з подальшим обговоренням в аудиторії.

Ознаки методу case-study:

1. Наявність моделі соціально-економічної системи, стан якої у певний дискретний час.
2. Колективне вирішення проблеми.
3. Багатоальтернативність рішень, принципова відсутність єдиного рішення.
4. Єдина мета розробки рішень.
5. Наявність системи групового оцінювання діяльності.
6. Наявність керованого емоційного напруження студентів.

Технологічні особливості методу case-study:

1. Метод є специфічним різновидом дослідницької аналітичної технології, тобто, включає операції дослідницького процесу, аналітичні процеси.
2. Метод case-study постає як технологія колективного навчання, найважливішими складовими якої є робота в групі (або підгрупах) та взаємний обмін інформацією.
3. Метод case-study у навчанні можна розглядати як синергетичну технологію, суть якої полягає у підготовці процедур занурення групи у ситуацію, формуванні ефектів множення знання, обміну відкриттями тощо.
4. Метод case-study інтегрує у собі технології розвиваючого навчання, включаючи процедури індивідуального, групового та колективного розвитку, формування різноманітних особистісних якостей студентів.
5. Метод case-study є специфічним різновидом проєктної технології. У звичайній навчальній проєктній технології відбувається процес вирішення наявної проблеми через спільну діяльність студентів, тоді як у методі case-study – формування проблеми та шляхів її вирішення на підставі кейсу, який є одночасно технічним завданням та джерелом інформації для усвідомлення варіантів ефективних дій.
6. Метод case-study концентрує у собі значні досягнення технології «створення успіху». У ньому передбачається діяльність з активізації студентів, стимулювання їхнього успіху, підкреслення досягнень. Саме досягнення успіху є однією з головних рушійних сил методу, формування стійкої позитивної мотивації, збільшення пізнавальної активності.

Висновки Отже, основна функція методу case-study – вчити студентів вирішувати складні неструктуровані проблеми, які неможливо вирішити аналітичним способом. Найбільш успішно кейс технології можна використовувати на заняттях з економіки, права, суспільствознавства, історії на теми, що вимагають аналізу великої кількості документів та першоджерел. Кейс технології призначені для отримання знань з тих дисциплін, де немає однозначної відповіді на поставлені питання, а є кілька відповідей, які можуть змагатися за рівнем істинності.

Список використаних джерел

1. Ситуаційна методика навчання: теорія і практика / упоряд. О. Сидоренко, В. Чуба. Київ : Центр інновацій та розвитку, 2001. 256 с.
2. Сурмін Ю. П. Кейс-метод: становлення та розвиток в Україні. *Вісник НАДУ*. 2015. № 2. С. 19–29.

Лариса СТЕПАНЕЦЬ,

*студентка бакалаврату,
факультет інженерно-педагогічної освіти,
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини
(м. Умань) larysa.stepanets@udpu.edu.ua*

Валентина ХАРИТОНОВА,

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри технологічної освіти,
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини
(м. Умань) v.v.h.@ukr.net*

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ПРАЦІ УЧНІВ 5-9 КЛАСІВ ЗАСОБАМИ НАРОДНОГО МИСТЕЦТВА

Актуальність. Однією з актуальних проблем сучасної педагогічної науки є проблема ціннісних орієнтацій молоді. Ця тема достатньо складна, включає дослідження ряду аспектів, а саме: вікові психологічні особливості молоді, соціологічні проблеми освіти і виховання, вплив колективу, сім'ї та інше. Виховання людини ґрунтується на визнанні певної системи цінностей, яким надається перевага у суспільстві. «Сучасний світ складний. Дитині недостатньо дати лише знання. Ще важливо навчитися користуватися ними. Знання та вміння, взаємопов'язані з ціннісними орієнтирами учня, формують його життєві компетентності, потрібні для успішної самореалізації у житті, навчанні та праці» [2, 10].

Дослідження системи цінностей та ціннісних орієнтацій особистості, груп, соціальних верств в сучасних реаліях є дуже важливим, так як дозволяє науково керувати соціальними, соціально-психологічними процесами в суспільстві. Тому дослідження цієї проблеми є дуже актуальним на сучасному етапі. В умовах певної кризи соціальних ідеалів, зневіри частини населення в оптимістичні перспективи для України і світу в цілому дуже важливим є виховання молоді на засадах тих суспільно-корисних цінностей, які є загальнозначущими.

Виклад основного матеріалу. Зміст понять «цінності» і «ціннісні орієнтації» розглядався у філософському (Л. Аристова, В. Григоренко, О. Матюхіна, І. Зязюн, В. Шинкарук), психологічному (І. Бех, П. Ігнатенко, С. Максименко, О. Скрипченко) та педагогічному (В. Бутенко, Д. Джола, О. Рудницька, О. Сухомлинська) аспектах.

Дослідники Є. Антонович, З. Богатеева, С. Герасимов, А. Грибовська, О. Доронова, С. Коновець, І. Мужикова, Т. Осьмак, Л. Плазовська, Н. Сакуліна, Л. Сірченко, Л. Скиданова, О. Смірнова, О. Шевнюк та інші переконують, що ознайомлення з творами декоративно-ужиткового мистецтва пробуджує у молодого покоління яскраві образні уявлення про рідну країну, про її історію і розвиток культури, про національний колорит, сприяє їх естетичному вихованню. Це мистецтво відповідає віковим інтересам дітей, збагачує їх художнє сприймання, спонукає до естетичних переживань і творчої діяльності тощо.

Поряд з тим, на сьогодні ще немає розгорнутої системи уявлень про педагогічні умови формування ціннісного ставлення до праці учнів 5-9 класів на уроках технології. Цінності людини нерозривно пов'язані з її життєвими викликами і відіграють основну роль у визначенні її дій. Ціннісні орієнтації становлять складову частину мотиваційного комплексу особистості, що визначає вибір соціальних цілей або мотивацію певної

діяльності. Ціннісні орієнтації особистості формуються під впливом пануючої в суспільстві системи цінностей, яка змінюється з розвитком історії.

За визначенням дослідниці Л. Коберник, поняття «ціннісні орієнтації» розглядаються як «психологічні новоутворення особистості, що складають систему світоглядних орієнтацій особистості і проявляються у ставленні до себе, інших людей, суспільства в цілому як найвищої цінності, високий рівень поваги однієї людини до іншої, визнання її самості, високого призначення, віру в її можливості та надання права на вільний розвиток та самореалізацію, піклування про умови її існування (середовище, що оточує її)» [1, 32].

Як вважають науковці та вчителі-практики, найефективнішим способом трудового виховання учнів в освітньому середовищі, виховання почуття колективізму, працелюбності та ціннісного ставлення до праці є залучення їх до різноманітної соціально значущої діяльності. Саме під час колективної трудової діяльності у дітей з'являється здатність виконувати складні і відносно стійкі системи дій, підпорядковані розв'язанню певного завдання [3, 101].

Трудове виховання є системою виховних впливів, мета яких полягає у морально-психологічній підготовці учнів до майбутньої професійної діяльності. Високий рівень її розвитку передбачає оволодіння особистістю загальними основами наукової організації праці, вмінням ставити мету, планувати її досягнення, організовувати своє робоче місце, раціонально розподіляти сили і засоби досягнення бажаного результату, аналізувати процес і наслідки власних трудових зусиль, виконувати необхідні корективи. Виявлено основні чинники, що впливають на формування ціннісного ставлення до праці у учнів на уроках технології (потреби, інтереси, переконання, ціннісні орієнтації, нахили, вибір майбутньої професії).

Формування ціннісних орієнтацій, визначення життєвих позицій особистості здійснюється шляхом використання кращого досвіду власного та інших народів, їхньої культури. Ознайомлення учнів з родинними трудовими традиціями допомагає їм глибше пізнати історико-культурну спадщину рідного краю, виховує почуття людяності, безкорисливості, доброти, гордості, співпереживання, відчуття обов'язку щодо збереження набутого досвіду, сприяє розвитку моральних якостей – відвертості, єдності слова і діла, формує світоглядну відомість і ціннісні орієнтації.

Висновок. Ціннісне ставлення до праці є важливою складовою змісту виховання особистості. Воно передбачає усвідомлення учнівською молоддю соціальної значущості праці, розвинену потребу в трудовій активності, ініціативність, схильність до підприємництва; розуміння економічних законів і проблем суспільства та засобів їх розв'язання, готовність до творчої діяльності, конкурентоспроможності й самореалізації, сформованість працелюбності як базової якості особистості.

Список використаних джерел

1. Коберник Л. О. Родь та місце ціннісних орієнтацій у формуванні особистості. *Наука і освіта. Науково-практичний журнал південного наукового центру АПН України*. Одеса. 2008. № 4–5. С.28–33.
2. Концепція нової української школи. Міністерство освіти і науки України 27 жовтня 2016 р. С. 32. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення 31.03.2024 р.).
3. Пасічна Т. С. Виховання в учнів ціннісного ставлення до праці у процесі соціально значущої діяльності. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. 2015. Вип. 19(2). С. 100–109. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tmpvd_2015_19\(2\)_11](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tmpvd_2015_19(2)_11) (дата звернення 31.03.2024 р.).

Микола ТОКАР,

*студент бакалаврату,
ННІ професійної освіти та технологій,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів)*

Олександр ШУЛЬГА,

*старший викладач кафедри технологічної
освіти та інформатики,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) shulga1794@gmail.com*

МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ТЕХНІЧНИХ ПРОЄКТІВ У ШОСТОМУ КЛАСІ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ

Актуальність. Метою даної роботи є вивчення та аналіз методики організації технічних проєктів у шостому класі на уроках технологій. Основна увага приділяється розробці підходів, які сприяють максимально ефективному використанню часу та ресурсів на уроці, стимулюють творчий підхід до вирішення технічних завдань та сприяють зростанню інтересу до предмету.

Для досягнення поставленої мети роботи ми проаналізували сучасні підходи до організації технічних проєктів, визначили основні принципи їх побудови для учнів шостих класів та розробили методику їх впровадження з урахуванням педагогічних та вікових особливостей учнів.

Виклад основного матеріалу. У сучасному світі розвиток технічних знань та навичок стає все більш актуальним завданням для освіти. Інформаційна епоха вимагає від суспільства постійного вдосконалення технологій та інновацій. Такий контекст робить особливо важливим формування у молодого покоління не лише теоретичних знань, але й практичних навичок у сфері техніки та технологій [2].

Уроки технологій є одним з основних каналів формування технічної компетентності учнів. Вони надають унікальну можливість для практичного виконання проєктів, що сприяє розвитку творчих, інженерних та ремонтних навичок. Однак, важливим аспектом є не лише сама наявність технічних проєктів у навчальному плані, але й їхня ефективна організація та виконання [1].

У процесі дослідження та аналізу організації технічних проєктів у шостому класі на уроках технологій було виявлено, що успішна реалізація таких проєктів вимагає комплексного підходу та уваги до різних аспектів навчального процесу. Нижче наведено основні висновки на основі проведеного дослідження:

– Важливим етапом є вибір теми для проєктів. Врахування інтересів учнів, їх здібностей і навчальних цілей допоможе створити навчальне середовище, яке сприяє активному навчанню та розвитку технічних і творчих здібностей.

– Використання сучасних методів навчання через проєктну діяльність поліпшує засвоєння матеріалу. Інтерактивність, практичність і залучення учнів до активної участі в процесі навчання підтримують їх інтерес і мотивацію. Використання комп'ютерних програм, віртуальної реальності та інших технологій робить навчання більш цікавим, інтерактивним і ефективним.

- Оцінка результатів проектної діяльності дозволяє оцінити ефективність навчання. Систематичне оцінювання та аналіз результатів проектів допомагають вчителям та учням в досягненні і розробці напрямків подальшого розвитку. Врахування вікових особливостей учнів і підтримка їх залученості і творчості є ефективними для успішного навчання.

- Систематичне адаптування методів і підходів до психологічних і фізіологічних особливостей учнів сприяє їх ефективному розвитку.

- Забезпечення безпеки і відповідальності в процесі навчання є необхідною складовою. Впровадження системи заходів безпеки і відповідальності гарантує безпечне і продуктивне навчання і розвиток учнів.

Врахування цих аспектів і використання сучасних методів і технологій дозволяє ефективно організувати технічні проекти в шостому класі та забезпечити успішне навчання і розвиток учнів.

У ході дослідження було виявлено, що організація технічних проектів у шостому класі на уроках технологій відіграє важливу роль у розвитку різноманітних навичок та компетенцій учнів. Додатково до висновків, варто зазначити такі аспекти:

Подальший розвиток навичок учнів у шостому класі можна активно стимулювати за допомогою технічних проектів, які виступають важливим інструментом у навчанні. Вони сприяють розвитку практичних та творчих здібностей, а також вмінню працювати в команді та вирішувати проблеми. Такі проекти стимулюють інтерес учнів до науки та технологій, після чого вони можуть побачити, як їхні знання та вміння можна використовувати на практиці, що стимулює їх мотивацію для навчання. Крім того, робота над технічними проектами сприяє розвитку критичного мислення учнів. Вони навчаються аналізувати проблеми, приймати рішення та шукати нові рішення. Участь у таких проектах також може підготувати учнів до майбутньої професійної діяльності в галузях техніки, дизайну, інженерії та інших сферах [3].

Висновок. Отже, організація технічних проектів у шостому класі є ефективним способом розвитку учнів та підготовки їх до майбутнього життя та професійної діяльності. Правильно сплановані та організовані проекти допомагають залучати учнів до навчання, стимулюють їхній розвиток та сприяють формуванню компетентних та творчих особистостей.

Список використаних джерел

1. Олександрова І. М. Технології проектної діяльності у сучасній школі. Київ: Видавництво «Освіта», 2018.
2. Петрова О. А. Проектна методика у шкільному курсі «Технології». Київ: Видавництво «Ранок», 2020.
3. Сергієнко В. М. Методика впровадження проектної діяльності в шкільний навчальний процес. Київ: Видавництво «Педагогічна думка», 2020.
4. Сидоренко В. П. Технології та методи проектної діяльності у навчальному процесі. Харків: Видавництво «Школа», 2019.

Марія УСИК,

*студентка бакалаврату,
факультет інженерно-педагогічної освіти,
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини
(м. Умань) dekanattpf@meta.ua*

Леся КРАВЧЕНКО,

*кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри техніко-технологічних дисциплін,
охорони праці та безпеки життєдіяльності,
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини
(м. Умань) kravchenkolesiav@gmail.com*

ОПТИМІЗАЦІЯ ДИДАКТИЧНИХ УМОВ ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЗАУРОЧНОЇ ПРЕДМЕТНО-ПЕРЕТВОРЮВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

Актуальність. Система освіти висуває в ряд першочергових завдань пошук ефективних засобів розвитку особистості учнів, демократизації і гуманізації навчально-виховного процесу. Їх рішення у всіх ланках сучасної освіти, безсумнівно, вимагає нових підходів.

Зміна змісту, тривалості та методичного забезпечення позаурочної предметно-перетворювальної діяльності додає особливу актуальність визначення дидактичних умов, які дозволяють цілеспрямовано формувати в учнів загальнонавчальні вміння і навички. І насамперед організованість, уміння жити і працювати в колективі, виконувати завдання в творчих групах, співпрацювати один з одним, взаємно збагачуючи інтелектуальну і практичну діяльність позитивними емоціями [1].

Виклад основного матеріалу. Одним із шляхів, що сприяють позитивному вирішенню цієї складної проблеми, є володіння вчителем ефективною методикою організації позаурочної предметно-перетворювальної діяльності учнів закладів загальної середньої освіти. З недавнього часу ця проблема привертає все більшу увагу науковців. У аспекті формування активної трудової позиції у позаурочний час здійснено ряд досліджень (М. В. Левківський, О. М. Коберник, Л. В. Кравченко).

Як відомо, характеристикою предметно-перетворювальної діяльності в цілому є її завершення предметним результатом, матеріальним продуктом, через який учень спілкується з іншими, що й зумовлює зміст і форми ставлення його до них. Адже саме в процесі предметно-перетворювальної діяльності учень здатний до дій, до усвідомлення своєї свободи творити світ, ставити мету, обирати способи поведінки і спілкування з оточуючими, взаємозбагачуючи досвід діяльності. Її структура має двоєдину природу: суб'єкт пізнає і перетворює себе не тільки у світі предметів, а й у світі людей [1].

Максимальний результат предметно-перетворювальної діяльності буде тоді, коли вона характеризуватиметься комплексністю, достатньою складністю, спиратиметься на індивідуальні особливості і можливості учнів.

Позаурочна предметно-перетворювальна діяльність має свої, властиві лише їй особливості: зв'язок із повсякденними практичними потребами та інтересами дітей; близькість змісту з умовами соціального, географічного та біологічного середовища; надання можливості практичної перевірки, тренінгу і розвитку сутнісних сил та можливостей; нерегламентованість змісту і форм спеціальними програмами, свобода вибору виду діяльності; надання можливості вільного спілкування, об'єднання школярів у групи за інтересами; складне переплетення в змісті знань і методів науки, науково-популярних, ідейно-моральних, повсякденних уявлень [3].

Аналіз науково-методичних праць з досліджуваної нами проблеми, дозволяє стверджувати, що передумовами успішної розробки і здійснення системи позаурочних справ є: знання інтересів, нахилів і здібностей учнів, розуміння мотивів їх дій (це досягається шляхом педагогічних спостережень, бесід з учнями, їхніми батьками,

вивчення умов життя сім'ї і т.п.); вивчення інтелектуальних і психофізіологічних особливостей учнів; дослідження бюджету часу учнів, їх навантаження домашніми завданнями; узгодженість планів роботи школи з позашкільними дитячими установами; планування з урахуванням перспективи, найближчої та кінцевої мети тих чи інших видів діяльності дітей; активна участь школярів у плануванні позаурочної роботи; врахування можливостей матеріальної бази, наявність досвідчених керівників позаурочною діяльністю школярів; допомога фахівців (батьків, техніків, учених, фахівців); якнайповніше використання технічних засобів [2].

Позаурочна діяльність має і певні педагогічні вимоги: органічна єдність виховної роботи на уроках і в позаурочний час; актуальність певного виду діяльності; активна самодіяльність учнів; створення необхідних матеріально-технічних та санітарно-гігієнічних передумов; обов'язкова участь усіх дітей у позаурочній чи позашкільній роботі; відповідність позаурочної діяльності віковим, психофізіологічним особливостям школярів; залучення учнів старших класів до керування позаурочною діяльністю молодших учнів; облік результативності проведених заходів [2].

Особистісно орієнтована предметно-перетворювальна діяльність, успішне формування активної трудової позиції учнів неможливе без знання і врахування їх психолого-фізіологічних особливостей. Кожен віковий період має свої характерні риси, анатомо-фізіологічні і психічні ознаки. Природно, що за однакових умов виховання кожен учень по-своєму сприймає працю, бере в ній участь, проявляє свою активність, здібності та уміння. Це обумовлено впливом на них оточуючого середовища, насамперед сім'ї.

Перед педагогами стоїть завдання продумати, організувати і спрямувати позаурочну предметно-перетворювальну діяльність школярів таким чином, щоб досягти максимальної її зорієнтованості на особистість кожної дитини, її інтереси, уподобання і забезпечити її самостійність, відповідальність, старанність, активність у процесі праці. Серед умов, що підсилюють позитивне ставлення школярів до праці відзначимо наступні: суспільна значимість праці, систематичність, видимість результату, поєднання суспільної спрямованості праці з особистими інтересами учнів, поступове ускладнення трудових завдань, їх посильність, поєднання добровільності і обов'язковості при виборі трудових завдань [3].

При плануванні будь-якої позаурочної діяльності ні в якому разі не можна приділяти увагу лише одному напрямку виховання. Система позаурочної предметно-перетворювальної діяльності забезпечується комплексністю, тісним взаємозв'язком цілеспрямованих виховних впливів із самовихованням учнів; педагогічно виправданої вимогливості до дітей – з гуманізмом, повагою до особистості кожного учня, з опорою насамперед на позитивне в ньому; обов'язковості, необхідності – із зацікавленістю в діяльності.

Висновки. Неможливо переоцінити роль предметно-перетворювальної діяльності у пізнанні школярем важливих соціальних процесів, технічної перебудови суспільства, перетворюючої ролі праці в житті людини. Потрібно навчити учнів цінувати результат праці не лише за рівнем витрат м'язової та нервової енергії, а за тими позитивними змінами, які вносить праця в суспільство.

Видимий результат роботи породжує у школяра задоволення діяльністю незалежно від того, який вид праці здійснений – прибирання території, чи виробництво реальних предметів, чи речей, що мають безпосередню практичну цінність.

Список використаних джерел

1. Коберник О. М. Навчально-виховний процес у сільській загальноосвітній школі: сутність, проектування, організація. Київ: Знання, 1999. 294 с.
2. Кравченко Л. В. Фактори формування трудової активності учнів. *Розвиток особистості в системах трудової та професійної підготовки молоді: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Кривий Ріг. 2002. С. 76 – 82.
3. Левківський М. В. Ставлення школярів до праці: традиції та проблеми формування. Київ: НДІ педагогіки, 1993. 150 с.

Анастасія ФЕДОРЕНКО,

*студентка магістратури,
факультет технологічної і професійної освіти,
Глухівський національний педагогічний
університет імені Олександра Довженка
(м. Глухів) anastasia8804@ukr.net*

Віра КУРОК,

*доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України,
завідувач кафедри технологічної і професійної освіти,
Глухівський національний педагогічний
університет імені Олександра Довженка
(м. Глухів) virakurok@gmail.com*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ НАВЧАННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ ВИШИВАННЯ БІСЕРОМ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ

Актуальність. Українське декоративно-ужиткове мистецтво є великим надбанням етносу, що відображає духовну та матеріальну спадщину численних поколінь. Воно становить цінний ресурс для сучасної професійної мистецької творчості, маючи унікальну своєрідність, яка сформувалась під впливом різноманітних факторів, таких як природні умови, етнопсихологія, історія, економіка та інші. На уроках технологій одним із важливих видів робіт є творчість з різноманітними конструкційними матеріалами, зокрема – бісероплетіння.

Вивчення модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва», зокрема технології виготовлення виробів з бісеру, надає великі можливості для розвитку художньо-конструкторських навичок, естетичного смаку, творчих здібностей та практичних умінь. Історія бісероплетіння, яка налічує декілька сотень років, є унікальним явищем в українському декоративно-прикладному мистецтві та є невід'ємною частиною історико-культурної спадщини нашої країни [2].

Виклад основного матеріалу. Сучасне навчання в галузі технологій ґрунтується на принципах формування ключових та предметних компетентностей через проведення проектно-технологічної діяльності. Цей підхід передбачає гнучку організацію освітнього процесу з акцентом на активному навчанні та використанні сучасних педагогічних технологій. Проблема модернізації освіти з фокусом на компетентнісному підході є предметом вивчення вчених, таких як Н. Бібік, Н. Брюханова, О. Овчарук, О. Пометун, В. Радкевич, Л. Тархан, Ю. Татур, Л. Штефан та інші.

Предметні компетентності фахівців активно досліджуються Н. Авдєєвою, О. Заблоцькою, А. Кордонською, В. Краєвським, В. Курок, С. Трубачевою та іншими.

Опанування навчальної програми «Технології» сприяє розвитку та становленню здібностей учня, спрямовує на виявлення та розвиток проектно-технологічної компетентності, яка є важливою частиною ключових та предметних компетентностей [1].

Сучасна проектно-технологічна діяльність має чітко визначені цілі та плани. Вона включає в себе розробку конструкції, виготовлення та впровадження об'єкта

проектування і спрямована на формування в учнів певної системи креативних, інтелектуальних та практичних знань та навичок у сфері предметної трансформації.

Виконуючи творчі проекти від ідеї до їх реалізації, учні навчаються самостійно приймати рішення, виявляти свої недоліки у знаннях і знаходити шляхи їх виправлення. Таким чином, використання методу проектів на уроках технологій є повністю обґрунтованим і сприяє формуванню ключових та предметних компетентностей.

Висновки. За результатами дослідження зроблено такі висновки:

Були проаналізовані особливості використання проектних технологій в освітньому процесі закладів середньої освіти, а також надано характеристику проектно-технологічної діяльності старшокласників з використанням засобів декоративно-прикладного мистецтва.

У ході дослідження було розглянуто основні техніко-технологічні аспекти техніки бісероплетіння і встановлено, що історія цієї техніки налічує декілька сотень років. Вона є самобутнім явищем декоративно-прикладного мистецтва України і вагомою складовою історико-культурної спадщини нашої країни.

Формування в старшокласників проектних навичок становить одну з важливих складових їх якісної підготовки до життя в умовах сучасних соціально-економічних змін у суспільстві. Проведене дослідження показало, що трудове навчання має значний потенціал у формуванні цих навичок. Однак організація цього навчання в загальноосвітніх школах не відповідає сучасним вимогам. Це вимагає подальшого удосконалення методики навчання технологій, зокрема застосування інноваційних підходів.

Результати дослідження дозволили визначити умови, які сприяють розвитку проектних навичок учнів старших класів під час навчальної проектної діяльності. Серед цих умов можна відзначити такі: проведення методичної роботи з вчителями з організації навчальної проектної діяльності з учнями старших класів; спрямування мотиваційно-ціннісної сфери учнів на розвиток їх творчого потенціалу під час навчальної діяльності; засвоєння учнями комплексу знань і навичок, які стосуються навчальної проектної діяльності.

Також на основі результатів дослідження було розроблено алгоритм для діагностики рівня сформованості проектних навичок учнів старших класів. Цей алгоритм включає систему критеріїв (таких як зміст, ситуація прояву, критерії оцінки, рівень сформованості аналітичних, прогностичних, проєктивних навичок) та рівні сформованості (високий, середній, низький), які відображають якісні та кількісні характеристики.

Проте проведене дослідження є лише початковим етапом у вирішенні даної проблеми. У майбутньому важливо розробити комплексну систему міжпредметних зв'язків між різними навчальними дисциплінами.

Список використаних джерел

1. Курок В. П., Воїтелева Г. О. Наукові дослідження в підготовці майбутніх учителів трудового навчання та технологій: навч. посіб. Глухів. 2018, 270 с.
2. Хоруженко Т. А. Теоретико-методичні основи організації занять з методики навчання технологій в умовах дистанційного навчання. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*. Глухів, 2022. Вип. 3 (50) Ч.1. С. 259–266

Ольга ФЕДОРОВА,

*студентка магістратури,
факультет інженерно-педагогічної освіти,
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини
(м. Умань) olha.fedorova@udpu.edu.ua*

Наталія ДУБОВА,

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри професійної освіти
та технологій за профілями,
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини
(м. Умань) n.v.dubova@udpu.edu.ua*

ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ХАРЧОВОЇ ГАЛУЗІ

Актуальність. Серед першочергових завдань, які стоять перед сучасною освітою є підготовка учнів до подальшого життя у суспільстві. Необхідність формування дослідницьких умінь майбутніх фахівців харчової галузі стає важливим засобом оновлення змісту навчання й підвищення рівня професійної підготовки майбутніх фахівців. Щоб вирішити цю проблему необхідно активно включати здобувачів освіти в освітній процес як дослідників, які самостійно здобувають знання, відкривають щось нове, невідоме. Виходячи з цього, головним завданням сучасного закладу освіти у підготовці майбутніх фахівців є формування здатності до пошуку, який допомагає їм досягти потенційних можливостей у відносинах зі світом та іншими людьми. Великі можливості для цього відкриває дослідницька діяльність, яка змінює світогляд, самооцінку, має значний вплив на формування життєвих цінностей майбутніх фахівців харчової галузі.

Виклад основного матеріалу. Дослідницька діяльність здобувачів освіти стала об'єктом вивчення багатьох науковців. Зокрема, особливості формування дослідницьких умінь розглядали Л. Борисенко, М. Головань, П. Горкуненко, М. Євтух, М. Князян, О. Савченко.

У своїх дослідженнях автори аналізують науково-дослідницькі вміння особистості, моделюють педагогічні умови їх формування, модернізують традиційні форми та методи дослідницької роботи, пропонують власні навчальні програми здійснення дослідницької діяльності. У багатьох дослідженнях дослідницька діяльність учнів інтерпретується як дієвий засіб їх особистісного розвитку.

Дослідницькі вміння майбутніх фахівців харчової галузі формуються у процесі спеціально організованої навчально-дослідницької діяльності, особливістю якої, є фактор суб'єктивного «відкриття» нового знання, що має суб'єктивну значущість і новизну.

Дослідницький підхід у навчанні – це шлях ознайомлення учнів з методами наукового пізнання, це важливий засіб формування: пізнавальних компетентностей, особистісних компетентностей (розвиток індивідуальних здібностей і талантів), самоосвітньої компетентності (здатність до самонавчання, організації особистих прийомів самоосвіти, гнучкість використання навчальних досягнень в умовах швидких

змін), соціальної компетентності (співробітництво, робота в команді, здібність прийняти свої рішення й намагатися розуміти особисті потреби і вимоги) [3].

Слід зазначити, що характерною особливістю професійної діяльності майбутніх фахівців харчової галузі є постійна необхідність у самостійному пошуку та методичній обробці нової технічної інформації, нових прийомів праці, нових технологій, оскільки відбувається постійний процес оновлення змісту спеціальних предметів. Майбутній фахівець харчової галузі повинен постійно вдосконалювати свою професійну майстерність на основі передового педагогічного досвіду, наукової теорії, емпіричних досліджень.

Для успішного здійснення дослідницької діяльності майбутніх фахівців харчової галузі дослідниця І. Заблоцька визначає комплекс необхідних дослідницьких умінь: «організація дослідження в галузі харчових технологій (вміння користуватися нормативною документацією, збірниками рецептур; вміння раціонально планувати дослідницьку діяльність; вміння забезпечувати сприятливі умови для проведення дослідницької діяльності та ін.); проведення дослідження (вміння планувати етапи дослідження, складати і розробляти технологічну документацію; вміння аналізувати, узагальнювати результати експериментальної роботи; вміння планувати і розробляти власні проекти та ін.); підведення підсумків результатів дослідження, їх оформлення та подання (вміння публічно виступати з результатами свого дослідження і представляти їх)» [2, 73–74].

Висновок. Отже, для забезпечення конкурентоздатності на ринку праці майбутній фахівець харчової галузі повинен володіти умінями системно мислити математичними категоріями, володіти методами аналізу та синтезу, теоретичного та експериментального пошуку й прийняття рішень нових задач, які виникають у процесі роботи та вимагають самостійної думки, їх впровадження в конкретний виробничий процес з метою оптимізації. Для цього повинні реалізовуватися організаційні заходи, зорієнтовані на активізацію навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти з елементами пошуково-дослідницького спрямування [1]. Доцільно заохочувати здобувачів освіти до участі у фахових Всеукраїнських студентських олімпіадах різного рівня; у наукових конференціях, семінарах; у роботі студентських наукових гуртків; у конкурсах студентських наукових робіт; у виставках, форумах, фестивалях; долучати до співпраці з навчальними, науково-дослідними, науково-виробничими та виробничими установами, що зорієнтовані в своїй діяльності на галузі харчової промисловості.

Список використаних джерел

1. Дубова Н. В. Методика активізації навчально-пізнавальної діяльності майбутніх інженерів-педагогів харчових технологій під час проведення лабораторно-практичних занять. *Актуальні проблеми професійної та технологічної освіти: досвід та перспективи: Всеукр. наук.-пр. конф.* Умань, 2017. С. 50–58.
2. Заблоцька І. В. Формування дослідницьких умінь майбутніх фахівців харчових технологій в закладах професійно-технічної освіти. *SCIENCE, RESEARCH, DEVELOPMENT. Monografia pokonferencyjna.* Warszawa, 2020. № 26. С.73–76.
3. Москалюк Н. В. Педагогічні умови формування дослідницьких умінь студентів майбутніх учителів у процесі вивчення біологічних дисциплін. *Фізико-математична освіта: науковий журнал.* 2017. Випуск 3 (13). С. 111–115.

Юрій ФЕДОРУК,

*студент магістратури,
професійна освіта (цифрові технології),
Рівненський державний гуманітарний університет
(м. Рівне) fedoruk21021987@gmail.com*

Наталя ГНЕДКО,

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
інформаційно-комунікаційних технологій
та методики викладання інформатики,
Рівненський державний гуманітарний університет
(м. Рівне) gnedko.nata.rdgu@gmail.com*

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДВИЩЕНІ ЯКОСТІ НАВЧАННЯ УЧНІВ ВИЩИХ ПРОФЕСІЙНИХ УЧИЛИЩ

Актуальність. Забезпечення якісного та професійного навчання учнів вищих професійних училищ у реаліях сьогодення, вимагає внутрішньої цифрової трансформації навчальних закладів, впровадження нових методів навчання здатних вирішувати професійні виклики, які виникають у сучасному фаховому середовищі.

Сучасні цифрові технології щороку все глибше проникають в усі виробничі процеси та суспільне життя. Відповідно, зростає роль цифрових компетенцій працівників, необхідних для роботи з сучасними цифровими виробничими технологіями.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні підготовка учнів вищих професійних училищ включає різні цифрові сервіси та програми, що зумовлює учнів та вчителів мати навички цифрової грамотності. Розглядаючи інновації в усіх сферах життя, включаючи освіту, виробництво та послуги, саме навчальний процес у вищих професійних училищах вимагає впровадження компетентнісного підходу. З одного боку, це розвиває здатність студентів використовувати цифрові технології у навчанні, з іншого боку, студенти повинні розуміти технології виробництва та послуги, для яких готуються майбутні кваліфіковані робітники.

Необхідно відзначити, що Указ Президента «Про першочергові заходи щодо розвитку професійно-технічної освіти», який включає створення Ради з розвитку професійно-технічної освіти як дорадчого органу, підпорядкованого Президенту [2], а також концепція Державної цільової соціальної програми розвитку професійно-технічної освіти на 2022–2027 роки [3] визначають, що основне завдання вищих професійних училищ полягає у вивченні потреб ринку праці та підготовці майбутніх кваліфікованих фахівців.

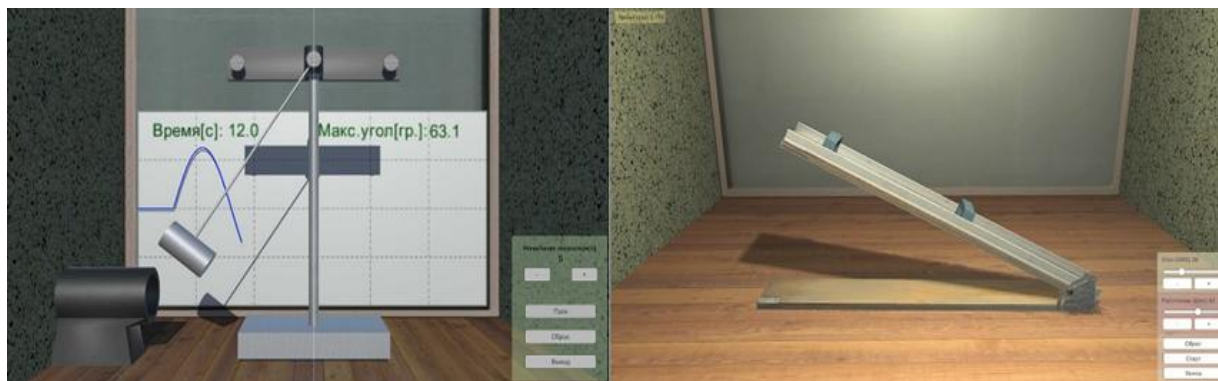
Достатньо зазначити, що потрібно також вирішити проблему цифрового освітнього середовища – сукупності технологічних середовищ, інформаційно-комунікаційних технологій, системи сучасних педагогічних технологій, що забезпечують навчання у сучасному інформаційному освітньому середовищі. З цією метою було схвалено проєкт Концепції цифрової трансформації освіти і науки на період до 2026 року. У ньому визначено основні проблеми трансформації освіти, в тому числі її цифровізації. До них належать: застаріла база цифрового обладнання; недостатній рівень цифрової компетентності всіх учасників освітнього процесу; відсутність якісного цифрового освітнього середовища [1].

Проаналізувавши вітчизняний та міжнародний досвід у підготовці фахівців вищих професійних училищ, ми з'ясували що на сьогодні заклади застосовують такі цифрові технології як:

- штучний інтелект;
- технології машинного зору;
- застосування центрів інновацій та технологій;
- 3D-технології;
- цифрові USB-мікроскопи;
- цифрові посібники;
- відеоконференції;
- гейміфікація;
- освітня робототехніка;
- платформи та портали, що пропонують доступ до відкритих освітніх ресурсів;
- SELFIE – онлайн інструмент, який спрямований на допомогу закладам освіти в самооцінці ефективності впровадження цифрових технологій в освітньому процесі;
- Coursera – освітній проект, який пропонує своїм слухачам сотні безкоштовних онлайн-курсів з різних предметів від провідних американських університетів;
- EdEra – освітній проект, де розміщені цифрові курси;
- TED (Technology, Entertainment, Design) – формат конференції з метою оприлюднення прямих трансляцій доповідей на сайті TED з можливістю перегляду. Доповіді стосуються широкого кола наукових і практичних тем у сфері науки та культури тощо;

- віртуальна або доповнена реальність (VR/AR) та симулятори можуть дозволити учням розвивати професійні навички, виконуючи конкретні завдання, такі як керування важким обладнанням, навчання ремонту двигуна автомобіля або тестування хімічних продуктів у лабораторії;

- віртуальні лабораторії – це програмно-технічний комплекс, який дозволяє проводити експерименти без використання реальних установок, а всі процеси, що відбуваються в реальних умовах, моделюються за допомогою спеціальних комп'ютерних програм. Віртуальні лабораторії можна використовувати як для освітніх, так і для дослідницьких цілей (Рис. 1);

Рис. 1. Віртуальна лабораторія для вивчення курсу лабораторних занять з фізики [4]

- тренажер машиніста локомотива (Рис. 2), що складається з програмно-апаратних засобів, є складним навчально-тренувальним комплексом. Тренажер машиніста локомотива створено на базі кабіни локомотива зі збереженням її оригінальних органів управління та індикації. Панорама побудована на основі реальної ділянки залізничної колії;

Рис. 2. Тренажери для машиніста локомотива [4]

- платформа цифрового навчання (NDLA – <https://ndla.no/> (Норвегія)) – була створена для розробки цифрових рішень для всіх учасників освітнього процесу, включаючи програми вищих професійних училищ. NDLA пропонує безкоштовно доступні відкриті цифрові навчальні ресурси (Рис. 3);

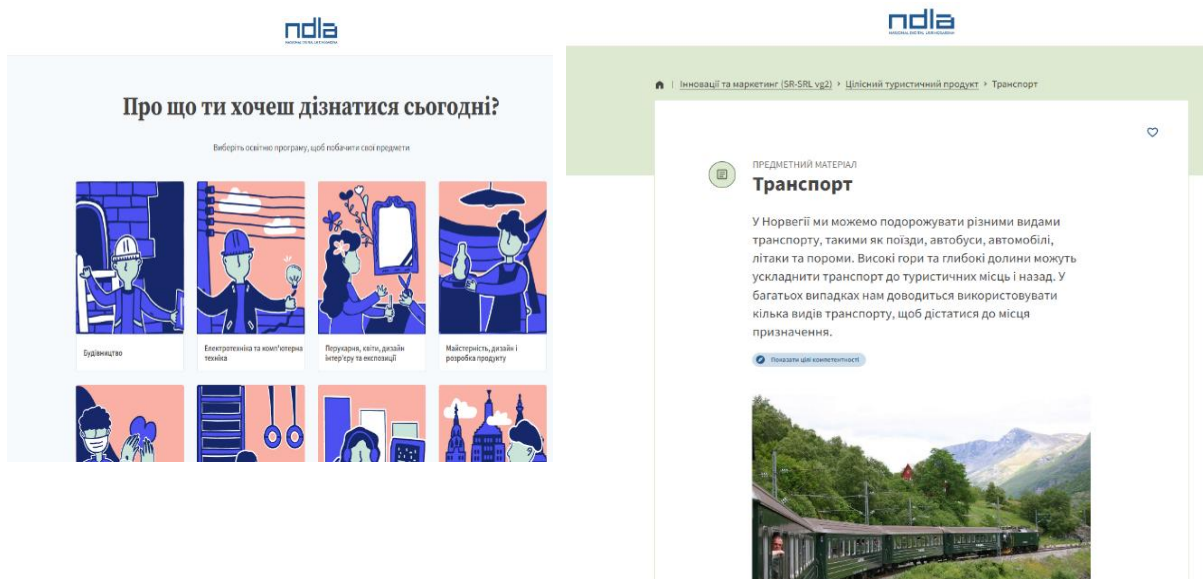

Рис. 3. Платформа цифрового навчання NDLA [5]

- віртуальні навчальні середовища – графічний комплекс моделювання динамічних систем, які управляються за допомогою периферійних керуючих пристроїв;

- Twinkl – освітнє онлайн-видавництво яке містить цифрові навчальні матеріали для навчання (Рис. 4).

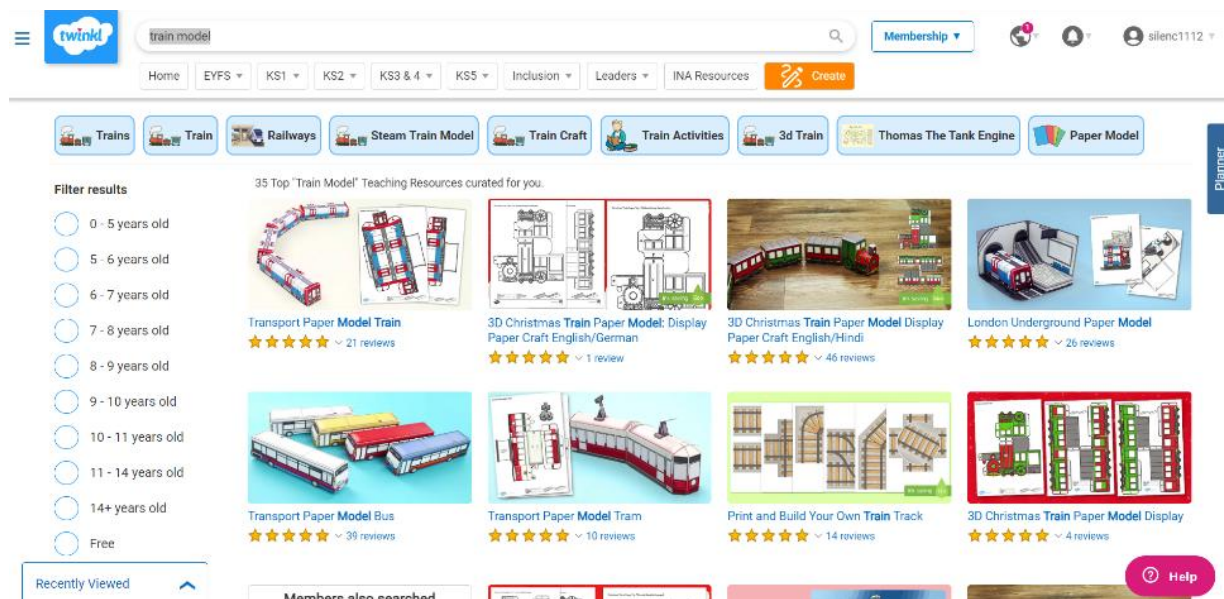

Рис. 4. Twinkl освітнє онлайн-видавництво [6]

Таким чином, упровадження цифрових технологій в процес підготовки учнів вищих професійних училищ пов'язується з уведенням в освітнє середовище інноваційних концепцій, в основу яких покладаються цілісні моделі навчально-виховного і навчально-виробничого процесів, засновані на єдності законів, закономірностей та провідних принципів професійного навчання. Підготовку до професійно-виробничої діяльності слід розглядати з двох боків: як процес підготовки, тобто навчання і виховання здобувачів освіти у вищих професійних училищах, й як результат підготовки, тобто готовність їх до професійної діяльності, а саме рівень оволодіння здобувачами освіти професійними знаннями, уміннями і навичками, формування в них професійно-важливих якостей.

Висновки. Отже, сучасна підготовка учнів вищих професійних училищ суттєво залежить від цифрових технологій. Сьогодні недостатньо вміти самостійно засвоювати та накопичувати інформацію, потрібно володіти практичними знання для забезпечення якісного виробничого процесу, використовуючи цифрові технології. Тобто комплексний набір знань та практичних навичок допоможе молодим фахівцям опанувати достатній рівень знань при використанні цифрових технологій та підвищити якість підготовки учнів вищих професійних училищ.

Список використаних джерел

1. Концепція цифрової трансформації освіти і науки: МОН запрошує до громадського обговорення: URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/koncepciya-cifrovoyi-transformaciyi-osviti-i-nauki-mon-zaproshuye-do-gromadskogo-obgovorennya>.
2. Про пріоритетні заходи щодо розвитку професійної (професійно-технічної) освіти: Указ Президента України від 30.03.2021 р. № 130/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/130/2021#Text>.
3. Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на 2022-2027 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 9 груд. 2021 р. № 1619-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1619-2021-%D1%80#Text>.
4. Akulov A, Zheliezov K, Zabolotnyi O, Chabaniuk E, Shvets A. Computer training tools for students and graduates of railway universities in the development of practical skills. International Journal of Mechanical Engineering Education. 2024; 0(0).
5. Norwegian Digital Learning Arena. URL: <https://ndla.no/>
6. Twinkl. URL: <https://www.twinkl.com/>

Михайло ХОРУЖЕНКО,

*студент магістратури,
факультет технологічної і професійної освіти,
Глухівський національний педагогічний
університет імені Олександра Довженка
(м. Глухів) horujenkotk@ukr.net*

Віра КУРОК,

*доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України,
завідувач кафедри технологічної і професійної освіти,
Глухівський національний педагогічний
університет імені Олександра Довженка
(м. Глухів) virakurok@gmail.com*

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ АВТОСПРАВИ

Актуальність. Одним із пріоритетних напрямів державної політики в контексті інтеграції вітчизняної вищої освіти у європейський та світовий освітній простір визначено проблеми модернізації змісту та організаційних форм освітнього процесу, підвищення якості навчання здобувачів освіти. Основний принцип інтеграції системи вищої освіти полягає у переконанні, що ефективність освітнього процесу у закладах вищої освіти може бути підвищена завдяки розробці та впровадженню інноваційних освітніх систем і технологій.

Виклад основного матеріалу. Нагальні вимоги до сучасних закладів освіти сформульовані в Законах України «Про освіту», «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні», Національній доктрині освіти, де одним із ключових завдань визначено стимулювання та розвиток інноваційних процесів в освіті.

У контексті педагогічного процесу термін «інновація» означає введення нового в цілі, зміст, форми та методи навчання і виховання, організацію спільної діяльності учасників освітнього процесу. Педагогічна інновація – нововведення в педагогічну діяльність, зміни у змісті та технологіях навчання і виховання, що мають на меті підвищення їх ефективності [1]. Згідно досліджень О. А. Дубасенюк, інновації у навчанні передбачають впровадження нових способів організації занять та методик викладання, нововведення в організації змісту освіти, новітніх методів оцінювання освітнього результату.

Так, дослідниця зазначає, що до нових способів організації занять та методик викладання належать: створення гомогенних та профільних класів, впровадження методики колективних навчальних занять зі створенням ситуації взаємонавчання, ігрові методики (вікторини, диспути), метод проєктів, школа-парк, створення схем мережевої взаємодії, індивідуальні освітні траєкторії, тьюторство. Нововведення в організації змісту освіти реалізуються у вигляді опорних сигналів, організації інтегрованих уроків з виділенням міжпредметних зв'язків, побудови освітнього процесу за історичними епохами або галузями людської діяльності, виділення національного, культурного чи профільного аспекту освіти, створення комп'ютеризованих курсів, впровадження методу занурення, програмованого та проблемного навчання, організація дослідницької діяльності учнів. Інноваційними методами оцінювання освітнього результату є розширення бальної шкали (для фіксації творчого просування здобувача освіти), рейтингова оцінка, створення портфоліо старшокласника [1].

Програма технологічного профілю навчання за спеціалізацією «Автосправа» призначена для формування ключових і предметної проєктно-технологічної компетентностей старшокласників, подальшого свідомого вибору професії слюсаря з ремонту

автомобілів, водія або інших споріднених професій, реалізації проєктно-технологічної діяльності в соціально-комунікативній взаємодії з іншими. Головною метою спеціалізації є реалізація творчого потенціалу старшокласників, формування їх готовності і здатності до ефективного пошуку і застосування знань, умінь, способів діяльності, свідомого професійного самовизначення, самовираження і самоідентифікації [2].

Проаналізуємо групи інноваційних технологій, які можна застосовувати при вивченні автосправи з метою підвищення ефективності підготовки старшокласників. Так, впровадження проєктної технології навчання сприяє розвитку різних аспектів особистості старшокласника. Вона формує вміння та навички орієнтації в науковій, методичній та довідковій літературі, навчає самостійно здобувати необхідну інформацію. Крім того, проєктна технологія навчання активно розвиває різні типи мислення, сприяє психологічному, інтелектуальному та творчому розвитку здобувачів освіти, стимулює самоосвітню діяльність старшокласників, виховуючи у них цілеспрямованість і наполегливість.

Ігрові технології, зокрема імітаційне навчання, виявляють високу ефективність у процесі навчання на автотренажерах. Проблемне навчання особливо важливе при вивченні будови автомобіля, оскільки ця тема охоплює навчальний матеріал фізичного, технічного та експлуатаційного характеру, який найкраще засвоюється через використання проблемних завдань. Технологія інтенсифікації навчання, що базується на схематичних та символічних моделях, успішно застосовується у вивченні питань, пов'язаних з безпекою на автотранспорті, технічною експлуатацією автомобіля та правилами дорожнього руху.

Застосування програмованого навчання та інформаційно-комунікаційних технологій найбільш істотно та комплексно відображається у диференціації та індивідуалізації навчання. Так, програмоване навчання дозволяє оцінити рівень знань всіх учнів класу за відносно короткий період часу, забезпечує індивідуальний контроль знань за допомогою завдань різного рівня складності. Адаптивні програми дають можливість підібрати рівень складності навчального матеріалу зі спеціалізації «Автосправа» окремо для кожного старшокласника, змінювати його відповідно до індивідуального темпу засвоєння та користуватися електронними ресурсами для допомоги. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні автосправи наразі також є актуальним, оскільки ефективне застосування ІКТ сприяє особистісній орієнтації освітнього процесу, підвищує пізнавальну активність здобувачів освіти та покращує управління їхньою навчальною діяльністю.

Висновки. Отже, впровадження інновацій в освітній процес є одним зі шляхів підвищення ефективності системи освіти. Специфіці навчання старшокласників автосправі найбільше відповідають такі інноваційні технології навчання: проєктна та інформаційно-комунікаційні технології, проблемне та програмоване навчання. Так, використання проєктної технології сприяє створенню індивідуалізованого освітнього процесу, впровадження проблемного підходу активізує пізнавальну активність старшокласників, програмоване навчання допомагає підвищити ефективність управління освітнім процесом, а інформаційно-комунікаційні технології сприяють підвищенню ефективності використання усіх технологій навчання та водночас підвищують ефективність засвоєння навчального матеріалу.

Список використаних джерел

1. Дубасенюк О. А. Інновації в сучасній освіті. *Інновації в освіті: інтеграція науки і практики*: збірник науково-методичних праць / за заг. ред. О. А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 12–28.
2. Шестаковський Л. Л., Полюхович І. В., Юрженко В. В. Технології. Профільний рівень. 10–11 класи. Спеціалізація «Автосправа»: навчальна програма закладів загальної середньої освіти. Київ, 2017.

Микола ЧУМАКОВ,

*студент магістратури,
факультет технологічної і професійної освіти,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
(м. Глухів) n69198829@gmail.com*

Станіслав МАРЧЕНКО,

*кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри технологічної і професійної освіти,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
(м. Глухів) marstvo@gmail.com*

ФОРМУВАННЯ Й РОЗВИТОК КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ

Актуальність. Креативність є однією з найважливіших компетенцій, яку повинна освоїти особистість у процесі навчання в школі.

Креативність проявляється як здатність досягати мети, знаходити вихід з нової нестандартної ситуації, використовуючи предмети й обставини незвичайним способом. У широкому сенсі слова креативність можна представити як нетривіальне і оригінальне розв'язання поставленої проблеми [1].

Креативність людини формується протягом усього життя, однак починати розвивати дану компетенцію необхідно з дитинства. Адже, якщо не розвивати креативність у процесі навчання в школі, то при освоєнні інтелектуально складних професій у майбутньому її може не вистачити. Це приводить до того, що людині буде важко освоїти інтелектуальну професію на високому рівні [4]. Технології є одним із предметів, який найбільшою мірою сприяє формуванню креативності учнів.

Виклад основного матеріалу. Навчальна програма «Технології» має модульну структуру. Вчителі можуть обирати навчальні модулі залежно від умов у школі й потреб учнів. Для розвитку креативності в процесі навчання необхідно створювати спеціальні умови, а також здійснювати відповідний вплив для того, щоб викликати в учнів потрібні, заплановані зміни у свідомості, мисленні, поведінці й відносинах.

Однією з умов розвитку креативності є прийняття до уваги інтересів учнів при виборі модулів навчання. Саме в цьому проявляється унікальність технології, як шкільного предмета, бо саме тут можуть бути реалізовані різні програмні блоки. Кожен вчитель може самостійно вирішувати як реалізувати програму навчання. На наш погляд, при виборі модулів навчання необхідно враховувати інтереси учнів, тому що, якщо предмет не цікавий учням, то навряд чи вони будуть проявляти прагнення в його вивченні. Учень буде виконувати роботу «аби тільки здати».

Тому необхідно створити умови можливості вибору напрямку вивчення технології. Кожний учень повинен мати можливість сам обирати напрямок, який він прагне вивчати із запропонованих школою. Такий підхід, на наш погляд, підвищить мотивацію учнів, зробить процес навчання більш ефективним, а значить і посприяє розвитку креативності. [2].

Для формування навичок креативності необхідно використовувати творчі методи. Такі методи передбачають, що в діяльності учнів буде переважати пошуковий, творчий характер роботи. До цієї групи можна віднести:

- проблемний виклад матеріалу;
- частково-пошуковий характер діяльності;
- науково-дослідні методи [4].

Дані групи методів припускають постановку й вирішення проблемних ситуацій. Таким чином, сам учень у процесі вирішення практичних і теоретичних завдань здобуває нові знання.

Великими можливостями для формування творчо-пошукової позиції особистості має науково-дослідна робота учнів, яка організується в рамках навчального процесу. Основна мета уроку технологій – не просто зробити й здати виріб, а зібрати інформацію, підготувати матеріали, обрати технологію виготовлення, зрозуміти, як з ними працювати, скільки часу потрібно витратити і яким чином побудувати процес найефективніше. З чого випливає, що саме проектна діяльність є одним з основних методів розвитку креативності учнів.

Проектна робота сприяє розвитку творчих здібностей учнів. При організації проектної діяльності слід починати з формування оригінальної ідеї. За результатами проекту може бути створений новий творчий продукт, який буде цінний тим, що представляє унікальне бачення світу, властиве конкретному учневі. У творчому проекті креативність підвищується шляхом розширення простору можливостей під час обговорення різних варіантів проекту, пропонуваніх здобувачами освіти [3].

Також можна відзначити, що креативність – індивідуальна характеристика кожної окремої особистості, а з цього виходить, щоб досягти найкращих результатів у розвитку креативності учнів необхідне застосування індивідуально орієнтованого підходу на уроках технологій. При такому підході в процесі навчання необхідно враховувати індивідуальні особливості кожного учня. Так, на уроках технологій окремі учні виявляють підвищену цікавість до техніки, інші – до моделювання або декоративно-прикладного мистецтва. Щоб задовольнити цей інтерес в учнів, необхідно створити можливість вибору, для того, щоб вони виконували привабливу для них роботу. При проектній діяльності вчитель технологій, підтримуючи схильність учнів до занять консулює їх, надає необхідну допомогу.

Висновки. Таким чином, на уроках технології формується нестандартне мислення, розвивається уява. Коли учень освоює вибрану технологію, важливий сам процес, а не результат. Тому що навіть прості рішення (вибрати колір, розмір або матеріал для виготовлення) впливають на розвиток креативності. Однак, щоб процес формування креативності здійснювався більш успішно, необхідно дотримуватися ряду умов:

- надання можливості учням вибирати напрямок діяльності на уроках технологій (робототехніка, деревообробка, дизайн тощо) з тих, що готова запропонувати школа;
- використання на уроках творчих методів;
- застосування індивідуально орієнтованого підходу;
- правильної організації науково-дослідної й проектної діяльності учнів.

Список використаних джерел

1. Антонова О. Є. Сутність поняття креативності: проблеми та пошуки. *Теоретичні і прикладні аспекти розвитку креативної освіти у вищій школі*: [монографія] / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ім. І. Франка, 2012.
2. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень: монографія / за ред. В. О. Моляко, О. Л. Музики. Житомир: Рута, 2006. 320 с.
3. Освітні технології: навчально-методичний посібник / за заг. ред. О. М. Пехоти. Київ: А.С.К, 2001. 256 с.
4. Павлюх В. В. Розвиток креативності в учнів різного віку: навч.-метод. посіб. КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського». 2023. 72 с.

СЕКЦІЯ 6

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Анна ВИСОЦЬКА,

*студентка магістратури,
факультет технологічної і професійної освіти,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
(м. Глухів) vysockayanna01@gmail.com*

Віра КУРОК,

*доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України,
завідувач кафедри технологічної і професійної освіти,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
(м. Глухів) virakurok@gmail.com*

ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗЗСО В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Актуальність. Широкомасштабне вторгнення росії в Україну та введення воєнного стану стало дуже великим потрясінням як для дітей, так і для дорослих.

Під час воєнного стану найбільше страждають діти – це найуразливіша категорія населення, яка зазнає значних труднощів соціального та психоемоційного характеру. Ці складні і незвичні обставини впливають на емоційну, соціальну, особистісну сфери дитини. Через війну навчальна діяльність має ускладнення, оскільки значна кількість здобувачів освіти, перебуває в нових умовах навчання, стикаючись при цьому з багатьма труднощами. Все це призводить до порушення психічного здоров'я дитини, розвитку невротичних станів, формування девіантних форм поведінки тощо. За таких умов в закладах освіти приділяється велика увага по психологічному супроводу усіх учасників освітнього процесу, значно зростає роль педагогічного складу, який має можливість надавати першу необхідну психологічну допомогу та підтримку згідно цілей та завдань функціонування системи освіти. Реакції на кризову ситуацію є різними у дітей різних вікових категорій. Відповідно до таких ситуацій ризику теж різні і способи виходу з них.

Виклад основного матеріалу. Під час надзвичайних подій учні можуть відчувати власну провинку за ситуацію, що відбулася. Вони можуть проявляти надмірну турботу про захист та порятунок людей, або, навпаки, знижується рівень комунікації, виникають страхи.

На так звану «кризову» ситуацію можуть виникати такі реакції: роздратованість; перезбудження; тривожність; занепокоєність; емоційний ступор; недовіра до оточення;

уникання спілкування; підвищена активність; пропущення занять; скарги на самопочуття; зниження уваги та концентрації; болісне реагування на критику; гнів, агресія; ризиковані вчинки.

Перша психологічна допомога – це загальнолюдська підтримка та практична допомога ближнім, які відчувають емоційне напруження та страждання. Таку допомогу може надати не лише практичний психолог, педагогічні працівники, які ознайомлені з правилами надання першої психологічної допомоги, а також батьки. Надання такої допомоги не вимагає великої професійної підготовки, достатньо педагогічних знань, отриманих в межах загальноосвітнього психологічного інформування, і природної здатності проявляти співчуття та людяність [2].

Під час воєнного стану йде зміна організації освітнього простору, де для позитивного емоційного настрою і налаштування здобувачів освіти на навчання на початку уроків слід впроваджувати «психологічні хвилинки», які допоможуть дитині подолати стрес та його наслідки, емоційно налаштуватися на освітній процес, плідну та ефективну роботу. Це дозволить вибудувати сприятливу атмосферу, яка дасть можливість зняти емоційне напруження, відновити почуття безпеки та психоемоційного комфорту, розслабитися, що і є механізмом природної стабілізації. Систематичне проведення таких хвилинок допоможе здобувачам освіти бути більш зрівноваженими, спокійними, а також дасть змогу краще зрозуміти свої почуття [3].

З огляду на те, що під час стресу в дітей відбуваються зміни у психічних процесах, знижується мотивація та пізнавальний інтерес, варто вживати певні методи та прийоми, які допоможуть «включити» учнів в урок та стимулюватимуть їх більш ефективно розумово працювати. Для цього вчителі мають: активно застосовувати діяльнісні та ігрові методи навчання; застосовувати прийоми та вправи для активізації уваги учнів, їх включення протягом всього уроку, якщо є така необхідність; ставити цікаві запитання, залучати до спільних обговорень, мозкових атак з метою підвищення їхньої мотивації, пізнавальної активності та інтересу.

Таким чином, в умовах нашого сьогодення учителі мають надавати якісні освітні послуги, організувати ефективну взаємодію між учнівським та викладацьким складом, постійно спостерігати за психоемоційними станами дітей, фіксувати їх різкі зміни та одразу повідомляти психолога для подальшої корекції ситуації.

Враховуючи воєнний стан, виклики та загрози, вкрай необхідним напрямом роботи класного керівника є ознайомлення учнів з правилами збереження здоров'я, життя та дій у певних ситуаціях. Найважливішими напрямками мають бути: емоційна та психологічна підтримка; вивчення правил поведінки в умовах воєнного стану; адаптація та підтримка; національно-патріотичне виховання; розвиток медіаграмотності та критичного мислення тощо.

Для правильної організації позаурочної діяльності керівнику гуртка необхідне вивчення проблем емоційного стану учнів. Тонкість та глибина емоційних відносин «вихователь – вихованець» забезпечують якість позаурочної діяльності, дає змогу дітям отримувати психологічну підтримку, емоційний стан, спілкування, переключення уваги, відволікання від новин, впевненість, відчуття приналежності до спільноти.

Особливо зараз дитині важлива емоційна близькість із батьками. Щоб зберігати її та зміцнювати, батькам потрібно частіше обіймати дитину, говорити, що вони її люблять, хвалити її (за сміливість, за витримку, за вміння, які демонструє дитина), грати з нею, смішити, розділяти з нею емоції.

Базова потреба будь-якої людини – потреба в безпеці. Тільки відчуваючи безпеку, дитина дозволяє собі досліджувати світ, віддалятися від батьків, дорослішати. Вибити опору – відчуття безпеки – означає позбавити людину життєвості. За будь-яких складних подій дитина намагається покласти на дорослих. Необхідно, щоб дорослі змогли впоратися зі своєю тривогою та вмістити в себе напруження дитини.

На вчителів зараз лежить велика відповідальність, адже вони працюють із дітьми, а отже мають не тільки впоратися зі своїми страхами, тривогами, відсутністю ресурсу, але якусь частину своїх сил віддати дітям [1].

Висновки. Важливо створити серію психологічних умов, які зможуть зробити процес надання та отримання освітніх послуг продуктивним з точки зору можливостей учнівсько-викладацької взаємодії.

Список використаних джерел:

1. Бочкор Н. П. та ін. Соціально-педагогічна та психологічна робота з дітьми у конфліктний та постконфліктний період: метод, рек. Київ: МЖПЦ «Ла Стада-Україна», 2014.
2. Інструктивно-методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу та викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2022/2023 навчальному році. Додаток 1 URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2022/08/20/01/Dodatok.1.psykholohichni.aspekty.orhanizatsiyi.osvitnoho.protsesu.v.umovakh.voyennoho-pislyavoyennoho.stanu.20.08.2022.pdf>
3. Методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів у 2022/2023 навчальному році та психологічні аспекти організації освітнього процесу в умовах воєнного/післявоєнного стану URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/metodichni-rekomendaciyi-shodo-organizaciyi-osvitnogo-procesu-v-shkolah-u-20222023-navchalnomu-roci>

Наталія КИРИЧЕНКО,

*студентка бакалаврату,
ННІ професійної освіти та технологій,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) kiricenkonatalia538@gmail.com*

Наталія МІНЬКО,

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
технологічної освіти та інформатики,
заступник директора
ННІ професійної освіти та технологій,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) M.NP@ukr.net*

ВИКОРИСТАННЯ АРТ-ПЕДАГОГІКИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Актуальність. Особистість педагога завжди була та залишається ключовою фігурою у формуванні молодого покоління. В часи невизначеності, які пов'язані із постійною небезпекою, підростаюче покоління намагається адаптуватися до змінених реалій сьогодення і це супроводжуються додатковим навантаженням на нестабільний психоемоційний стан людини. Психологи та педагоги об'єднуються в єдиній думці щодо важливості пошуку технологій подолання стресу та зменшення почуття тривожності. Однією із таких технологій може виступати арт-педагогіка, яка базується на знаннях із психології, педагогіки та мистецтва та сприяє активізації творчих нахилів студентів, розвитку творчого мислення та сприяє збереженню душевного благополуччя.

Виклад нового матеріалу. «Арт-педагогіка» або «Арт-терапевтична культура», або «Арт-терапія» в науці відносно нові та до кінця не досліджені поняття, вони поєднують в собі виховання, навчання, формування особистості та її психологічного здоров'я на основі художньої культури.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволяє стверджувати, що арт-педагогіка досліджується в трьох різнонаправлених напрямках:

- Психологічні аспекти арт-педагогіки – дослідження впливу мистецтва як методу «зцілення» або засобу психологічної гармонізації особистості, більш відому як «арт-терапія» [1; 4]. Арт-терапія відноситься до методу психотерапії, направлена на корекцію психічних розладів та зняття стресів у людини засобами мистецтва. Така діяльність вимагає спеціальної фахової підготовки в галузі психології, тому може здійснюватися психологом, психотерапевтом та фахівцем з реабілітації.

- Корекційно-розвиваючі аспекти арт-педагогіки, застосування її як методу інклюзивного навчання осіб із особливими освітніми потребами [2].

- Як інноваційна технологія навчання наукової педагогіки, спрямована на інтелектуальний і художній розвиток особистості [3; 5].

Арт-педагогіка виконує наступні функції [3, 8]:

- культурологічну (розвиток людини на основі засвоєння художньої культури);
- освітню (через засвоєння знань в області мистецтва та формування вмінь та навичок художньо-творчої діяльності);
- виховну (формує морально-естетичні якості особистості та сприяє соціокультурній адаптації людини);
- корекційну (сприяє профілактиці та корекції розвитку особистості).

Зупинимось більш детально на відносно новому підході до організації навчального процесу у закладі вищої освіти – використанні елементів арт-педагогіки як інноваційного методу. В самому понятті «арт-педагогіка» ми можемо розшифрувати її зміст: поєднання «арт», що в перекладі означає мистецтво, яке виражається через літературу, декоративно-ужиткове, сценічне мистецтво, музику та архітектуру або може бути інтерпретоване «як мистецтво робити певну справу», та педагогіки як науки про навчання та виховання. При такому поєднанні мистецтво виступає не як мета діяльності з отриманням конкретних об'єктів мистецької діяльності, а як засіб реалізації професійних задач. За таких умов, вирішуються педагогічні задачі, такі як розвиток творчості, гармонізація внутрішнього світу, формування любові до мистецтва.

Як визначають у своїй статті Атаманчук Н. М. і Яланська С. П., включення мистецтва у навчальний процес вищої школи – важливий складник формування мотивації до навчання у студентів закладу вищої освіти, зацікавленості навчальною діяльністю завдяки внесенню елементів новизни [5, 34].

У навчальному процесі використання арт-педагогіки може бути при поєднанні основного предмету та елементів інших дисциплін мистецького напрямку: образотворчого мистецтва, декоративно-ужиткового мистецтва, архітектури, фотографії, музики, літератури, хореографії, театрального мистецтва, кіномистецтва. За таких умов викладач має необмежені можливості у виборі методів, форм та прийомів проведення занять, проте педагог повинен володіти комплексом знань з багатьох галузей знань: окрім психології та педагогіки, важливими стають знання з культурології, мистецтва та фізіології.

Мистецтво також допомагає зменшити психологічне напруження, знизити втому, зменшити прояви негативних емоційних станів.

Аналіз наукових джерел з проблематики дозволяє сформулювати наступні переваги використання арт-педагогіки в навчальному процесі [1-5]:

- полегшує процес навчання;
- покращує процес самопізнання, формує простір для самовираження;
- дає можливість виходу негативних емоцій.

Висновки. Отже, все вищезазначене дозволяє зробити висновки про те, що арт-педагогіка – це сучасний напрямок педагогічної науки, яка спрямована на створення специфічних педагогічних умов для особистісного розвитку студента засобами мистецтва та зменшення психологічного напруження, яке не має патологічного

характеру. Дослідження особливостей та можливостей використання арт-педагогіки в навчальному процесі є досить перспективними та актуальними, подальші наукові дослідження з цієї проблематики вбачаємо в розгляді особливості проведення занять з «Технологічного практикуму», «Основ харчових технологій» з використанням арт-педагогічних технологій.

Список використаних джерел

1. Вознесенська О. Л. Арт-терапія в Україні: стан та перспективи розвитку. *Львівсько-Ряшівські наукові зошити: Культура – Мистецтво – Освіта – Терапія в міждисциплінарній перспективі*. Вип. 2. 2014. С. 93–103.
2. Діомідова Н. Ю., Марєєва Т. В., Мінько Н. П. Практичні засади застосування арттерапії та артпедагогіки як методів інклюзивного навчання осіб з особливими освітніми потребами. *Інноваційна педагогіка*. Видавничий дім «Гельветика», 2021. Випуск 39. С. 143–146.
3. Пріма Р. М., Алексінцева Т. В. Артпедагогіка як наукове поняття: аспекти сутнісної характеристики. *Вісник Черкаського університету*. Черкаси, 2016. № 1. С. 6–10.
4. Титаренко О. І. Використання арт-терапії в психолого-педагогічному супроводі освітнього процесу. *Електронний збірник наукових праць Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти*. URL: http://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp6/tytarenko.pdf.
5. Atamanchuk N. M., Yalanska S. P. Use of art practices in working with higher education students. *New impetus for the advancement of pedagogical and psychological sciences in Ukraine and EU countries: research matters: collective monograph*. Riga: Baltija Publishing, 2021. Vol. 1. P. 34-51.

Олександр КУЧУК,

студент бакалаврату,
факультет інженерно-педагогічної освіти,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини
(м. Умань) oleksandr.kuchuk@udpu.edu.ua

Віталій БЕРБЕЦ,

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри технологічної освіти,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини
(м. Умань) vitaliy.berbets@udpu.edu.ua

ДИДАКТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЕТАПІВ ТВОРЧОГО ПРОЦЕСУ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ

Актуальність. У сучасних умовах творча особистість стає досить вагомою для суспільства на всіх етапах його розвитку. Зміни у суспільстві, що відбуваються досить швидко, потребують від людини якостей, котрі б дозволяли творчо і продуктивно підходити до будь-яких змін. Для того, щоб вижити у ситуації постійних змін, щоб адекватно на них реагувати, особистість повинна активізувати свій творчий потенціал. Таким чином, виникає протиріччя між репродуктивним характером традиційної системи освіти і нагальною потребою суспільства у креативній системі розвитку особистості.

Загальні питання розвитку творчості та використання методу проєктів на уроках технологій відображено в дослідженнях О. Коберника, Г. Кондратюка, Н. Матяш, В. Сидоренка, В. Симоненка, С. Ящука.

З огляду на вищезазначене, метою нашої публікації є дидактичний аналіз творчого освітнього процесу учнів на роках технологій.

Виклад основного матеріалу. Розглядаючи процес творчості, не можна обійти класичну проблему фаз творчого процесу. Один із перших дослідників технічної творчості П. К. Енгельмейер, наприклад, виділяв такі фази (акти) у творчому процесі. Перший акт (інтуїція та бажання, виникнення задуму) починається з інтуїтивного проблиску ідеї і закінчується з'ясуванням її самим винахідником. Поки що є лише гіпотетична ідея, ймовірний принцип винаходу, на рівні якого стоїть гіпотеза, а в художньому – задум. Другий акт (знання та міркування, відпрацювання схеми або плану) дає повний або виконуваний план, схему, де наяву все необхідне та достатнє. Механізм цього акту полягає у виконанні дослідів як у думках так і на ділі. Винахід виробляється як логічна уява. Він стає готовим для розуміння, і його подальше виконання вже не вимагає творчої роботи. Третій акт (уміння, конструктивного виконання винаходу) не вимагає творчості. Виконання винаходу на даному етапі з повною впевненістю в успіху може бути доручене будь-якому досвідченому фахівцю [1].

Є декілька концепцій щодо стадій творчого процесу. За найпоширенішою з них, яку запропонував Роменець В. А., творчий процес поділяється на чотири стадії: підготовка, інкубація (визрівання), інсайт (осяяння) і перевірка.

На стадії підготовки відбувається дослідження проблеми, при цьому домінує дискурсивне мислення, раціональний аналіз. Хоча елемент оригінального здогаду присутній і тут. Проблема можна побачити під різним кутом. Наприклад, з появою багатоповерхівок люди почали скаржитися на низьку швидкість ліфтів. Із технічної точки зору прискорення ліфтів коштувало б дуже дорого, крім того, помітно збільшити швидкість все одно не вдалося б. Але один винахідливий інженер запропонував розмістити у ліфті дзеркала. Люди вже не нудилися, а розглядали своє відображення, й більше не нарікали на повільність ліфта. Тобто проблему «клієнти скаржаться на повільність ліфтів» багато інженерів інтерпретували насамперед як завдання, що стосується розробки швидших ліфтів, але в ній можна побачити й інше завдання – як впоратися зі скаргами клієнтів.

Наступна стадія – інкубація – це період пошуку, коли людина намагається знайти рішення. Для цієї стадії нерідко характерна фрустрація, відчуття безсилля, ніби людина потрапила в глухий кут – адже попри інтенсивну роботу, на думку не спадають варті уваги ідеї; виникають сумніви у власній здатності вирішити проблему. Це відчуття знайоме кожному, хто тривалий час мізкував над складною головоломкою чи намагався знайти неординарне рішення якоїсь проблеми. Однак, попри психологічний дискомфорт, інтенсивна робота на стадії інкубації необхідна, навіть якщо вона не дає негайного результату. Попри невдалі спроби, мозок все одно продовжує працювати над складним завданням. І нерідко, коли людина відволіклась на щось інше, раптом їй на думку ніби нізвідки спадає ідея, яку вона так довго шукала.

Це третя стадія, відома як інсайт, або ж осяяння. Людина раптом збагнула, як вирішити проблему, досі розрізнена мішанина деталей раптом ніби складається в цілісний пазл. Характерні риси інсайту – раптовість і нове бачення. На відміну від покрокового вирішення рутинної задачі (наприклад, розв'язку рівняння за певним алгоритмом), інсайт характерний для ситуацій, в яких немає готового алгоритму, тож рішення виникає в результаті несподіваного повороту думки. Також інсайт відкриває новий погляд на проблему, нерідко це вихід за рамки звичного бачення.

Інсайт також викликає психологічне піднесення – він сприймається як блискучий здогад, ключ до проблеми, над якою людина досі безуспішно ламала голову. Але іноді відчуття, що нарешті знайдено правильне рішення, буває оманливим.

Тож потрібна ще четверта стадія – перевірка. На жаль, іноді здогади, які на момент їх виникнення видавалися дуже вдаливими, в процесі перевірки виявлялись хибними. Якась неврахована деталь чи непомічена обставина, проявившись під час перевірки,

можуть звести нанівець рішення, яке спало на думку під час інсайту. Якщо йдеться про технічну творчість або вирішення практичних проблем, то зі стадією перевірки тісно пов'язане впровадження ідеї. На цій четвертій стадії, як і на першій, переважає раціональний аналіз і рутинна робота [2].

Висновки. Таким чином, при вирішенні складної проблеми учень може паралельно спробувати кілька підходів, і при перевірці однієї ідеї в неї може виникнути інша ідея, тобто, стадія перевірки одного припущення є джерелом інсайту для іншого. Або ж іноді інсайт може виникнути на стадії підготовки – при зборі й аналізі наявної інформації щодо навчальної проблеми зразу спадає на думку творча ідея.

Список використаних джерел

1. Белошицький О. Технічна творчість учнів у системі трудової підготовки учнівської молоді. *Трудова підготовка в закладах освіти*. 2008. № 5–6. С. 33–37.
2. Роменець В. А. Психологія творчості: навч. посібник. 3-тє вид. Київ: Либідь, 2004. 288 с.

Інна ЛЕВЧЕНКО,

*студентка магістратури,
ННІ професійної освіти та технологій,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) inna.lewchenko@ukr.net*

Олексій ТОРУБАРА,

*доктор педагогічних наук, професор,
директор ННІ професійної освіти та
технологій,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) olextorubara2020@gmail.com*

ДІАГНОСТИКА РІВНЯ СФОРМОВАНОСТІ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ У ЗВО

Актуальність. Формування естетичної культури особистості – це складний, керований процес, під час якого важливо враховувати закономірності розвитку особистості майбутнього вчителя. Естетичному розвитку особистості студента сприяє як навчальна, так і виховна робота у ЗВО. Між навчальною та позанавчальною роботою існує глибокий зв'язок та взаємозалежність. Чим вища якість навчання у закладі вищої освіти, тим більш різнобічні інтереси студентів, тим паче, якщо вони беруть активну участь у громадському житті закладу освіти. З іншого боку, різноманітна позааудиторна робота є одним із важливих передумов успішного навчання. Беручи участь у художній самодіяльності, у спортивних змаганнях, гуртках, студіях, студенти набувають стійкого інтересу до знань, досліджень, науки.

Виклад основного матеріалу. Студентський вік – це період, коли досвід та здібності, накопичені в попередній період життя, стають індивідуально, професійно та духовно орієнтованими. Головне у становленні особистості на етапі професійного навчання – прагнення студентів на своє майбутнє, на свою професію. Саме в процесі оволодіння професією особистість відчуває себе доречною, адекватною та успішною у просторі культури та у часі, у просторі власної індивідуальності.

У цей період починається процес індивідуального відокремлення діяльності, опосередкованої системи суспільних цінностей та ідеалів та особистої відповідальності за них усередині конкретної навчально-професійної спільноти. Особистість стає

справжнім суб'єктом власної діяльності, що є фундаментальною умовою становлення її суб'єктом власного життя. Водночас у прагненні юнацтва до активного самовизначення спостерігається і певна нестійкість, що пояснюється відсутністю достатнього життєвого досвіду, нерозвиненістю процесу самовиховання, «розмитістю» морально-естетичних цінностей тощо. Це проявляється в імпульсивності поведінки, розкиданістю інтересів, ілюзорному та екзотичному романтизмі, розчаруванні та песимізмі, скептицизмі, нігілізмі, негативному максималізмі, вольовій дисгармонії. Лише незначна кількість студентів пов'язує досягнення життєвого успіху з духовно-моральними та громадянськими якостями, з творчістю та новаторством. Не можна не констатувати низький рівень нормативно-правової та естетичної культури студентів [2].

В даний час спостерігається розшарування студентів за світоглядними орієнтирами, рівнем інтелектуального розвитку, соціально-майновою ознакою. У студентському середовищі спостерігається суперечливість соціально-психологічних установок, є значні розбіжності у системі цінностей. Тим не менш, можна виділити загальні характерні риси, які притаманні сучасному молодому поколінню: активне ставлення до дійсності, прагнення самопізнання, самовизначення та самоствердження як суб'єкта соціального життя.

Сучасні здобувачі освіти вважають освіту у поєднанні з цілеспрямованістю, завзятістю та працьовитістю, необхідними складовими життєвого успіху. Загалом студенти позитивно ставляться до навчальної діяльності. У той же час ринок освітніх послуг, що постійно розширюється, сформував новий стереотип щодо процесу навчання. Нинішня молодь нерідко розглядає освіту не як напружену працю, а як послугу, яка повинна бути достатньо приємна, щоб за неї варто було платити.

З огляду на розширення платних можливостей отримання вищої освіти, істотно знизився загальний інтелектуальний рівень контингенту вступників. Основними недоліками у сфері навчальної діяльності студентів є: великий розкид інтелектуальних інтересів, недолік інтелектуальної дисципліни, відсутність необхідних навичок організації своєї навчальної діяльності, вибіркова демонстрація своїх здібностей, абстрактне теоретизування.

Проведені дослідження показали, що здобувачі освіти приймають зміст та процес організації навчання як належний і прагнуть бути успішними на іспитах. Найбільш високий інтерес до навчання на першому курсі, на старших курсах молоді люди починають замислюватися про зміст навчання, шукати сфери додаткової освіти. В період студентського віку має місце протиріччя між позитивним загалом ставленням до навчання та культурою розумової праці, що суттєво знижує реальні досягнення цього періоду.

Процес формування естетичної культури здобувачів освіти у ЗВО будується у три етапи:

- діагностуючий (педагогічна діагностика на основі спостереження, бесід, анкет, опитувальників, діагностичних методик та ін.);
- формуючий (залучення студентів до роботи клубів, студій, секцій, художньо-творчих гуртків);
- оціночно-результативний (аналіз отриманих результатів за допомогою комплексу методів, у тому числі математичної статистики) [1].

На першому етапі необхідно виявити вихідний рівень естетичної культури студентів. У цьому доцільно використовувати такі методи педагогічної діагностики: контент-аналіз ключових понять, анкетування, твір-есе, тестування, методики «Музичні уподобання першокурсників», «Естетичні уподобання студентів», метод самооцінки, експертну оцінку. У студентському віці критеріями розвитку естетичної культури виступають: достатність естетичних знань (естетичний кругозір), сформованість естетичного відношення, залучення до естетичної діяльності.

На підставі вищезгаданих критеріїв за результатами діагностики можна виділити три групи студентів. До першої групи (високий рівень сформованості естетичної культури) відносяться студенти, що відрізняються широкою ерудицією, глибиною, обсягом та систематичністю естетичних знань, розгорнутою аргументованістю та логікою суджень, розвиненими естетичними інтересами та потребами в систематичному долученні до творів мистецтва.

Як правило, вони мають різноманітний досвід занять художньо-естетичною діяльністю: відвідували музичні та художні школи, танцювальні та хорові студії, гуртки на базі будинків творчості. У них спостерігається інтерес до художньо-творчого життя ЗВО, наявність емоційно усвідомленого мотиву основних видів діяльності. Вони беруть активну участь у різних видах художньої самодіяльності, представляють факультет на різних університетських святах (вечорах, оглядах, конкурсах тощо), емоційно відгукуються на художній зміст навчальних дисциплін та мистецтва, відрізняються сформованістю естетичних та морально-вольових якостей, різноманітним проведенням дозвілля. У представників цієї групи відзначається яскраво виражене прагнення до естетичної самоосвіти та саморозвитку, сформованості естетичних та художніх умінь, втілення їх у соціально-значиму діяльність.

Другу групу (середній рівень сформованості естетичної культури) представляють студенти з меншим багажем та обсягом знань та зниженою активністю в галузі естетичної діяльності. У шкільні роки епізодично відвідували гуртки, студії художньо-естетичної спрямованості. Незважаючи на брак естетичних знань та досвіду, у більшості спостерігається виражений інтерес до окремих видів художньо-творчої діяльності.

За наявності ситуації успіху беруть участь в окремих факультетських заходах (концертах, акціях, творчих звітах), клубній роботі. Прагнення до естетичної самоосвіти та саморозвитку у представників цієї групи епізодично залежить від обставин. Здобувачі емоційно-позитивно приймають естетичні та культурні цінності та їх прояви без критичного аналізу та на шкоду своїй особистій соціокультурній ідентичності, характеризуються недостатньою сформованістю художньо-естетичних умінь, готовності до їх реалізації у соціально-значущій художньо-творчій діяльності.

До третьої групи (низький рівень) входять здобувачі освіти, які мають недостатній багаж естетичних знань, що виявляють ситуативний інтерес до окремих жанрів мистецтва та літератури, які не завжди сприяють розвитку навичок сприйняття високохудожніх творів. При недостатності та уривчастості естетичних знань відсутнє прагнення до естетичної самоосвіти та саморозвитку. Естетичні культурні інтереси виражені слабо, потреба у сприйнятті цінностей культури та творів мистецтва не сформовано. Проведення дозвілля відрізняється одноманітністю (відвідування кінотеатрів, дискотек). Молодь характеризує переважно пасивне ставлення до участі у культурному житті факультету, ЗВО. Вважають за краще виступати як спостерігачі, глядачі та критики. Зазначається нерозуміння важливості ролі художньої культурно-виховної діяльності для формування естетичних умінь [3].

Висновки. Різні рівні розвитку естетичної культури (високий, середній, низький) зумовлюють відповідні позиції студентів: активну (творчу), ситуативно-активну (виборчу), пасивну (індиферентну) тощо. Одночасно доцільно провести діагностику естетичного потенціалу студентів, ресурсів розвитку їхньої естетичної культури. До даних ресурсів відносяться: тип школи, яку закінчив студент, місце проживання (місто, село), сім'я, захоплення, інтереси, життєві плани, професійні наміри, гуртожиток, орендована квартира, наявність комп'ютера, володіння іноземними мовами. Дані діагностики дозволяють визначити напрями виховної роботи з формування естетичної культури студента та здійснювати індивідуально-диференційований підхід до студентів.

Список використаних джерел

1. Бабенко Т. В. Формування естетичного смаку у студентів вищих педагогічних навчальних закладів засобами іноземних мов: автореф. дис. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Житомир, 2006. 20 с.
2. Гук Н. Ф. Теоретичні передумови формування естетичної культури. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки: Збірник наукових праць*. Вип. 18. Київ: Логос, 2013. С. 193–199.
3. Мамчур Н. С. Теоретико-методологічні засади поняття «естетична культура особистості». *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»* – Додаток 1 до Вип. 7, Том V (60): Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». Київ: Гнозис, 2016. С. 136–144.

Інна ПАЛЬГУЙ,

*аспірантка I курсу навчання,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
(м. Глухів) innapalguj@gmail.com*

ДЕФІНІТИВНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ «ПСИХОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ УЧИТЕЛЯ»

Актуальність дослідження. Наразі в Україні стрімко відбуваються інтеграційні процеси до світової та європейської системи освіти, що змінюють вимоги і до професійної підготовки майбутніх педагогів. Оновленню підлягають парадигми освіти, що орієнтуються на світовий досвід, трансформується педагогічна теорія та практика, ефективно здійснюється пошук ефективних інноваційних технологій педагогічного впливу. В освітньому процесі важливості набуває не лише особистість педагога, а й володіння ним знаннями щодо вікових особливостей учнів, їхніх психологічних закономірностей та впливів у процесі навчання.

Тому значущою у професійній компетентності майбутнього педагога стає саме його психологічна компетентність. Це означає, що освітяни мають бути здатними ефективно та компетентно здійснювати свою професійну діяльність, враховуючи зміни в освіті, нові підходи до навчання та індивідуальні особливості учнів. І біологія як природнича наука також не може існувати поза цими тенденціями, оскільки вона є складовою сучасного освітнього процесу.

Йдеться про підготовку гармонійної особистості, з певним рівнем критичного мислення, здатної орієнтуватися в потоках інформації, ефективно здійснювати комунікацію з іншими учасниками освітнього процесу, бути відповідальною та готовою до постійного професійного та особистісного саморозвитку.

Важливість психологічної складової у професійній підготовці майбутніх педагогів викликається також необхідністю забезпечення соціально та особистісно інтегрованого результату освіти. При цьому спеціальні вузькопрофесійні навички відходять на інший план, а психологічна компетентність є актуальною завжди для майбутнього педагога, адже вона в значній мірі визначає професійний та життєвий успіх особистості вчителя [1].

Виклад основного матеріалу. Поняттю «психологічна компетентність» активно сьогодні присвячено праці багатьох сучасних вітчизняних науковців (О. Бакаленко, О. Бондарчук, Т. Єрмаков, О. Казаннікова, Р. Кулаков, О. Орбан-Лембрик, О. Полуніна, О. Цільмак та ін).

Професійний стандарт за професією вчителя психологічну компетентність інтерпретує як здатність:

- 1) визначати і враховувати в освітньому процесі вікові та інші індивідуальні особливості учнів;
- 2) використовувати стратегії роботи з учнями, що сприяють розвитку їхньої позитивної самооцінки, Я-ідентичності;
- 3) формувати мотивацію здобувачів й організувати їхню пізнавальну діяльність;
- 4) формувати спільноту учнів, де кожен відчуває себе її частиною [4].

Зауважимо, що вказана дефініція позиціонується як здатність в роботах багатьох вітчизняних науковців:

– здатність особистості ефективно використовувати систему знань для успішної взаємодії на особистісному, соціальному та професійному рівнях (О. Цільмак) [5];

- здатність індивіда взаємодіяти з людьми в міжособистісних відносинах, враховуючи їх особистісні особливості та емоційний стан (Т. Єрмаков) [2];

- здатність особистості до самопізнання, самоконтролю, успішного спілкування і взаємодії з оточенням, що дозволяє досягати високого рівня психологічного благополуччя та задоволення від життя (О. Бакаленко) [1].

Інші підходи до розуміння сутності поняття «психологічна компетентність» знаходимо у працях Л. Орбан-Лембрик, де зазначена дефініція розглядається як набір знань, що дозволяє орієнтуватися у соціальних ситуаціях і приймати правильні рішення [3].

Можемо констатувати, що у сучасній психологічній науці єдиного однозначного визначення дефініції «психологічна компетентність» не існує. Разом з цим зазначимо, що психологічна компетентність є однією з ключових компетентностей сучасного педагога.

Висновки. Таким чином, психологічна компетентність учителя уможливує йому розуміння себе й інших, ефективність адаптивних процесів до умов сучасного освітнього простору, забезпечення гармонії у стосунках зі здобувачами, успішну реалізацію власного особистісного потенціалу, ліквідацію психологічних бар'єрів, відчуття належного рівня задоволеності своєю професією та життям загалом. Перспективи подальших розвідок вбачаємо в обґрунтуванні сутності і структури психологічної компетентності майбутніх учителів у процесі фахової підготовки.

Список використаних джерел

1. Бакаленко О. А. Психологічна компетентність як ключова компетентність сучасного фахівця. *Вісник ХНУ ім. В. Н. Каразіна. Серія «Теорія культури і філософія науки»*. Вип. 58. 2018. С. 133–137.
2. Єрмаков Т. І. Індивідуальне розуміння концепту «Я» як ключова компетентність особистості в умовах сучасного інформаційного суспільства. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*, Вип. 6(9), 2002. С. 200–207.
3. Орбан-Лембрик Л. Б. Комунікативний простір міжособистісних відносин. *Вісник Прикарпатського університету. Філософські і психологічні науки*, № 4, 2013. С. 130–136.
4. Полуніна О. В. Психологічна компетентність викладача вищого педагогічного навчального закладу як чинник успішності управління процесом учіння студентів: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. К., 2004. 16 с.
5. Цільмак О. М. Складові структури компетентностей. *Наука і освіта*, № 1-2, 2009. С. 128–135.

Олексій ЯРОШЕНКО,

*студент, ННІ професійної освіти та технологій,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) zd20enisenko@gmail.com*

Микола ХОВРИЧ,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри технологічної освіти та інформатики,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів) n.khovrich@gmail.com*

ПЕРВИННА ДІАГНОСТИКА ІНТЕРНЕТ-АДИКЦІЇ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Актуальність. За останні роки серед учнів спостерігається значне збільшення користувачів інтернет-технологій, а відповідно, вплив технологій на їх психічне здоров'я. В умовах постійного розвитку Інтернету та зростання ролі цифрових технологій в освіті, дослідження інтернет-адикції учнів стає актуальним, сприяючи кращому розумінню цього феномену та розробці відповідних стратегій управління ним. Інтернет-адикція може впливати на подальший соціальний та професійний розвиток учнів. Здатність учнів адаптуватися до сучасного інформаційного середовища стає ключовою для успішної соціалізації та майбутньої кар'єри.

Мета дослідження: визначення основних методів первинної діагностики інтернет-адикції серед учнів. Предметом дослідження є інтернет-адикція серед учнів закладів загальної середньої освіти та її вплив на навчання та соціальний розвиток учнів.

Виклад основного матеріалу. Аналіз психолого-педагогічних досліджень дає можливість стверджувати, що поняття «інтернет-адикція» можна визначити як патологічне та компульсивне захоплення використанням Інтернету, що призводить до серйозних наслідків для психічного стану, фізичного здоров'я та соціального функціонування учнів загальноосвітніх закладів. Інтернет-адикція проявляється у витрачанні великої кількості часу на онлайн-заняття, які можуть бути різноманітні – від ігор та соціальних мереж до онлайн-шопінгу та споживання іншого змісту.

Для учнів інтернет-адикція може стати серйозним обмеженням у навчанні та розвитку, оскільки вона часто супроводжується втратою контролю, відмовою від реальних соціальних інтеракцій та занепадом інших аспектів життя.

Питання діагностики інтернет-адикції є надзвичайно актуальним не тільки для вчителів, а й для батьків учнів.

Основні ознаки інтернет-адикції включають в себе ряд психічних, поведінкових та фізіологічних проявів, що вказують на патологічне відношення особи до Інтернету. До ключових ознак інтернет-адикції відносяться:

1. Надмірна тривалість використання Інтернету: особа проводить значний час онлайн, відходячи від учбових обов'язків та інших соціальних аспектів її життя.

2. Втрата контролю: неможливість зупинити чи обмежити час використання Інтернету, навіть якщо особа усвідомлює негативні наслідки цього.

3. Занепад інших сфер життя: зниження активності в реальному світі (спілкування з родиною чи друзями, участь в соціальних подіях, заняття спортом) через підвищене використання Інтернету.

4. Психологічні симптоми: емоційний стрес, роздратування чи неврози в разі обмеження доступу до Інтернету; відчуття невпевненості та тривоги при відсутності Інтернет-з'єднання.

5. Втрата інтересу до реального життя: суттєва втрата інтересу до навчання або інших реальних аспектів життя на користь віртуального світу.

6. Фізіологічні симптоми: проблеми зі сном, зниження фізичної активності, можливість розвитку сидячого способу життя через тривале перебування перед екраном.

7. Ігрова та соціальна ізоляція: втрата контактів із реальними людьми на користь віртуальних відносин, ігор чи соціальних мереж.

8. Втрата психосоціального функціонування: суттєве погіршення відносин з оточуючими людьми, низькі академічні досягнення.

Учням закладів загальної середньої освіти найбільш притаманна ігрова, соціальна, інформаційна адикція.

Ігрова адикція може бути особливо актуальною, оскільки багато учнів проводять значну кількість часу, граючи в ігри в Інтернеті.

Соціальна адикція – учні використовують соціальні мережі для спілкування та взаємодії. Вивчення цього виду адикції може розкрити можливі проблеми із соціальною адаптацією та міжособистісними відносинами учнів.

Інтернет-залежність від пошуку інформації може виявитись значущою для розуміння широкого спектру інтернет-впливів на учнівське середовище.

Знання вчителями та батьками різних видів інтернет-адикцій може служити основою для розробки ефективних педагогічних стратегій та профілактичних заходів для боротьби з цими проблемами.

Щоб ефективно боротись із інтернет-адикцією потрібно знати фактори, які сприяють розвитку цього явища. Основними є наступні:

1. Доступність Інтернету є ключовим фактором. Завдяки зростаючій доступності смартфонів та інших пристроїв, учні мають безліч можливостей для входження в світ віртуальних інтеракцій.

2. Психосоціальні фактори: відчуття соціальної ізоляції або неадекватності в реальному житті може призвести до втечі в онлайн-світ, де можливе створення альтернативного ідеального образу.

3. Відсутність структурованого часу та розважальних альтернатив. Якщо учні не мають чіткого розподілу часу між навчанням, фізичною активністю та іншими соціальними заняттями, вони можуть знаходити легші віртуальні варіанти відпочинку в Інтернеті.

4. Вплив реклами та медіа. Рекламні стратегії та популярність онлайн-контенту можуть збільшувати привабливість Інтернету як засобу розваг та відпочинку.

5. Фактори психологічного характеру: відсутність адекватних механізмів стрес-регуляції чи прагнення сховатись в інтернет-середовище для забезпечення емоційного комфорту.

6. Відсутність ефективної системи контролю з боку батьків або вчителів щодо часу, витраченого учнями в Інтернеті.

7. Недостатня увага батьків до організації спільного дозвілля та спілкування з дітьми.

8. Брак освіти серед батьків щодо безпеки та відповідального використання Інтернету.

Зазначені фактори взаємодіють та можуть посилити один одного, створюючи сприятливе середовище для розвитку інтернет-адикції серед учнів.

Знання основних факторів, які сприяють розвитку інтернет-адикції дозволяє визначити ключові аспекти, які потрібно враховувати при розробці превентивних та корекційних заходів у шкільному середовищі.

Важливу роль у розумінні та вирішенні проблеми інтернет-адикції відіграють психологічні аспекти, зокрема емоційний стан та самооцінка учня. Захоплення Інтернетом може виступати як спосіб емоційного втілення, втіхи або втечі від стресових ситуацій. Інтернет-залежності можуть впливати на емоційний стан учнів, сприяючи виникненню або поглибленню депресії, тривоги та інших негативних емоційних станів.

З іншого боку, емоційний стан учнів може визначати їхню схильність до використання Інтернету як засобу позитивного впливу на самопочуття

Самооцінка учнів також є важливим аспектом в контексті інтернет-адикції. Залежно від того, наскільки учні задоволені своєю особистістю та соціальним статусом, вони можуть шукати визнання чи емоційне задоволення в Інтернеті. При негативній самооцінці, інтернет-середовище може стати привабливим майданчиком для втечі від реальності та знаходження власного, ідеалізованого образу в Інтернеті. Вивчення емоційного стану учнів може виявитися корисним для розуміння мотивацій, які лежать в основі їхнього використання Інтернету. Це може вказувати на важливі психосоціальні потреби, які можна врахувати при розробці індивідуальних підходів до підтримки учнів. Самооцінку учнів, важливо розглядати в контексті соціальних норм та стандартів, якими вони керуються. Висока вимогливість до себе та постійне порівняння з ідеалізованими образами в Інтернеті можуть призводити до формування негативної самооцінки, що, в свою чергу, може стати мотивацією для ексцесивного використання Інтернету.

Не слід забувати про технічний аспект, зокрема доступність учнів до інтернет-ресурсів та технологій. Доступність інтернет-ресурсів є однією з ключових передумов для виникнення інтернет-залежностей. Широкий доступ до сучасних технологій, таких як смартфони та планшети, створює учням можливість легко та постійно користуватися Інтернетом. З іншого боку, відсутність доступу до технологій та Інтернету може також впливати на учнів, ставлячи їх у невизначений стан в сучасному інформаційному суспільстві.

Такий аспект, як розвиток технологій, важливо враховувати у контексті розгляду технічних аспектів. Нові технології, такі як віртуальна реальність та розширена реальність, можуть створювати нові можливості для онлайн-взаємодії, але водночас вони можуть стати додатковими факторами, що впливають на розвиток інтернет-залежностей.

Аналіз цих аспектів визначить можливі напрямки для розробки педагогічних стратегій, спрямованих на збалансоване та відповідальне використання Інтернет-ресурсів учнями у шкільному оточенні та побуті.

Вивчення технічних аспектів також дозволяє звернутися до питання кібербезпеки. Доступність широкого спектру інтернет-ресурсів може ставити учнів у потенційно небезпечні ситуації, такі як контент, що не відповідає їхньому віковому рівню, можливість неправомірного збирання особистих даних і т.д.

Одним із ключових методів діагностики інтернет-адикції є використання стандартизованих тестів та анкет. Серед таких інструментів можна виділити «Шкалу інтернет-залежності Янга» (Young's Internet Addiction Test), яка була розроблена психіатром Кімберлі Янг і є однією з найбільш визнаних в цій галузі. Для більш об'єктивного визначення рівня інтернет-адикції учнів слід використовувати тести для визначення їх самооцінки та спостереження за поведінкою.

Висновки. Інформаційне Інтернет середовище стало невід'ємною складовою в освітньому, соціальному та побутовому житті. Для зменшення ризиків інтернет-адикції серед учнівської молоді необхідна значна просвітницька робота серед вчителів, батьків та учнів, спрямована на ефективне використання Інтернет технологій для розвитку дітей з найменшими проявами негативного впливу на їх розумовий, фізичний, психологічний та соціальний розвиток.

Список використаних джерел

1. Большот Т. Ю. Психічні та поведінкові розлади в осіб молодого віку з комп'ютерною залежністю (клініка, корекція та профілактика): автореф. дис. на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук. Київ, 2005. 36 с.
2. Ховрич М. О., Міткевич М. О. Комп'ютерна залежність серед старшокласників як психолого-педагогічна проблема. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*. Чернігів: НУЧК, 2019. Вип. 2 (158). С. 179–184..

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ

м. Чернігів, 11 квітня 2024 р.

А 43   **Актуальні проблеми організації освітнього процесу в умовах сьогодення:** матеріали Всеукраїнської студентської науково-практичної інтернет-конференції (Чернігів, 11 квітня 2024 р.) / [редкол. : Носовець Н., Белан Т., Пискун О., Джевага Г., Горелько Д.] ; Навчально-науковий інститут професійної освіти та технологій Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Чернігів, 2024. 244 с.

УДК 37.09(477)(082)

У збірнику матеріалів Всеукраїнської студентської науково-практичної інтернет-конференції «Актуальні проблеми організації освітнього процесу в умовах сьогодення» містяться наукові тези, в яких висвітлено: результати теоретичних та методичних досліджень викладачів, учителів, аспірантів, студентів з проблем організації освітнього процесу в умовах сьогодення.

Відповідальність за автентичність цитат, правильність фактів і посилань несуть автори статей.

*Навчально-науковий інститут
професійної освіти та технологій
Національного університету
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*

Технічний редактор
Комп'ютерна верстка
та макетування

О. Клімова

О. Клімова

Підписано до друку 30.04.2024 р. Формат 60x84 1/8.
Обл. друк. арк. 19,23. Ум. друк. арк. 28,37. Зам. № 004.

*Редакційно-видавничий відділ НУЧК імені Т. Г. Шевченка,
14013, м. Чернігів, вул. Гетьмана Полуботка, 53,
E-mail: nuchk.tipograf@gmail.com*